

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı
Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

**SOSYOLOJİK AÇIDAN
ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ BUGÜNKÜ DURUMU İLE İLGİLİ
PROFESYONEL SANATÇILARIN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

(Doktora Tezi)

H. Müjde AYAN

İstanbul (2007)

ÖNSÖZ

İnsanın varlığı ile başlayan tüm sanat disiplinleri, yüzyıllar boyu sosyal, kültürel, ekonomik ve teknik bilgilerinin gelişimiyle günümüze kadar ulaşmıştır. Bu gelişim sürecinde ele alacağımız Özgün Baskiresim sanatı, plastik sanatlar içinde oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

Bugün sanatta yaratıcılık, post-modernizmin ve sibernetik düşüncenin temel hedefi olup, farklı kavramların çarpışması ve üst üste gelmesiyle şekillenmektedir. Küreselleşen ortamda bireyin kendi amaç ve isteklerini yerine getirmesi birtakım merkeziyetçi güçlerin istekleri doğrultusunda şekillendiğinden, bilim ve sanat da bu çizgide hayat bulmaktadır. Kültürel tüketim ortamında “zaman” kavramı, insan yaşamının sosyal standardını belirlemede önemli bir yer tuttuğu için artık her şey zamana bağlı gerçekleşmektedir. Yaratıcılık da bu düşünceden yola çıkarak kendine uygun malzemeyi seçer. “Zaman ufkunun çöküşü” ve “anlık olana ilgi”, sanatsal üretimde gösterilen materyalle paralellik göstermektedir. Tüm bunların sonucu olarak asırlardır süregelen Özgün Baskiresim sanat geleneği, eski iletişim amacı özelliğini yitirmesi sebebiyle bugün için farklı bir misyon üstlenmektedir. Kamu yararına “üst kültür” politikası ile bugünlere kadar kimliğini koruyan Özgün Baskiresim sanatı, bundan sonrası için de yine farklı amaçlarla da olsa hep ihtiyaç durumunda olacaktır. Grafik düzenleme disipliniyle değerlendirildiğinde Baskiresim, tanım olarak “resimleme” şeklinde açıklanırken, resim sanatı ile her zaman aynı sorunları paylaşmaktadır. Plastik çözümler bakımından hiçbir ayrımı olmadığı için, toplumun yaratıcılığa olan ihtiyacı bakımından Resim ve Heykel kadar Özgün Baskiresim sanatı da yüce ve gereklidir.

Akademik Eğitimim boyunca önemseydiğim Özgün Baskiresim sanatını Doktora çalışmamda da sürdürmüş bulunmaktayım. Bu alanda bilgilerini ve tecrübelerini esirgemeyen değerli tez danışmanım Prof.Dr. Basri Erdem’e, tezimin oluşumunda ve değerlendirmesindeki yardımlarından dolayı sonsuz teşekkür ederim.

Tez izleme jürisinde yer alan ve tez araştırmamda değerli görüşleriyle katkıda bulunan Hocam Sayın Prof.Dr. Bünyamin Özgültekin'e ve tezimin yöntem araştırma konusundaki bilgilerini içtenlikle paylaşan tez izleme jüri üyelerinden Hocam Sayın Prof.Dr. Sefer Ada'ya sonsuz teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalışmamda yöntem araştırması konusunda yardımlarını esirgemeyen Hocam Sayın Doç.Dr. Belkıs Kümbetoğlu'na da çok teşekkür ederim.

Sosyolojik açıdan Özgün Baskıresim sanatını irdeleyebilmem için belirlediğim sanatçı ve öğretim üyesi grubundan Sayın Prof.Dr.Mustafa Aslier'e, Sayın Nevzat Akoral'a, Sayın Prof.Dr.Mürşide İçmeli'ye, Sayın Prof.Dr.Ali Teoman Germaner'e, Sayın Prof.Dr.Devrim Erbil'e, Sayın Prof.Dr. S.Saim Tekcan'a, Sayın Prof. Martin R. Baeyens'e, Sayın Prof.Dr. Ergin İnan'a, Sayın Prof.Dr. Hasan Pekmezci'ye, Sayın Prof.Dr.Atilla Atar'a, Sayın Prof.Dr.İsmail Hakkı Demirtaş'a, Sayın Prof.Dr.Fevzi Karakoç'a, Sayın Prof.Dr. Aydın Ayan'a, Sayın Prof.Dr.Hasip Pektaş'a, Sayın Prof. Dr. Sema Temel Ilgaz, Sayın Prof.Dr.Hüsnü Dokak'a, Sayın Doç.Dr.Güler Akalan'a, Sayın Doç.Dr. Hatice Bengisu'ya, Sayın Doç.Dr.Hayri Esmer'e, Sayın Yrd.Doç.Dr.Yunus Güneş'e, Sayın Yrd.Doç.Dr. Teoman Südor'a,, Sayın Öğr.Gör. Alaattin Aksoy, Sayın Öğr.Gör.Mustafa Karyağdı'ya, Sayın Marin Gruev'e ve Sayın Sinan Demirtaş'a değerli görüşlerinden dolayı çok teşekkür ederim.

Yapılan video görüşmelerinin yazılı metne çevrilmesinde özverili katkılarından dolayı Neşe Gezgez'e, Ufuk İbrahimoglu'na ve Fatih Akyıldız'a çok teşekkür ederim.

Ve son olarak Akademik başarılarımı sürekli paylaşan değerli aileme de sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Özgün Baskıresim sanatının, günümüz sanatını nasıl temsil ettiğini ve ihtiyaçlara ne oranda cevap verdiğini saptamak amacıyla bir alan çalışması yapılmış ve sosyolojik açıdan Özgün Baskıresim Sanatının bugünkü durumu ile ilgili profesyonel sanatçıların görüşleri incelenmiştir.

21.yy. uzay çağının tutkuları, artık birçok alanda yıkıcı politikalar üzerine kurulması sebebiyle, insanların üretici ve geliştirici felsefelere yoğunlaşıp, bunları hayata geçirmesi bazen sıkıntılar doğurabiliyor. Nedir bu sıkıntılar dediğimizde ise, karşımıza en temel sorunlardan biri olarak, ruhsal zenginliğin göz ardı edilmesi çıkmaktadır. Oysa çağdaş kültür ve sanat politikalarında hedef, bilim ve teknolojinin sanatla iç içe yaşatılmasıdır. Sanat bilinci olan toplumlarda birey, merak edip seçer, değerlendirip yorum yapar ve zevk alır. Ancak günümüzün insanı yalnızlaşmaya ve mutsuzluğa doğru gitmektedir. Demek ki birtakım sorunlar yaşanıyor ya da yaşattırılıyor. O zaman bu sorunun ya da sorunların ele alınması gerekmektedir. Çözüm ise en başta, sanata sahip çıkıp onu ileriye götürmek ve estetik değerleri kitlelere yaymaktır. İçinde yaşadığımız teknoloji ve bilgi çağında, toplumların ihtiyaçlarını, sanat alanında da hissettirip, bu doğrultuda girişimler yapılmalıdır. Sanatın kesinlikle sermaye güçlerinin tekeline bırakılmaması gerekiyor.

Ancak bunun yanında iyi niyetli yapılan “aydınlanma” girişimleri de tabi ki vardır. Avrupa’da Fransız Devrimi’yle başlayıp, gelişmeye açık ülkeler tarafından sürdürülen bu hareketler, ülkemizde de yaşanmaktadır. Özellikle Cumhuriyet sonrası oluşan kurumsallaşma ile sanatçı yetiştirilebilmesi ve sanat ortamının topluma yaygınlaştırılması sağlanmıştır. Fakat ülkemizde teknolojik ve ekonomik hedefler, sanatsal organizasyonların kalitesi ile ne yazık ki doğru orantılı olmadığı için, istenilen düzeyde üretim sağlanamamakta ve sanatı günlük tüketim aracı olarak görmekten çıkarıp, onun işlevselliğine yönelinememektedir.

Akademik sanat ortamlarında sürekli tartışılan eğitim politikaları, materyal ve insan kalitesinin eksikliği, sivil toplum örgütlerinin yetersizliği, yerel yönetimlerin duyarsızlığı, sosyo-kültürel yaşamın dengesizlikleri Özgün Baskıresim sanatının da sorunları arasında yer alması, bu araştırmanın yapılmasını gerekli kılmıştır.

Günümüz Özgün Baskıresim sanatını sosyolojik açıdan değerlendiren ve Türkiye çapında profesyonel sanatçılarla yapılan bire bir görüşmelere dayanan bu araştırma ile, bu güne kadar herhangi bir yazılı kaynakta gündeme gelmemiş, sorgulanmamış ve çözüm önerileri getirilmemiş birçok veriyi ortaya çıkarma fırsatı doğmuştur. Çalışmanın oluşum sürecinde daha detaylı bilgiye ulaşılabilmesi için üniversitelere ve özel atölyelere gidilerek bire bir görüşmeler yapılmasından dolayı sanatçıların memnuniyetleri gözlemlenmiştir. Sanatçıların Özgün Baskıresim sanatının tarihsel sürecini kendi anılarını da anlatarak tanıklık etmeye çalışmışları bu araştırmaya ayrı bir anlam kazandırmaktadır.

Yapılan bu görüşmeler altı bölümden oluşup, içerikleri aşağıdaki gibidir :

- 1.Bölüm:** Sanatçıların içinde bulundukları sanat disiplini ile ilgili genel değerlendirmeler
- 2.Bölüm:** Yaratıcılık, üretim ve paylaşıma yönelik değerlendirmeler. Ayrıca bu alandaki sorunlar ve eleştirileri anlamak
- 3.Bölüm:** Ele alınan sanat disiplininin bugün adına mevcut değerlerini toplumsal bakış açısıyla değerlendirmek ve geleceğe nasıl yansıyacağı konusunda programlar belirlemek,
- 4.Bölüm:** Türkiye'deki Özgün Baskıresim sanatının genel değerlendirmesini yapmak ve sanatçının Özgün Baskıresim sanatına olan katkılarına dair öz eleştirisini almak,
- 5.Bölüm:** Teknolojik gelişmelerin plastik çözümlemeler bakımından ele alınışı ve materyal kullanımını değerlendirmek,
- 6.Bölüm:** Özgün Baskıresim eserlerinin sergileme ve satışına yönelik değerlendirmelerini saptamak.

Derinlemesine yapılan bu görüşmelerle hem sanat ortamında, hem de sanat eğitiminde sosyal ortama uygunluğunu belirlemeye yönelik durum tespiti yapılmıştır. 26 sanatçı üzerinde yapılan araştırma sonucunda, bazı konularda ortak fikirler doğmasına karşın, bazılarında da teknik ve sosyo-kültürel birikimlere dayanan farklı veriler elde edilmiştir. Bu nedenle, değerlendirmeler ortak ve farklı görüşler olarak iki grupta ele alınmaktadır.

Ortak görüşler:

- 1- Özgün Baskıresim sanatçılarının resim sanatı alanında üretilenlerden farklı yanı olmadığı,
- 2- Sosyo-kültürel yaşamın üretime katkısı olduğu,
- 3- Özgün Baskıresim sanatının demokratikleşmeye katkısı olduğu,
- 4- Özgün Baskıresim sanatının plastik sanatları büyük kitlelere ulaştırmada katkısı olduğu,
- 5- Materyal kullanımının yaratıcılığa katkısı olduğu,
- 6- Özgün Baskıresim etkinliklerinin çıkış noktasındaki en temel gereksinimin, sanatı topluma taşımak ve eğitimi sağlamak olduğu,
- 7-Özgün Baskıresim etkinliklerinin toplumsal estetik kalkınmaya yönelik yetersiz olduğu
- 8- Gelişen Türkiye'nin sanatsal eylemlerinde Özgün Baskıresim sanatının katkısı olduğu,
- 9- Sanata sermaye kaynağı noktasında kurum ve kuruluşların katkı paylarının yetersizliği,
- 10- Dünyada yaşanan sosyo-ekonomik sıkıntıların sanatı olumsuz etkilediği,
- 11- Özgün Baskıresim sanatını geliştirecek özel ve resmi kurumların yetersiz olduğu,
- 12- Özgün Baskıresim organizasyonları ve müzecilik yapılanmasının yetersiz olduğu,
- 13- Sanatçıların Özgün Baskıresim sanatına katkıda bulunduğu,
- 14- Yetişen genç kuşak sanatçıların Özgün Baskıresim sanatına karşı ilgili oldukları ve her geçen gün sayılarının arttığı

- 15- Kültür evleri ve galerilerin zgn Baskiresim sanatına pek olumlu yaklaşmadıkları,
- 16- Kültürlerin demokratik boyutunun zgn Baskiresim eserlerinin satışına olumlu yansadığı,
- 17- zgn Baskiresmin daha ucuza satılabilirliğinin resim sanatının yaygınlaşmasına olumlu katkı sağladığı,
- 18- Uluslararası etkinliklere katılımda zgn Baskiresim eserlerin pratik olduğu,
- 19- Gümrükleme işlemlerinde pek sıkıntı yaratmadığı, sanatçıların ortak görüşleri olarak tespit edilmiştir.

Farklı görüşler :

- 1- Bazı sanatçıların sivil toplum örgütlerinde görev almalarına karşın, bazılarının Türkiye’de hakların savunulması adına yasal düzenlemelerin yetersiz oluşu ve düşüncelerin yaygınlaştırılmasında rgtlenilemediği için görev almadıklarını görüyoruz.
- 2- zgn Baskiresim sanatı ve eğitiminin dünya standartlarına göre yeterli olduğunu savunanların yanında, bazı sanatçılar Türkiye genelinde henüz seviyenin yakalanamadığını ama olumlu bir gelişmenin başladığını ifade etmişlerdir.
- 3- Sanatçılarının bazıları, Türkiye’de zgn Baskiresim alanında kalite standardının olduğunu, bazıları da olmadığını belirtmişlerdir. Olumsuz düşünenlerin görüşlerine göre uluslararası normlara pek dikkat edilmemekte ve çok az sayıda sanatçı kalite standardına dikkat etmektedir.
- 4- zgn Baskiresim sanatının tarihteki misyonunun paylaşım boyutu ile bugün de geçerli olduğunu ve bunun yanında, teknolojik gelişimler karşısında sadece sanatsal üretim amacıyla tercih edildiğini savunanlar vardır.

5- Yaşanılan “soğuk savaş” krizlerinin sanatı olumsuz etkileyebileceği; ancak bu fikre karşın, sanatı etkilemeyip tam tersine üretimde öz ve biçim yönünden malzeme oluşturduğu da düşünülmektedir.

6- Özgün Baskıresim sanatının geleceğe dair kazanımlar olarak farklı fikirler ortaya atılmıştır. Çağın kültürünü aktarmada hizmet edeceği, sanatı yaygınlaştırıp zamana bağlı misyonunu koruyabileceğini, görsel kültürü geliştirmede katkı sağlayabileceğini ve diğer disiplinleri destekleyebileceğini ifade etmişlerdir.

7- Sanatçıların birçoğu, ürettikleri eserlerin ve faaliyetlerin çağdaş Özgün Baskıresim sanatı adına önemli katkı sağladıklarını belirtirken, bazı sanatçılar da teknik uygulamalardaki deneysel yaklaşımları ile bu alanın imkânlarını zenginleştirdiğini ifade etmişlerdir.

8- Bazı sanatçıların geleceğe dair pek planı olmayıp, sadece üretimlerine devam edeceklerini dile getirirken, bazı sanatçılar da birikimlerini farklı alanlarda değerlendirebilme adına müze oluşturacaklarını, yeni Güzel Sanatlar Fakültelerinin açılmasında görev alacaklarını ve birçok yerde Özgün Baskıresim sanat eğitimi geliştirmeye yönelik etkinliklere devam edeceklerini belirtmişlerdir.

9- Türk Özgün Baskıresim sanatının geleceği açısından sanatçılar, farklı tavsiyelerde bulunmuşlardır. Öncelikle yapılması gerekenler arasında; yerel yönetimlerin sanat ve kültürle olan ilişkilerini yeniden düzenlemek, özel ve resmi kurumların sanata olan desteğinin artırılmasını sağlamak, müzeleri artırmak, her yaşta sanat eğitime önem vermek ve büyük çapta yurt içi ve yurt dışı faaliyetlerinin artırılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

10- Teknolojik gelişimlerin Özgün Baskıresim sanatına kesinlikle olumlu yansıdığını ifade eden sanatçıların yanında, öz ve biçim yönünden üretimlerini pek desteklemediğini ve sadece teknik kolaylık sağladığını belirten sanatçılar da olmuştur.

11- 21.y.y. sanatında bir başlangıç olarak görülen Dijital Baskıresim hakkında bazı sanatçılar pek fikir sahibi değilken, bazıları da kesinlikle bu tekniğin üretimdeki ifadeyi yapaylaştırdığını ve henüz Özgün Baskıresim sanatı içinde kabul etmediklerini dile getirmişlerdir. Ancak teknolojiye daima olumlu yaklaşan sanatçılar, bu tekniğin gerekli olduğunu ve üretime zenginlik kattığını savunmuşlardır.

12- Özgün Baskıresim satışının daha kolay olmasından dolayı ekonomik kazanç sağladığını belirten sanatçıların yanında, satışı hiç düşünmediklerini ve pek kazanç elde etmediğini söyleyenler de olmuştur.

13- Özgün Baskıresim sanatını daha ticari hale getirmek için öncelikle; faaliyetlere daha çok önem vererek bu alanın tanıtımını sağlamak, galerilere Özgün Baskıresim sanatının önemini anlatmak ve genel anlamda kültür seviyesini artırmak gerektiğini savunan sanatçıların yanında, bazıları da bu işin ticari boyutunu hiç düşünmediğini ve bunun sanatçıdan çok galericilerin işi olduğunu belirtmişlerdir.

ABSTRACT

We have realized a field study to determine the representative ability of creative and actual print making art, and the adequacy of response to the needs. We studied the ideas of Turkish professional artists about the actual sociological case of creative print making art.

The passions of 21st century resulting of destructive politics that make feel their influences are embarrassing that people concentrate on the productive and developmental philosophy and realize the projects in this way, or are causing a lot of difficulties on this subject. First of all, we can say, on this subject, that mental richness is neglected, however the aim in the politics of art and culture has been determined as that the science and technology must be allowed to live together with art. In the developed societies where individuals who have artistic consciousness, are curious about what they want or need. And what it is chosen by them is chosen willingly. They can appreciate it, interpret it, and enjoy it, have taste for it That is their own decision. But the man in our days is walking toward to be more and more unhappy and lonely. It means that he is living some problems or that some bodies cause him to live these difficulties. Then these seem as a reality of our period and these must be studied and eliminated if it is possible. The solution of these problems may be claiming art and developing it and also propagating it into the masses. In the age of knowledge and of technology we live, the artistic need must be felt by societies as a necessity. It must not be sacrificed for technology and for the rush of daily life. We must take necessary initiatives. It can not be left to be formed by the power of capitals.

Of course we must mention the movements of Enlightenment in Europe. We must say that enlightenment is a cultural process. It can not be limited in a certain age. It is a fire that can not be extinguished totally. Naturally we observe it in our history. Especially after the foundation of Republic, the beginning of institutionalizations, the education of artists, expositions, in fact all of artistic actions offered to the people have augmented and developed the artistic sensibility in our country. But we must remember that this cultural process is multifactor. And unfortunately some historical events experienced in our country

and all over the world have created difficulties and prevented it to be developed healthy. We can not find a parallelism between the quality of organizations of fine arts and the economical, technological objectives. Therefore the artistic productions are far from the desired level. The fine arts must be considered in their functionality, not as a daily medium of consumption. Educational politics, deficiency and defectiveness of the quality of materials and human beings, insufficiency of civil society organizations, insensibility of local administrations, the unbalancedness of socio-cultural life are already discussed in the academic and artistic milieus. These problems are at the same time, the problems of creative print making art. That is why we are oriented to a field study.

We believe that this research based on most efficacious interviews made with a lot of professional artists in Turkey, and this research realized the study of actual creative print making art in Turkey, from the sociologic point of view, has revealed many realities unresolved and even not considered in any written source up to date. Throughout this study, we observed the gladness of artists visited to obtain detailed knowledge on our research subject in their universities or in their studios. Some of them telling their memories concerning historical process of creative print making art gave us the possibility of enriching our study.

This study includes six sections

- 1. section:** General appreciations concerning the art disciplines of interviewed artists.
- 2. section:** Appreciations on creativity, production of art and participation. And also understanding the problems and the criticisms in this field.
- 3. Section:** Appreciate existing values of studied art discipline from the social point of view. Determine the programs on how they could be reflected to the future
- 4. Section:** General appreciating the case of the creative print making art in Turkey. And to note self criticism of artists about their contribution to the creative print making art.

5. Section: Considerations to the plastic analysis of technological developments and appreciating the use of materials.

6. Section: Determining the appreciations concerning the exposition and the sale of the works of creative print making art.

Throughout these realized interviews, we tried to determine the social average availability both in the milieu of art and in the education of art. At the end of interviews realized with 26 artists, we observed that some views or judgments are participated but some of them are differentiated because of different technological and socio-cultural point of views. Due to this evidence we classified them as participated views / judgments and differentiated view / judgments.

Participated views / judgments:

1. The artists who product creative print making art can not be separated from other pictorial artists,
2. The production of art has been influenced by the socio-cultural life,
3. Te creative print making art facilitates the democratization,
4. The creative print making art contributes to transmit the plastic arts to the mass,
5. The use of materials develops the creativity,
6. The principal need in the aim of activation of the creative print making is to transmit the art to the societies and to educate the people,
7. The production and exposition of the creative print making art are insufficient. Its activation contributes to aesthetic education of societies,
8. The creative print making art contributes to the acts of art of the developing Turkey,
9. The monetary contribution of the institutions and establishments to the art is insufficient,
10. The socio-economic difficulties experienced in the world influence negatively the art,
11. Official or special institutions to develop the creative print making art is insufficient,

12. Organizations of creative print making and establishments of museum are insufficient,
13. Artists contribute to the creative print making,
14. New generation young artists are interested in the creative print making art and they are increasing every day,
15. Cultural homes and art galleries are not affirmative sufficiently for it,
16. Sale of the creative print making art reflects democratic dimension of cultures,
17. It is affirmative point that the cheapness of the creative print making contributes to make pictorial art diffuse easily,
18. It is more practical to participate to the international art activations with the creative print making art,
19. It does create any inconvenience in the procedures of customs.

Differentiated views / judgments:

1. Some artists have responsibilities in the organizations of the civil societies. Some artists say that they have not any responsibilities in these organizations because they think that legal improvements in the name of defense of rights are insufficient, and that people can not be organized on the subject of generalizing or propagating of thoughts.
2. Some artists defend that the creative print making art and its education in Turkey are sufficient and available to the world standards. Otherwise some of them explain that this level has not been caught if we consider all over the Turkey.
3. It is defended by some artists that some of our artists have the quality standards. But others express that our artists have not yet the quality standards in general meaning, and that very few of artists in Turkey take into consideration the international norms

4. Some artists pretend that the historic mission of the creative print making is valid with its dimension of participation and in spite of the technological developments it is preferable only for the aim of artistically production.

5. Some artists claim that the experienced crisis of cold wars may influence negatively the art, on the contrary, others express that the crisis may influence the art affirmatively because they would give to the art the materials concerning its form and its substance.

6. The different ideas are claimed about the benefit concerning the future of creative print making art. It may serve as a transmitting medium of the culture. It may protect its mission for diffusing the art. It may contribute to develop the visual culture. It may support other disciplines of art.

7. Several artist claim that their production of art and their activations contribute to the modern creative print making art, and some artists enrich the possibilities of this field, with their experimental approaches in technical applications,

8. Some artists have any plan for future; say only that they will go on to product. But some artists say that they will establish a museum in the name of making more usefully their cultural and artistic knowledge and /or that they will contribute to establish a faculty of fine arts and to continue to the study and to the work concerning to develop the education of creative print making art.

9. The different fixations made by artists are very important from the point of view of the future of the Turkish creative print making art. On the subject of what it must be made prior, these fixations can be enumerated as: reorganizing the relations of local administrations with art and culture; obtaining to increase the support of official or special institutions for art and culture; attaching importance to the art education for everyone, for every age; and increasing the all sort of artistic activation in abroad and inside.

10. Some artists express that technological developments are reflected absolutely affirmative to the creative print making art but others say that this developments do not support their productions from the point of form and substance, but only give technological facility.

11. While some artists are not aware of the digital print making seen as an introduction to the 21st century art, some others pretend that digital print making techniques make artificial the print making art and they do not accept it as an art inside of the creative print making art. But the artists, who are affirmative for technology, defend that it is necessary and it contribute to richness of the production of art.

12. Some of artists say that they obtain an economic gain because the sale of creative print making products is easier than paintings. But some artists say that they did not obtain much money from their products and in fact they do not think it.

13. Some artists say that they do not think the commercial dimension of the production of art and that it is the business for gallery owners not for artists. Otherwise some artists want that the creative print making art could be more commercial and for this: we need to propagate the activations, to diffuse this art making it more known and more acceptable, to tell the importance of it to the gallery owners and to lift the cultural level up in general meaning.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iv
SUMMARY.....	ix
İÇİNDEKİLER.....	xv
BÖLÜM I. GİRİŞ.....	1
1.1.Problem	4
1.2.Amaç	5
1.3.Hipotez.....	5
1.4.Önem	7
1.5.Sınırlılıklar	8
1.6.Sayıtlılar	8
1.7.Tanımlar	9
BÖLÜM II.	
ARAŞTIRMA METODU.....	16
ARAŞTIRMA SÜRECİ.....	16
1. Ön Araştırma.....	16
2.Analiz.....	17

BÖLÜM III. SOSYOLOJİ VE ÖZGÜN BASKİRESİM SANATI

3.1. Sosyolojinin Tanımı.....	19
3.2. Sosyolojik Açıdan Özgün Baskiresim Sanatına Genel Bir Bakış.....	20

BÖLÜM IV. BULGULAR

4.1. İçinde Bulundukları Sanat Disiplini İle İlgili Genel Değerlendirmeler

4.1.1. Üretimde Teknik Tercihler.....	37
4.1.2. Sanatsal Hareketleri Destekleyen Sivil Toplum Örgütleriyle Olan İlişkiler.....	41

4.2. Yaratıcılık, Eğitim ve Paylaşım Yönelik Değerlendirmeler

4.2.1.Özgün Baskiresim Sanatının Sosyal Ortam İçindeki İlgi ve Değeri.....	44
4.2.2.Türkiye’de Özgün Baskiresim Sanat Eğitimi ve Dünya Standartlarındaki Yeri....	48
4.2.3.Özgün Baskiresim Sanatçılarının, Resim Sanatı Alanında Üretenlerden Farklı Yanları.....	58
4.2.4.Özgün Baskiresim Sanatında Gereken Kalite Standardı.....	61
4.2.5.Sosyo-Kültürel Yaşamın Sanatçının Üretimine Olan Katkısı.....	68
4.2.6.Özgün Baskiresim Sanatının Demokratikleşmeye Katkısı.....	70
4.2.7.Plastik Sanatların Büyük Kitlelere Ulaşmasında Baskiresim Sanatının Katkısı...	73
4.2.8.Materyal Kullanımının Yaratıcılığa Etkisi.....	74

4.3. Ele Alınan Sanat Disiplininin Bugün Adına Mevcut Değerlerini Toplumsal Bakış Açısıyla Değerlendirmek ve Geleceğe Nasıl Yansıyacağı Konusunda Görüş Bildirmek

4.3.1.Özgün Baskiresim Sanatı Etkinliklerinin Çıkış Noktası ve Toplumsal Yanı.....	76
4.3.2. Baskiresim Sanatının Tarihsel Süreçteki Misyonunun Bugünkü Geçerliliği.....	79
4.3.3.Ülkemizde Son Yıllarda Görülen Baskiresim Faaliyetleri ve Önemi.....	84

4.3.4.Gelişen Türkiye'nin Sanatsal Eylemlerinde Baskıresim Sanatının Katkısı.....	86
4.3.5.Sanatta Sermaye Kaynağı Olan Kurum ve Kuruluşların Katkı Payı.....	90
4.3.6.Türkiye'de ve Yurtdışında Yaşanan Bazı Sosyo-Ekonomik Sıkıntıların Sanata Yansıması.....	96
4.3.7.Yaşanılan Soğuk Savaş Krizlerinin Sanata Olan Etkisi ve Bugün Kıtalararası İlişkilerde Küresel Yaşamın Sanatı.....	98
4.3.8.Özgün Baskıresim Sanatının Geleceğe Dair Kazanımları.....	105

4.4.Türkiye'deki Özgün Baskıresim Sanatının Genel Değerlendirmesi ve Sanatçının Özgün Baskıresim Sanatına Olan Katkılarına Dair Öz Eleştiri

4.4.1. Son Yıllarda Ülkemizde Özgün Baskıresim Sanatını Geliştirecek Özel ve Resmi Kurumlar.....	107
4.4.2. Yurtdışında Baskıresim Organizasyonları ve Müzecilik Yapılanmasına Karşın Türkiye'nin Perspektifi.....	111
4.4.3. Sanatçıların Özgün Baskıresim Sanatı ve Eğitimine Olan Katkısı.....	117
4.4.4.Sanatçı Faaliyetlerinin Çağdaş Özgün Baskıresim Sanatı Adına Kazanımları.....	120
4.4.5. Sanatçıların Ürettikleri ve Verdikleri Eğitimin Dışında Geleceğe Dair Planları	123
4.4.6. Türk Özgün Baskıresim Sanatının Geleceği Açısından Sanatçıların Tavsiyeleri	126
4.4.7. Yetişen Genç Kuşak Özgün Baskıresim Sanatçılarına Genel Bir Bakış.....	129

4.5.Teknolojik Gelişmelerin Plastik Çözümlemeler Bakımından Ele Alınışı ve Materyal Kullanımı

4.5.1.Teknolojik Gelişmelerin Baskıresim Sanatına Yansıması.....	132
4.5.2. Dijital Baskıresim Sanatına Genel Bir Bakış.....	134

4.6.Özgün Baskıresim Sanatının Sergileme ve Satışına Yönelik Değerlendirmeler

4.6.1.Özgün Baskıresim Satışının Sanatçıya Olan Katkısı.....	138
4.6.2.Ticari Kurum Olarak Kültür Evleri ve Galerilerin Özgün Baskıresim Sanatına Yaklaşımları.....	140
4.6.3.Kültürlerin Demokratik Boyutunun Özgün Baskıresim Eserlerinin Satışına Nasıl Yansıdığı Konusunda Görüşler.....	143
4.6.4.Baskıresimin Daha Ucuza Satılabilirliğinin Resim Sanatına Olan Katkısı.....	145
4.6.5.Uluslararası Faaliyetlere Katılımda Baskıresim Eserlerinin Ulaşımı.....	147
4.6.6.Gümrük İşlemlerinde Özgün Baskıresim Eserlerinin Pratikliği ve Sanatçıya Yansıması.....	148
4.6.7.Özgün Baskıresim Sanatını Ticari Olarak Daha Cazip Hale Getirmeye Yönelik Görüşler.....	149

BÖLÜM V. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç.....	153
5.2.Öneriler.....	170

KAYNAKLAR.....	173
----------------	-----

EKLER.....	176
------------	-----

GİRİŞ

Sanat eserlerinin ortaya çıkışı ve taşıdığı değer, sosyo-kültürel yapıyı ele almakla sağlanabilir. Ait olduğu dönemin kültürel, ekonomik, politik ve siyasi yapısı içinde olgunlaşan sanatçı ve sanat eserleri, toplumun beklentilerine estetik boyutta öncülük etmektedir. Yani bir nevi toplumun beğenilerini aktaran elçi görevindedir. Dolayısıyla bir sanat eseri, sosyo-kültürel yapı içinde ele alınmalıdır. Her sanatçının yaşadığı ortamdan etkileşimi farklı olacağından, sanat eserleri de farklılık gösterecektir. Bu da sosyal ortamın yarattığı farklılıklar ve benzerlikleri doğuracaktır. Sosyolojik bir araştırma çalışmasında en önemli yaklaşım, sanat eserinin kim tarafından, nerede ve ne zaman yapıldığını, hangi sosyo-kültürel yapı içinde üretildiğini ve içinde bulunduğu çevrenin oluşum şartlarını sağlayan faktörleri ele alarak değerlendirmekle olacaktır.

Bu değerlendirmede, Türkiye'nin sanat ortamının nerede olduğunu ve sorunlarının altında yatan nedenleri ele alarak yarınlara neler getireceğini çözebiliriz. Türkiye'deki sosyal ortam içinde sanatı anlamak ve üretebilmek için öncelikle kültür politikalarını kavrayıp sorgulamalıyız.

21.y.y. bilgi çağında tüketim politikalarına yönelik uzmanlık alanları giderek artmakta olup, insanların ilgi alanları ve beklentileri dağılmaktadır. Bilinçli ya da bilinçsiz olarak yapılan eğitim politikalarındaki yanlışlıklar, bireyin gelişiminde erozyonlar yaratabilir. Özellikle sanat eğitiminin geri plana itildiği bir müfredat programıyla nasıl bir nesil yaratılacağı şüphelidir. Etrafındaki her şeyin “al ve tüket” felsefesinde yaşanılması, bireyi doğadan ve sahip olduğu değerlerden koparmaya başlar. Büyük tüketim çarkının dişlileri arasında yaşayarak, kültürel sanatsal ve bilimsel olarak düşünmek mümkün değildir. Walter Benjamin'in de dediği gibi, “Mekanik yeniden-üretim, çağının sanat yapıtlarının aurası'nı (hale'sini) yok etmektedir”¹.

¹ HARVEY, David “Postmodernliğin Durumu” Metis Yayınları, İstanbul 1997 s. 379

“Üst kültürün” gereği olarak, yüksek eğitimli kişiler tarafından tüketilen sanat ürününün değeri her zaman pahalı olmuştur. Çünkü estetik ölçüler yüksek beğeni düzeyine ulaşarak kendi fiyatını oluşturur. Ancak bugün tüm dünyada kitle iletişim araçlarının yarattığı sosyal çalkantılar, kitlelerin beğeni düzeyini ve yaşam tarzını ucuz ve hızlı tüketim ideolojisi yönünde pompalamaktadır. Amerikan kültürünün dayatmasıyla programlanan kitle iletişim araçları, piyasaya tüketilmek üzere sürülen metaları cazip hale getirerek, büyük orta sınıfın ekonomik çöküşünü yaratmaktadır. Ucuz sahte yaşamları cazip halde sunan medya kültürü, kitleleri ekonomik bağımlı hale getirip, kültür seviyelerini en alt düzeye çekmeyi hedeflemektedir. Böylelikle bireyler günlük var olma mücadelesiyle yarını göremez hale gelmektedirler.

Bu çerçeveden baktığımızda, Türkiye’nin sosyo-kültürel yaşamında popüler-kültürün ne kadar etkili olduğunu ve son yıllarda sanat ortamının içinde bulunduğu sıkıntıların altında yatan başlıca sebebin “üst-kültür” seviyesinin yakalanamamasından kaynaklandığını rahatlıkla görebiliriz. Cumhuriyet sonrası kültürel devrim yaşayan ulusumuzun zaman içinde yanlış politikalarla yabancılaşmış bir toplum yapısında, küçük çıkarlar peşinde koşan ve kimliğini arayan bir millet haline gelmesi tartışılacak bir sorundur.

Bugün yaşadığımız sıkıntıların nedenlerini arıyorsak, bu eleştirileri de yapmamız gerekiyor. Magazin kültürleriyle gündemi meşgul eden politikalardan arınıp, bilim ve sanatta, “üst kültür” seviyesinde çalışmalar ve üretimler yapmalıyız. Çünkü yaşamımızda duygu ve düşüncelerimizi besleyen, geliştiren, yaşamımızı daha anlamlı kılan tek olgu “sanat”tır.

Araştırmamızda ele aldığımız Özgün Baskıresim sanatının önemini vurgulamak için buraya kadar olan değerlendirmelerde öncelikle sosyal yapılanma içinde sanatın yerini keşfetmek gerekiyor. Bu arada farkına varmamız gereken bir nokta da Baskıresim sanatının sosyo-kültürel yapılanma içinde daima önem taşıdığıdır. Sanatın binlerce yıllık tarihsel sürecinde insan, estetik yaşamını ve düşüncelerini daha iyi, güzel ve kolay ifade edebilmek

için yaptığı arayışlarla bugünkü Baskıresim sanatının doğmasını sağlamıştır. Baskı denemelerinde malzeme olarak dönem dönem eşyalara, giysilere, duvarlara ya da düşüncelerini en kolay ve hızlı ifade edebileceği bir iletişim aracı olarak kağıda yapmıştır. Sosyal bir varlık olan insanın estetik kaygılarla paylaşımaya yönelik yaptığı her türlü çalışmada Baskıresim sanatını görebiliriz.

Bu bakış açısıyla mevcut sorunları akademik boyutta ele alıp değerlendirmek amacıyla, profesyonel sanatçılarla fikir tartışması yapılmış ve eldeki verilerle özümeye yönelik öneriler dile getirilmiştir.

1.1.Problem

Sadece ülkemizde değil, evrensel boyutta da düşündüğümüzde siyasi, politik, ekonomik, kültürel ve teknolojik değişimlerin olumlu yansımalarına karşın, olumsuz yansımaları da görülmektedir. Günümüzde küreselleşmenin getirdiği sistemde, ekonomik güç dengelerinin eğilimleri, toplumların sosyo-ekonomik yaşama biçimi, üretim ve tüketimdeki değer hesapları, insanların bilim ve sanat alanındaki arayışlarını çok yönlü sonuçlandıran bir faktördür. Bu durum insanlık için olumlu sonuçlar doğurabileceği gibi, olumsuz sonuçları da beraberinde getirebilmektedir. Bu durumda doğal olarak her alanda olduğu gibi sanat da kendi dönemi için yaşanılanlara gereken cevabını vermiştir.

Bu değerlendirmelere dayanarak sanatın içinde önemli bir misyonu olan Baskı sanatları, tarihi süreç içinde kültürel kalkınmada teknolojiyle hep iç içe olmuş, hatta gerektiğinde teknolojinin yerini almıştır. Estetiğin kültürle örtüştüğü noktada üretilen eserlerin paylaşımı söz konusu olduğunda, buna en iyi cevabı verecek alan Özgün Baskıresim sanatıdır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi sanatçının estetik ve kültür anlayışlarını belirleyen ortam içinde modaya kapılmaması gerekiyor. Kendisine sunulanla değil, kendisinin seçeceği bir bakış açısıyla hareket etmelidir.

Özgün Baskıresim sanatında materyal kullanımı, öz ve biçime yansımaları bakımından ve sosyal hayata kazanımları konusunda ele alınması gereken bir durumdur. İnsanlığa her zaman kolaylık sağlamada hizmet eden teknoloji, kullanım alanına ve amacına göre bu disiplin içinde nasıl değerlendirildiğine, kültürler arası farklılık ve etkileşimde Özgün Baskıresim sanatının pozisyonuna eleştirel bakılmalıdır. Ancak bunu belirlemede ve yaşamın içinde değerlendirmede öncelikli bazı birikimler gerekebilir.

Sanatta bu birikimler “nelerdir, nasıl elde edilir ve nerede kullanılır” gibi tüm sorulara cevap aranmalıdır. Yüzyıllardır süregelen Özgün Baskıresim, sanatın temel ilkelerini

korumak adına ve zamanda durum değerlendirmesine yönelik bu konuda araştırma yapılması planlanmıştır.

1.2.Amaç

Araştırmanın amacı, sanatçılarının görüşleri doğrultusunda, zgn Baskiresim sanatının dünden bugüne ve yarın adına sosyolojik açıdan ne şekilde etkilendiğini, sanatsal ortamda zgn Baskiresim sanatının gerekliliğini, insan sosyo-kültürel ihtiyaçları bakımından gerekli olup olmadığını, teknolojik gelişimlerin yaratıcılığa dair olumlu ve olumsuz nasıl yansıdığını, sanat eğitiminde materyal kullanımının bireyin gelişimi bakımından ne derece önemli olduğunu, sosyolojik olayların plastik çözümlemeler bakımından (biçimsellik, zaman-süreç, renk, doku ve tema irdelemesi) nasıl yansıdığını, bu alanda yapılan faaliyetlerin gerekli olup olmadığını ve günümüz zgn Baskiresim sanatının geçmişten geleceğe dair nasıl bir tavır sergilenmesi gerektiğini ortaya koymaktır.

1.3.Hipotezler

1-Sosyolojik olaylar insanoğlunun uygarlık seviyesini bugünlere taşırken, sanatın toplumsal ihtiyaçlara ne denli hizmet ettiğini sosyo-kültürel yaşam içinde hissediyoruz. Bu nedenle sanatın her dalı yaşamı anlamlandırdığı için plastik sanatların dalı olan zgn Baskiresim sanatı da bu oluşum içinde yer almaktadır. Çünkü tarihsel süreçteki misyonuyla sanatın toplumda değer taşıyıp yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır.

2-İnsan sosyal bir varlıktır. Gelişimi süresince sürekli çatışma halinde olup, bunu sosyal ihtiyaçları doğrultusunda dile getirmektedir. Dini, kültürel, ekonomik, siyasi, teknolojik açıdan değişim gösteren toplumlar adına, sanatçı eserleriyle dnde yaşanılanları bugün eleştirip, yarına dair mesajlar da vermektedir. Bu nedenle zgn Baskiresim sanatı, tarihi

gelişim sürecinde de hep önemini korumuştur. Ancak bugün için toplumun bazı ihtiyaçları farklı yönlerden sağlandığı için, Baskıresim sanatının tarihi misyonu biçimsel açıdan değişmiştir. Bu da sanatın bir dalında hesaplaşmayı doğurmaktadır.

3-Genel olarak değerlendirildiğinde, Özgün Baskıresim sanatının diğer plastik sanatlar içinde, yaratıcılık ve teknik bilgi bakımından oldukça yüksek bir disiplin gerektirdiği bilinmektedir. Sosyal gelişimleri her boyutta özümseyen ve kapsayan Özgün Baskıresim sanatının sanat eğitimi içinde önemli bir yeri vardır.

4-Plastik çözümler bakımından ele alınan kavramlar, teknolojik gelişmelerle doğru orantıda birleştirilmelidir. Yani teknik materyal kullanımı doğru bir biçimde plastik dile aktarılmadığı takdirde, teknolojik gelişmenin hiçbir önemi yoktur. Bu yüzden teknolojik gelişmelere yakın olan Özgün Baskıresim sanatında kullanılan materyaller, yaratıcılığı destekleyen araçlardır. Ters halinde doğal ortamdan kopuş ve sanal ortama geçiş başlar.

5-Bugün için yaşamın her noktasına hizmet eden teknolojik gelişmelerin insanoğlunu doğal ortamından giderek uzaklaştırdığı, yalnızlaştırdığı, sanal ortama doğru sürüklediği gerçeği ile, sanatta da bunun yansımalarını görmekteyiz. Teknoloji hâkimiyetindeki küresel ortamda, Özgün Baskıresim sanatı da diğer disiplinler gibi giderek ayrılmaya başlamıştır.

6-Sosyolojik olaylar Baskıresim sanatçıları da her yönüyle etkilemektedir. Yaşanılan sıkıntıları ve arayışları evrensel boyutta irdelemek, gelecek sanatsal hareketlere ışık tutacaktır.

7- Sanatsal eylemler içerisinde Özgün Baskıresim sanatı giderek etkisizleşirken, kendi içinde değerlendirme ve paylaşım sürecine girmiştir. Baskıresim sanatının sanatsal faaliyetler içerisinde haklı yerini alması için birtakım düşünce ve eylemlerin artması gerekmektedir.

8- Ülkemizde devlet politikaları nedeniyle kültür hizmetleri yeterli gelişmiyor. Çünkü sanata gerekli olan sermaye desteği çok az olduğu için, toplumun gerekli sanat ihtiyacı karşılanamamaktadır. Eğitime ayrılan payın yetersizliği, müzecilik anlayışının hala bir asır geride oluşu, galerilerin bu sanat anlayışına gerekli önemi vermeyişleri ve ilginin yetersizliği Özgün Baskıresim sanatının gereken noktaya gelmesini engellemektedir.

1.4.Önem

Özgün Baskıresim sanatı, toplumsal olaylar karşısında sanatın diğer dalları gibi hem olumlu hem de olumsuz etkilenmiştir. Günümüzde küreselleşmenin getirdiği sistem içerisinde Özgün Baskıresim sanatının nasıl bir ihtiyaca cevap verdiğinin sosyolojik irdelemesi, hem sanatsal hem de sanat eğitimi bakımından giderek azalan bir seyir izlemektedir.

Bu araştırmanın sosyolojik olaylar karşısında Özgün Baskıresim sanatı ve eğitiminin daha kaliteli standartlara ve daha yaratıcı ortamlara zemin hazırlaması bakımından, gerekli ihtiyaçların tespiti ve eksikliklerin giderilmesine yönelik katkıda bulunacağı ümit edilmektedir.

Sadece ülkemizde değil evrensel boyutta da düşündüğümüzde, teknolojinin hızlı gelişiminin olumlu yanlarına paralel olumsuz sonuçlar da doğurduğu bir gerçektir. Çünkü Teknolojinin artık giderek her şeyin yerini alabileceği gibi bir kanı yerleşmeye başladı. Toplumların kültürel, ekonomik, siyasi hayatına dair yapılan dayatmalar, estetik değer ölçülerini sarsabilmektedir. Her şeyin maddi güce dayanmadığını, etik kuralların yaşamın her noktasında gerekli olduğunu unutmamalıyız. Sanat, bütün bu değerleri içinde barındıran bir olgudur. Sanat kültüründe yeterli alt yapıyı oluşturmadan, yapılacak her türlü sanatsal harekette bu değerleri sürdürebilmek mümkün müdür acaba? Bu çok önemli detayın göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Bu sebeple yapılan alan çalışmasının,

akademik sanat eğitimimizde gerekli ihtiyaç ve eksikliklerin giderilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.5.Sınırlılıklar

Bu tez araştırması;

- 1- Türkiye’de Özgün Baskıresim sanatı ile sınırlıdır.
- 2- Profesyonel sanatçılarla sınırlıdır. Bu alanda eser üreten 24 Türk ve 2 yabancı sanatçı ile sınırlıdır.
- 3- Zaman değerlendirmesi 2006 ile sınırlıdır.
- 4- Türkiye’deki Özgün Baskıresim sanatı ve eğitim çerçevesi, tüm Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakülteleri ile sınırlıdır.
- 5- Bu araştırma, sosyolojik olayların sadece Özgün Baskıresim sanatına olan yansıması ile sınırlıdır.

1.5.Sayıtlılar

- 1- Seçilen örneklem evreni temsil edebilecek niteliktedir.
- 2- Örneklem’e giren sanatçılar, Özgün Baskıresim alanında kullanılan farklı teknikler ölçütüne bağlı olarak seçilmiştir.
- 3- Veri toplama amaçlı kullanılan görüş yazısı, sanat eserleri ve organizasyon modelleri bu araştırma için uygun niteliktedir.

1.7.Tanımlar

Profesyonel Sanatçı:

Profesyonel kelimesi“Fransızca profession sözcüğünden türetilmiş olup, "çalışan" anlamına gelmektedir. Terim olarak anlamı ise “yaptığı işin hakkını vererek, ama kendi çıkarlarını da güncel tutup özel hayatı ile iş hayatı arasında dengeyi kurabilen insan modeli” dir.”²

Sanata bu tanımı uyarladığımızda ise; akademik sanat eğitimi almış, sanatsal faaliyetlerde ve eğitim hizmetlerinde bulunmuş kişiler için söyleyebiliriz. Özgün Baskıresim sanatında profesyonellik, biraz daha teknik beceri ve ustalık gerektirmektedir. Sanattaki profesyonelliği ile, teknik bilgi ve birikimini bu alana aktarma olarak tanımlayabiliriz.

Özgün Baskıresim:

“Çeşitli araç ve malzeme kullanarak ve doğrudan veya kalıplar hazırlayarak, kâğıda veya benzeri malzeme üzerine sanatçı tarafından yapıp basılan sanat eserleridir.”³ Bu eserler sanatçısı tarafından belli sayıda üretilip imzalanır ve daha sonra kalıplar iptal edilir.

Uluslararası literatürde “Baskıresim” olarak geçen bu tanım, ülkemizde ilk kez Mustafa Aslier tarafından “Özgün Baskıresim” olarak kullanılmış ve bu söyleyişle yerleşmiştir.

İnsanlık tarihi kadar eski olan baskı uygulamalarının ilk örnekleri M.Ö. 3000 yıllarında Çin’de harfli alfabenin bulunmasıyla ipek üzerine mühürlere baskılar yapıldığını, sanat eserleri ve yazılı bilgilerin baskı yoluyla çoğaltıldığını görüyoruz.

² <http://www.eksisozluk.com/show.asp?t=profesyonellik>

³ ASLIER, Mustafa, “Grafik Sanatlar” Sandoz Bülteni S.1 1989 s.7

M.Ö. 2000’li yıllarda da Sümerlerde görülmektedir. Silindir şeklindeki mühürlerle, kil tablet üzerine döndürerek yapılan baskı denemeleri ilk örneklerdir. Her dönemde günlük kullanım ihtiyaçlarına göre en basit yöntemlerle çeşitli malzemeler üzerine yapılan çalışmalar, bugünkü Özgün Baskıresim sanatının doğmasına yol açmıştır.

Ancak tarihsel süreç içinde plakaların resim çoğaltma yöntemi olarak kullanımına ise 14.yy.da Ağaç Baskı, 15.yy.da Gravür, 19yy.da ise Litografi ve Serigrafi tekniği ile devam etmiştir. Başlangıçta ihtiyaç olan seri üretim düşüncesi, zamanla toplumun estetik duygularına hizmet ettiğinden ve üretimdeki teknik zenginliğinden dolayı, Baskıresim tekniği, birçok sanatçının ilgisini çekmiş ve sanatın anlatım araçlarından biri haline gelmiştir.

Mono Baskı (Monoytpe) :

Mono Baskı’nın tarihsel kökeniyle ilgili kesin bir bilgi elimizde olmamasına karşın 15.y.y’da Gravür tekniği ile birlikte kullanılmaya başladığı bilinmektedir. Ama bu konudaki ilk sanatsal ürünlere 17.y.y.’da Giovanni Benedetto Castiglione’de rastlıyoruz. Doğrusu iki yüzyıllık bu geçiş farklı yorumlara uç vermektedir. Ancak 17. ve 18.yüzyıllarda, sanatçıların farklı tekniklere yönelmeleri, bu tekniği yeniden gündemden düşürür. 19.y.y.’a gelindiğinde ise Degas’nın bu tekniğe yönelmesi pek çok sanatçıyı etkiler. 19.y.y.’da başlayan yeğlenirliği 20.y.y.’da da sürmüştür Zira sanatçılara getirdiği düşük maliyet, savaş sonrası ekonomik sıkıntılar, bu tekniğin tercihliğini artırır. Sanatsal anlamda pek çok ressamın çalışmasında kullanılan bir teknik olur. Sanatçıların eserlerine çeşitlilik kazandırdığı söylenebilir. Fakat özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısında (ilk çeyreğinde) Amerikan kültürü etkisi ile, bu teknik tepki almaya başlamıştır. Hatta kimi galeriler, müzeler bu teknikle yapılmış eserlere kapılarını kapatır. Ancak 1980 sonrası bu teknik ressamlar arasında yeniden yaygınlaşmaya başlamıştır.

Mono baskı, bizde, Cumhuriyetin ilanından sonra çağdaş sanat eğitimi süreciyle başlar. İlk ve orta öğretim kurumlarında öğretmen yetiştirmek amacıyla 1932–33 eğitim öğretim yıllarında kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü'nde yüksek baskı grubuyla birlikte uygulamaya girmiştir. Bu teknikte ilk denemeler, Mustafa Aslier'e ait çalışmalardır.

Mono Baskı yapmak için, cam yüzeye baskı mürekkebi merdane ile yayılır. Ardından, boyalı yüzeye baskı kâğıdı konulur ve kalemle istenilen desen çizilir. Bu işlem sırasında çizilen yerlerde görüntü oluşmaya başlar ve kâğıt yüzeyindeki görüntü ara sıra yapılacak kontrollerle şekillendirilir. Baskı sırasında kalıp kullanılmadan tamamen elle çizildiği için, bu yöntemle bire bir aynı görüntüyü tekrar yakalamak imkânsızdır. Bu nedenle “Mono (Tek) baskı” olarak adlandırılır.

Ağaç ve Linol Baskı / Wood-cut, Lino-cut (Yüksek Baskı) :

Bu teknikte ilk denemeler Mısır ve Mezopotamya'da görülürken, kalıp olarak kullanılmaya başlaması M.S. 4y.y.'a denk düşmektedir. İlk örnekler Mısırlıların kumaş üzerine yaptıkları baskılardır. “Çinlilerin kâğıdı bulmasıyla, kalıplar el yapımı kâğıtlara basılmaya başlanır. Ancak o tarihlerde Çinliler ve Japonlar arasında büyük bir savaş yaşandığı için bu işi iyi bilen bir grup Çinli keşiş Japonya'ya göç eder. Bu sayede ağaç baskıya büyük ilgi duyan Japonlar, keşişlerden bu sanatı öğrenmede büyük bir fırsat yakalamış olurlar. Bu tarihten itibaren Japonlar, Çinli keşişlerden öğrendikleri baskı yöntemini geliştirip yüzyıllar boyu sürdürmüşlerdir.”⁴

Doğu kültüründen gördüğümüz baskı tekniği M.S. 8 y.y'dan itibaren Batı'da da görülmeye başlar. Çinli bazı seyyah ve misyonerler artık yavaş yavaş Batı'ya doğru, önce Arabistan'a sonra da Almanya'ya giderek bu sanatı yaygınlaştırmışlardır. Avrupa'da resim yapma ve çoğaltma tekniği olarak kullanımı ise Ortaçağ döneminde başlamış ve günümüze kadar devam etmiştir.

⁴ İŞLER, Ahmet Şinasi “Geçmişten Günümüze Ağaç Baskı” 1997 s.14

Türkiye’de ilk kullanımı, 1559 yılında Tunuslu Hacı Ahmet tarafından basılmış Türkçe yazılı düzlem küre dünya haritası ile başlar. Doğu’da ve Batı’da kullanılan Ağaç Baskı, Türk kültüründe “yazmacılık” olarak da bilinmektedir. Kâğıda resim ve çoğaltma tekniğindeki ilk örnek olarak 1730 tarihli “Tarih-i Hind-i Garbi” kitabını verebiliriz. 19.y.y. sonlarına doğru ise Mühendishane ve Harbiye okullarına konulan resim dersleri ile sanatsal amaçlı Baskıresim çalışmaları başlar.

Teknik uygulaması bakımından, bu alanda kullanılan malzeme, kalıp ağaç, linol, poliüretan plaka ve muşambadır. Tasarlanan çalışmada çizgilerin oluşması için ilk önce istenilen dokuda beyaz alanlar oyulur ve daha sonra kalıp yüzeyinde kalan yüksek kısımlara merdane ile boya verilerek kâğıda basılır. Baskının kâğıda aktarılması pres yoluyla olabileceği gibi, kâğıdın arkasından tahta bir kaşık yada ağaç silindir yardımıyla sürtülerek de yapılabilir.

Gravür / Etching (Çukur Baskı) :

Antik Çağda kuyumcuların kazıma tekniğinde bakır plakalar üzerine yaptıkları çalışmalar sanatçılara çoğaltma tekniğinde yeni ufuklar açmıştır. Bakır yönteminden yola çıkarak ilk sanatsal amaçlı metal kalıp kullanımının ise 15.y.y’da Avrupa’da başladığını görüyoruz. Bu dönemin önemli isimlerinden Lucas Granach ve Albrecht Dürer, dini kitaplara çizdikleri resimleri metal ve ağaç kalıp kullanarak ilk üretimlerini vermişlerdir. Böylelikle, bu tür resimlerin çoğaltımı Rönesans’ı da beraberinde getirmiştir. 17.y.y.’a gelindiğinde Rembrant’ın yine dinsel konulu çalışmalarını görüyoruz. “Aydınlanma” süreci ile dünyada yaşanan yeni oluşumlar, sanatın her alanında olduğu gibi gravür tekniğinde de yaşanmıştır. Tahta Baskı ve Oyma sanatının gelişimi ile yaşanan Ekspresyonist eğilimlere alternatif olarak Gravür çalışmaları da artmaya başlamıştır. 20.y.y.’a gelindiğinde ise teknoloji ve savaşların hâkimiyetinde grafik sanatlarına olan ilgi artmış ve Baskı sanatları öne çıkmıştır. Özellikle Gravür ve Yüksek Baskı teknikleri, toplumsal işlevinin daha yaygın olması nedeniyle sanatçıların daha çok tercih ettikleri bir uygulama alanı haline gelmiştir.

Türkiye’de kullanımına ise ilk olarak cumhuriyet öncesi II. Abdülhamit döneminde azınlıkların yaptıkları denemelerde karşılaşıyoruz. 1882’de Osman Hamdi Beyin girişimiyle kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi’nin Gravür atölyesinde Hoca Ali Rıza’nın yaptığı Baskıresim eserler, dönemin ilk akademik sanat çalışmalarıdır.

Bu teknikte kalıp olarak çinko, bakır, çelik vb metal malzemeler kullanılmaktadır. Metal kalıp yüzeyinde özel alet ve yöntemlerle çeşitli teknik uygulamalar yardımıyla yapılan bir çalışma türü olup, kuru kazıma, aquatinta, asit yedirme, mezotinta, gofre gibi teknikleri içermektedir. Bu yöntemlerle hazırlanan kalıbın çukur yüzeylerine elle boya verildikten sonra, fazlalıkları tarlatan ya da gazete kağıdı ile alınarak temizlenir. Baskıya hazır hale getirilen kalıp, gravür presi yardımıyla önceden ısıtılmış ve yumuşatılmış özel kâğıtlara basılır.

1-Kuru kazıma / Drypoint: Metal kalıp yüzeyine sivri uçlu bir aletle çizgi ve doku oluşturularak yapılan kazımadır. Burada önemli olan herhangi bir kimyasal işlem uygulamadan yapılan yüzey çalışmasıdır. Metal yüzeyde oluşturulan çukur çizgi ve dokulara boya verilip temizlenir ve nemlendirilmiş özel kâğıtlara basılır.

2- Akuatinta / Aquatint: Metal kalıp yüzeyine, toz haline getirilmiş doğal reçine serpildikten sonra, alttan ısıtılarak erimesi sağlanır. Böylelikle reçine, nokta halinde tüm yüzeye serpilerek homojen bir tram dokusu yaratmaktadır. Bir nevi lak görevi yapar.

Daha sonra beyazdan siyaha kadar olan tüm tonlar için asitte işlem gerçekleştirilir. Her kademe için belli bölgeler sırayla kapatılıp asitli suda ton değerlerinin ihtiyacına göre bekletilir. Bu işlem en koyu lekeye ulaşana kadar sürdürülür. İşlem bittikten sonra kalıp tinerle tamamen temizlenip çukur yüzeylere boya verilerek baskıya geçilir.

3- Asit yedirme (Offort) : Temizlenmiş metal plaka, asite dayanıklı lakla kaplandıktan sonra desen sivri uçlu bir aletle çizilir. Çizim işlemi sırasında farklı dokular yakalamak için özel üretilmiş aletler de kullanılabilir. Açık alanlar asitli suda çökene kadar

bekledikten sonra kalıp tinerle temizlenir. Baskıya hazır hale gelen kalıba boya verilir ve temizlendikten sonra pres yardımıyla nemli özel kağıda basılır.

4- Mezotinta / Mezzotint: Bu teknikte kalıbı oymak için özel hazırlanmış dişli bir bıçak kullanılır. Dişli bıçak yardımıyla metal kalıp yüzeyinde tam siyah tonu verecek şekilde binlerce nokta çukur açılır. Daha sonra desenin açık koyu değerlerine göre yine özel yapılmış bıçağı ile yüzeyde çukur çapaklar temizlenir. Hazırlanan kalıba boya verilip temizlenir ve nemli özel kağıda pres yardımıyla basılır .

5- Gofre: Metal kalıp yüzeyinde, çökertmeler arasında farklı yüzeyler oluşturularak yapılan bir çalışmadır. Bu çukur farklılıkları aşağı doğru olabileceği gibi, yüzeyin üstünde yukarı doğru oluşturulan tümsekler şeklinde de tasarlanabilir. Bu yöntem, kâğıt yüzeyinde kabartılar oluşturup farklı dokular elde etmek içindir. Bu teknikte hazırlanan kalıba boya verilip basılacağı gibi boya vermeden de yapılabilir. Bu tamamen sanatçının tasarımına bağlıdır.

Taşbaskı -Litografi / Litography (Düz Baskı) :

Adından da anlaşılacağı gibi kalıp olarak kullanılan taşlar, binlerce yıllık mikroskobik deniz hayvanlarının kabuklarından oluşan özel kalkerli kireç taşlarıdır. İlk olarak 1796'da Alman müzisyen Alois Senefelder'in kendi yazdığı müzik notalarını basmak için yaptığı deneme çalışmaları sonucu bulduğu bir yöntem olup, daha sonra geliştirilerek diğer alanlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Bu teknik ofset sisteminin de başlangıcıdır. Taş Baskı tekniğinin Türkiye'ye gelişi 1831 tarihlidir. İlk Taş Baskı atölyesi, bugünkü İstanbul Üniversitesi (Eski Harbiye Nezareti)'nde kurulmuş ve askeri eğitim amaçlı kitaplar basılmıştır.

Kısaca tekniğin uygulama aşamasından bahsedecek olursak, ilk olarak pürüzsüz bir yüzeye sahip olan iki taş birbirine sürtülerek temizleme işlemi yapıp kurutulur. Daha sonra taşın yüzeyine çeşitli derecelerdeki yağlı kalem ve mürekkeple desen çizilir. Bu yağlı

kalem ve mürekkep bekledikçe taşın içine nüfuz eder. Bekleme sürecinde arap zamkı ve asit ile belli oranda hazırlanmış karışımda kimyasal işlem uygulanır. Bu işlemin amacı, çizili alanlar dışındaki bölgeleri duyarsızlaştırmaktır. Baskıya hazır hale gelen taş deri merdane ile boya verilir ve özel preste kâğıda basılır.

Serigrafi / Silk-screen (Elek Baskı) :

“5000 yıl kadar önce ilk olarak Çinlilerin denediği bu teknik daha sonraki dönemlerde Mısırlılar, Romalılar ve Japonlarda duvar, yer, tavan süslemeleri ile çömlekçilikte ve dokuma bezlerinde şablon tekniği olarak kullanıldığını kullanılmıştır. Ancak 19.y.y. sonlarına kadar Bat’da bu teknik pek bilinmiyordu. Ticaret ilişkilerinin gelişmeye başlamasıyla Japonlardan bu tekniği öğrenen Avrupa, özellikle 20.y.y. başından itibaren profesyonel olarak kullanmaya başlamıştır. Sanatçılarda zengin imkanlarından dolayı bu tekniği kullanır hale gelmişlerdir.

Serigrafi Baskı sistemi genel anlamda, bir kasağa gerilmiş ipek üzerine emülsiyon yardımıyla desenin pozlandırılarak aktarılması ve mürekkebin ragle yardımıyla baskı yüzeyi üzerine transferi olarak tanımlanabilir. Baskı öncesi hazırlık aşamalarından en önemlisi şablon hazırlığıdır ki, bu aşamada ipek kalitesi, emülsiyon kalitesi, ipek gerginliği vs. gibi etkenler çok önem taşımaktadırlar. Son yıllarda artık teknik malzeme olarak her türlü tasarıya uygun boya ve yardımcı malzemeler üretilmesi bu tekniğin cazibesini artırmaktadır. Bu sayede sanatçı, tasarımını baskıya dönüştürebilecek materyal zenginliğini bulabilmektedir. Böylelikle, diğer tekniklerde baskı yapılması imkânsız, emici olmayan yüzeylere (plastik, cam vb.), kalın ve geniş yüzey dalgalanmaları olan irili ufaklı malzemelere dahi baskı yapılabilme mümkündür. Bu teknik, daha çok seri üretim piyasasında kullanılmakla birlikte, teknik zenginliği bakımından sanatçıların da tercih ettiği bir alan haline gelmiştir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMA METODU

Derinlemesine mülakat yöntemiyle kişilerle yüz yüze görüşme yapılırken, bazı kişilerle de aynı sorular internetten yapılan görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemde standart sorular saptanmış ve katılımcılardan bu sorulara yanıt vermeleri istenmiştir. Yüz yüze görüşmelerde, görüşmeler kaset ve video kullanmak suretiyle kayıt altına alınmıştır. Görüşmeler yazılı metne dönüştürüldükten sonra, araştırmanın amacına yönelik değerlendirmelerde referans olarak gösterilmiştir. Referanslar; görüşmenin yapıldığı yer, tarih ve sanatçının yaşı belirtilerek açıklanmıştır. Örnek : (İstanbul 2007 : 60)

ARAŞTIRMA SÜRECİ

1.Ön Araştırma

Yapılan bu çalışmanın düşünce boyutu ile olgunlaşması 2 senelik bir geçmişe dayanmaktadır. Öncelikle yapılan literatür taramasından çıkan sonuçlara göre Özgün Baskiresim sanatının sorunlarına, önemine ve bugünkü pozisyonuna yönelik bir araştırma yapılması düşünülmüştür. Bu araştırmanın yöntemini belirlemede ve kaynağını oluşturmada değerlendirilecek uzman öğretim elemanları ve sanatçıların da alınacak görüşleriyle bir alan çalışmasına karar verilmiştir.

Bu doğrultuda Özgün Baskiresim sanatının bugününü Türkiye genelinde değerlendirebilme amacıyla farklı mekânlardan belirlenen isimlerle bire bir görüşmeler yapılmıştır. Yaklaşık 3 ay süren bu çalışma için başlangıçta tamamı profesyonel 35 yerli 10 yabancı sanatçı olarak kararlaştırılmıştır. Ancak bazı isimlerle, gerek iş yoğunluğu, gerekse

rahatsızlıklardan dolayı görüşmeler iptal edilmiştir. Bu sebepten dolayı 24 Türk, 2 yabancı (Belçika ve Bulgaristan) sanatçı ile görüşülebilmektedir.

Görüşmeler İstanbul, Ankara, Eskişehir, Balıkesir’de gerçekleştirilmiştir. Birçoğu öğretim üyesi olan bu sanatçıların görüşmeleri, bazılarının özel atölyelerinde, bazılarının da üniversitedeki atölyelerinde yapılmıştır. Teknik olarak görüşmeler video çekim ile yapılmış olup, 26 sanatçı için toplam 35 VHS kaset kullanılmıştır. Video çekimlerin deşifre edilmesi için 3 ay boyunca 4 kişilik bir ekip çalışmış ve bulguların yorumlanması 2,5 ay sürmüştür. Bu araştırmanın en büyük zorluğu, görüşme süresinin uzun olmasıydı. Ancak çalışmanın içeriği bakımından olumlu bulunması, sanatçıların fikirlerini açıkça ifade etmelerini sağlamıştır.

2. Analiz

Toplam 6 ay süren veri toplama süreciyle ortaya çıkan araştırma bulgularının değerlendirmesinde herhangi bir paket program kullanılmamış ve bulgular kodlama yoluyla gerçekleştirilmiştir. 26 sanatçı üzerinde bire bir yapılan derinlemesine görüşmeler sonucu araştırmanın amacını ve hipotezlerin geçerliliğini belirleyen durum tespiti aşağıda belirtilen maddelerde ifade edilmiştir.

Amaca Uygunluğu :

- 1- Özgün Baskiresim sanatının dünden bugüne ve yarın adına sosyolojik yönden nasıl etkilendiği,
- 2-Sanatsal ortamda Özgün Baskiresim sanatının insanın sosyo-kültürel ihtiyaçları bakımından niçin gerekli olduğu,
- 3- Teknolojik gelişmelerin yaratıcılığa nasıl yansıdığı,

4-Sanat eğitiminde materyal kullanımının bireyin yaratıcılık yönüne nasıl bir katkı sağladığı,

5- Sosyolojik olayların plastik çözümler bakımından nasıl yansıdığı,

6-Bu alanda yapılan faaliyetlerin gerekli olup olmadığı,

7- Günümüz Özgün Baskıresim sanatının geçmişten geleceğe dair nasıl bir tavır sergilediği konusundaki tüm sorulara yanıt bulabilmek için görüşmeler yapılmış ve çok yönlü değerlendirmelerle görüşler elde edilerek amaca ulaşılmıştır.

Hipotezlerin geçerliliği :

1- Tarihsel süreçteki misyonu ile sanatın toplumda değer taşıyıp yaygınlaşmasına katkı sağladığı,

2- Özgün Baskıresim sanatının geçmişteki misyonunun bugünkü karşılığı olarak sanatsal iletişim aracı olduğu,

3- Diğer plastik sanatlar içinde yaratıcılık ve teknik bilgi bakımından oldukça yüksek bir disiplin gerektirdiği ve sanat eğitiminde önemli bir yer tuttuğu,

4- Teknolojik gelişmelerle doğrudan bağlantılı bir sanat dalı oluşu nedeniyle sanatçının yaratıcılığında önemli bir etken olduğu,

5- Küreselleşme ile gelişen tüm değerler sonucu sanat disiplinlerinin artık giderek ayrıştığı ve bu noktada Baskı sanatlarının da etkilendiği,

6- Sosyo-kültürel yaşamın sanatçı üzerinde etkili olduğu,

7- Özgün Baskıresim sanatına olan ilginin artırılması ve gelişimine katkı sağlayacak faaliyetlere, müzecilik yapılanmasına, galerilerin bilinçlenmesine ve kurumsallaşmaya önem verilmesi gerektiği,

8- Ülkemizdeki kültür politikalarında yaşanan sıkıntılar nedeniyle sanatta gerekli olan sermaye desteğinin çok yetersiz olduğunu belirten 8 maddelik hipotezlerin geçerliliği, yapılan araştırma çalışması ile doğrulanmıştır.

BÖLÜM II .

SOSYOLOJİ VE ÖZGÜN BASKİRESİM SANATI

2.1. Sosyolojinin (Toplum Bilimi) Tanımı

Sosyoloji kelimesi, Yunanca “bilim” anlamına gelen “logy” eki ve Latince’de, genel olarak insanı işaret eden, “üye, arkadaş veya dost” anlamındaki, “socius” kelimesinden türetilmiş “socio-” kökünden gelmektedir. “Sosyoloji” ilk olarak 1838’de Auguste Comte tarafından oluşturulmuş bir kelimedir.⁵

Ekonomi, politika bilimi, antropoloji, tarih ve psikolojiyi kapsayan diğer sosyal bilimlerle karşılaştırıldığında, sosyoloji oldukça yeni bir bilim dalıdır. Ancak arkasındaki düşüncelerin izleri ortak insan bilgisi ve felsefesinin çıktığı tarihlere kadar uzanmaktadır. İlk olarak 19. yüzyılın başlarında modernliğin iddialarına karşı bir akademik tepki olarak belirmeye başlamıştır. Toplum bilimciler, sadece toplumsal grupları bir arada tutan faktörleri öğrenmeyi değil, aynı zamanda toplumsal dağılmaya karşı bir çare geliştirmeyi de umut etmişlerdir.

Sosyoloji (Toplumbilimi), toplumun işleyişini, bunlardan doğan olay ve olguları incelemektedir. Aynı zamanda sosyal grupları, gruplar içindeki insanlar arası ilişkileri, sosyal sistemleri ve sistemler arasındaki bağları da araştırmaktadır. Toplumsal olayları bilimsel yöntemle inceleyip, toplumsal olaylar arasındaki nedensellik ilişkilerini araştırarak genel sonuçlar ortaya koyan pozitif bir bilim dalıdır.

Sosyoloji bilimi özellikle 19. yüzyılda Batı’da yaşanan sosyal patlamaların sonucu ve giderek artmasıyla önem kazanmıştır. Özellikle Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi sonrası batı toplumlarının yaşadığı problemler ve sorunlar, sosyolojinin ana konusu olmuştur.

² http://tr.wikipedia.org/wiki/Toplum_bilimi

Günümüze kadar olan süreçte sanayi devrimlerinin hız kazanmasıyla, toplumların sosyal hayata olan uyumsuzlukları, çözüm bekleyen sorunları ve hızlı gelişen talepleri karşısında, sosyoloji bilimi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu durum, sanatta da görülür. Sanatın yaşamla olan ilişkisini, kültür değerleri içinde taşıdığı misyonu, yansımaları ve sorunların çözüme yönelik anlatımlarını, sosyoloji bilimi'nin alt dalı olarak “Sanat Sosyolojisi” ele alıp inceler.

“Sanat ve yaratma olayını, birkaç faktörün etkisi ve sonucu olarak düşünebiliriz. Bunlardan birkaçı : sanatçı kişiliği, kullanılan malzeme, teknik ve sanatçının içinde yaşadığı toplumsal ortamdır. İnsanın yarattıkları incelenirken, onun evrensel bir yaratık olmasının yanında, millî ve toplumsal bir varlık olduğu da göz önüne alındığından, bireyin anlaşılabilmesi için, onun bağlı olduğu toplumsal yapı'nın da anlaşılması gerekmiştir. Sanat, doğrudan doğruya insanlara seslendiğine göre, sorunun çözümünü bir bakıma toplumda aramak gerçekten yerinde olur. En basit tanımlamaya göre ; sosyoloji, toplumları ve toplum içindeki olayları incelerken, sanat ise, toplumun her katmanında yaygın bir olgudur. Sosyoloji, toplumlarda böylesine yaygın bir olaya ilgisiz kalamazdı. İşte bu düşünceler ışığında, sanatın insan toplumuyla olan ilgisini yorumlayabilme kaygısı, bazı sosyologları ve sanat tarihçilerini yeni bir bilim kurmaya yöneltmiş ve böylece sanat sosyolojisi doğmuştur.”⁶

2.2. Sosyolojik Açıdan Özgün Baskıresim Sanatına Genel Bir Bakış

“Bütün diğer bilimlerin olduğu gibi sanat sosyolojisinin de entelektüel kökü çok eskilere dayanmaktadır. İnsanoğlu kendisini diğer canlılardan ayırt eden temel özelliklerini fark ettikçe sadece kendisine özgü olan bu özelliklerin nedenini ve nasılını araştırmaktan, sorgulamaktan da kendisini alıkoyamamıştır.”⁷ Bu nedenle sanat eserlerinin sosyal ortam tarafından nasıl biçimlendiğini ele almada belli yöntemler geliştirmiş ve sanatçının sınıfsal tavrı ile kullandığı temaları, sembolleri ve tercihleri analiz etmeye başlamıştır.

⁶ <http://www.geocities.com/enveryolcu/sanat/dal.html>

⁷ <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/1993101DemetUlusoy.pdf>

Bu bakış açısıyla ele alınan her sanat eserinin bir değer taşıdığı düşünülürse, binlerce yıllık insanlık tarihi sürecinde daima hizmet vermiş ve kültür katmanlarında yer almış bir disiplin olan Baskıresim sanatının sosyo-kültürel ve ekonomik yönden ele alınması da Sanat Sosyolojisi'nin konuları arasındadır. Ancak Özgün Baskıresim sanatını anlamak için öncelikle sanatın felsefesini, temel ilkelerini ve yöntemini belirlemede fayda görüyoruz.

Sanat, sezgisel, deneyci, ironik ve anarşist yapı içinde barındırdığı tüm oluşumları yaşamın içine sızdırıp, haz duygusunu ortaya çıkaran bir yaratım olgusudur. Skolâstik düşüncenin “yaratım’ı” tanrısal bir eylem olarak gördüğü gibi... Bu yaratım eyleminin akıl ve duygudan geçişi, bize evrenin özünü anlamamızı sağlar. “Croce’nin de dediği gibi: ‘Sanat sezgi’dir ve sezgiler, zamansız ve mekânsızdır. Hiçbir şey zamanda ve mekânda biçimlenmemiştir.’”⁸ Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi sanatın ideolojisi, özgür düşünceyi biçim ve boyuta dönüştürerek varlık yaratmaktır. Yaratılan varlıkların hepsi insana dair ve onun yüceleştirdiği bir kavramsa eğer, ister düşüncede olsun, ister fiziksel olsun “varlık - yokluk” bize her şeyi anlatır. İnsanın var olmasıyla başlayan serüven; bireyin varlığı, ailenin, toplumun, ulusun, kültürlerin, uygarlıkların varlığına kadar taşır bizleri.

Yaşamın herhangi bir noktasında iç içe belli bir döngüde cereyan eden ve atomun çekirdeğinden başlayıp sonsuzluğa kadar uzanan, sınırsız gibi gözüküp, ama sınırlı olan her nesnenin bir kimliği vardır. Tanımlanan bu nesnelerin bir de enerjileri vardır. Bu enerjiler birbirlerini itip çekerler. İşte doğanın bu fiziksel özelliği, insanların yaşamını ve anlamını belirler. Sahip olduğumuz bu enerji gücüyle, grupları, toplulukları yönetebiliriz. Ama enerji az ise yok olur gideriz. Sanat enerjisi de işte böyle yüksek bir döngü. Bu döngüyü oluşturan da sanatçının kendisidir. Yani, enerjiyi yayan ve çeken bir güç gibi...

İlk çağlarda doğa, insana bilinmeyen azgın ve devasal bir kara kutu gibi geliyordu. Ondan hep korkmuştu. Ama düşünebilen bir canlı oluşu onu doğadaki diğer canlılardan ayırıp, ilgisi ve merakıyla hayatı yaşanabilir hale getirdi. Teknolojiyi ve estetiği yarattı. Kùltürleri yarattı ve bugüne geldi. Ancak kusursuz doğayla karşı karşıya olan insan,

⁸ ÇETİNKAYA, Hüsamettin “Liberal Bilgi Üretim Tarzı yada Kültürel Terörizm” 1991 s.59

egolarını tatmin etmeye çalışan, varlık ve yokluğun anlamını yitiren, fizik kanunlarına karşı yalnızlığa doğru yaşamı tercih eden bir birey haline gelmeye başladı. Peki, bu sorunlar niye ortaya çıktı? Her alanda bu kadar ilerleyen insanoğlu niye kaygılı veya niye çözüm arayışlarında bulunuyor?

Konumuz sanat olunca, bu sorunlara daha iyi cevap vermek mümkün olacak herhalde. Güçlü doğa karşısında büyü amaçlı başladığı ilk çizimlerini daha sonraki dönemlerde de gerek iletişim aracı, gerekse süsleme amacıyla devam etti. Dinsel, tinsel tüm değerleri resmetti. Daha sonra bunlara karşı çıktı ve doğayı analiz edip, diyalektiği savundu. Toplamların insanca yaşama haklarını, barışı ve bilimi savundu. Savunurken de tek silahı yaratıcı gücüydü sanatçının.

O zaman, sanatı, yaşamımızda evrene açılan bir dil, iletişim ve paylaşım aracı olarak görebiliriz. İletişim ve paylaşım aracı olarak en yaygın niteleyebileceğimiz Özgün Baskıresim sanatı bu insanlık tarihi içinde, sanatın diğer tüm dalları gibi çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu nedenle düşüncelerin estetik yansımada baskı sanatlarının sanata ve sosyal hayata nasıl yansıdığı incelenmesi gereken bir noktadır.

Kaynaklara göre baskı tekniğinin ilk kullanımına M.Ö. 3000 yıllarında yazının bulunmasıyla uygulamaya geçildiğini söyleyebiliriz. Hayvan tasvirleri, geometrik formlar silindir taş mühürlere oyulup kil tabletler üzerinde döndürülerek aktarılıyordu. Bu yöntem kâğıdın bulunuşundan önce geliştirilmiş en ilkel baskı tekniği olarak da bilinir. M.S. 105 yılında Çin’de kâğıdın bulunmasıyla baskı tekniği önemli ölçüde gelişmiş ve hızla yaygınlaşmıştır. Bu gelişimde en önemli etken, Budizm’in Hindistan üzerinden Çin’e yayılması olayıdır. “M.S. 868 yıllarına ait 5 metrelik ünlü Diamond Sutra isimli çalışma, Budist inancına yönelik yapılmış Çinlilere ait ilk ağaç baskı denemesiydi. Kutsal inancı tasvir eden bu dönemin ağaç baskılarında sanatsal bir kimlik olmamasına karşın bu

alışmalar erken dönem halk sanatı eserleri olarak daha sonraki uygulama ve tekniklerin gelişiminde önemli rol oynamışlardır.”⁹

Doğu inanç felsefesi ile gelişen baskı uygulamaları ticari ilişkilerin de gelişmesiyle Batı kültürüne de yayılmıştır. Çinli bazı Taoist seyyah ve misyoner keşişler, İran zerinden Avrupa’ya gittiklerinde, baskı tekniklerini tıpkı Japonlara ğrettikleri gibi Avrupalılara da öğretmeye çalışmışlardır. Bu sayede 15.y.y.’dan itibaren plastik sanatların içinde yer alan ve paylaşıma yönelik en demokratik sanat anlayışlarından biri olan zgn Baskiresim sanatı, resim çoğaltma tekniği olarak Avrupa’da da kullanılmaya başlamıştır.

Özellikle Almanya, Fransa, İspanya ve İtalya’nın çeşitli bölgelerinde kğit fabrikalarının kurulmasıyla Batı dünyasında ilk ağaç baskılar üretilmeye başlanır. Gotik imgeler, popüler eğlence malzemesi olan oyun kğitlerinde kullanılarak, hayatın içinde tüketilen bir malzemenin üretim aracı haline gelir. Ayrıca Gotik yaşam, kilise etrafında merkezlendiği için de papazlar, kutsal İncil’deki Azizleri ve İsa ile Meryem Ana’nın hayatını betimleyen çok sayıda hikye anlatımlarını ağaç ve metal baskı tekniğinde sanatçılara oğalttırıp halka dağıtmışlardır. Bu dönemde iyi ve ucuz kğit üretiminin ve baskı tekniğinde hızlı tiplerin geliştirilmesiyle blok-kitaplar yaygınlaşır. Buna paralel resimler metinlerle birlikte basılmaya başlamış ve ortaya çıkan işlerin zarafeti de giderek artmıştır.

“1440 yılında Gutenberg’in matbaayı icat etmesiyle Avrupa’da yeni bir dönem başlar ve bu sayede Baskiresim uygulamaları sanatsal kimliği ile değerlendirilir. Ağaç baskı hem Doğu kültüründe hem de Batı’da bir meslek olarak görüldüğünden, yapılan baskı çalışmaları birden fazla kişinin elinde hazırlanırken, kalıbın oyulup hazırlanması ve basım işlemleri sürekli kolektif bir çalışmayı da gerektiriyordu. Yapılan bu organize işler sonucu ortaya çıkan ağaç baskı çalışmaları, kitap illüstrasyonlarında ve kitap süslemelerinde yer alarak toplum tarafından önem kazanmaya başlamıştır.”¹⁰

⁹ <http://www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm>

¹⁰ AKALAN, Güler “Gravür” Kale Seramik Sanat Yayınları, Ankara, 2000 s.15

16.y.y.'a gelindiğinde Avrupa'da yaşanan Rönesans dönemi ile baskı tekniği daha da önem kazanır. Dönemin sanatçılarından Martin Schongauer ve Albrecht Dürer gravür sanatının gelişimine hız kazandırmışlardır. Ancak metal oyma baskılar, resimde çoğaltım tekniği olarak yaygınlaşmasından önce, zırh yapımı ve kuyumculukta kullanılıyordu. Dürer'in kuyumcu bir aileden gelmesi nedeniyle, ağaç baskı ve gravür çalışmalarında çok önemli sonuçlar elde etmiştir. İlk zamanlar yaptığı çalışmalar, piyasada orada burada satışa sunulduğunda halk tarafından beğenilmeye başlamış ve giderek ününü de artırmıştır. Dürer'in olağanüstü becerisi ve doğayı gözlemleme düşkünlüğü, eserlerindeki ustalığını geliştirerek ve çağdaşlarına öncülük etmiştir. Alman sanatçının İtalya'ya gitmesi ile baskı tekniği orada da yaygınlaşır. Bu arada ismini duyan Kaiser Maksimilian Dürer'i hemen sarayına çağırır ve sarayın ressamı olarak uzun yıllar yanında tutar.

“Dürer'in klasik tarzından etkilenecek örnek alan Hollandalı sanatçı Lucas van Leyden de yaptığı çalışmalarla diğer tüm Avrupalı sanatçıları etkileyerek önemli katkılar sağlamıştır. Öylesine ki, hakkâk sanatçı Leyden, Hollanda manzaraları ve iç mekân dekorlarını betimleyerek, gravür sanatının yaygınlaşmasını sağlamış ve hatta Hollanda Resim Okulu'nun temelini oluşturması bakımından büyük hizmet vermiştir.”¹¹ Leyden'in yanında Dürer'in yetiştirdiği öğrenciler arasında Lucas Cranach, Hans Sprinkle, Hans Sebald Beham, Hans Haldung Grien, Urs Graf ve Hans Holbein gibi çok seçkin sanatçılar da bulunmaktadır.

“16.y.y. sonlarında resim sanatında gelişen portre ressamlığı gravür sanatında da uygulanmaya başlar. 17.y.y. Barok dönemine gelindiğinde ise Belçika'nın Flanders kentinde yaşayan Rubens ve Van Dyck'ın öncülüğünde, Avrupa sanatında yaşanan canlılık Baskiresim çalışmalarında da görülür.”¹² Baskiresmin daha az ticari yanına karşın, daha yaratıcı ve asil bir teknik olması nedeniyle gravür baskı tekniği gelişim göstererek asitle kullanılmaya başlanılır. Bu döneme ait gravür konuları genelde dekoratif ve portre çalışmaları üzerine yoğunlaşırken, gerçekleri betimlemenin yanında, ruhsal açıdan da

¹¹ <http://www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm>

¹² http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/

etkileyebilecek düşüncelere yer verilmiştir. Tasvir edilen kişilerin özellikle karakter yapısına değinilmiş ve hatta korkunç sayılabilecek kadar abartılara gidilmiştir.

“17.y.y. Fransa’ında Baskiresim sanatı farklı ekolden gelen iki sanatçının uygulamalarıyla hız kazanır. Robert Nantevil, saray ressamı olarak portrelere ağırlık verirken, Jacques Callot ise daha farklı üslup içindedir. Tek kalıp içinde farklı oymalarla perspektif yaratabileceğini, yani resimde ön plan, orta plan ve arka plan anlayışını oyma tekniği ile elde edebileceğini çok detaylı işlenmiş gravür çalışmalarında göstermiştir. Bu sayede Callot çok farklı konular üzerine yoğunlaşarak, oldukça başarılı tasvirler ortaya koymuştur. Bu nedenle Fransa ve İspanya kralları, Callot’u çeşitli olayları belgelemek üzere görevlendirerek bir dizi baskılar yapmasını istemişlerdir. Savaş zamanı gravür serilerinden “Savaşın sefaleti” bu anlamda Callot’un en önemli çalışmalarından biridir. Ülkede zaman zaman sürdürülen festivallerin renkli görüntüleri ve halkın coşkusu Callot’un ilgisini çeken konular arasındaydı. Öylesine ki sadece “Impruneta’da Fuar” adlı çalışmasında 1000’den fazla insanı betimlemiştir. Bunun yanında güçlü tasvirleriyle çingenelerin yaşamlarına katılarak cüce ve dilencilerin çeşitli kostümler içindeki pozlarını acayip, çoğu zaman da komik anlatımlarla baskı tekniğinde resimlere dönüştürmüştür.”¹³

Callot’un yoğun ilgiyle yaptığı Baskiresim çalışmalarıyla, bu sanata olan büyük katkılarına rağmen, Rembrant’ın ününün önüne geçememiştir. Portrelerden dini konulara ve doğa manzaralarına kadar değişik birçok konuyu ele alan Rembrant, 300’den fazla gravür çalışması yapmıştır. Güç ve inceliği temsil eden “Sanatçının Taş Bir Duvardaki Kendi Portresi” adlı eserinde olduğu gibi birçok gravüründe, insan emeğinin tüm yönlerini estetik açıdan yansıtmıştır.

“Rembrant gibi Hollandalı birçok grafik sanatçısı, konularında doğa manzaraları, iç dekorasyon ve günlük hayattan manzaralara yer vermiştir. Genelde Hollanda hayatını betimleyen sanatçılar arasında Ferdinand Bol (1616–80), Adrioen van Ostande (1610–85)

¹³ www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm

ve Anthony Waterloo (1609–76) izleyenleri içine çekebilecek kadar güzel doğa manzaralarını gravüre dönüştürmüşlerdir. Bu arada Flaman usta Peter Paul Rubens’in Antwerp atölyesi de oldukça yoğun çalışmalarının üretildiği bir mekândı. Atölyede çalışmaya gelen Baskıresim meraklısı sanatçılar, ustanın eskiz kitaplarındaki çizimlerinden yararlanarak birçok başarılı baskı sonuçları elde etmişlerdir. Örneğin bu çalışmalar sonucu, Rubens’in yetenekli öğrencisi Anthony van Dyck, Charles I’in saray ressamı olarak İngiltere’ye gönderilmiş ve ikonografik özellikte çağın en ünlü adamlarının portrelerini baskıresim olarak betimlemiştir.”¹⁴

18.y.y. başlarında Paris artık Avrupa’nın sanat merkezi haline gelmiştir. Dönemin sanatçılarından François Boucher ve Jean Honore Fragonard’ın yaptığı gravürler, saray hayatını betimleyen oldukça sıra dışı ve çok başarılı çalışmalardı. Bu çalışmalar yayıncıların bile ilgisini çekmiş ve onları çağının popüler sanatçıları haline getirmiştir.

İngiltere’de ise baskı sanatları daha yeni bilinmeye başladığı için toplum tarafından pek tercih edilmiyordu. İlk zamanlar soyluların ve aristokratların resme olan düşkünlükleri ve ışık gölgeye olan eğilimleri nedeniyle mezotint tekniği ilgi görmüş ve çoğaltma tekniği olarak kullanılmaya başlamıştır. Dönemin siyasi yapısına karşı tutum sergileyen sanatçılardan James Gillay, Thomas Rowlandson ve William Hogart İngiltere’nin neredeyse her yönünü hicivleştirerek mezotint ve gravür tekniğini bilinir ve uygulanır hale getirmişlerdir.

Fransa ve İngiltere’de ki bu hareketlilik İtalyan sanatçılarının temposunu daha da artırmıştır. Giovanni Batista Tiepolo, Antonio Canale gibi sanatçılar, 18.y.y. Venedik’ini yakalayabilmek adına bahçelerin, kanalların sanatsal anlatımdaki zarafetini gravür çalışmalarına yansıtmışlardır.

¹⁴ www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm

Avrupa’da Baskiresim sanatının yaygınlaşması, bu alanı artık sanatın anlatım aracı haline dönüşmesini sağlamış ve kültürler arası etkileşimde öncülük etmiştir. 18.y.y. sonlarına doğru Amerika’ya göç eden sanatçılar bu tekniği oralara da taşımışlardır. O zamanlar Amerika’da daha çok dekoratif sanatlar hâkim olmasına karşın, yine de 1728 yılında ilk baskı denemelerine başlanmıştır. Peter Pelhom tarafından yapılan ilk mezotint çalışması ünlü rahip Cotton Mather’ın portresidir. Amerikan Bağımsızlık devriminden sonra (1776) sosyal hayatta yaşanan köklü değişikliklerle, konular da bu doğrultuda gelişmiştir. Özellikle tarihi olaylar, belli günleri anmaya yönelik törenler, generallerin ve ünlü devlet adamlarının portreleri resmediliyordu. Dönemin politik ve sosyal düşüncelerini yaygınlaştırmada baskı tekniği çok iyi bir araç olmuştur.

“18. yüzyılın ortalarında Japon baskı sanatında karşımıza çıkan Ukiyo-e, “Yüzen Dünyanın Resimleri” akımına ait Erken Ukiyo-e gravür baskılar olup, genelde de siyah-beyaz olarak üretiliyordu. Popüler kitleler için yaratılan bu gravürler, zamanının kısa ömürlü, şimdiki kartpostal benzeri eserlerdi. Bazı gravürler ev dekorasyonu için yapılırken, diğerleri ise zamanın moda ve davranış tarzlarını oluşturmaktaydı. Daha sonraki dönemlerde, bu akımda çoklu kalıptan renkli baskı uygulamalarına geçilmeye başlandı. Düz, masif şekiller, dramatik renk, tasarım ve kompozisyonlar Ukiyo-e baskılarını karakterize etmektedir. Bunun yanında popüler Japon tiyatrosu “Kabuki” için üretilen eserler Ukiyo-e baskıların gelişmesini sağlamıştır. Özellikle bu eserler arasında dramatik rolleri oynayan en meşhur artistlerin portreleri çok popülerdi. Bu dönemle en yaygın olarak ilişkilendirilen sanatçı Toshusai Sharaku’dur. Sharaku’nun gravürleri aşırı duygusal olup, abartılı yüz hatları ve çok hoş kostümleri içermektedir.

Diğer popüler bir Ukiyo-e objesi ise güzellik mizansenleriydi. Sanatçı Harunobu, genç kadınların güzelliği üzerine odaklanarak, onların zarafetini ve şiirsel cazibesini betimlemiştir. Kadın figürleri üzerine odaklanan diğer bir sanatçı Utamaro, çoğu zaman yapısal olarak mahrem, candan, şiirsel kalitede hatlar, ince niteliksel detaylar ve kendinden emin sanatsal imgeler betimlemiştir.”¹⁵

¹⁵ www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm

19.y.y. Avrupa'sında Baskiresim ağırlıklı olarak Francisco de Goya'nın etkisiyle İtalyan merkezli bir sanat ortamına dönüşmüştür. Giovanni Battista Tiepolo'dan çok etkilenen Goya, gravür çalışmalarında Akuatinta tekniğini keşfedip bu yeni tekniğin imkânlarıyla, insanoğlunun bitip tükenmez kazanma arzusu ve savaşın iğrenç görüntülerinden betimlemeler yaratmıştır. En önemli eserleri arasında yer alan Los caprichos (Kapisler, 1797–99) adlı eserinde kilise mensuplarına ve hükümete yönelik, rüşvet ve riyakârlıkları için yoğun acımasız bir eleştiri getirmiştir. Fransa'nın İspanya'yı işgal etmesiyle Goya, kendisinin en meşhur ikinci serisi olan ve savaşa katılan insanların kötü talihini anlatan “Savaşın Felaketi” adlı eserini de gravür tekniğinde üretmiştir. (1810). “Ayrıca bu dönemin aktif baskiresim sanatçıları arasında Ingres, Delacroix, Daubigny, Theodore Rousseau ve Jean-Baptiste-Camille Corot gibi çok önemli sanatçılar, Fransız olmaları nedeniyle de politik çalkantıları dile getiren bir dizi çalışmalar yapmışlardır. Bu 4000'i aşan baskıların çoğu gazete için üretilmiş Taşbaskı eserler olup, o dönemin resim sanatıyla da paralel üretimlerdi.”¹⁶

1796 yılında Alois Senefelder'in Taşbaskıyı keşfedip, 1818 yılında da Taş Baskının bütün resim yapma ve basma olanaklarını bir kitapta açıklamasıyla, Baskiresim sanatında yeni bir çığır başlamıştır. Dergi ve kitapta kullanılmak üzere çizilen büyük ölçekli resimlerin çoğaltımında Taşbaskı tekniği ucuz imkânlar yaratmıştır. Orta sınıfın gerçek sesi olan dönemin sanatçılarından Honore Daumier özellikle politik hiciv ve sosyal yorumlarda oldukça başarılı 4000'ni aşan taşbaskı işler üretmiş ve Charles X dönemini güçlü espiri anlayışı ile dile getirmiştir. Daumier'in hükümet ve zenginlerle, ayrıca onların zaafı ve hukukla olan ilişkilerini, iğneleyici ve sivri bir yaklaşımda betimlerken La Charivari gibi yayın organları da sanatçının bu tavrını yazılarında dile getiriyorlardı.

Yüzyılın dikkatini üzerine çeken diğer sanatçılardan Joseph Turner ve John Constable İngiltere'de “güçlü romantik doğa manzaraları” akımını geliştirmişler ve bu anlayışta gravür çalışmışlardır. 19.y.y. sonlarında Fransız sanatçılar arasında melankolik sahsiyet olan Charles Meryon'un gravürdeki teknik ustalığı da gözden kaçmamıştır. Özellikle

¹⁶ http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/

konularında, tutkuyla bağlı olduğu Paris'in yıkılmak üzere gözden çıkarılmış getto bölgelerini ele almıştır. Bu eski binaları nostalji adına zarafet ve cazibe örneğiymiş gibi dramatik bir şekilde betimlemiştir.

“1860’lardan yüzyılın sonuna kadar Japon gravürleri, zamanın Avrupa sanatı ve sanatçıları üzerinde büyük etki yaratmıştır. Geleneklere göre, Parisli sanatçı Felix Braquemond’a Japonya’dan bir takım porselen gelir ve bunların Hokusai baskıları ile paketlenmiş olduğunu fark eder. Braquemond bu baskıları kendi empresyonist sanatçı arkadaşlarına gösterdiğinde, düz, cüretkâr asimetrik olan bu kompozisyonlar merak uyandırır. Bu etki ile değerlendirdiğimizde, Edgar Degas’ın resimlerindeki banyo yapan ve giyinen kadın manzaraları Japon tarzını fazlasıyla andırmaktadır. Henri de Toulouse-Lautrec Japonizm’in belki de en çarpıcı ve orijinal savunucusuydu. Sanatçı bu etkileşimle baskılarında açıktan koyuya doğru renklendirme tarzını ve tasvirlerini kullanarak, zarafetin ruhunu yakalayan posterler üretmiştir.”¹⁷

Poster sanatçısı Jules Cheret’in etkisi ile renkli taş baskıya olan ilgi Fransa’da giderek artmaktaydı. Pierre Bonnard ve Edouard Vuillard’da renkli taş baskıya ilgi duyup, Paris manzaraları ve mahrem aile yaşamını betimlemişlerdir. Tutkulu baskı sanatçısı Edward Munch’ın ise güçlü ve oldukça kişisel tasvirlerle yaptığı Ağaç ve Taşbaskı’ları da göze çarpmaktadır. İşlediği kadın resimleri erotikken, erkekler ve diğerleri genelde endişe ve can sıkıcı görünümde tasvir edilmişlerdir. Ayrıca dönemin sanatçılarından Van Gogh’un da büyük boyutlarda taşbaskılar yaptığı bilinmektedir.

“19.y.y. Amerikan baskı sanatında gravür öne çıkarken çiftlik ve şehir hayatı üzerine manzaralarda ele alınmıştır. Bu arada baskı tekniğinin seri üretimde daha ucuz oluşu nedeniyle taşbaskıya olan ilgi artmıştır. Artık Amerika’da baskı sanatlarının yaygınlaşması sonucu, özel atölyelere ihtiyaç doğar. Örneğin Gravür üretimi ve satışı için Nathaniel Currier tarafından “Amerikan halkı için gravür yapımcıları” adıyla şirket kurulmuştur. Wilslow Homer, James Abbott McNeill Whistler, Mary Cassatt gravür sanatını Amerikada

¹⁷ www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm

üst sıralara taşıyan sanatçılar olarak ve aynı zamanda kendilerini geliştirmek amacıyla belli dönemlerde Avrupa'ya da gitmişlerdir. Amerikanın önemli empresyonistlerinden Childe Hassam güçlü bir desen içinde kısa vuruşlarla gravür üzerine odaklanırken ve Maurice Predergast'da mono baskılar üretmiş sanatçılar arasındadır.”¹⁸

Baskıresim sanatı, sanat dünyasındaki diğer konularda olduğu gibi esas patlamayı 20.y.y.'da yapmıştır. Bu çağın ilk ve en önemli temsilcisi, gravür, kuru kazıma, taşbaskı, ağaç baskı, linol baskı ve serigrafi dahil olmak üzere 1000'i aşkın baskı üreten ve Kübizm'in öncüsü olan İspanyol sanatçı Pablo Picasso'dur. Üretimlerinin çoğunu daha çok Fransa'da üreten sanatçı, baskı sanatına yeni bir ruh kazandırmış ve Braque, Matisse, Rouault, Chagal, Joan Miro, Max Ernst, Jan Arp, Salvador Dali gibi birçok sanatçıyı etkilemiştir. 1930 yılında yayıncı Ambroise Vollard, Picasso'nun grafik başarısı olan meşhur Vollard Suite'deki 100 baskıyı üretmesi için görevlendirmiştir. Akuatinta tekniğindeki bu gravür çalışmasında, sanatçının stüdyo ve modellerinden, duygusal Minotaur'un (yarı boğa canavarı – Girit) betimlemesine ve Vollard'ın kendi portresine kadar değişik konuları işlemiştir.¹⁹

Bilinçaltı ve rüyalardan yola çıkarak hoşça giden ilginç renkli taş baskılar üreten Joan Miro da çok sayıda baskı sanatçısı yetiştirmiştir. Andre Mason, Yves Tanguy, Marc Chagal, Nikolay Gogol özellikle gravür alanında Joan Miro'nun yanında yetişmiş gravür sanatçılarındandır. Öznel duyguları ve dış dünyaya yansımaları vurgulayan Ekspresyonizm'de daha çok ağaç baskının dolaysız ve cüretkâr anlatımlarını görüyoruz. Ernst Ludwig Kirchner, Karl Schmidt-Rottluff, Erich Heckel ve Otto Müller'in de aralarında bulunduğu Die Brücke grubu içinde birçok baskılar üretilmiştir.

Rusya doğumlu olarak Münih'te yaşayan Wassily Kandinsky ve öncülük ettiği “Der Blaue Reiter (Mavi Süvari) grubunda yer alan İsviçreli sanatçı Paul Klee'de baskı denemeleri yapmış sanatçılar arasındadır. “Ekspresyonizmin özellikle Alman sanatçılar

¹⁸ [http:// www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm](http://www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm)

¹⁹ http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/

tarafından çok önemsendiğini görüyoruz. Emil Nolde, Max Backman (II. Dünya savaşıdan sonra Amerika'ya baskı eğitimi vermeye gitti), Kathe Kollwitz, George Groz, Ernst Barlach, Oskar Kokoscka ve birçok sanatçı oluşturdıkları fikirlerle ve üretimleriyle Bauhaus ekolünü getirmişlerdir.”²⁰

“İngiltere’de Henry Moore heykel çalışmalarının yanı sıra güçlü litografi serileri üretmiş ve Graham Sutherland’da Anthony Gross’la birlikte kayda değer çalışmalar yapmış bir sanatçıdır. Amerika’da seçkin baskıresim sanatçıları arasında, Taşbaskı’da George Wesley Bellows, gravürde John Sloan ve Reginald Marsh, kuru kazımda Miton Avery bulunmaktadır. Fakat döneme ait en kayda değer Amerikalı ressam ve baskıresim sanatçılarından Edward Hopper ve Ben Shahn’ı da unutmamak gerekir.”²¹

İngiliz sanatçı Stanley William Hayter 1927 ile 1940 yılları arasında gravür tekniğini öğretmek amacıyla Paris’te Atölye 17 isimli bir baskı atölyesi kurmuş ve 1940 yılından sonra da bu mekânı New York’a taşımıştır. Gravür atölyesi olarak sanatçıların ibadet yeri haline gelen A.B.D.’de ki bu atölyede çalışmalar aralıksız 15 yıl sürdürülmüştür. Maurico Lasansky, Antonio Frasconi ve Gabor Peter Hayter’in bu atölyenin teknik uygulamalarına katkı sağlamış sanatçılar arasındadır.

“1960’lı yıllarda, grafik sanatçıları için uzman atölyeler önem kazanmaya başlamıştır. Long Island’da Tatyana Grosman tarafından çalıştırılan ve önde gelen sanatçıların baskı yapmak üzere bir araya geldikleri atölye o kadar başarılı bir organizasyona sahipti ki, teknik elemanından her tür malzeme ihtiyacına kadar olan tüm imkânları sanatçıya sunabilme adına baskıresim atölye geleneğinde öncülük etmiştir. June Wayne tarafından ilk olarak Kaliforniya’da kurulan ve şu anda New Meksika’da üretime devam eden Tamarind Taşbaskı Atölyesi ise, grafik sanatçıları için önemli bir yaratıcı merkez haline gelmiştir. Larry Rivers, Josef Albers, Robert Motherwell, Robert Rauschenberg, Jasper Johns ve Jim

²⁰ http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/

²¹ http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/

Dine gibi soyut Ekspresyonist sanatçıların da içinde bulunduğu çağın en iyi sanatçıları, bu tür atölyelerin çekimine hep kapılmışlardır.”²²

Soyut Ekspresyonizm’in vizyonundan ayrılan genç Pop-Art sanatçıları, kitle iletişim araçları, magazinler, gazeteler, filmler ve fotoğraflardan elde edilen materyalleri kişisel olmayan ve tekrarlanarak, çoğu zaman hayali betimlemelerle yeniden anlamlandırmışlardır. Günlük tüketim malzemelerini yada markalarını sanat nesnesi haline getirerek seri üretime dönüştüren ve çağın ikon kırıcısı olarak da bilinen Andy Warhol, ve grafik sanatının diğer isimlerinden Roy Lichtenstein ve Robert İndiana özellikle serigrafi tekniğini kullanarak üretimde bulunmuşlardır.

“İngiliz sanatçı Richard Hamilton ise 1970 yılında televizyon ekranının önüne bir kamera yerleştirerek, Ohio’da ABD Ulusal Savunma bölümü askerleri tarafından ölümcül bir şekilde yaralanan protestocu öğrencinin görüntüsünü yakalar ve bu fotoğraftan beş bin adet unutulması güç “Kent State” isimli renkli serigrafi çalışması üretir. Bu çalışma dönemin ülke politikalarıyla yaşanan siyasi çalkantılarına gönderme bakımından oldukça başarılı bulunmuştur. Şiddet ve sosyal adaletsizliği ifşa etmek için baskiresim tekniğini kullanan Francisco de Goya, Honore Daumier, Kathe Kollwitz ve diğerlerinin muhteşem geleneğini takip eden Hamilton, eserinde post-modern dünyada betimlerin hızlı bir şekilde yayınlanmasına dikkat çekmiştir”²³

21.y.y. sanatçıları artık Baskiresim dünyasının kavramsal yanı ile primitif özelliklerini bir arada benimsemeyi daha uygun görmektedirler. Özgün Baskiresim sanatı bir sanatsal üretim aracı olarak dünyanın birçok ülkesinde yaygın olarak hem özel atölyelerde hem de ortaöğretim ve üniversitelerde uygulanan bir sanat disiplini haline gelmiştir.

²² www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm

²³ http://findarticles.com/p/articles/mi_m0425/is_1_58/ai_54517203

Türkiye’de Özgün Baskiresim Sanatı

Türk baskı tarihine baktığımızda Batı’da olduğu gibi resim sanatı ile paralel geliştiğini söyleyemeyiz. Ancak resimden çok daha önceleri kağıt ya da kumaş üzerine baskılar yapıldığını biliyoruz. Bu baskılar Türk kültüründe “Yazmacılık” olarak adlandırılmaktadır. Osmanlı kültürüne ait olan motiflerin halk tarafından çok ilgi görmesi nedeniyle, yazmacılık Türk tarihinde yüzyıllar boyu önemsenmiştir. Ayrıca Türk resim sanatı geleneğinde pentürden çok, her dönemde grafik unsurlarının yer alması ve el sanatları işçiliğinin üstün tutulması, baskı sanatlarına olan ilgide etkili olmuş ve bu gelenek sayesinde, Çağdaş Özgün Baskiresim uygulamalarına geçişte kısa sürede uyum sağlanmıştır.

“Türk Resim sanatı Osmanlı İmparatorluğu dönemi ile özellikle Fatih Sultan Mehmet’in Batı ile olan ilişkileri sayesinde gelişmiştir. Çağının ileri düşünürü ve devlet adamı olan Fatih, Venedik sarayında tanıştığı ressam Gentile Bellini’yi İstanbul’a çağırarak ilk olarak çağdaş anlayışta kendi oto portresini yaptırmıştır. Fatih’in bu ilk sanat hareketi diğer Batılı sanatçılara da heyecanlandırır. 1470 yılında Türklere esir düşen İtalyan Giovan Maria Angiolello’, ülkesine döndüğünde İstanbul’a ait anılarını yazdığı defterde ağaç – gravür baskılar bulunmuştur. 17.y.y.’da ülkeyi gezen Hollandalı gezgin Cornelis van Bruyn ise Osmanlı dönemine ait çok başarılı gravürler üretmiştir. “Osmanlı Kıyafet Albümü” nü hazırlayan Fransız kraliyet ressamı Vanmour’da İstanbul’da 30 yılı aşkın bir süre kalarak, bakır kalıplar üzerine belgesel niteliğinde bir dizi gravür çalışmaları yapmıştır.”²⁴

“İlk Türkçe olarak basılmış baskı çalışması 1559 yılında Tunuslu Hacı Ahmet tarafından yapılmış ve altı adet elma ağacı kullanılarak basılmış 11x 115 cm boyutundaki düzlem küre dünya haritasıdır. Haritadaki yazılara göre, Tunuslu Hacı Ahmet coğrafya ve başka ilimler konusundaki tüm bilgilerini Fas şehri camii’nde edinmiştir. Muhtemelen de bu dünya haritasını Venedik’teki esaret yıllarında yapmış ve haritada ki açıklamaları da Frenk dillerinden Türkçeye aktarmış ya da yazdırmış olduğu tahmin edilmektedir. Sultan

²⁴ AKALAN, Güler “Gravür” Kale Seramik Sanat Yayınları, Ankara, 2000 s.97

İsmail Ebül-Fetih'in coğrafya'ya olan merakını dile getirmesiyle, esarete olan böyle bir bilgin için efendinin emriyle Türkçeye çevrilmiştir. Müslümanlara faydalı olmak için yaptığı haritayı beraberinde ülkesine götürmek isteyen Hacı Ahmet'in 1559 tarihli baskısı ne yazık ki mevcut değildir. Ancak 1795'te Onlar Konsili'nin arşivinde bir sandık içinde bulunan kalıplar, resmi matbaacı Pinelli'nin ilgisini çekerek bu kalıplardan 24 adet baskı alır. Pinelli'nin kendi isteği ile de Venedik St. Mark kütüphanesine bağışlanan bu baskılar bugün elde bulunan sadece 24 adet basılı örneklerdir.²⁵

Türkiye'ye gelen yabancı sanatçıların Özgün Baskiresim çalışmaları, baskı tekniğinin çoğaltım amacıyla kullanımına öncülük etmiştir. İlk baskı denemesi 1493 yılında İstanbul'da Yahudi dilinde yazılmış kitaptır. Ancak bu süre içerisinde çok az sayıda denemeler yapılmıştır. Çok daha sonraları, İbrahim Mütefferika'nın girişiyle 1729'da Arap harfleriyle ilk Türkçe kitap basılır. 1730 yılında bastığı Tarih-i Hindi Garbi, 1732'de ki Cihannüma adlı eserler, metal kalıba oyulmuş asit yedirme tekniğindeki gravür çalışmalar olup, grafik ve basım tarihinin ilk resimli kitap örnekleridir. 16.y.y. Avrupa Baskı sanatının bir uzantısı olarak üretilen bu kitaplardaki haritaların sanatsal değeri pek olmamasına karşın, Özgün Baskiresim sanatının oluşumunda önemli bir başlangıçtır.

1831 yılında İstanbul'da kurulan ilk Taşbaskı atölyesi orduya bağlı bir basımevi olarak üretime geçmiş ve ilk eser olarak da Hüsrev Paşa'nın Nuhbetüt-talim adlı kitabı basılmıştır. Ancak daha sonra bu atölye kapanmış ve yerine Kayol kardeşler tarafından Taşbaskı atölyesi açılmıştır. Ardından özel ve askeri basım evleri kurularak, atölyelerin sayısı çoğalmaya başlamıştır. Bu dönemde ilk baskı çalışmaları, askerler tarafından eğitim ve haritacılıkta kullanılmak üzere broşür basımı için yapılıyordu. Henüz sanatsal amaçlı Baskiresim uygulamalarının olmadığı bu dönemde, atölyeler sadece bir çoğaltım aracı olarak kullanılmaktaydı. Askeri okullarda resim öğretmenliği yapan Hoca Ali Rıza'nın yapmış olduğu taşbaskılar ise ilk olarak sanatsal amaçlı yapılması nedeniyle Türk Özgün Baskiresim sanatının gelişiminde büyük önem taşımaktadır.

²⁵ İŞLER, Ahmet Şinasi "Geçmişten Günümüze Gravür ve Ağaç Baskı" Y.Lisans Tezi 1997 s. 68-69

Özgün Baskıresim sanatının gelişiminde önemli sayılabilecek “Kahvelere Baskıresim Asma” geleneği, Türk kültüründeki önemli halk kahramanları (Atatürk, Köroğlu, Battal Gazi, Denizkızı vb.) ve olayları (Balkan Savaşı, Çanakkale ve Kurtuluş savaşı, Erzincan Depremi vb.) betimlemede anlatım aracı olmuştur.

Modernleşme süreci ile başlatılan eğitime yatırım projelerinde ilk olarak Askeri okullara ağırlık verilmiştir. Mühendishane-i Berri Hümayun ve Mekteb-i Harbiye Okulu ilk kurulan askeri okullar olup, burada yetişen ressamalarda asker kökenli olarak çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Ardından 1882 yılında Osman Hamdi Bey’in girişimiyle kurulan Sanay-i Nefise Okulu’na Fransa’dan getirilen Stanislas Arthur Napier sanat eğitiminde akademik çalışmalara başlamıştır. 1928 yılında da okulun adı Güzel Sanatlar Akademisi olarak değiştirilmesiyle eksik olan baskı atölyelerinin donanımı üzerine yoğun çalışmalar başlatılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında Fransa ve Almanya’ya gönderilen sanatçılar yurda döndükleri zaman hem İstanbul’daki Güzel Sanatlar Akademisi hem de Ankara Gazi Eğitim Enstitüsünün kuruluşunda görevlendirilmişlerdir. Akademi, Fransız eğitimci Leopold Levy tarafından yönetilirken (1937), Gazi Eğitim ise daha çok Almanya’dan dönen sanatçıların ekolünde biçimlenmişti. Levy Akademiye Taşbaskı ve Gravür atölyesi kurarak Türk Özgün Baskıresim sanatına soyut eğilimler kazandırmıştır.

Gazi Eğitim Enstitüsünün kuruluş amacı ise orta öğretim kurumlarına resim öğretmeni yetiştirebilmektir. Refik Epikman ve Malik Aksel bu kurumun ilk kurucu hocaları olarak sanat eğitiminde büyük hizmetler vermişlerdir. Daha sonraki dönemlerde kuruma katılan Şinasi Barutçu ve Hayrullah Örs ile Baskıresim çalışmalarına, özellikle de Yüksek Baskı ve Mono Baskı alanında çalışmalara başlanmıştır. Bu kurumda yetişmiş sanatçılar arsında Ferit Apa, Nevzat Akoral, Mustafa Aslıer, Mürşide İçmeli, Muammer Bakır, gibi isimler yer alırken, birçoğu da akademisyen olarak sanat hayatlarına devam etmişlerdir.

Gazi Eğitim Enstitüsü çıkışlı sanatçı olan Mustafa Aslıer 1957 yılında kurulan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okuluna geçmiş ve burada 1958'den itibaren Grafik Sanatlar Eğitimi üzerine uzun yıllar çalışmıştır. M.Aslıer ayrıca baskı sanatında önemli bir misyonla yeni bir tanımlama getirmiştir. Bu da Çağdaş Baskıresim anlayışını ifade eden “Özgün Baskıresim” kavramıdır

Türkiye’de tek olan Gazi Eğitim Enstitüsü yapılanmasını genişletmek amacıyla 1966’da İzmir Buca Eğitim Enstitüsü Resim bölümü ve 1967 yılında da İstanbul Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü kurulur. Bu kurumların eğitime başlangıç sürelerinde, sanat eğitiminde öncelikli olarak görülen resim atölyelerinin yanında Grafik ve Baskıresim atölyeleri de kısa bir süre sonra devreye girer. Böylelikle bu kurumlar Türkiye’deki sanat eğitiminin bugünlere gelmesi ve çağdaş resim sanatını uluslararası seviyeye ulaştırılmasında büyük hizmetler vermişlerdir.

BÖLÜM IV.

BULGULAR

4.1.

İçinde Bulundukları Sanat Disiplini İle İlgili Genel Değerlendirmeler

4.1.1. Üretimde Teknik Tercihler

Sanatçılar üzerinde yapılan bu araştırmada, teknik uygulamaların tamamen kişisel tercihlere bağlı olduğu gözlemlenmiştir. Bazı sanatçılar, sadece tek teknikle üretim verirken, bazıları da birden fazla, hatta tüm baskı yöntemlerini denemektedirler. Tabii ki bu sanatçının teknikle kendisi arasında oluşturduğu bir bağdan ileri gelmektedir. Anlatımına en yakın bulduğu ve psikolojik olarak yakınlık kurduğu bir yöntem olabilir.

Resim 1 Aydın Ayan - Gravür

Eğer sanatçı, mücadelesini herhangi bir teknikte bulabildiyse, başka bir arayışa ihtiyaç duymayabilir. Ancak bazı sanatçılar da, her tekniğin kendine ait iç disiplininde bir şeyler yakalayıp, teknikler arası dolaşmayı tercih eder veya farklı denemelerle kendine en uygun sonucu veren yöntemi belirler. Çünkü burada önemli olan teknik ustalıklarla oluşan ifade gücüdür.

Hatta bazı tekniklerin (Gravür, Ağaç ve Linol Baskı) tercih edilmesinde en önemli faktör, çizginin ve lekenin kâğıt yüzeyindeki güçlü anlatımıyla oluşan trük (doku) etkileridir. Ayrıca eserin konusu bakımından da en yalın ve çarpıcı etkisini yine bu tekniklerde siyah beyaz olarak görebiliyoruz. Özellikle sosyal içerikli konularda, izleyeni konuya çekebilmek adına, tarih boyu bu tarzda birçok eser üretilmiştir. (Resim 1, 2)

Resim 2 Mustafa Asher - Linol Baskı

Üretim sayısındaki kolaylığına, transparanlığına ya da leke ve çizgideki gücüne bakılarak yapılan değerlendirmeler Baskıresim’de yaşanan süreçlerdir. Bazı sanatçılar için çok sayıda üretim tercih sebebi olurken, kimileri için de özellikle renkli çalışmalarda üst üste basılan renkler arası transparanlık, üretim gücünü artıran bir faktör olabiliyor. Bu niteliklere sahip olan Serigrafi tekniği, 20.yüzyılın seri üretim amaçlı kullanımında oldukça yaygındır. Foto gerçekçi anlayışın dışında soyut eğilimlere de yatkın olan sanatçılarımız, serigrafi uygulamalarını plastik dil olarak yıllardır sorgulamış ve üretimde bulunmuşlardır. (Resim 3)

Resim 3 Martin R. Baeyens – Serigrafi

Sanat eserinin çoğaltılarak üretildiği bir alan olarak gördüğümüz Özgün Baskıresim sanatında tek çoğaltılamayan teknik ise Mono baskıdır. Ancak uygulama olarak baskı yöntemi ile yapıldığı için, Baskıresim alanında yer almaktadır. Bu alanda çalışırken sürprizlere açık olmak gerekir. Anlık duygularımızla belirleyeceğimiz çizginin ve yüzeyin yorumunda belli bir birikim ve ustalık gerekebilir. Çünkü çizilen her biçimin hiçbir telafisi yoktur. Ancak bu, sanatçı için hem iyi, hem kötü olabilir. Olumsuz yanı, üretim aşamasındaki bu mücadele, sanatçıya baştan bir engelleme gibi gelebilir. Ancak sonucu ne olursa olsun, her türlü sürprizleri baştan kabul eden sanatçı için, aslında etkisi çok yumuşak ve yaratıcılığı besleyen bir tekniktir. (Resim 4)

“Mono Baskı özellikle Monotype ya da Mono tipi dediğimiz tek baskı türüdür. Çünkü Mono Baskı, baskı yöntemleri kullanılarak yapılmasına karşın çoğaltılamıyor. Bu tek baskı, Özgün Baskıresim ile Resim arasında tanımlanan bir tekniktir. Bu alanda çok denemelerim oldu. Ders verdiğim alanlar, hem İllüstrasyon, Grafik Tasarım hem de Özgün Baskı olduğu için tüm bu alanlar içinde Mono baskıyı değerlendirebiliyorum.

Bir sentez oluşturdum gibi geliyor. Yıllardır Mono Baskı konusunu bilinir hale getirmeye çalıştım. Yani, öğrencilerim ve çevrem açısından baktığımda; Mono baskının ne olduğunu, neler yapılabileceğini eserlerimde onlara anlatmaya çalışıyorum. Bu alanda farklı bir denemeler yaptığımı ve bunu geliştirdiğimi düşünüyorum. Tabi çok daha gelişmeye açık bir alan. Mono Baskı ile üretilen birçok işin daha sonra başka tekniklerle kullanımı ve daha başka yerlere taşınabileceği kanısındayım.” (İstanbul 2007: 50)

Resim 4 Sema Temel Ilgaz – Mono Baskı

Sonuçta sanatçıların tercihlerine göre yapılan değerlendirmeden şunu anlıyoruz ki: üretimde anlatıma yönelik yorumları teknikle bütünleştirmek mümkün. Toplumsal değer yargılarında geline noktaya göre, teknik tercihleri belirleme önem kazanırken, her ülkenin kendi kültüründen kaynaklanan bir eğilim de söz konusu olabiliyor. Ülkemizde ise, sanatçıların tercihlerine göre bu genellemeyi yaptığımızda, en yaygın olarak kullanılan tekniğin Gravür olduğunu görüyoruz. Sırasıyla Ağaç Baskı, Serigrafi, Taşbaskı, Linol Baskı ve Dijital Baskı teknikleri gelmektedir.

4.1.2. Sanatsal Hareketleri Destekleyen Sivil Toplum Örgütleriyle Olan İlişkiler

Sivil toplum örgütünün kuruluş amacı; devlet yönetiminin ele alamadığı, savunamadığı belli bir düşüncenin var olmasını sağlamak, faaliyet göstermek ve bazı haksız uygulamalara karşı mücadele vermek içindir. Gücünü devletten değil, toplumdan alan bir birlik anlayışıdır.

Her düşüncede olduğu gibi sanat olgusunda da sahip çıkılması gereken birtakım örgütlenmelere ihtiyaç vardır. Aydınlanma düşüncesinin gereği olarak demokratik yönetim biçimlerinde, fikirler belli bir yasal çerçevede özgürce savunulmalıdır. Bu yüzden kurulan sanatsal dernek ve vakıflar, yaratım özgürlüğünü kitlelere yayma ve onların haklarını gözetmeye yönelik hizmet vermeyi amaçlar. Ancak Türkiye'nin sosyal haklarını, Cumhuriyet sonrası tarihlerde elde etmesi nedeniyle, sınıfsal mücadelelerin hareketliliği de buna paralel gelişmiştir. Mesela, Birleşmiş Milletlerin 1948'de toplanarak hazırladığı "İnsan Hakları Beyannamesi"nin mevcut 5848 sayılı "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu"nun Türkiye'de 2004 yılında yürürlüğe girmesi, sanatta bazı sorunların niye hala devam ettiğinin bir göstergesidir.

Sivil hareketlenmenin özellikle de sanatta bir toplum için ne anlama geldiğini belirttiğimize göre, Türk sanatında sivil toplum hareketlerinin nasıl bir süreçten geçerek bugünlere vardığına kısaca değinebiliriz. Türkiye’de, sanatı profesyonel ve daha özgürce, birlik halinde sürdürebilme amacıyla kurulan ilk sanat derneği, “Osmanlı Ressamlar Cemiyeti”dir (1909). II. Meşrutiyet döneminin özgürlükçü, aydın tavrı, sanatta yeni eğilimleri beraberinde getirmişti. Bu cemiyetin düşüncesi, adından da anlaşılacağı gibi Osmanlı dönemini temsil etmekte.

Daha sonraki yıllarda Kurtuluş Savaşı ile başlayan “milli devlet” mücadelesi ve bilinci ile bu cemiyetin adı “Türk Ressamlar Cemiyeti” olarak değiştirilmiştir. Bu cemiyetten sonra kurulanlar arasında “Yeni Resim Cemiyeti” (1923) “Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Cemiyeti” (1929) gelmektedir. Bu cemiyetler, Çağdaş Türk resim sanatının gelişimine büyük katkılar sağlamış ve sanatta kurumlaşma bilincini yerleştirmişlerdir. Ancak o dönemden günümüze kadar olan birliklerin küçük gruplar halinde sürekli faaliyette olduklarını, ancak uzun vadede kalamadıklarını görüyoruz.

Günümüzde, uluslararası düzeyde sanatı destekleyen en önemli dernek olarak “Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği”ni gösterebiliriz (1989) . Evrensel boyutta dünya ile daha yoğun sanat ilişkilerini yaşayıp, paylaşmak amacıyla kurulan bu dernek, sanatçıya uluslararası arenada belli bir kimlik kazandırma fırsatı doğurmuştur. Son yıllarda, sanatın da ivme kazanmasıyla bu tür dernek ve vakıfların eksikliğini hisseden sanatçılar, belli gruplar içinde kurumlaşmaya başlamışlardır. Birleşmiş Ressamlar Derneği, Çağdaş Sanatçılar Derneği, İstanbul Görsel Sanatlar Derneği, Ankara Exlibris Derneği, GESAM, SASAV, Güzel Sanatlar Birliği Resim Derneği, KASDAV, Bolu Görsel Sanatlar Derneği, Anadolu Sanatçılar Derneği, Antalya Sanatçılar Derneği gibi dernek ve vakıflar Türkiye’nin sanat ve sanatçı haklarını korumaya çalışan ve hizmet eden birliklerdir.

Ancak son yıllarda, birçoğunun akademisyen olduğu sanatçı gruplarının, dernek faaliyetlerinde çok fazla etkin bir biçimde görev alamadıklarını görüyoruz. Çünkü dernek ve vakıf yöneticiliği gerçekten çok büyük özveri ve zaman isteyen bir mücadeledir.

Sanatçının bir yandan sanatsal üretimde faaliyet göstermesi, diğer yandan toplu hareketleri yönlendirmesi zor. Bu tür dernekleri harekete geçirip zaman içinde görevi başkalarına devretmek sanırım daha pratik bir çözüm.

“A kategorisinde görev yapan ülkelerin üye olduğu ve merkezi Paris’te olan bir dernek var. Aynı zamanda bu derneğinde kurucu üyesiyim. 1989 yılında yaklaşık 60 arkadaş bir araya geldik.Türkiye o zamanlar üye değildi. (Mesut Yılmaz’ın Dışişleri Bakanı olduğu dönem) yurtdışındaki bir görevi sırasında kendisine “Kültür açısından neredesiniz? Avrupa Birliğinin bazı derneklerine üyesi misiniz?” diye sormuşlar ancak plastik sanatlarda yeni bir üyelik olmadığını öğrenince, ertesi gün müze müdürü Prof.Dr. Belkıs Mutlu’yu bilgilendiriyor ve o gece kendisi de bizi arayıp 60 arkadaşı Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Resim Heykel müzesinde toplayarak hemen 7 kişiden oluşan bir kurucu üye komitesi hazırlanıyor. Doğal olarak çalışmalara hemen başladık ve yaklaşık 1,5 yıllık bir çalışma sonucu Türkiye’yi UNESCO’nun A kategorisindeki üyeliğine seçtirdik ve 81. üye olarak Türkiye bu çalışmalara katıldı. Şu anda bu derneğin 1200 kadar üyesi bulunuyor. Dolayısıyla Türkiye’nin bu anlamda sanat hakları, sanatçı hakları, çalışma sistemleri gibi sponsorluk vs. hatta fuar gibi çalışmaları hız kazandı. Bu dernek 1992 yılında İstanbul Sanat fuarını da gerçekleştirmeye başladı. Dolayısıyla bu dernekler içerisindeki görevimizde bir dönem devam etti, arkasından yönetim kurulu üyesi olarak görev yaptık. Şu anda da yapılan seçimde onur üyesi olarak görev yapmaktayım. Diğer kurucu arkadaşlardan bir iki tanesi de tekrar yönetim kurulu üyesi olarak görev aldılar.” (İstanbul 2007 : 56)

“1997’de kuruculuğunu yaptığım Ankara Exlibris Derneği’nin amacı; Ekslibris sanatçılarını, tasarımcılarını, koleksiyoncularını ve kullanıcılarını bir araya getirmek, Ekslibris ile ilgilenenler arasında iyi bir iletişim kurmak, yakınlaşmayı ve dayanışmayı sağlamaktır. Ekslibris’in bir sanat dalı, bir grafik disiplin olarak gelişmesini ve yaygınlaşmasını sağlamak, kitaba, Özgün Baskıresim’e ve grafik tasarıma yönelik ilgi uyandırmak, Ekslibris yoluyla ülkemizi, yurt dışında kültürel ve sanatsal olarak tanıtmaya çalışmaktayız. Ekslibris alanındaki mirasımızı korumak amacıyla kurulan bu dernek, bugün 122’i bulan üye sayısı ile giderek yaygınlaşmaktadır. Ekslibris’i öğrenmek ve uygulamak isteyenlere yönelik seminer ve konferanslar verilmekte, sergi ve yarışmalar düzenlenerek uluslararası katılım sağlanmaktadır. Yurt dışından sergiler ve konuşmacılar getirterek, Ekslibris konusundaki bilgi birikimimizi artırmaya çalışıyoruz. Yurt dışındaki benzer amaçlı dernek ve kuruluşlara üye olup ortak çalışmalar içindeyiz.” (Ankara 2007 : 54)

4.2.

Yaratıcılık, Eğitim ve Paylaşım Yönelik Değerlendirmeler

4.2.1. Özgün Baskıresim Sanatının Sosyal Ortam İçindeki İlgi ve Değeri

Öncelikle Özgün Baskıresim sanatının toplumumuzdaki ilgi ve değerini ele almadan önce, sanat eserinin hangi şartlarda ilgi ve değer taşıyabileceğini değerlendirerek başlayabiliriz. Sanat eserini üretmek ve tüketmek tamamen sosyo-kültürel bir kalkınma durumu yani bir üstyapı olgusudur. Eğer toplumda bireyler altyapı bakımından ihtiyaçlarını gidermiş bir durumda ise ancak o zaman üstyapıdaki sanat etkinliklerine katılma yöneliminde bulunacaklardır. Sanat eserini tüketebilir ya da ortamı üretilebilir bir hale dönüştüreceklerdir.

Şu anda ülkemiz, henüz çözülememiş problemleri nedeniyle sıkıntı içindedir. Yani altyapı sorunları içinde sıkışıp kalmıştır. Toplumumuzun günlük yaşam ihtiyacı olarak yeme, içme, barınma ve sosyal özlük haklarının henüz sağlanamaması yüzünden, belirsiz bir yaşam mücadelesine kendini kaptırmış var olmaya çalışan bir toplum halinde, sanatı bugün bile hala lüks tüketim aracı olarak görmektedirler. Oysa bireylerin yaşam haklarını sağlamakla yükümlü olan devlet politikalarının öncelikli olarak bilgiye dayalı bilim, teknoloji ve sanatı yaygın hale getirip, toplumsal üretim ve tüketim ilişkilerini dengelemesi gerekmektedir. Bu üretim ve tüketimin içinde insanın yaşamını anlamlandıran ve haz duygularını geliştiren sanatın en temel bir gereksinim olduğunu kabul edip ve bu doğrultuda bilincin yerleşmesini sağlamalıdır. Çünkü sağlıklı bireyler yetiştiği sürece ancak aydınlanma ve gelişim sağlanabilir. Burada en önemli insanlık görevi olarak yönetimlerin, toplumsal sanat bilincine değer verip kalkındırması gerekmektedir.

Her sanat eylemi, toplumsal bir üst yapı ögesi olarak eğer tüketimini sağlayamıyorsa sanat olgusunun varlığından da söz etmek mümkün değildir. Bu düşünceye destek olabilecek benzetmeyi Hans Koch şu şekilde dile getiriyor ; “Giyilmeyen giysi, gerçek bir

giysi değildir. İçinde oturulmayan bir ev, gerçek bir ev değildir, eğer içinde biri oturuyorsa ancak o zaman gerçek bir ev olur.”²⁶ Bu benzetmeden de anlaşılacağı gibi tüketim olmadan üretimin bir anlamı olmayacağı gibi, üretim olmadan da tüketim bir değer taşımayacaktır. Sanat eseri de bir üretim olduğuna göre, toplum tarafından tüketilir bir hale getirilmesi gerekiyor. Tüketim malları, sadece belli mallarla ekonomik menfaatler doğrultusunda piyasaya sürülen metalar değildir.

Sanatı insan yaşamında tüketilir hale getirmek için o toplumda gerekli alt yapının sağlanıp üst yapıya geçilmesi şarttır. Dolayısıyla eğer bir toplumun altyapı sorununu çözerseniz bireyler tabî ki sanat eserini üretir ve tüketir hale gelecektir. Bu doğrultuda resim sanatı içinde yer alan Özgün Baskıresim sanatının değer taşıyıp tüketilebilmesi de sanat kültürünün yaygınlaşması ile ilintili olarak ilgi ve değer taşıyacaktır. Oysa gelişmiş dünya ülkelerinde Baskıresim son derece yoğun sanat türü olarak karşımıza çıkıyor. Buna karşın Batı’daki Baskıresim koleksiyonculuğuna verilen değer karşısında, ülkemiz sanat kültürünün nerede olduğunu ve değer görüp görmediğini daha iyi anlıyoruz.

Resim 5 Atilla Atar - Taşbaskı

²⁶ Tunalı, İsmail “Marksist Estetik” 2003 s.85

Son çeyrek yüzyılda yaşanan sanat piyasasındaki hareketlenmeye paralel olarak gelişen Özgün Baskıresim sanatına olan ilgi, ülkemizde pek tatmin edici değildir. Oysa Özgün Baskıresim sanatı toplumsal işlevi bakımından önemli bir misyona sahiptir. Çoğalmasa, ulaşımı ve ekonomik yönü bakımından daha kolay olması nedeniyle pek çok eve girebilir ve pek çok kişiyle karşılaşabilir. Özellikle Doğu kültürlerinde yeşerip daha sonra Batı'ya yayılarak tüm dünyanın önemle sahip çıktığı Özgün Baskıresim sanatı, Türkiye'de çeşitli olumsuzluklar nedeniyle gereken ilgi ve değeri yakalamış değildir. Mesela, özellikle Doğu kültüründe (Çin, Japon vb.) sanatın yaygınlaşması amacıyla Özgün Baskıresim çalışmalarına çok önem verilmiş ve Batı'ya da buradan aktarılmıştır. Kültürel anlamda zengin olan ülkelere baktığımızda sanatın ne kadar yaygın olduğunu ve buna paralel baskı sanatının da ne derece önem taşıdığını ister geçmişte olsun, ister günümüzde rahatlıkla görebiliyoruz. Bu nedenle beklentilerimizde kendi ülkemiz adına bu doğrultuda olacaktır. Çağdaş toplum seviyesinin gereği de bu olsa gerek.

“Aslında ülkemizde çağdaş resim sanatı geç olduğu için Özgün Baskıresim sanatının da değeri pek bilinmiyor. Sosyolojik bakımdan şöyle açıklayabiliriz: Özgün Baskıresim sanatı orta halliye hitap eden bir sanattır. Çünkü ucuz olduğu için orta sınıfın alıp satabileceği eserlerdir. Çağımızın yaşantısına daha uygun bir olay olarak artık yavaş yavaş hissediyor ve görüyoruz. Bu durum bizde de ihtiyaç duyulmaya başlandı ve bu konuda çok çalışarak, ürün verilmiş ve evlere girmeye başlamıştır. İşin garip tarafı son yıllarda sanat piyasası bir değişime girdi ve ne hikmetse özgün baskı yapan sanatçılar getirisi az olduğu için ve imkânsızlıklar nedeni ile resim sanatına yönelmeye başladılar. Hâlbuki sanat topluma yayıldığı müddetçe o toplumun gelişmişliğinden bahsedebiliriz. Herkesin evinde bir resim ya da baskıresim asılı durduğunda ancak o zaman bu insanların güzelliği anlaması, yaşantıların biraz daha hoş olması sağlanabilir. Hoş olmasının da ötesinde, bazı şeyler vardır ki, toplumun gelişimi için sanatsal faaliyetler gerekir. Onun için Özgün Baskıresim sanatının devamı ve gelişmesi şarttır.” (Ankara 2007 : 77)

“Bu değerlendirmeyi yurtiçi ve yurtdışı olarak ikiye ayırmak gerekir. Çünkü buradaki çalışma sistemi ya da üretim, açıkçası yurtdışı ile aynı yürümüyor Türkiye'de büyük bir ivme kazanmasına karşın yurtdışı ile kıyasladığınızda hala aranın açık olduğunu görüyoruz. Bunun da doğal bir süreç olduğunu düşünüyorum. Çünkü Özgün Baskıresimin arkasında yatan nedenin orijinale ulaşamayan durumlarda özgün baskıresime olan ihtiyaçtan kaynaklanmasındandır. Dolayısıyla, Türkiye'de henüz resmin yeteri kadar prim yapmadığını

düşünürsek, bu durumun normal olduğunu görüyoruz. Batı’da resim ve sanat anlayışı oturmuş ve üretim biçimlerinden sergilemeye, tanıtımından insanlara ulaşımına kadar olan birçok noktada farklı bir oluşum içine girmiştir. Mesela, yurtdışında, müzelerde bölümler vardır, buralarda tüm bu tekniklerle ilgili gelişmeleri izleyebilir ve sanatçılardan yapıtlar bulabilirsiniz.

Hâlbuki Türkiye’de de bu tür kabinler kurabilir. Oysa var olan müzeler içinde Özgün Baskiresmin de yer aldığını biliyoruz. Ya da artık Özgün Baskiresim müzesi var olduğunu biliyoruz. Ancak benim bahsettiğim konu bu değil. Tüm plastik sanatlarla ilgili müzelerin içersinde bir bölüm olarak yer almadığı için sorunu farklı görüyorum. Girişim açısından bakarsak, Batı’da Rönesansa kadar giden bir geçmiş var. Bu süreç iyice yaşanmış, yerli yerine oturmuş ve üretim teknikleri vs. açısından da gelişimler sağlanmıştır. Dağıtım sistemine gelince de yine sistem aynı şekilde sürdürülüyor. Özgün baskiresim sanatı hakkında yurtdışındaki dergilere bakarsanız bir sayfasında size bir eser sunabilir ve siz onu alabilirsiniz. Normal bir kitap aboneliği gibi üye olduğunuz yer size baskiresim gönderebilir. Size onu öyle bir sunarlar ki piyasada ki sunuştan pek farkı olmaz. Yani satış gerçekleşir. O nedenle yurtdışı ile bizi ayırmak gerekiyor.

Dolayısıyla sosyo-ekonomik yapıda çok iç içe yürümediğini düşünüyorum. Bu ilişkilerde tecimsel değerleri bir kenara bırakmalısınız, yoksa başka değerleri koruma ve deneme şansınız olamaz. Onları yaşatabilmek için doyum sağlamanız gerek ki bir sonrakini deneyebilesiniz Yani sanatın resimle olan kısmı, Avrupa’da binlerce yıllık geçmişe dayanıyor. Örnek olarak Hollanda’yı, Almanya’yı ele alalım. Bir Rönesans’ı, bir Ekspresyonizm’i yaşamış ülkeler daha sonra da kavramsal sanatları oluşturabiliyor.

Türkiye’nin resim geçmişine baktığımız da ise sadece 150 yıllık bir süreçtir. Bu süreci çok iyi yaşayamadığı ve doyum sağlayamadığı için de bir sonraki aşamaya geçememiştir. İç içe olması nedeniyle doğal olarak arz talep de yaşanmıyor. Öncelikle evlerinize bakıp bunu rahatlıkla görebilirsiniz. Türkiye’deki evlerin çoğunda resim göremezsiniz. İstanbul’un belirli bölgeleri hariç, evlerde en fazla afiş nitelikli şeyleri bulabilirsiniz. Orijinal özgün baskı gibi hatta resim gibi nesneleri bulmak çok zordur. Ama bir Hollanda’da öyle değildir. Gidin herhangi bir eve bakın, hiçbir şey bulamazsanız bile bir özgün baskiresim görebilirsiniz. Çünkü o süreçten geçmişlerdir. Artık tüketim toplumunda nasıl yeme içmeye ihtiyaç duyuluyorsa, resme de ilgi duyulmaktadır. Sonuçta sanata da açlık duyup satın alma gereği hissediyorlar. (İstanbul 2007 : 56)

Resim 6 İsmail Hakkı Demirtaş – Linol Baskı

4.2.2. Türkiye’de Özgün Baskıresim Sanat Eğitimi ve Dünya Standartlarındaki Yeri

21.Yüzyılın çağdaş eğitim politikalarında sanatın her geçen gün ne kadar önem kazandığını toplumların kültürel yapısındaki değişikliklerden rahatlıkla görebiliyoruz. Kültürel kalkınmanın sağlanabilmesi ve duyabilen görebilen, sorgulayabilen bireyler yetiştirilebilmesi, ancak sanat ve sanat eğitimi gelişmiş toplumlarda mümkün olmaktadır. Çünkü eğitiminin esas amacı olarak karşımıza çıkan bilgi beceri ve duyarlılık ilkeleri, sanat olgusunu da içerdiğinden kişinin özgür düşünebilen ve yaratıcı davranabilen yetilerini ortaya çıkarmaktadır.

Bu noktada, toplumda eğitimin her aşamasında sanat eğitimi ayrı bir önem kazanmaktadır. Daha kaliteli bir sanat eğitimi için gerekli şartların neler olduğu konusunda son yıllarda sürekli araştırmalar yapılıyor, ancak ülkemizde henüz kültür politikaları doğru bir biçimde uygulanmadığı için sanatın da gerekliliği henüz kavranmış değildir. Özellikle üniversitelerdeki fiziki, maddi ve program yetersizlikleri nedeniyle toplumun sanat kültürü de gereken noktaya ulaşamamıştır. Çünkü öncelikle devletin sahip çıkması gereken yatırımların bir türlü yerine ulaşamaması ve sürekli bireysel çabalarla yaratılmaya çalışılan olanakların azlığı nedeniyle genel anlamda toplumsal bir kaos yaşanmaktadır. En önemlisi de sanat eğitime yeterince önemin verilmeyişidir. Ülkemizde ilköğretimden başlayıp üniversitelere kadar yansıyan bir sanat eğitimi çıkmazı yaşanmaktadır.

Özellikle 1970’li yıllardan sonra sanat eğitimi programlarının sorunları üzerine ve kaliteyi artırmaya yönelik kalkınma projeleri ne yazık ki üretilip hayata geçirilememiştir. Bu nedenle uluslararası etkinliklerde bu tür sorunların çözümüne yönelik araştırmalar yapan ve bu birikimlerini akademik sanat eğitime aktarmaya çalışan öğretim üyesi sanatçılar artık geleceğe dair daha sağlam bir zeminde oluşturulmuş eğitim projelerine önem vermektedirler. Ülke çapında sanat eğitimi sempozyum ve kongreleri düzenleyerek, dışa bağımlı ve borçlandırılmış eğitim politikalarından kurtulup sorunları kendi içimizde çözmeliyiz.

Bu düşüncelere paralel mücadelesini sürdüren Bünyamin Özgültekin’in, eğitimin işlevsel hale getirilmesi konusunda önemli tespitleri olmuştur. En başta da, sanat eğitiminin bir sürece dayanması nedeniyle, ilkokuldan başlayıp yaşam boyu devam eden, Akademi Bahaus, Gazi Eğitim ve Köy Enstitüleri modeli gibi bir eğitim politikası izlenmesi gerektiğini savunmaktadır. Çünkü sanat eğitimi veren kurumların daima bir vitrin olarak değerlendirilmesi ve sadece belirli gün ve zamanlarda önem kazanması hak ettiği yerde olmadığını göstermektedir. Bilimsel araştırmalar yapan bölümler gibi sanatta kendi içinde ciddi ürünler veren bir kurum olarak düşünülmesi gerektiğini savunan B.Özgültekin, ülkemizde acilen TÜSA / Türkiye Sanat Akademisi (TÜBA benzeri) ve TÜSETAK / Türkiye Sanatsal ve Teknolojik Araştırmalar Kurumu’nun (TÜBİTAK benzeri) hayata

geçirilmesiyle Çağdaş Türk Sanatı ve Eğitimi uluslararası seviyeye taşıyacağını ifade etmiştir. Sonuçta özlemine duyduğumuz daha iyi bir sanat eğitimi politikası içinde her disiplin kendi önemini koruyup katkı sağlayacaktır.

Araştırmada görüşlerini dile getiren sanatçıların sanat eğitiminin gelişimine özverili katkılarından dolayı öncelikle teşekkür ediyoruz. Çünkü geçmişi 150 yıla dayanan ve sanatın yokluklarına rağmen, sanatı bugünkü çağdaş sanat ortamına taşımış olmaları, sanatçıların hem üretimleriyle hem de verdikleri sanat eğitimlerinin kalitesiyle sağlanmış bir durumdur. Bu değerli sanatçıların arasından özgün baskıresim sanatı ve eğitime yönelmiş olanlarla yapılan değerlendirmede, fikirlerin bir kısmı olumlu yönde iken, bazıları da henüz yeterli seviyeye gelinmediği yönünde fikirlerini belirtmişlerdir.

1970’li yıllardan sonra sayıları artmaya başlayan sanat eğitimi kurumlarının bugünkü konumu hiç de azımsanmayacak kadardır. 27 Güzel Sanatlar Fakültesi, 18 Resim-İş Eğitimi Bölümü ve 3’ü Kıbrıs’ta olmak üzere 16 tane de Vakıf Üniversitesi bünyesindeki Güzel Sanatlar Fakültelerinin toplam sayısı 64’ye ulaşmıştır.

* Özgün Baskıresim ders uygulaması olan fakülteler

Güzel Sanatlar Fakülteleri;

1- Afyon Kocatepe Üniversitesi*	15-Kocaeli Üniversitesi
2-Akdeniz Üniversitesi*	16-Marmara Üniversitesi*
3-Anadolu Üniversitesi*	17-Mersin Üniversitesi*
4-Atatürk Üniversitesi*	18-Mimar Sinan Üniversitesi*
5-Balıkesir Üniversitesi*	19-Muğla Üniversitesi*
6-Cumhuriyet Üniversitesi*	20-Mustafa Kemal Üniversitesi*
7-Çanakkale Üniversitesi*	21-Niğde Üniversitesi*
8-Çukurova Üniversitesi*	22-Sakarya Üniversitesi*

9-Dokuz Eylül Üniversitesi*	23-Selçuk Üniversitesi*
10-Dumlupınar Üniversitesi*	24-Süleyman Demirel Üniversitesi*
11-Erciyes Üniversitesi*	25-Trakya Üniversitesi*
12-Hacettepe Üniversitesi*	26-Yıldız Teknik Üniversitesi*
13-İnönü Üniversitesi*	27-Yüzüncüyıl Üniversitesi*
14-Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	

Eğitim Fakülteleri Resim-İş Eğitimi Bölümleri:

1-Abant İzzet Baysal Üniversitesi*	10-Gaziantep Üniversitesi
2-Adnan Menderes Üniversitesi	11-İnönü Üniversitesi*
3-Anadolu Üniversitesi*	12-Marmara Üniversitesi*
4-Atatürk Üniversitesi*	13-Muğla Üniversitesi*
5-Cumhuriyet Üniversitesi*	14- 19 Mayıs Üniversitesi*
6-Çanakkale Üniversitesi*	15-Pamukkale Üniversitesi
7-Çukurova Üniversitesi*	16-Selçuk Üniversitesi*
8-Fırat Üniversitesi	17-Trakya Üniversitesi*
9-Gazi Üniversitesi*	18-Uludağ Üniversitesi*

Vakıf Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri:

1-Bahçeşehir Üniversitesi	8-İstanbul Kültür Üniversitesi
2-Başkent Üniversitesi	9-Kadir Has Üniversitesi
3-Beykent Üniversitesi*	10-Maltepe Üniversitesi*
4-Bilkent Üniversitesi*	11-Okan Üniversitesi*
5-Doğuş Üniversitesi*	12-Sabancı Üniversitesi*
6-Haliç Üniversitesi	13-Yeditepe Üniversitesi*
7-Işık Üniversitesi*	14-Atılım Üniversitesi

KKTC Üniversiteleri Güzel Sanatlar Fakülteleri:

1-Doğu Akdeniz Üniversitesi

2-Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi

3-Yakındoğu Üniversitesi

Bu kurumların birçoğunda da Özgün Baskıresim atölyelerinin olduğunu görüyoruz. Ancak bu hızlı gelişim içinde acaba yeterli düzeyde ortamlar yaratılabildi mi, bu alanda yeterince öğretim elemanı yetiştirilebildi mi türünden tartışmalar sürekli yapılıyor. Gelenen nokta tabii ki küçümsenmeyecek kadar önemli bir gelişimdir. Ama uluslararası standartlara acaba genel anlamda ulaşabildik mi ? Bu soruyu sanatçılara sorduğumuzda ise bir grubun, yeni kurulan bölümlerin zaman içinde daha iyiye doğru gelişeceğini ve eski kurumların eğitim kalitesini de uluslararası seviyede gördüğünü belirtirken, diğer grup sanatçılar da birkaç kurum dışında, özellikle Anadolu illerindekilerin henüz çok yetersiz olduğunu ifade etmektedirler.

İlk olarak olumsuz değerlendirmeden yola çıkarak nedenleri üzerinde durabiliriz. Tamamen teknik donanıma dayanan bu alanın alt yapısı kurulmadan açılmış olması, herhalde eğitim açısından pratikte pek mümkün gözükmemektedir. Çünkü baskı presi boya, kâğıt ve benzeri materyaller olmadan üretim ve eğitim vermek imkânsızdır. Bu alan kuramsal olarak okutulacak bir ders olmadığı için de, fiziki şartlar “olmazsa olmazlardan biri” olarak karşımıza çıkıyor. Bu durumda hem üniversite yönetiminin zihniyeti, hem de bulunduğu şehrin sosyal yapısı bakımından baskıresim atölyelerinin açılmasında önceden düşünülmesi gereken bir eğitim çalışması gerekiyor. Eğer bir sanat eğitimi bölümünde teknik donanım yeterli değilse, öğrencilerin sağlıklı iş üretebilmeleri de mümkün değildir. Hem psikolojik olarak hem de materyal açısından bu kadar zor şartlar altında sağlıklı bir eğitimden de söz edilemez.

Resim 7 Marmara Üniversitesi A.E.F. Resim-İş Eğitimi Bölümü Özgün Baskiresim atölyesi

Gerçi, eskiden o kadar yokluk içinde sanatçıların Çağdaş Türk Resmine kazandırdıklarını düşünüp karşılaştırma yapacak olursak, arada küçük ama önemli bir detayı da gözden kaçırmamamız gerekiyor. Birçoğunun kuruculuk görevi yaptığı bu sanatçıların hepsi, o dönemde eğitim almak üzere yurtdışına gitmiş ve döndüklerinde kazandıkları tecrübeleri kurumlarına aktarmışlardır. Araştırmaya katılan sanatçıların birçoğu, kendi dönemlerinde yaşadıkları bu sıkıntılardan dolayı yurtdışına gitmeyi tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Yani yokluk içinde bir eğitim almayıp, ülkemizde olmayan olanakları ve deneyimleri aktarma amacıyla bu yolu seçmişlerdir. Sonuçta, bugün olduğu gibi geçmişte de sanatçıların eğitime ne kadar önem verdikleri ve işin en kalıcı yanıyla kaynağından öğrenip bunu sürekli hale getirerek, eğitimin bir parçası olarak görmeleri, başarının altında yatan esas nedenini ortaya koymaktadır.

Ülkenin Cumhuriyet sonrası yaşadığı ekonomik ve sosyal yapılanmadaki sıkıntılar, bizi yurtdışında Rönesanssı yaşamış ülkelerden oldukça geri bırakmıştır. Baskiresim geleneğini toplumsal olarak henüz yeterince özümseyememiş olmamız, verilen eğitimlerde

de kendini hissettirmektedir. Ancak asırlardır bu gelenekle yoğrulmuş kültürlere ulaşmak, hemen hemen son 50 yıldır yapılan çalışmalarla elde edilmiştir. Bugün uluslararası faaliyetlere katılımda büyük başarılar elde eden sanatçıları gördüğümüzde, bunun bir asırlık geçmişin yatırımları sonucu yakalandığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ayrıca Anadolu  niversitesinde Baskı Sanatları Bölümünün açılması ise artık Türkiye’de profesyonel düzeyde uzmanlaşmaya yönelik eğitimlerin de başlatıldığını gösteriyor. Bu gelişimler yeni kurulan bölümlere de öncülük ederek, akademik ortamda kaliteyi yukarılara taşıyacağı inancındayız.

“Yeterli bulmuyorum. Hacettepe Üniversitesi Türkiye’nin önemli eğitim kurumlarında biri olmasına karşın, biz bile daha istediğimiz sonuca ulaşamadık. Her istediğimizi uygulayamıyoruz. Anadoluda ki üniversitelerin birkaçı dışında eğitim ve öğretimin sağlıklı yürüdüğünü söylemek çok zor.

Türkiye’de  niversiteleşme sürecinde, tamamen politik akımlar çerçevesinde, ağırlığını koyan g  ler tarafından istenilen bölgede alt yapısı olmadan  niversiteler açıldı. Buralarda eğitim  ğretim kadrosu tamamlanmadan, fizibilite raporları yapılmadan eğitime geçildi. Hemen hemen her yıl birçok bölgedeki üniversitelere gidiyorum. Öğrencilerle,  ğretim elemanlarıyla ve yöneticilerle yaptığım görüşmelerde ne olup ne bittiğini kavramaya çalışıyorum. Öncelikle yöneticilerin resim alanına ilgi duyup duymaması ayrı bir sorun. Çünkü küçük yerlerdeki  niversite yöneticiliğine seçilenlerin birçoğunun sanatla olan ilişkileri çok zayıf bir noktadadır. Daha doğrusu bunlar sanat kültürü ile alışverişi pek olmamış kişiler. şimdi bunların önüne siz sanatla ilgili bir yatırımla gittiğiniz zaman, bunu gereksiz bir eğitim uygulaması gibi görüyorlar. Ama benim kimya ya da bilgisayar laboratuvarına ihtiya ım var derken, resim atölyesine ne ihtiyaç olur ki diyebiliyorlar. Onun için öncelikler farklı oluyor. Bu nedenle açılan bölüme eğer destek yoksa pek bir önemi kalmıyor.

Ayrıca ülkemizdeki eğitim politikasında eleştirdiğim başka bir konu da ağırlığın fen ve matematik üzerine odaklanmış olmasıdır. Sosyal bilimler 2. ya da 3.derecede kalıyor. Eğitim sistemleri fen ve matematik ağırlıklı olmaktan çıkarılıp, bunun yerine sanat ağırlıklı eğitime önem verilmelidir. Mesela İngilizlerin en önemli uzmanlarından C.Robinson'un da görüşü eğitimin sanat merkezli olmasından yanadır. Eğer merkez, fen ve teknoloji olursa, insan robotlaşıp, insani değerlerini kaybedebiliyor. İnsani değerleri erozyona uğramış ve kaybolmuş bireylerin hayvani değerlerle yaşamak zorunluluğu doğar. Bir emaye gibi düşünün. Emayesi dökülen bir materyalin alttan pası çıkar. İnsani değerler bu emaye gibi koruyucu değerlerdir. İnsani değerler giderse insanın temelinde yatan hayvani boyut ortaya çıkar. Onun içinde kırıp dökene, yağmalayan, esir alan, yok eden zihniyetler toplumsal patolojik sorunlar diyebileceğimiz durumları yaratabiliyor. Bugün bütün şikâyetlerimizin altında bunlar yatıyor. Bu da şikâyet ettiğimiz kaotik yapının temel nedenini oluşturuyor. Onun için baskı resim gibi her eve girebilen eserler, bireylere insani değerleri hatırlatarak duyumsama ve estetik duygusunu geliştirecektir. Ama bugün üniversitelerimizde bile bu tür yaklaşımları ne yazık ki göremiyoruz.

Özgün Baskıresim eğitimi mevcutlar içerisinde bazılarında yeterli, bazılarında da yetersiz buluyorum. İyi olanlara sözüm yok, ama yetersiz olanlar da eğitim sisteminin tam oturmadığını düşünüyorum. Çünkü kuruluş şekilleri yanlıştır. Güzel Sanatlar Fakülteleri içinde resim bölümünde özgün baskı resim eğitimi bulunurken bazı üniversitelerde grafik sanatlar bölümü içinde yer alıyorlar. Aslında bunları ayırmak gerekir. Eğitim fakültelerinde ise ders olarak öne çıkıyor. Dolayısıyla üretim kalitesine de o şekilde yansıyor. Birisinde bölüm olarak devreye girerken, diğerinde grafik ile ilgili daha tecimsel taraflarla eğitime dönüşüyor. Sonuçta bu karmaşanın biraz daha giderilmesi gerekir. Ancak yine de bazı kurumlarda yeni çıkışlar görüyoruz. Mesela Anadolu Üniversitesinde Baskı Sanatları Bölümü açıldı. Bu bana daha doğru geliyor. Çünkü bu alanın artık bir meslek haline dönüşmesi gerekiyor. Ayrıca resim ve grafik bölümleri içerisinde kültür dersleri olarak da yer alması, daha destekleyici bir program olacaktır.” (Ankara 2007 : 62)

Resim 8 Binyamin Özgültekin - Gravür

“Eskiden sanat eğitimi dersleri daha yoğunlu. İlköğretimde olsun, daha ileriki yaşlara yönelik sanat eğitiminin giderek azalmaya başladığını, hatta bazılarında kaldırıldığını söyleyebilirim. Bu uygulamalar tabii ki tamamen dünyadaki değişimler sonucu bize de yansıdı. Amerika başta olmak üzere, batı ülkelerindeki programlar ülkemizde de uygulamaya geçirildi. Amerika da bugün çoğu okullar da sanat eğitimi dersleri kaldırılmış durumdadır. 30 yıldır kapitalizmin daha doğrusu ekonominin dayattığı bir sonuç olarak görüyorum. Ancak bu ülkelerde sanat eğitimi programlardan kaldırılmaya başlandı, ancak oradaki çocuklar bir şekilde sanatın içinde yetişme imkânı bulabiliyorlar ve oralarda müze kültürü oldukça iyi ve

yerleşmiş bir durumda olduğu için eğitimlerini buralarda da sürdürebiliyorlar. Ama Türkiye de kaldırılıp yerine konması gereken alternatif ortam maalesef yok. Oralardaki çocuklar önce ailede eğitiliyorlar, daha sonra çevrede ve müzede eğitimlerine devam ediyorlar.

Yani taşıma suyla değirmen döndürmek gibi bir şey bu. Bizde orta öğretimde dersler tamamen ortadan kaldırılmış olduğu için, gençlerimiz görmedikleri, yaşamadıkları sanat kültürüne de pek ilgi duymuyorlar. İnsan bilmediği şeye nasıl ilgi duyabilir. Bu nedenle sanat eğitimi toplum açısından çok önemli bir yer tutmaktadır. Buna paralel olarak gelişen Özgün Baskiresim sanatı da aynı sıkıntıları yaşamaktadır. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen özellikle 1960'lı yıllardan sonra Baskiresim sanatına karşı ilginin arttığını söyleyebiliriz. Sanatçıların bu alana olan ilgileri eğitime de yansdı. Her geçen gün sanat eğitimi kurumlarında Baskiresim atölyeleri artmaya başladı. Ayrıca ben şunu da gözlemliyorum; fakültemiz de Baskiresim atölyesi kurulduktan sonra, bu durum bazı kurumlara farklı bir bakış açısı kazandırdı. Bu misyonla işlevimizi daha da genişleterek, imkânları kolaylaştırma adına yeni üretimlere geçtik. İnsanların baskı resim yapmasını sağlamaya yönelik teknik malzeme ve pres üretmeye başladık. Mesela Litografi ve gravür presi üretip, Türkiye'de ihtiyacı olan tüm kurum ve şahıslara gönderiyoruz. Eskiden bunlar hep yurtdışından getirtiliyordu. Bu alana yönelik yine de eğitsel bir kazanım olduğunu düşünüyorum.

Tabii ki Baskiresmin birtakım sıkıntıları var. Özellikle baskı işlerinde kullanılan makinelerin, birtakım gereçlerin yurtdışından gelmiş olması da sıkıntı yaratıyor. Hemen hemen çok kişide bu bağımlılığı sürdürmek zorundadır. Çünkü Türkiye'de çok büyük talep olmadığı için sektör de oluşmuyor. Bizde bu nedenle sadece pres talebini karşılamaya çalışıyoruz. Bu imkânlarla eğitimlerini sürdüren kurumlarda bu oranda gelişme sağladı diyebilirim. Devlet sergilerinden izliyoruz. Son yıllarda özellikle resim alanındaki sanatçıların bu alana olan yoğun ilgisi hakikaten sevindirici boyuttadır. Sanat eğitimi konuların da Özgün Baskiresmin giderek ilgi gördüğünü uygulandığını ve bilinçli bir şekilde çaba sarf edildiğini görüyoruz.” (Eskişehir 2007 : 62)

4.2.3. Özgün Baskıresim Sanatçılarının, Resim Sanatı Alanında Üretenlerden Farklı Yanları

Plastik Sanatlar eğitiminde ilk olarak öğretilen temel değerlerden biri öz ve biçim sorunudur. Eğer üretilen eserin kurgusu bu iki değeri taşımıyorsa, o zaman üretilenin sanat değeri yoktur. Sanatçı bu kaygılardan yola çıkarak estetik objesini yaratmaya çalışır. Peki, bu estetik obje dediğimiz olay sadece doğanın insan gözüyle ele alınmış ve göze hoş gelen değerleri midir? Tabii ki hayır. O zaman sanat objesine, yaşama dair toplumsal yaşantıların belli bir yüzey üzerindeki estetik eylemi diye bir tanımlama getirirsek daha doğru olacaktır. Sanatçının bu eyleminde önemli olan yöntemdir. Bunu ister müzikle ifade etsin, ister edebiyatla, sonuçta kendini en iyi ifade edebileceği bir anlatım aracını kullanacaktır. Özgün Baskıresim de işte böyle teknik anlatım aracıdır.

Resim 9 Mustafa Karyagdi – Serigrafi

Dolayısıyla bir eleştirmenle bir denemeci, bir öykü yazarıyla bir romancı, bir komedi yazarıyla bir dram yazarı ne ölçüde farklılık gösteriyorlarsa, Özgün Baskiresim sanatçısı da o ölçüde ressamdan, heykeltıraştan farklıdır. Sorunlar her zaman farklı teknik anlatımlardan yola çıkarak bir noktada birleşecektir. Ne var ki, Özgün Baskiresim sanatçıya daha çok hareketlilik ve düşünce seçenekleri sunduğu için belki anlatımında kolaylıklar sağlayabilir. Ayrıca ulaşım ve satışına yönelik kolaylıklar sağlaması da bu alanın olumlu sayılabilecek yanlarından biri olabilir. Ancak üretimi, düşüncenin bir sonucu olarak yansıtmak gerekiyorsa, bu noktada kesinlikle tekniğe hâkim olmak lazım. Aksi takdirde anlatım yeterli olmayabilir.

Sonuçta şu gerçeği göz ardı etmemeliyiz: Yakın sanat dallarını birbirinden farklı olarak değil, birbirini daha çok besleyen disiplinler olarak değerlendirmek gerekir. Ayrışan yanları ise, sadece yüzeyde oluşan farklı yansımalarıdır. Tarihe baktığımızda büyük sanatçılar arayışlarını hep daha nasıl iyi ifade edebilirim düşüncesiyle, farklı teknik ve disiplinlerde denemeler yaparak sunmuşlardır. Mesela Picasso aynı dönemde desen, yağlıboya, heykel çalışmaları yaparken, Baskiresim eserler de üretmiştir. Sanatçı için amaç duyumlarını bilgi ile bütünleştirip eyleme dönüştürmektir. Yaşamımızda doğa herkese nasıl farklı yansıyor, her düşüncenin de farklı yansımaları olacaktır. Bu nedenle Özgün Baskiresim sanatı da yaşanan gerçeklerin farklı teknikteki doğal bir yansımasıdır.

“Farkı vardır da diyemiyorum, yoktur da diyemiyorum. Türkiye’de Özgün baskı ile ilgili çalışma yapan sanatçılar giderek bunu diğer alanlardan ayırıp, sadece bir alana yönlendirdikleri için evet diyebilirim. Ama bu şu anlama da gelmiyor; Bir sanatçı diğer teknikleri denerken özgün baskı ile ilgili bir çalışma yapamaz diye bir şey yoktur, isterse yapabilir. Bu bir tercih meselesidir. Tabi ki sanatçı yaratıcı anlamda kendini besleyebilmesi amacıyla dönem dönem teknikleri değiştirme ihtiyacı duyacaktır. Aynı teknik üzerinde yoğunlaştığında zaman monotonlaşacağı için teknikleri değiştirmesi zenginlik kazandıracaktır. Dolayısıyla resmin yanında heykel çalışması, baskiresim, seramik denemesi sanatçının yaratıcılığını güçlendirebilir. Birçok sanatçı değişik alanlarda denemeler yapar ancak birinde ağırlıklı olarak çalışır. Genelde de bu böyledir.

Yurtdışında sadece özgün baskiresim alanında çalışma yapan sanatçılar da vardır. Benzeri Türkiye’de de oluşmaya başladı. Bu yanlış bir şey değildir. Eğer kendini daha iyi ifade edebiliyorsa bence bu daha doğru bir yaklaşımdır. Eğer benim samimi fikrimi sorarsanız; bir sanatçı kendini en iyi nerede ifade edebiliyorsa o tekniği kullanması daha doğru olacaktır. Ama zaman zaman diğer teknikleri de denenmesi gerekir.” (İstanbul 2007 : 56)

“Tekniğin getirdiği birtakım imkanlar oluyor tabi ki. Teknolojiden yararlanma olasılıkları daha fazla olduğu için bu durum konunun değerini artırıyor. Sanatçının kendi tarzını oluşturmada teknikler mutlaka çok önem taşıyor. Sanata baktığımızda bunu çok daha rahat gözlemleyebiliyoruz. Hemen hemen her sanatçının kendine özgü bir tavrı var. Yaklaşımını, kullanmış olduğu teknikle ortaya koyarak oluşturuyor. Bu bir artı değer taşıyor diyebilirim” (Eskişehir 2007 : 62)

“Var diyebiliriz. Diğer sanat dallarındaki sanatçılar benim deyimimle baskı sanatları kadar disiplinli, sabırlı, dikkatli insanlar değiller. Onlar daha uçuk kaçık her şeyi yapmaya muktedirler, ama baskı sanatı bu yapıyı kaldırmaz. O kendi kuralları içinde olması gerekir Baskı sonucunun alınmasına kadar geçen tüm evrelerde çok ciddi bir birikim, kültür birikimi, teknik disiplin ve deneysel birikimin olması gerekiyor.” (İstanbul 2007 : 67)

“Belki vardır ama sanatın hangi dalına bakarsak bakalım benzer farklılıklar söz konusudur. Bunu çokta önemsemiyorum. Yani bir sanatçı sadece özgün baskı yapar, daha profesyoneldir, öbürü ise tek bir alanda üretiyor diye ele alıp, daha az profesyoneldir gibi bir ayırım bana doğru gelmiyor. Yani özgün baskı benim açımdan bir araçtır. Görsel anlamda sanatçının bir seslenme aracıdır. Sanat olarak ne yapıldığı önemli, neyle yapıldığı değil. İçerik daha önemlidir.” (İstanbul 2006 : 64)

4.2.4. Özgün Baskıresim Sanatında Gereken Kalite Standardı

1950’li yıllardan sonra yurt dışına giden sanatçılar, çağdaş Özgün Baskıresim sanatını her yönden sorgulayıp incelemiş ve ülkelerine döndüklerinde bu kazanımları çeşitli şekillerde aktarmaya çalışmışlardır. Baskı sanatlarının toplumsal bir ihtiyaç haline gelmesi, resim sanatının gelişimine de paralel bir süreç yaşadığı için, sanat piyasasına da belli bir ivme kazandırmıştır. 1970’li yıllara gelindiğinde ise, öncelikli olarak teknik imkânları çözmeye çalışan sanatçıların uluslararası normlara uymanın neler gerektirdiğini henüz kavrayamamıştı. Bu arada çok az sayıda sanatçının baskı kurallarını göz önünde tutmasına karşın, hem eğitim ve sanatsal uygulamalarda kalite standardının kalitenin pek yaygın olduğu söylenemez.

Baskı tekniğini uygularken, kâğıdın baskı tekniğine göre seçimine, renk kalıplarının ayrı ayrı hazırlanmasına, her bir baskının diğerleri ile birebir örtüşmesine, baskı alanında gösterilen hassasiyetin kâğıdın tüm yüzeyinde (kâğıdın ön ve arka yüzü) oluşturulmasına ve çoğaltılan baskıların belli sayıda numaralandırılıp kalıbın imha edilmesine kadar olan tüm kriterlere, bu alanda çalışan sanatçıların önemle dikkat etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle eğer uluslararası bir düzeyden bahsediyorsak, değerlendirmeler de bu doğrultuda olacaktır. Yurtdışındaki bir yarışmaya ya da bir faaliyete katılımda bu kurallara uymanın şart olduğunu bilmeliyiz.

Bu şartlar özellikle 1980’li yıllardan sonra sanatçıların üretimlerine belli bir kalite getirmiştir. Ancak temelinde yatan teknik ustalığın bir süreç alması nedeniyle, bu işe yeni başlayan kurum ya da kişilerin kısa zamanda kaliteyi yakalaması çok kolay gerçekleşmemektedir. Yakından takip ettiğimizde ancak bu alana gönül vermiş ve yılların birikimi ile tecrübe kazanmış sanatçıların profesyonel düzeyde Baskıresim eserler ürettiğini görüyoruz.

Resim 10 Mürşide İçmeli – Gravür

Yine de eskiye göre çok yol kat ettiğimiz bir gerçektir. Dünyanın neresinde olursa olsun, gururla paylaşılabilir düzeyde üreten sanatçılarımızın sayısı her geçen gün artmaktadır. Ama yeterli midir? Cevabını sanatçılarımıza sorduğumuzda ise pek olumlu bir yanıt alındığı söylenemez. Çünkü eğitimde yaşanan sıkıntıların hala devam etmesi ve gelişimi için gerekli yatırımların sağlanamaması yüzünden kalite standardı yeterli görülmemektedir. Sonuçta işin temeli yine eğitime dayanıyor. Ülkemizde sanat eğitimi geliştikçe de, hem fikirsel hem de teknik açıdan kalite standardı artacaktır.

“Siz eğitiminizi kaliteli bir ortamda sürdüremiyorsanız ortaya çıkan işlerin kalitesinden de bahsetmek pek mümkün değildir. Eğer bir yerde yanlış düşünce veya yanlış bir oluşum varsa kalite de oluşamaz. Biz o zaman deminden beri neyi tartışıyoruz? Kavramların yanlış oluştuğunu düşünürsek, o zaman bu kadar yanlışların içinde kaliteyi bulmanız da çok zor olur.” (Ankara 2007 : 41)

“Yüzde yüz olduğunu zannetmiyorum. Kalite standardı derken kâğıdından mürekkebine ve her basılmış işin diğerleriyle olan birebir aynılık meselesine kadar tüm detayların bilinmesi gerekiyor. Doğru bir kâğıt üzerine basılmış mıdır, bunun bile sorgusu pek yapılmıyor. Bırakalım bugünü, dikkat edenler varsa bile bundan 30 yıl önceye kadar maalesef bu işi yapan sanatçılar bile belirleyici işaretlerin ne olduğunu bilmiyorlardı.”
(İstanbul 2007 : 65)

Resim 11 Ergin İnan – Gravür

“Dünya standartlarına uygun Özgün Baskiresim çalışmalarına tanık oluyorum. Bazı sanatçılar çeşitli tekniklerde çok yetkin işler üretebiliyorlar. Artık geleneksel Baskiresim tekniklerinin her birinde yüksek seviyede sanat eserleri üretilebiliyor.

Ben Avrupanın önündeyiz de demek istemiyorum. Ancak sanatımızda cumhuriyetin kazanımları çok önemlidir. Cumhuriyetten beri başlatılmış yeni duruşlar vardır. 100 yılı aşkın süreden beri Türkiye’de Rönesans yaşandı ve yaşanıyor. Ancak bunun yanında krizler de yaşanıyor muhakkak. Zaman zaman uluslararası standartlara göre sanat eserlerinin üretildiğini, hatta onların üstüne bile çıkabilecek düzeyde birçok sanat eserlerinin var

olduğunu söyleyebilirim. Sanatçılarımızın uluslararası etkinliklerde yer aldığını, ödül kazandığını artık görebiliyoruz. Bunlar tabii ki çok güzel sonuçlar. Sonuçta hızlı bir dönem yaşıyoruz. Ama niteliksel olarak sayıları az olabilir. Bir toplumda birkaç sanatçının iyi işler yapması yetmiyor. Çoğunluğu sağlayarak, yüksek başarılarla sanatsal etkinlik gösterilerek sanattan yeterince pay alınmalıdır.” (İstanbul 2007 : 57)

Sanatçı kendisi için ya da sipariş amaçlı olarak yaptığı Baskıresim çalışmalarında uluslararası ilkelere uymak zorundadır. Eğer bu ilkelere uymazsa eseri röprodüksiyon sayılır.

Özgün Baskıresim tekniğinde uluslararası kurallar:

1- Basılmış görüntü alanının sağ alt köşesine sanatçı tarafından kurşun kalemle imzalanır ve yapıldığı tarih yıl olarak belirtilir.

2- Sol alt tarafa toplam kaç adet basıldığı ve çalışmanın kaçıncısı olduğu konusunda bilgi yazılır. Örneğin 100 adet basılmış bir çalışma 25.'si ise 25/ 100 olarak ifade edilir. Ayrıca numaralandırma kısmının yanına tekniği ile açıklama da yapılabilir.

3-Kalıp oluşturulduktan sonra yapılan baskı çalışmalarında ilk baskılarla son baskılar arasında kalite farkı doğacağından (kalıbın bir süre sonra yıpranmaya başlaması nedeniyle) 1 numaralı baskı çalışması en değerlisi olarak görülmektedir.

4-Çukur baskı kalıpları hazırlanırken sanatçı, kalıpları asıl resmin dışına asitle yedirme veya kazıma kalemi denemeleri için bir şeyler çizilebilir. Asit yedirme işi bitince, asıl baskılara geçmeden önce yapılan “Deneme Baskılar / D.B.” (Remarquen - Notlu Baskılar) sözcüğü ile işaretlenir.²⁷

²⁷ <http://www.turkresmi.com/klasorler/ozgunbaski/index.htm>

5-Sanatçı kalıbını son haline getirdikten sonra kendisi için de baskılar ayırabilir. Bu baskıların sayısı 10'u geçmemekte ve sol alt köşe en alt tarafa kurşun kalemle E.A. (Epreuve d'Artiste) ya da Türkçe olarak S.B. (Sanatçı Baskısı) olarak imzalanır. Örn: E.A.II ya da S.B. II gibi...

6-Kalıptan kâğıda aktarılmış resim, kalıptaki görüntünün tersi olacağından, sanatçı kalıp yüzeyindeki görüntü gibi elde etmek isteyebilir. Bu nedenle basılan işi tekrar başka kâğıda basarak aktarma yapar ve bu da “Contre-Epreuve” (Aktarma Baskı) sözcükleri ile ifade edilir. Bu baskıların sayısı az olduğu için değeri yüksektir.

7-En son olarak belli sayıda üretilmiş baskıların kalıpları bir daha kullanılmamak üzere ya işaretlenir ya da imha edilir.

Ayrıca Özgün Baskıresim sanatı içinde yer alan geleneksel bir sanat anlayışı olarak Exlibris baskıresim eserler için de FİSAE'nin belirlediği uluslararası simgeler kullanılmaktadır.

Ekslibris Baskıresim Simgeleri²⁸

Çukur Baskı teknikleri / Intaglio printing techniques

C = Çukur baskı / Intaglio printing (C = Chalcographie)

C1 = Çelik oyma / Steel engraving

C2 = Hakkak kalemiyle oyma (özellikle bakır üzerine) / Burin (graver or gouge) engraving

C3 = Asitle yedirme / Etching

C4 = Kuru kazıma / Drypoint

C5 = Akuatinta / Aquatint

²⁸ www.aed.org.tr

C6 = Yumuşak-şekerli yüzeyde yedirme / Soft-ground or sugar etching

C7 = Mekanik doku yaratma / Mezzotint

C8 = Plastik gravür / Engraving on linoleum, plastic or other materials

Yeniden çoğaltma / Reproductive

P3 = Fotogravür baskı / Photogravure

P4 = Tifdruk baskı / Rotogravure

Yüksek Baskı teknikleri / Relief printing techniques

X = Yüksek baskı / Relief printing (X = Xylographie)

X1 = Ağaç baskı / Woodcut

X2 = Ağaç oyma baskı / Wood engraving

X3 = Linolyum baskı / Linocut

X4 = Metal oyma baskı / Metal engraving or etching

X5 = Damga baskı / Stamp (stone, rubber, etc. or relief engraving)

Yeniden çoğaltma / Reproductive

T = Tipografi, yazı baskısı / Typography, letterpress

T1 = Lino kalıp baskı / Linotype, monotype, indirect letterpress

T2 = Ağaç oyma yazı baskısı / Photoxylography, facsimile wood engraving

P1 = Klişe baskı / Line block

P2 = Yarım ton klişe baskı / Half-tone, photozincography

Düz, Şablon ve Elektronik Easkı teknikleri / Flatbed, stencil and electronic printing techniques

L = Taş baskı - Litografi / Lithography

L1 = Taş baskı / Autolithography

L2 = Transfer taş baskı / Autography (transfer lithography)

L3 = Ofset çinkosuyla baskı / Zincography

L4 = Alüminyum Baskı / Algraphy
P8 = Fotoğraf / Original photograph
S = Şablon Baskı / Stencil
S1 = İpek Baskı / Original serigraphy (silkscreen)
S2 = Boyama şablonla baskı / Mimeography (dye stencil)
S3 = Balmumu kağıtla baskı / Katazome and Kappa (oiled-paper stencil)
CGD = Bilgisayarda tasarım / Computer generated design

Yeniden çoğaltma / Reproductive

P = Fotografik çoğaltma / Photographic reproduction
P5 = Fototayp baskı / Collotype
P6 = Fotolitografi baskı / Photolithography, process transfer lithography
P7 = Ofset baskı / Offset, duotone
P9 = Fotografik ipek baskı / Serigraphic reproduction (photosilkscreen)
CRD = Bilgisayarla çoğaltma / Computer reproduced design
Y = Fotokopi / Photocopy, electrostatic screen printing

Diğer simgeler / Other abbreviations

M = Monotip (tek tip) baskı / Monotype
B = Görme engelliler için kabartma baskı / Braille printing
MT = Karışık teknik / Mixed technique
TNC = Sınıflama dışı teknik / Technic no classification
4/ = Kalıp sayısı (4/C3 = 4 kalıplı çukur baskı) / Number of plates used
/2 = Renk sayısı (S/2 = iki renkli serigrafı baskı) / Number of colours used
/col. = Elle renklendirme / Hand coloured

4.2.5. Sosyo-Kültürel Yaşamın Sanatçının Üretimine Olan Katkısı

Sosyal bir varlık olarak insan neyi yaşarsa onu öğrenir, sorgular ve değerlendirir. Aile ortamları, sokak yaşamları, iş ortamları, gelenek ve töreler, inançlar, bireyin kültürünü ve yaşama biçimini belirleyen toplumsal olgulardır. Köy ya da kent kültürü içinde yaşanan tüm kitlesel kültür kavramları, yaşarken kazanılmış edimler olarak kişinin ürettiği değerlere yansımaktadır.

Günümüz yaşantısı içinde ise, bireyi kuşatan sosyo-kültürel etkileşim ağı, görünenden çok daha geniş bir alanı kapladığı için, yerel kültürün evrensel buluşması içinde disipline olmuş yönleriyle kazanım sağlar. Yani, kökeninden gelen sivil mücadeleleri, yaşadığı “An”da nasıl ve neye göre bir dönüşüm sağlıyorsa, birey o ölçüde kimliğini ortaya koyacaktır.

Resim 12 Yunus Güneş – Linol Baskı

Bu sosyal yaşam değerlendirmesi içinde sanatçı da tabi ki aynı etkileşimi yaşamaktadır. Ürettiği eserlerde sosyo-kültürel yaşamın etkisi olup olmadığını irdelerken araştırmaya katılan sanatçılar kesinlikle yansıdığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Çünkü sanatçı yaşadığı süreci somut olarak gözlemleyip, bireysel düşünceyi toplumsal hale getirmektedir. Bu tavır, düşünülen ve duysal olarak kavranan yaşamın görsel uzantısıdır. “Ancak üretimi olan bireylerin, toplumun bilinç düzeyini oluşturduğu konusunda genel bir kanı vardır, ama bu aslında tam tersine bir durumdur. İnsanın bilincini belirleyen onun toplumsal varlığıdır. O halde sanatçıda bir birey olarak toplumun bir parçası ise, kimliğini ortaya koyması için yaşadığı değerlerden bir şeyler yansıtacaktır. Bu düşüncenin felsefesi, eğer birey varsa ancak toplum da var olabilir temeline dayanmaktadır.”²⁹

Var olan toplumda sanatçı, dönemini tarih sayfasına yerleştirirken, tabii ki toplumsal katmanda katalizör işlevini de sürdürecektir. Çünkü doğayı ve yaşamı sorgulayan sanatçının özgür olarak üretebilmesi, onun tamamen toplumsallaşması ile ilintilidir. Bu noktada kendini zorunlu hisseder. Sonuçta, sosyo-kültürel yaşamda özgürlüğünü toplum içinde ifade edebilmek için sanatçı toplumsallaşmadan kendini soyutlayamaz. Tarihe baktığımızda ise sanatın oluşumu tamamen sınıfsal mücadele ile başlamaktadır. Bu da demektir ki toplumsal değer yargılarının ön plana çıkması sanatın sosyo-kültürel tavrı ile oluşmuştur.

Buna bağlı olarak üretim, yaşanan ortamın şartları ve talepleri doğrultusunda gerçekleşecektir. Siz toplumdan ne alıyorsanız o doğrultuda yansıtabilirsiniz. Sanatçının da beslenebileceği kaynakların zengin olması, oluşturacağı sanat eserinin biçimden öte, düşünsel yanını geliştirecektir.

“Tabi ki yansır. İçinde yaşadığı sosyo- kültürel koşullar her konu da olduğu gibi, sanat konusunda da kişinin yaratıcılığını artıran bir faktördür. Mesela, sanatçı ne kadar çok sergi gezip, ne kadar çok sayıda sanatçı ile diyalog içine girebilirse ve ne kadar çok okursa

²⁹ TUNALI, İsmail “Marksist Estetik”, Kaynak Yayınları İSTANBUL 2003 s. 79

o kadar çok yaratıcı olabilir. Bütün bunlar doyumla ilgili şeyler. Kültürel ve sanatsal doyum olayı, arkasından yaratıcılığı da doğuracaktır.” (Eskişehir 2007 : 62)

“Tabi ki etkileyen faktördür. Şimdi oturup diyelim ki, bugün gelişmemiş bir yerde, örneğin Siirt’te bir resim sergisi açılıyorsa, serginin estetik kalitesi farklılık gösterebilir. Soyut bir çalışmayı Siirt’te görmeniz ya da sergilemeniz mümkün olmayabilir. Çünkü toplum o eğitim düzeyine getirilmemiştir. Algılayıp, benimseyip bunu kendisine ulaştırılmak istenen mesaj olarak kavrayamayacağından pek fazla etkili olmayacaktır. Birey olarak da bir şeyler almanız mümkün değildir. Bu da bulunduğunuz çevrenin sizde yarattığı bir sonuçtur. Eğer çevreniz size bir şeyler verebiliyorsa yaratıcılığınız da artacaktır” (İstanbul 2007 : 65)

4.2.6. Özgün Baskiresim Sanatının Demokratikleşmeye Katkısı

Tarihte yaşanan birçok toplumsal sınıf mücadelesinde etkin bir biçimde rol almış Baskiresim sanatları, özellikle 20.yüzyılın başından itibaren yaşam alanlarındaki farklı değer yargılarını etkili bir biçimde ele alarak, sanatın yaygınlaşmasına katkı sağlamıştır. En belirgin katkısı da demokratikleşmeye olan hizmetidir. Peki, demokratikleşmeden ne anlıyoruz ?

Demokrasi, organizasyon ya da devlet politikalarında bireyin hak ve özgürlüklerini savunmaya yönelik geliştirilmiş bir ideolojik kavramdır. İlk olarak Antik Çağ’da Roma İmparatorluğu’nun devlet yönetimi içinde ortaya çıkmış, ancak çeşitli dönemlerde “sosyal yaşam tarzları”na göre zaman zaman yükseliş gösterirken, bazı dönemlerde de belli güçlerin mülkiyetinde getirilen kısıtlamalarla yara almıştır.

Ortaçağ dönemi, demokrasi anlayışı bakımından insanlık adına karanlık bir çağ olarak tarihe geçmiştir. Ancak 18.y.y.’da Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi ve 19.yüzyılda Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi sonucu dünyada genel bir demokrasi anlayışı egemen olur.

Buna paralel, aydın çevrelerin kültürel kalkınma politikalarıyla bireyler “söz söyleme ve eyleme geçme hakkı” elde ederek, demokrasiye yeni bir tanım getirirler. Bu bağlamda kazanılan insanın hak ve özgürlükleri, sanatta da devrim yaratmış ve üretimi, tekelci zihniyetten koparıp bağımsız eyleme taşımıştır. Bu düşüncenin temelleri 1789 Fransız Devrimi sonrası atılırken, demokratik parlamenter yönetim sayesinde ortadan kaldırılan monarşi ve din baskıları, yerini yeni özgürlükçü düşüncelere, evrensel ve özerk yapılanmaya bırakmıştır.

Bu süreç içinde hem gerekli mücadeleyi vermiş, hem de kendi haklarına yönelik bağımsızlığını yakalamış sanat olgusu, özgürlüğün mutlak gücünü ve idealize edilmiş yanını topluma aktarmayı başaramıştır. Bunun adı da “sanatta demokratikleşme” olarak yerini almaktadır.

Bu kavramın nasıl ve kime yönelik tutum sergilediğini kısaca belirttikten sonra bugün hangi çizgide ve nereye doğru gittiğini artık sorgulayabiliriz. Sanatın özünde var olan “düşünceye saygı” politikası ve belli bir yüzeydeki eylemsel tavrı, bugünkü sosyo-kültürel yaşamın demokratik karşılığı olup, “aydınlanma”nın ölçütünü de belirlemektedir. Gelişmişliği eğer o toplumun demokratik hak ve özgürlükleriyle ele alıyorsak, bu ortamı sağlayan değerlere de sahip çıkmak ve özgür iradenin toplumsal gücünü oluşturmak gerekiyor.

Demokratikleşmeyi sağlayan değerlerden biri olan sanatın yaygınlığı ise tamamen fiziki şartlara ve sanatçının ifade gücüne bağlı olması nedeniyle, konunun önemini bir kez daha öne çıkarmaktadır. Bu nedenle yapılacak sanatsal eylemler ve üretimler demokratikleşme süreciyle paralellik göstereceğinden, Özgün Baskıresim sanatı paylaşımcı yanıyla da ayrı bir önem kazanmaktadır. Çünkü üretilen esere ait düşünce, birden fazla kişiye ulaşacağından sosyal yapılanmada daha hızlı bir iletişim sağlayacaktır.

Belli bir ideoloji ya da gerçeği ifade eden sanat eserleri, özellikle Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde büyük bir katkı sağlamıştır. Cumhuriyet sonrası kültür ve sanat politikalarına yapılan yatırımlar içinde yer alan akademik sanat eğitimi ve buna paralel gelişen baskı sanatları, sanatın gerekliliğini seri üretimleri ile ifade etmeye çalışmış ve bunda da başarılı olmuştur.

Ancak son 50 yıllık dünya politikaları ile yaşanan ekonomik krizler, aydınlanma düşüncesini başka bir boyuta taşıyarak, sermaye tekelinde anti -demokratik bir sürece dönüştürmüştür. Yani küçük sermaye ya da orta sınıf kesimini zora koşan bir merkez güç haline gelmiştir. Devlet yönetimlerinin siyasi çıkarları devletin de üstünde sermaye güçler oluşturduğu için demokrasi, burjuvanın oluşturduğu ve bilindik kavramından farklı bir ideoloji haline gelmiştir. Bu nedenle orta sınıfın kültürel gelişimi ve demokratik hakların kazanımı ancak sanatın yaygınlığı ile gerçekleşeceğinden bu duruma en pratik çözüm de Baskiresim sanatının işleyişini artırmak olacaktır. Böylelikle yaşamı daha iyi gözlemleyen, sorgulayan ve zevk alan bireyler topluluğu yaratma imkânı doğacaktır. Sonuç olarak sanatçıların da olumlu yöndeki ortak görüşleriyle, Özgün Baskiresim sanatının demokratikleşmeye katkı sağladığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

“Evet, ancak demokratikleşmeden anladığımız ne olabilir? Herhalde çoğulculuktur. Sanatın daha geniş kitlelere yayılması şeklinde anlarsak, özgün baskının bu anlamda olumlu etkisi olduğunu düşünüyorum. Örneğin; biricik bir sanat eseri olan bir resme, bir heykele sahip olmak belki bazı koleksiyonerler ve kuruluşlar için mümkün olabilir, ama halkın satın alması çok zordur. Bu nedenle ortalama bir gelire sahip insanların eser satın alabileceği bir sanat türü olarak Özgün Baskiresim çalışmalarını görüyoruz. Bunu demokratikleşme olarak düşünürsek, evet katkısı vardır.

Diğer bir bakış açısıyla, Baskiresim sanatı topluma demokratik anlamda sanatçı mesajını direkt olarak sunabilmesi ve yaygınlaştırabilmesi yönüyle belli bir kolaylık sağlar. Benim bu konuda pek bir araştırmam olmadı ama en azından özellikle grafiğe daha yakın olan Özgün Baskiresim sanatını, bu türden bir mesaj vermeyi daha kolaylaştırdığı için olumlu düşünebiliriz.” (İstanbul 2006 : 46)

4.2.7. Plastik Sanatların Büyük Kitlelere Ulaşmasında Baskıresim Sanatının Katkısı

Resim 13 Mustafa Asher – Linol Baskı

Sosyo-ekonomik yapının “serbest piyasa ekonomisi”ne dönüşmesi ile sanatın değer taşıması, sanat eserini alınıp ve satılır bir meta haline getirmiştir. Böylelikle sanat yapıtı da toplum tarafından tüketilir hale gelmiş ve özelliklede plastik sanatlar tüketim piyasasına hareketlilik kazandırmıştır. Ancak sanayileşme ve kentleşme sürecinde oluşan sınıfsal farklılıklar, zamanla kendini hissettirmeye başlamış ve bu ortamda yaşamsal zorunlu ihtiyaçlarını gidermeye çalışan orta sınıfın sanat kültürünü izlemesini zorlaştırarak, lüks bir tüketim aracı haline dönüştürmüştür. Bu durum, sanatı pahalı, alınıp satılması belli bir sermayeyi gerektirir bir duruma soktuğu için de, dar bir çevreye sıkıştırmıştır.

Dolayısıyla sanatın toplumsal yanı, kapitalist-burjuva sınıfı içinde yaşayan bir kültür varlığı haline dönüşecektir. Özgün Baskıresim sanatı bu bakımdan orta sınıfın da sanatı yakından izlemesine ve sevmesine olanak sağlar. Böylelikle üretimin çoğulcu yanı ile birçok mekâna giren Özgün Baskıresim eserler, daha çok kişiye plastik sanatları yakından izleme fırsatını yaratmış olacaktır.

Görsel estetik algısında ve bireyin yaratıcılık yönünde sanatın ne derece önemli olduğunu düşünürsek, toplumun kültür katmanlarında önemli bir misyon kazandığını rahatlıkla görebiliriz. Plastik sanatların içinde yer alan Özgün Baskıresim eserleri hem ucuz olduğu, hem de eserin birden fazla oluşu nedeniyle ve birçok kişinin sahip olmasına olanak sağladığı için sanat kültürünü büyük kitlelere yayarak, toplumun üst kültür seviyesine katkı sağlayacaktır.

“Tabii ki evet. Bir ressam tek eserle bir eve girebiliyor ama Baskıresim eserlerinin çoğaltılabilir olması nedeniyle sanat eserleri daha çok kitleye ulaşmaktadır. Bu sayede insanlar sanat kültürlerini, görsel algılarını ve beğenilerini yükseltmiş oluyorlar. O nedenle kesinlikle katkısı olduğunu düşünüyorum.” (Ankara 2007 : 53)

“Evet, katkısı vardır. Çünkü sanatçının tercihinine bağlı olarak 10, 100, 1000 adet basılabilir olması, eserdeki mesajın yaygınlaşmasını sağlamaktadır. Yani sanat eserlerinin görülebilirliği, ulaşılabilirliği göz önüne alındığında, özgün Baskıresim sanatı daha çoğulcu yanı ile plastik sanatları daha çok kitleye ulaştırarak, gerekliliğini ve önemini hissettirmektedir. (İstanbul 2006 : 46)

4.2.8. Materyal Kullanımının Yaratıcılığa Etkisi

“Evet, katkısı vardır. Ayrıca şundan kesin eminim. Yaratıcılık sürecinde bulunan bir insanın kullandığı malzemenin zenginliği ne kadar çoksa ortaya çıkaracağı eserlerin çeşitliliği de o kadar artar.” (Ankara 2007 : 41)

“Materyal kullanımı teknik bir meseledir. Yaratıcılığa katkısı tabi ki bir ölçüde var ama malzeme kullanıyorum diye yaratıcılığın arttığını pek sanmıyorum. Yaratıcı olan insandır. Sanatçı yoklukta da yaratabilir. Malzeme tıpkı bir çeşit çorbanın tuzu biberi gibi gerektiğinde kullanılır.” (İstanbul 2007 : 73)

Yukarıda belirtildiği gibi materyal kullanımının yaratıcılığa hem olumlu, hem de farklı sonuçlarla yansıdığı görülmektedir. İnsan algı ve davranışlarını kontrol altına alarak, topluma yararlı hale getirmeyi amaçlayan eğitim sürecinde, malzeme kullanımı ve becerisini kazanmak kişinin yaratıcılığını besleyen bir durumdur. Özellikle küçük yaşta bu kazanımı sağlamak, bireyin üç boyutlu algısını ve çok yönlü değerlendirmesini geliştireceği için, sanat eğitiminde materyal kullanımına yönelik programlar geliştirilmektedir. Buna paralel olarak da Baskıresim uygulamaları, bu alanda önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü kalıbı oyması, boya vermesi ve resme dönüştürmesi sürecinde, birey teknik ve artistik becerilerini ortaya koyup, oyunun bir parçasıymış gibi kimliğin mücadelecisi yanını geliştirebilir. Bu nedenle alet kullanımını sadece küçük yaşlarda alınan eğitim programlarında değil, yaşamın her noktasında materyal kullanımı yetisi olarak önemsemeliyiz. Teknoloji dediğimiz her materyalin, esasında en ilkel aletin gereğinden kaynaklanan ve işimizi - üretkenliğimizi kolaylaştıran özelliği nedeniyle, iletişimsel bir özellik kazandırdığı bilinmektedir.

Özgün Baskıresim Sanatında alet kullanımı yaratımın olmazsa olmaz bir dilidir. En basitinden oyulacak kalıbın ya da oyma ucunun doğru bir biçimde kullanımı, sonuca yansıyan bir detaydır. Ancak ne kadar çok materyal olanağa sahip olursak, yaratıcılığımız o kadar artar düşüncesi de yanlış bir kanıdır. Çünkü var olan yaratıcı özellik, tasarımın gerektirdiği ölçüde ihtiyaç duyup materyale yönelir. Üretim süreci ilk aşamada kompozisyonun oluşumu ile başlayıp o doğrultuda gelişirken, arada karşısına çıkan sürprizleri, sanatçı yine beklentileri doğrultusunda karar vererek uygulamaya geçer. Sonuçta materyal kullanımını, anlatımı kolaylaştıran araç olarak gördüğümüz taktirde ne ona bağımlı, ne de onsuz olamayacağımız gerçeğini daha iyi anlarız.

“Evet, katkısı vardır. Ayrıca şundan kesin eminim. Yaratıcılık sürecinde bulunan bir insanın kullandığı malzemenin zenginliği ne kadar çoksa ortaya çıkaracağı eserlerin çeşitliliği de o kadar artar.” (Ankara 2007 : 41)

“Ben aslında bunu hep iç içe kabul ediyorum. Çünkü materyal kullanımındaki ustalıklarla resmimi destekleyen süreçler birbirini besliyor. Ayrıca o ustalığa kavuşabilmek için de yaratıcı ve çok üretken olmak gerekir. Mesela gravürde zaman zaman kurşunu kullanıyorum. Çünkü resmin boya tekniğindeki kalıcılığını kağıda aktarmak için kurşun farklı sonuçlar doğuruyor. Kurşun, rengi hapsedip kendi oksidasyonunu oluşturduğu için de boya ile birleşip grimsi bir renge dönüşebiliyor. Böylelikle resimsel tarzda baskılar elde edebiliyorum. Bunun yanı sıra boyayı bakırla birleştirdiğimde ise yine farklı ve etkili tonlarda gravür baskılar çıkıyor. Sonuçta bu tür denemelerle ufku daha da genişletip, zengin anlatımda baskılar üretebiliyorsunuz.” (İstanbul 2007 : 60)

4.3.

Ele Alınan Sanat Disiplininin Bugün Adına Mevcut Değerlerini Toplumsal Bakış Açısıyla Değerlendirmek ve Geleceğe Nasıl Yansıyacağı Konusunda Görüş Bildirmek

4.3.1.Özgün Baskıresim Sanatı Etkinliklerinin Çıkış Noktası ve Toplumsal Yanı

Özgün Baskıresim sanatı, her üretimde olduğu gibi insani gereksinimden doğmuş bir sanat dalıdır. İnsan, düşüncelerini, araştırma ve sentezlerini aktarmada birçok yöntemlere başvurabilir. Eğer duygu ve becerilerini aktarmayı düşünüyorsa, sanat bunun için bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Yani üretimleriyle ilişki kurup, iletişim bağlamında imgenin resmini yaygınlaştırır.

Mezopotamya'daki ilk mühür baskı ile başlayan Baskıresim serüveni, süreç içinde gelişip farklılaşarak, günümüzdeki Serigrafî ve Dijital Baskı noktasına kadar gelmiştir. Resimle Özgün Baskıresim sanatlarını koşut ve birbirlerini tamamlayan anlatımlar olarak kabul edecek olursak Grafik, Desen, Tuval Resmi, Video vb. gibi birçok alanı da bir bütün olarak görebiliriz. Yani, sanatta iletişim aracı olarak farklı disiplinlerin denenmesi ve buna yönelik sınırlamaların olmaması günümüz sanat anlayışının en belirgin özelliğidir. Bu yönüyle Baskıresim anlayışının varlığı diğer disiplinleri de beslemektedir.

“Özgün Baskıresim dediğimiz zaman herhalde yarışmaları sergileri falan kastediyorsunuz. 15. yüzyılda henüz yeni olan gravür tekniği dini amaçlarla insanlara sunulup paylaşıldı ve daha sonra yavaş yavaş sanatsal üretime dönüşüp bugüne kadar gelindi. Özellikle de son yıllarda okullarda yaratıcılığı geliştirmeye yönelik eğitim programlarında kullanılması, halk resimleri olarak basılması bu çalışmaların artık yavaş yavaş insanlar tarafından takip edilmesini sağlamıştır. Hatta bu takibin sanatçılar tarafından da yapıldığını görüyoruz. Mesela tuval resmi yapan sanatçılar da baskı denemeleri yapmaya başladılar. Bunun yanında zamanın tümünü baskı resim çalışmalarına ayıran sanatçılar ortaya çıktı. Günümüzde artık bu sayı artık giderek artmaktadır.” (Eskişehir 2007: 62)

Sanat eğitimi içerisinde ele alacak olursak daha farklı bir kazanım görebiliriz. Özellikle orta öğretimde verilen baskı teknikleri eğitimi, çocuğun materyal kullanımını destekleyip, ileriki yaşlarda daha yaratıcı bir kimlik kazanmasını sağlamaktadır. Bu sayede el becerileri gelişmiş bir bireyin sorun ve çözüm konusundaki yaratıcılığı da diğerlerine göre çok daha ileri noktalara ulaşacaktır.

Resim 14 Doğu Akdeniz Üniversitesi Uluslararası Baskıresim Sempozyumu

Üniversite düzeyinde yapılan faaliyetler ise daha profesyonelce yapıldığı için paylaşımlarda, sanat kalitesinin yukarılara çekilmesi adına önem kazanır. Yetişen genç sanatçı adaylarını ortama hazırlamak ve eğitmek amacıyla yapılan bu etkinlikler çok yönlü paylaşıma da ortam sağlayacaktır. Sergi, bienal, trienal, seminer konferans, çalıştay gibi uygulamalı bu faaliyetlerden sağlayacağı kazanımlarla yurt içi ve dışı sanat ortamlarını tanıma fırsatı bulacaktır. Böylece kişi kendinin nasıl olması gerektiğini anlayarak ona göre çizgisini belirler. Ayrıca bu tür etkinlikler, sadece eğitimi olmayan kişilere yönelik yapılmayıp, sanatçı adaylarını yetiştirmede de önem kazanmaktadır.

Resim 15 Doğu Akdeniz Üniversitesi - Baskiresim Uygulamaları

“Toplumsal yanı var tabî ki, mesela bienalleri ele alalım. Okulumuzda başlattığımız, ama çok sürekli olmayan bienal projesini bu sene 50.yıl vesilesiyle tekrar gündeme getirmeyi düşünüyoruz. Uluslararası Özgün Baskıresim yarışması şeklinde hem öğrencilerin kendi kapasitelerini değerlendirmek ve üretimlerini sağlamak hem de bunu uluslararası arenada da diğer tasarım ve sanat okullarında yapılan işlerle karşılaştırma fırsatı adına uyguluyoruz. Ayrıca kendilerine güven duymaları bakımından da önem taşımaktadır. Çünkü bu sayede benzer şeyler yapıldığını görebiliyor hem de farklı konseptlerde işler üretebiliyor. Belki farklı bir anlayışta, farklı bir düzen içerisinde ve farklı teknikleri karşılaştırarak yapacakları çalışmalar onları daha da geliştirecektir. Çok çeşitliliğin olması, diğer ülkelerde yapılan çalışmaların farkına varmak tabi ki öğrenciler için geliştirici olacaktır.” (İstanbul 2007 : 50)

4.3.2. Özgün Baskıresim Sanatının Tarihsel Süreçteki Misyonunun Bugünkü Geçerliliği

Özgün Baskıresim alanı diğer sanat alanlarında olduğu gibi, her süreçte farklı misyonlar üstlenmiştir. 19. yüzyılın sonuna kadar olan süreçte daha çok klişe yöntemi olarak kullanılıp matbaa ile doğrudan ilişkiliydi. Günümüzde ise grafik sanatları içinde ayrışıp, önemli bir sanat misyonu kazanmıştır. Aşırı ustalık ve teknik beceri ise sanatın içinde bir araç haline gelmiştir. Bugün Post-modern kültürün gereği olarak her disiplin kendi içinde, iç içe kaynaştırılmış ve birbirini besler halde üretimlere dönüşmüştür. Bu nedenle sanatçı için önemli olan nereden, ne zaman ve ne şekilde besleneceğidir.

“Sanatın bugünkü işlevi modern sonrası hareketlerle gelişim sağlamıştır. Ancak modern sonrası gelişmeler dikkate alındığında ise tartışılan şeylerin bunlar olmadığını biliyorum. Yani post-modern yaşamda bunlara artık gerek yok. Baskıresim yapmayın, tuval resmi yapmayın tarzı bir söylenti yoktur. Sadece çıkarımlar vardır. Bazıları böyle algılıyor olabilir ama bu doğru değil.

O yüzden ben bu konuları hiç tartışmam bile (gerekli midir, gereksiz midir). Baskıresim nasıl gerekli ise tuval resmi de gereklidir, fotoğraf da, litografi’de yani her şey gereklidir. Sadece aydınlanma döneminde bakış açısı farklıydı. Çünkü yaşam modernizmle

birlikte yön değiştirdi. Sanat ve zanaat birbirinden ayrıldı. Sanatçılar biliyorsunuz aynı zamanda zanaatkârdı. Bir tür sipariş üzerine üretiyorlardı eserlerini. Ancak günümüz sanatçı tipine uymasalar da, onlar yaptıklarıyla sanatçı kimliğini çoktan almışlardır.”
(Ankara 2007: 45)

Özgün Baskıresim, paylaşımcılığa ve çoğulculuğa dayanması sebebiyle sanatın en demokratik araçlarından biri olarak görölmektedir. Her geçen gün de sınıflar arası sosyo-kültürel yaşam dengesizliğini giderme aracı olarak kullanılmaktadır. Ancak sanat eserlerine sahip olmak bir üst kültür gerektirdiği için ekonomik alım gücü olmayan kitlelerin sanattan uzak kalması da kaçınılmaz bir durum yaratmaktadır. Mesela tarihte saray sanatı olarak bilinen resim, maddi olarak herkesin alabileceği bir meta değildi. Ama başta sadece düşünce ve inançları yayma amacıyla hareket eden Baskıresim sanatı daha sonraları sınıfsal bilincin de gelişmesiyle sanata ilgi duyan aristokrat kişiler tarafından tercih edilir bir hale gelmiştir.

Böylelikle daha çok kitleye sanat kültürünü yayıp bilinç düzeyini artırmayı sağlamıştır. Bu da yetmemiş, slogan gibi meydanlara indiği, kitlelere yön verdiği de olmuştur. Bu durum daha çok Çin’de ve devamında II. Dünya savaşı döneminde Sovyet Rusya’da, Almanya’da İspanya’da görölmüştür. Domier’de hiciv ve toplumsal eleştirinin, Kathe Kollwitz’te sınıflar arası çatışma ve savaşların görölmesi gibi...

Fransız İhtilali ve Avrupa’daki burjuvalaşma döneminde litografi tekniği sanatsal üretimleri son derece rahatlatmış ve politik söylemlere araç olmuştur. Bu noktada propaganda aracına dönüşen Baskıresim, seçimlerde, sivil toplum örgütlerinin verdiği mücadelelerde, reklâm hizmetlerinde bir hayli kullanılmıştır.

1911 yılında Frederick Taylor’ın “Bilimsel İş Yönetimlerinin Prensipleri” adlı bir çalışması ile dünya sanayi ve ekonomisinde yeni bir oluşum başlatılır (Taylorizm). Bu düşünce, seri üretimde iş gücünü artırmaya ve en basitten en karmaşığa kadar olan yönetimlerin her yöndeki faydasını çoğaltmaya yönelik getirilen bir sistem anlayışıdır. Bu

düşünceye paralel Henry Ford'un "sekiz saatlik ve beş dolarlık işgünü" yaratma politikasıyla da, kolektif iş gücünü (montaj sanayi) ve rekabet ortamını oluşturan kapitalist bir dünya düzenine başlangıç yapılmıştır. Bu sistem yarım asır içinde tüm dünyada etkisini hissettirmiş ve özellikle II. Dünya Savaşı sonrası büyük ölçekte uluslararası tüketim politikası yaratmıştır.

Bu sürecin ardından sanatta artık yeni bir bakış açısı oluşmaya başlamıştır. Sanayileşme ve seri üretime bağlı olarak gelişen ekonomik politikalarla, sanatta oluşan üretimler de bu duruma paralel gelişmiştir. Özellikle Sanayi Devrimi'nden sonra ve eserin sanat değerinin artmaya başlamasıyla, 20. y.y. sanatçısı üretilen eserin çoğulcu niteliğine hız kazandırmaya başlamıştır. Yani olabildiğince çok sayıda kişiye ulaştırma amacındadır. Bunun yanında çoğaldıkça değeri düşebilir kaygısının ise gerçekte tam tersine, aslının değerini daha da artırdığı görülmektedir. Çünkü sanatçının adını ve imzasını biriciklikten çıkarıp, daha tanınır ve tercih edilir bir duruma dönüştürmektedir. Böylelikle üretilen Baskıresimler, hem sanatçı hem de alıcı bakımından ekonomik alım değerini rahatlatır.

Çoğaltım tekniği olarak Serigrafi'nin bir "sanayi modeli" oluşturması, yaşamın hızlı tüketim politikasına benzer yaklaşımda, hem sanat eserinin piyasa değerini, hem de yaşanan sürece gönderme yapmasıyla günlük yaşam nesnelerini ucuzlatmaya çalışmıştır. Eserlerinde bu anlatıma yakın ve anti-sanat yaklaşımda farklı yönlerden yanıt bulmaya çalışan Andy Warhol, popüler kültüre ait ikon'ları seri üretim nesnesi haline getirmiştir. Burada amaç, Marilyn Monroe, Coca Cola, Campbell's çorbaları gibi markaların plastik sanatlarda " eserin değerinin çoğunluğun beğenilerine bağlı oluşu " 'nu vurgulayarak, ikon – kırıcı bir tavır sergilemektir. Bu radikallik aslında bir tepki olup çağın toplumsal olaylarıyla bir bütünlük içermektedir.

Benzeri durumlara Uzakdoğu sanatında da tanık oluyoruz Baskıresim sanatının doğup gelişimine en çok katkıda bulunan Doğu kültüründe ilk Baskıresim denemeleri daha çok dinsel inançlara ve yaşama dair gereksinimlere yönelik başlarken, özellikle ağaç baskılar resmin gücünden de faydalanarak, dinlerin, ideolojilerin, öğretilerin yayılmasına hizmet

etmiştir. Gravür tekniği için de aynı şey geçerlidir. Daha sonraki yıllarda keşfedilen Litografi tekniği, kitap basımında kullanılmış ve ofsetin çıkışını sağlamıştır. Keza Serigrafi tekniği de endüstri piyasasına büyük iş kolaylığı sağlamıştır. 15.y.y.'dan 20.y.y.'ın başına kadar olan süreçte Baskiresmin toplumsal paylaşım ve propaganda amaçlı olarak kullanıldığını görüyoruz. Mesela 18.y.y. sonlarına doğru ticaretin gelişmesiyle kapılarını Batı'ya yönelten Japonlar, yerel kıyafetlerini tanıtmak amacıyla baskı tekniğine ağırlık vererek, doğu motiflerini tüm dünyaya pazarlamış ve bu sayede ekonomik kazanç sağlamışlardır.

Günümüzde ise teknolojik gelişmeler ve kitle iletişim araçlarının sınırsız olması nedeniyle, propaganda işlevi Baskiresim'den alınarak, üretimindeki ifade aracı boyutuna taşınmıştır. Yani, yaşamın toplumsal fenomenlerini ifade ederken, sanatçılar değişik teknik anlatımlara yönelebilirler. Onlar için esas olan, özgür ifade biçimini belirlemektir. Soyut ya da somut anlatımlarını destekleyecek yöntemin belirlenmesinde Özgün Baskiresim tekniğini tercih etmesi, belki sanat nesnesinin iç dinamiğini somutlaştırmaya ve yükseltmeye yönelik destek sağlayacaktır. Bu da sanatın anlatım dili ve misyonu bakımından önem taşımaktadır. Ancak ülkemizde büyük bir çoğunluk bu teknikler hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları için, sanatsal misyonunu da henüz tam olarak kavrayamamışlardır. Bu da işin başka bir yönü. Halen Baskiresimi röprodüksiyonla karıştıranlar bile karşımıza çıkabiliyor.

Tarihsel misyonundaki diğer bir farklılık olarak belirtilmesi gereken husus da, bu alandaki sanatçının özgürlüğüne ekonomik katkı sağlamasıdır. Tüketimde artan her şeyin yanında doğal olarak sanat piyasası da canlanmış ve sanatçı eserini daha çok kitleye ulaştırma şansı yakalamıştır.

“Dünya eskiden ticarete bu kadar yatkın değil ve bu kadar boyut kazanmamıştı. Bugün yaşanan, tamamen tüketim toplumu içerisinde, üretmek ve satmak üzerine kurulanmış ve kurgulanmış bir süreçtir. Sanatçı yaşamını artık sadece sanattan elde eder hale gelmiştir. Bu nedenle Özgün Baskı sanatçıları, bugün için dünyanın en şanslı sanatçılarıdır.” (İstanbul 2007: 67)

Tarihsel sürece baktığımızda daima toplumsal hizmet amacıyla üretilen Özgün Baskıresim sanatının günümüzde artık estetik paylaşım amacıyla yapıp buna yönelik faaliyetlerle karşımıza çıkması artık sanatın sanat için yapıldığının bir göstergesidir. Geçmişten farklı, ama uzantısı devam eden bir misyonla hareket ettiği gözlemlenmektedir.

“Dönem dönem değiştiğini düşünüyorum. Çağ değiştikçe, insan değiştikçe, teknik değiştikçe misyonlar da değişecektir. Ancak dönemseller yapılanlar farklıdır, iletişim biçiminin yerini alan araçlar ihtiyaçlarımızı gideriyor zaten. Baskıresim daha başka yere oturmaya başladı. Sanatsal misyonu açısından çok fazla değiştiğini zannetmiyorum ama teknik olarak misyonu değişti.” (İstanbul 2007: 56)

Resim 16 Mustafa Kayağdı – Serigrafi

4.3.3.Ülkemizde Son Yıllarda Görülen Sanat Faaliyetleri ve Önemi

Bir faaliyetin yapılabilmesi için öncelikle o alanda belli bir birikimin olması gerekir. Bu birikim sağlandıktan sonra, ilgili kişilere ya da birimlere bu konuda aydınlatma ya da teşvik imkanı sağlanır. Bunların birçoğu tabi ki organize yapılması gereken işler olduğu için, ekip çalışmasıyla çözülecek bir durumdur. Özellikle de maddi desteğin sağlanması şarttır. Çalışmaların tanıtım hizmetleri (basın-yayın, katalog, afiş, davetiye) materyal ve teknik donanım, sosyal hizmetler (yeme içme, konaklama, yevmiye) ve mekân temini gibi tüm ihtiyaçların giderilmesi belli bir ekonomik yardım gerektirmektedir.

Görünen o ki, kaliteli ve geniş çapta bir faaliyet yapmak pek de kolay olmuyor. Yani bireysel çabalarla olacak iş değil. O zaman işin kilit noktası sermaye gibi gözüküyor. Buna paralel düşünersek, devlet desteğinde ya da resmi ve özel kurumların sponsorluğunda, alanın uzmanı kişilerle oluşturulacak faaliyetler, elbette toplum için büyük bir kazanım olacaktır. Ancak sermayeyi ortaya koyacak güçler, yapılması düşünülen faaliyete eğer sıcak bakmıyorsa, ya da bu konuda ihtiyaç görmüyorsa planlar her defasında başka bahara kalacaktır. Ama unutulmaması gereken bir durum daha var ki, o da faaliyetlerin sürekli kılınmasıdır. Kalkınmaya yönelik yapılacak her türlü girişim, toplumun o konu da daha bilinçlenmesini sağlayacaktır.

“ Bugün bütün dünyada birçok devlet nasyonalist kafalarla yönetiliyor ve idare ediliyor. Sadece sanat için geçerli değil, her alanda aynı durum söz konusudur. Ancak bizde durum biraz farklıdır. ” (İstanbul 2007 : 67)

Bir toplum için sanat ne kadar önem taşıyorsa, sanata olan teşvik ve yatırımlar da o düzeyde gerçekleşecektir. Şimdi bu çerçeveden baktığımızda, ülkemizde yapılan sanatsal faaliyetler, sermaye güçlerinin sanata olan yakınlığı ile doğrudan bağlantılı olarak gelişmektedir. Bizde herhalde sanata pek ihtiyaç duyulmuyor ki, devlet ve özel kuruluşlar sanatsal uğraşılara önem vermiyorlar. Mesela 67.si gerçekleşen Kültür Bakanlığı Devlet

Resim Heykel Yarışması'nda bu yıl verilen ödül miktarı, Türkiye'de yapılan mevcut yarışmalar arasında en düşüklerinden biriydi. Doğal olarak katılım da ona göre oldu.

“Bence şu anki Kültür Bakanlığı, kültürü değil, kültürsüzlüğü temsil ediyor. Sanata boyut kazandırabileceklerini ve belli bir kaliteyi yakalayacaklarını düşünmüyorum.”
(İstanbul 2007 : 67)

Oysa geçmiş yıllarda manevi değeri yüksek olan bu yarışmadan ödül kazanmak büyük bir başarı olarak gösteriliyordu. Ayrıca kazanılan parayla sanatçı uzun bir süre geçimini de sağlayabiliyordu. Şimdi ise profesyonel sanatçının pek katılmadığı, daha çok amatör grupların ilgi duyduğu bir yarışma haline geldi. Bu duruma gelinmesinde devlet politikalarının çok büyük bir payı olsa gerek.

Ülkemizde yapılan faaliyetler konusunda genel bir değerlendirme yaptığımızda pek yeterli olmadığını hemen görebiliyoruz. Nedeni ise yukarıda belirttiğimiz gibi temel sorunların giderilememesinden kaynaklanmaktadır. Ancak küresel ortamda uluslararası standardı yakalama amacıyla yine de son yıllarda özel kişi ve kurumların girişim ve destekleri görülmektedir. Özellikle üniversite sayılarının artması sonucu akademik sanatçıların bazıları, bu sorunun üzerine giderek kaynak yaratmaya çalışmaktadırlar.

Tüm bu eleştiriler tabii ki sanata katkı amaçlıdır. Sanat adına yapılan her üretim ve etkinlik bireyin ve toplumun gelişmesi için gereklidir. Özgün Baskıresmi de, Tuval Resmi'ni de, Fotoğrafi da bir arada önemsemeliyiz. Başta devletin bilinçli olarak geniş olanaklar sağlama zorunluluğu getirmesi gerekir. Çünkü bireysel çabalarla açılan sergiler sonucu kişiler seslerini çok fazla duyuramazlar. Oysa toplu gösterimler / binaeller daha çok geniş kitleleri etkileyebilmektedir. Bu noktada sanatçıların da daha çok işbirliklerine kafa yormaları, emek vermeleri, kendilerini düşünsel olarak hazırlamaları gerekir. Olanakları sınırlı sanat dünyamızda bireysel menfaatlerle, toplumumuza da, sanatçılarımıza da hep zarar vereceğimizden, bu ısrarları bırakıp kolektif çalışmalara yönelmeliyiz.

4.3.4.Gelişen Türkiye'nin Sanatsal Eylemlerinde Baskıresim Sanatının Katkısı

Özellikle Cumhuriyet sonrası yapılan eğitimde, kültürde, bilim ve sanatta kalkınma projeleri ile ülkemiz çağdaş ve gelişmiş toplumlar arasına girme yolunda önemli bir yol kat etmiştir. Henüz Akademilerin kurulu olmadığı dönemde yurtdışına çıkmış ve orada yapılanları takip etmiş, sanata ilgili kişiler, atölyelerinde, edindikleri birikimleri farklı teknik denemelerle yaygınlaştırmaya çalışmışlardır.

Özgün Baskıresim sanatının katkısı şüphesiz inkâr kabul edilemez. Resimde çoğaltma tekniği olarak kullanımına 19.y.y. sonlarına doğru başlanırken, Baskıresim çalışmalarındaki ilk örnekleri asker ressamların eğitim, haritacılık üzerine yaptığı broşür çalışmalarında görebiliriz. Yine aynı yıllarda askeri okullarda resim öğretmenliği yapan Hoca Ali Rıza'nın çeşitli Taş Baskıları Türk Özgün Baskıresim sanatının öncüsü sayılabilecek işleri olarak gösterilebilir.

Bir dönem halka yönelik yapılan çalışmalarda ki konular daha çok toplumu etkileyen olaylar üzerineydi. (Savaşlar, aşk hikâyeleri, kahramanlıklar vb.) Fakat bu resimleri yapanların da sanat iddiası yoktu. Ancak cumhuriyet döneminde basılan resimlerin özellikle Atatürk resimli olanları toplum bilinci bakımından önem kazanmıştır. Bu baskılar Tarık Üzmen, Hüseyin Üzmen gibi amatör ressamı tarafından basılmış çalışmalardır.

“1882 yılında kurulan Sanayi Nefise Mektebi'nde ilk olarak Gravürcülük (Hakkâklık) bölümünün açılması düşünülmüştür. II. Mahmut döneminde halkın, paranın üzerine basılan resim'e uğursuzluk getirir inancıyla büyük tepki göstermesiyle, resimli paralar tedavülden kaldırılmıştır.”³⁰ Burada o dönem halkın resim'e olan bağnazca yaklaşımı sanatta ne kadar geri olduğumuzun bir göstergesidir. İşte bu noktada Sanayi Nefise Mektebi'nin önemi büyüktür. Okulun adı Güzel Sanatlar Akademisi olarak değişmesinden sonra, kuruma 1937 yılında resim bölüm başkanı olarak gelen Fransız

³⁰ <http://www.turkresmi.com/klasorler/baskisanati/index.htm>

ressam Lepold Levy'in Baskiresim alanında da çalışmalar yaptığını görüyoruz. Daha sonraki dönemde Baskiresim atölyesinin gerekliliğini düşünerek bu atölyeyi kurması ile çok yönlü eğitimin temellerini atmayı sağlamıştır. Sabri Berkel'in sorumluluğunda başlayan bu atölyenin oluşumu günümüz çağdaş sanat eğitiminin bir başlangıcı olarak da gösterilebilir.

Bunun yanında Ankara'da 1932 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü'nün de kurulmasıyla eğitimci olarak yetişen resim öğretmenleri, ortaöğretim sanat eğitimine hizmet vermeye başlamışlardır. Eğitim programına Resim, Grafik, Baskiresim, Üç Boyutlu Temel Tasarım dersleri konularak bugünkü anlamda çağdaş sanat eğitimcisi yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Mesela Muammer Bakır, Nevzat Akoral, Mürşide İçmeli bu kurumda yetişmiş sanat eğitimcilerimizdendirler.

Gelişen Türkiye'nin sanat ortamı ve eğitiminde Baskiresim sanatına geçmişe yönelik kısa bir değerlendirme yaptığımızda, görüyoruz ki sanatsal her türlü girişim Baskiresim'le başlatılmış ve bugüne kadarki süreçte önemini korumuştur.

Resim 17 Ali Teoman Germaner - Gravür

“Mesela DYO’nun Baskiresim yarışması vardı. Türk Özgün Baskiresmi’ne önemli ivme kazandıran çok önemli bir etkinlikti. Bu konuda bir araştırmam bile var; Devlet Sergileri’ne müracaat eden kaç Baskiresim çalışması var? Örneğin 1960’ta Devlet Sergisine 263 resim katılıyor. Bunların sadece ikisi Baskiresim. 1963 ve 65 ten sonra bu sayı artmaya başlıyor ve 10’lara çıkıyor. 80’lerden sonra yarışmaları arttıkça sayıları 100’lere ulaşmaya başlıyor. Bunun üzerine Devlet Resim Yarışması kategorilere ayrılıyor. Bunun yanında İstanbul’da da bu alanda çalışmalar hız kazanmaya başladı. Aksanat’ta Baskiresim çalışmalarının olduğunu memnuniyetle takip ediyoruz.

Ayrıca Mustafa Asher’in Baskiresim konusundaki deneyimlerini önemseyerek önemli ders haline getirmesinin önemli bir çalışma olacağını düşünüyorum. Hacettepe Üniversitesi’nin özellikle Ağaç Baskı üzerine Türkiye’de ilk olarak bir sempozyum düzenlemiş olması büyük bir kazanımdır. Bugün artık çağdaş olanaklarla Özgün Baskiresim organizasyonu geleneği oluşturulmalıdır. Mesela İstanbul ya da diğer illerde büyük çapta bir organizasyon düzenlenerek kitap haline dönüştürülebilir. (Ankara 2007 : 62)

Üretimsel her etkinlikte olduğu gibi burada da çok yönlü etkiler ve sonuçlar söz konusudur. Cumhuriyet sonrası “önce eğitim” felsefesiyle kurulan ve gelişen ulusumuzun çağdaş sanatçıları, sanat eğitimi çok yönlü düşünüp yapılandırırken, yaptıkları çalışmalarla da bunu desteklemişlerdir. Artık uluslararası arenada çok rahatlıkla boy ölçüşebilecek düzeye gelmemiz ülke olarak nerden nereye vardığımızın bir göstergesidir. Ancak üzerinde durduğumuz diğer bir konu ise, biz gelişirken dünya nereye doğru gidiyor? Biz neredeyiz? Onlar nerede? Yerinde sayan bir millet değil, çağdaş kültür seviyesini yakalayan politikalarla yaratıcı beyinler yetiştirmek gerekiyor. Bu nedenle geldiğimiz noktayı evrensel düzeyde ele alıp nereye varmak istediğimizi her fırsatta belirtmeliyiz.

“Var tabî ki . Bir defa kolay olduğu için, Özgün Baskiresim sergileri birçok ülkeyi gezebiliyor. Bildiğiniz gibi bu alanda birçok yarışması düzenleniyor. Uluslararası sergiler yapılıyor. Bütün bunlar Türkiye için bence çok önemli işlevlerdir. Artık gelişmiş ülkelerin çoğunda olmayan bir Baskiresim Müzesine sahibiz. Bu da sanatta Baskiresmin önemini ve sağladığı katkıyı gösteriyor.” (İstanbul 2007: 67)

Tarihsel kültürümüzden gelen Anadolu motifleri, köy yaşamı, köyden kente göç, tarımın gelişmesi gibi konular, çağdaş sanat anlayışında üretilmek istenen başlıca temalar arasındaydı. “Toprak kültürü”yle yetişmiş bir millet olarak alet kullanmak bize daha yakın geldiği için çağdaş Resim sanatında Özgün Baskiresim daha çok önem kazanmıştır. Örneğin Hoca Ali Rıza’nın manzaraları, Turgut Zaim’in Anadolu insanını anlatışı, Nevzat Akoral’ın günlük yaşam, göç, tarım gibi konularını baskiresim tekniği ile ifade etmeleri, halkın resme olan sevgisini geliştirmiştir. Artık sanata ihtiyaç duyulur hale gelinmiştir. (Resim 18)

Sonuçta eğitim programları, sergiler, faaliyetler, yurtdışı bağlantıları derken günümüzde sanat piyasası oluşmaya başlar. Eskiden İstanbul’da bir veya iki galeri varken, şimdi 200’den fazla olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Ankara’da İzmir’de ve daha birçok ilimizde galerilerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Çok önemli bazı sergiler, yurt içi Gezici Kültür Sergileri olarak dolaştırılabiliyor. Türkiye’nin her bölgesinde artık Güzel Sanatlar Fakültesi ve Resim-İş Eğitimi Bölümü kurulması sonucu, bu şehirlerin sanatsal yaşam düzeyleri de gelişme göstermiştir. Ayrıca bu kurumların birçoğunda da artık Özgün Baskiresim atölyeleri mevcuttur. Ancak yeni kurulmaları nedeniyle eksiklikleri devam eden birçok kurumun, giderek köklü üniversitelerin seviyesini yakalamaya çalışmaları, gelecek için sevindirici bir aşamadır.

Bunun yanında geç de olsa uluslararası düzeyde belki ilki olabilecek Baskı Müzesinin açılması, sanat derneklerinin, vakıfların kurulması her geçen gün sanatın ne kadar yaygınlaştığını gösteriyor. Geriye dönüp baktığımızda, tüm olumsuzluklara karşın günümüze kadar olan süreçte önemli gelişmeler sağlanmıştır. Hem de devlet katındaki politikasızlıklara rağmen. Bunda da serbest ve akademisyen sanatçılarımızın özverili çalışmaları belirleyici olmuştur.

Resim 18 Nevzat Akoral – Ağaç baskı

3.3.5.Sanatta Sermaye Kaynağı Olan Kurum ve Kuruluşların Bugünkü Katkı Payı

Rönesans'ta ortaya çıkan ve sanatçının hamisi olarak adlandırılan “mesen”lik, kültürümüzde Osmanlılar döneminde de önem kazanmış bir dayanışmadır. Kilisenin, krallıkların ve sarayların sanatçılarla karşılıklı kültürel paylaşım amacıyla maddi desteğe dayanan mesenliğin bugünkü karşılığı sponsor olarak adlandırılmaktadır. Bu sanat destekçilerinin eski çağlardan beri var oldukları ve verdikleri ekonomik yardımlarla bilime, sanata ve kültüre katkı sağlayarak, prestij elde ettikleri, tarihsel bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihte sürekli belli kurumların himayesinde destek gören sanatçının kendi özgür iradesiyle destek alması ilk olarak 17.y.y'a denk düşmektedir. Ancak o döneme kadar olan süreçte, sanat destekçileri hep dinin etkisinde ve genellikle de manastırların kontrolünde hareket ediyorlardı. “Hiçbir gücün ya da kurumun etkisi olmadan birey olarak sanatçıyı ilk destekleyen ise Floransalı zengin tüccar Giovanni Rucellai olmuştur. Rucellai dönemin sanatçılarından Ucello ve Verrocchio'ya ekonomik olarak destek sağlayarak gelişmelerine katkı sağlamıştır. Ancak bu tür sanat destekçilerinin sayısı yok denecek kadar az olduğu için uzun bir süre Floransa, Venedik, Roma ve diğer şehirlerde sanatın en büyük koruyucuları yine Floransalı Medici ailesi olmuştur. Rönesans döneminin en önemli isimlerinden Leonardo da Vinci, Medici ailesi tarafından desteklenmiş sanatçılardan biriydi. Ama sanatçının onlarla aynı dünya görüşünü savunmamasına karşın, destek almayı kabul ettiği de bir gerçektir. Ayrıca sanatçının sarayın bahçesinde asılarak cezalandırılmış insanların cesetlerinden anatomi ve insan bedenini tanıma adına gizli gizli eskizler çalıştığı da bilinmektedir.”³¹

“Floransa Okulu'nun ilkelerini yaygınlaştırmak amacıyla Lorenzo de Medici, Rönesansın önemli sanatçılarından Leonardo, Verrocchio, Boticelli gibi isimleri Milano, Venedik, ve Roma'ya yollamıştır. Ancak belli bir amaca yönelik yapılan bu desteği ilk reddeden yine bu grubun içindeki sanatçı Michelangelo olmuş ve bu tavır diğer sanatçılara da destek sağlamıştır. 18.y.y.'a gelindiğinde ise papaların gücü azalmış ve Fransa Kralı XIV. Louis'in ölümüyle de “saray koruyuculuğu” sona ermiştir. Doğal olarak saray desteğinin ortadan kalkmasıyla doğan boşlukta, sanat hiçbir dönemde Medici ailesi ve Kralının dönemini yakalayamamıştır Bu nedenle sanatçının özgürlüğü mü, yoksa mesenlik mi daha önemli tartışmalarını doğurmuştur.”³²

18.y.y. sonlarında Romantizm döneminde sanatçı artık kesin olarak mesenleri reddedip, kendi düşünce ve değerleri doğrultusunda topluma bir şeyler kazandırabilmek için mücadele etmeye başlamıştır. Bu düşünce 19.y.y.'da hatta 20.y.y.'da da devam ederek, yeni bir mesen anlayışını geliştirmiştir. Yani belli sanat akımlarını destekleyen sanat

³¹ <http://www.hezarfen.net/paralax/belgin.htm>

³² <http://www.hezarfen.net/paralax/belgin.htm>

meraklıları ortaya çıkmıştır. Örneğin İzlenimciliği Duran-Ruel, Kübizm'i Kahnweiler, Fovizm'i Vollard'ın desteklemesiyle toplumun değer yargılarının ön plana çıkması sağlanır. Bu sayede sanatçı merkezli çağdaş sanat akımlarını destekleyen sanat destekçileri yani bugünkü adıyla “sponsorlar” önem kazanmaya başlamıştır.

Sanatta alıcısı ve destekçisi olmayan yaratı ve etkinlik gelişemeyeceği gibi, o toplumun kültürel kalkınması da söz konusu olamaz. Batı'da sanatın ivme kazanması, Sanayi Devrimi ve Burjuvazinin güçlenmesi ile mümkün olduğu artık bir gerçektir. Bugün ise sanatın ayakta durması ancak eğitilmiş olan paralı insanların kültürün yanında yer alması ile sağlanacaktır. İçi doldurulmamış, desteklenmemiş kültürlerin sanatı ancak olsa olsa üst kültürü köstekleyen "arabesk" ya da “kitsch” olacağından, bu noktada sanat destekçilerinin önemi büyüktür.

“Geçmişten günümüze kadar olan süreçte, Batı sanatında, inançla bağlantılı olarak Kilisenin, Aristokrasinin, Burjuvazinin hep üstün olma çabaları vardı. Türkiye’de ise geçmişte böyle bir sınıfsal mücadele olmadı. Burjuvazi olayı zaten çok geç ortaya çıkmış bir olgu. Aristokrasi ise bir anlamda yoktur. Sanayi Burjuvazisi’nin gelişmesi ise çok geç bir döneme rastlar. Doğal olarak bu şartlar altında sanata olan desteğin ortaya çıkması da gecikmiştir. Bugün bazı büyük şirketlerin destek verdiklerini görüyoruz, ama hala devletin sanata vermediği desteği, onlar da tam olarak anlamış ve o aşamaya gelmiş değildirler. Evet, kesinlikle “aydınlanma süreci”yle ilgili bir durum olduğu için sanata destek tam yeterli değildir.” (İstanbul 2007 : 53)

Günümüz Türkiye’sinde sermaye - kültür / eğitim ilişkisini sağlayan kurum ve kuruluşlar, gelişmiş ülkeler düzeyinin gerisinde kalsa da, özellikle sanat alanlarında bir sanat piyasası oluşmaya başlamıştır. Ancak kanun düzenlemelerinde özel kurumların sanat eserlerine yönelik vergi indiriminin yetersiz oluşu ve kültür seviyesinden kaynaklanan arz ve talebin sağlanamaması nedeniyle piyasayı olumsuz etkilemektedir. Bu da sanata olan desteği en aza indiriyor.

Sonuçta her alanda olduğu gibi sanatta da tüm çalışmaları yönlendiren, yücelten ya da dışlayan sermayedir. Ülkemizde sınırlı da olsa oluşturulan sanat piyasasına girebilmek çoğu zaman zor bir durumdur. Bu işten payına düşen kısım bazen tatmin edici olabildiği gibi, çoğu zaman yetersiz de kalabiliyor. Ancak sayıları çok az da olsa yine de bu destekten yararlanabilen sanatçılarımız görülmektedir. Sistemin dışında kalanlar ise, çok iyi de olsalar, kendi çevrelerinde üretimlerine devam etmek zorunda kalabiliyorlar. Holdinglerin ve Medya kuruluşlarının kapısından giremeyenler, seyirci locasından yaşamın tüketilen renklerini ve maddi değerlerini izleme durumunda kalmaktadırlar.

Ancak sanatın iyi ya da kötü olduğunu onun satışıyla tabî ki değerlendiremeyiz. Sanattan para kazanamayan, ya da faaliyette bulunamayanlar arasında çok değerli sanatçılar da bulunmaktadır. Tarihte örneklerini görüyoruz. Belli bir akımın temsilcisi ama ünlü olamadan eser üretmiş bir hayli sanatçının değeri daha sonra anlaşılabilir. Ürettiğiniz değerlerin toplum kültüründen çok üst düzeyde olması sanatçının anlaşılmasını güçleştirebiliyor. Bu sebeple kaynakların yanlış ya da tek yönlü değerlendirilmemesi için sermaye kesiminin de bilinçlenmesi gerekmektedir.

Sanatçının tavrı, sermayeye hizmet eden değil, onların desteği ile tavır sergileyen bir tutum içinde olmalıdır. Bu kesime karşı sanatçıların ortak bir tavır sergilemesi gerekiyor. Seslerini daha çok duyurup, gerekli olan ortamın yaratılmasını sağlamalıdır. Toplumun ve sermaye kesiminin satın aldığı sanat eserlerinin maddi ve sanatsal değerini bilmelidirler. Sanat ortamı, sadece belli sanatçı kesiminin sermaye ile olan ilişkilerine bırakılmayıp, her yerde ve herkese yönelik sanat ortamı yaratılmalıdır.

Yinede her şeye rağmen, Türkiye'nin sermaye gücü olarak gördüğümüz Sabancı, Koç, Eczacıbaşı, Yaşar Holding, Akbank, Garanti Bankası gibi kuruluşların son yıllarda dış ilişkiler düzeyinde ve Avrupa Birliğine katılım anlaşmaları gereği, kültürel kalkınma girişimlerinde öncülük etmeleri büyük bir ivme kazandırmıştır. Vakıf üniversitelerinin artması, eğitimde Uluslararası Değişim Programları'nın (Erasmus - Sokrates - Leonardo) konması, üniversitelerin kendi bünyelerinde yaptıkları müze girişimleri ve kişisel

gayretlerle sponsor kaynaklarının yaratılması, sanat ortamında yıllardır devletin yapamadığı sanata destek ve kalkındırma projelerini telafi etmektedir. Görüşmelere katılan sanatçıların birçoğu bu sıkıntıları yaşamış ve maddi destek yetersizliğini açıkça ifade etmişlerdir. Sanatçıların ortak görüşü olan diğer bir husus, kendilerine yönelik bir destekten ziyade, ülkenin sanatsal ortamının kalkınmasına yönelik girişimlerdir. Çünkü sanat, para için yapılan bir meslek değildir. Kazanılan para ya da destek, emeğinin ve düşüncesinin karşılığında talep edilen bir telif hakkıdır.

Bunun yanında, sermaye yetersizliğini tek gerekçe olarak göstermek de biraz yanlı bir yaklaşım olabilir. Köklü bir tarihimizin olmasına rağmen, hiçbir dönemde tarihi ve kültürel değerlerimizi ne yazık ki koruyamamışızdır. Osmanlı kültürüne ait bir müzemizin bile olmayışı ülkemizin ayıbıdır. Birçoğunu da zaten yurtdışındaki müzelerde görüyoruz. Sonuçta kendi kültürüne sahip çıkmasını beceremeyen bir ulusun sermayeyi de nasıl kullanacağı şüphelidir. Kaldı ki, sanat kültürünün hala sancılar içinde olduğu bir dönemde, sanat eserlerini korumak ve sanatı desteklemek biraz lüks bir durum gibi gözüküyor. Mesela en somut örneğini yine Kültür Bakanlığı'nın tavrından verebiliriz. Her sene yapılan Devlet Resim ve Heykel Yarışması'nda ödül alan eserler, usul gereği bütün telif hakları satın alınarak müzeye bırakılır. Ancak son yıllarda "koyacak yer yok" bahanesi ile ödül alan işleri sanatçısına iade etmişlerdir. Böyle bir gerekçe gülünç kalmıyor mu? İşin doğrusu eğer yer yoksa yeni mekânlar yaratılmalı ve bu eserler koruma altına alınmalıdır.

Mesela Fransa'da Almanya'da Hollanda'da İngiltere'de yapılan sanat etkinliklerinin vizyonu, tarihsel değerlerin çağdaş kültür anlayışıyla bütünleştirilmesi sonucu oluşan estetik nesneleri toplumla paylaşmayı hedefler. Fransa'da bir Louvre müzesini gezdikten sonra Pompidu Çağdaş Sanatlar Müzesi'ni görebilirsiniz. İngiltere'de National Müzesinden çıkıp, Modern Tate Müzesine gidebilirsiniz. Ancak Türkiye'de bu ortamı bulmak maalesef çok zor. Son yıllara kadar Devlet Resim Heykel Müzesi'nin dışında başka hiçbir müzemizin olmadığı gerçeği de Kültür Bakanlığının ayıbıdır.

Resmi-sivil fark etmez, öncelikle sanata ilişkin kalıcı-sürekli politikalar üretmemiz gerekir. Ancak tüm bu girişimler tam tersine gelişmektedir. Mesela geçmiş yıllarda ilk Kültür Bakanımız Sayın Sait Halman'ın girişimiyle başlatılan “kültür ve sanata bütçe ayırma projesi” daha sonraki yıllarda kaldırılmıştır. Ancak kıt olanaklarına karşın, bugün müzelerdeki yapıtların tamamına yakınının ilgili üniversitelerimiz çabalarıyla sağlanması yine de umutlarımızı yeşerten bir gelişmedir.

Gelinen noktada Türkiye'deki sanatçılar, üzerlerine düşen görevi fazlasıyla yapmaktadırlar. Sanatçılar yaptıkları etkinlikleri çoğunlukla gönüllü olarak sürdürmüş ve hemen hemen birçok müzenin kuruluş aşamasında eserlerini bağışlamışlardır. Oysaki bu durumlar için, yurt dışında devlet bütçesinden sanata ayrılan belli paylar vardır. Özel kuruluşlar gelir vergisinin bir kısmını sanata ayırmaktadır. Batı'da koleksiyonerliğin “kültür geleneği” haline gelmesi, sanata olan destek konusunda bizden ne kadar ilerde olduklarının göstergesidir. Türkiye'de ise bu oluşumların eksikliğini fazlasıyla hissediyoruz.

“Yurtdışındaki sermaye, bütçesini ayarlayıp vergisini sanata ayırabiliyor, ama bizde sanata yapılan sponsorluklarda vergiden düşme uygulanmıyor. Çünkü bizde gelişmemişlik var. Bu tamamen kültürel seviye ile ilgili bir durum. Eğer bir toplum belli bir seviyeye gelmişse, o kuruluşu yönetenler veya o kuruluşun sahipleri o zaman sanata yatırım yapabiliyorlar. Çünkü sanatın da bir gereksinim olduğunu bilerek desteğini gösterir. Para kazanmak yetmiyor. Parayı kazanıyorsunuz, ama toplumun kültürüne de sahip çıkmak gerekiyor. Yani bir noktada destek sağlayarak kültürel kazanım elde edilmiş oluyor ve bunun bir telif hakkı olduğunu da unutmamak gerekir.” (İstanbul 2007 : 60)

4.3.6.Türkiye’de ve Yurtdışında Yaşanan Bazı Sosyo-Ekonomik Sıkıntıların Sanata Yansıması

20.Yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan “küreselleşme” olgusu içinde tüm dünyayı ilgilendiren ve etkisi altına alan sosyo- ekonomik patlamalar, sanatın da başlıca endişelerinden biri haline gelmiştir. İki Dünya Savaşı sonrası yaşanan yoksulluk, işsizlik, güvensizlik ortamını fırsat bilen sermaye kesimleri, sanayileşmeye ağırlık vererek işçi sınıfını ezen politikalarla, yeni bir “dünya düzeni”ni yaratmaya başlamışlardır. Türkiye’nin de içinde bulunduğu ağır ekonomik şartlar, yaşamın her noktasını olumsuz etkilemiş, eğitimde, sağlıkta, bilimde ve sanatta ciddi sıkıntılar yaratmıştır.

Özellikle sanattın şu günlerde ne kadar önem kazandığını sosyo-kültürel yaşam eksikliğinden rahatlıkla görebiliyoruz. Birçok eğitim kurumunda yaşanan ekonomik sıkıntılar, müzelerin yetersizliği, sanat piyasasının durgunluğu ve en önemlisi kültürel yozlaşmadan kaynaklanan sanata olan ilgisizlik, dünyada büyük rekabet ortamının yarattığı tekeldi zihniyetler tarafından uygulanan politikalarlardır. Devletin dışa bağımlı yönetimleri sonucu yaşadığı ekonomik krizlerin bedelini yine toplum yaşıyor, sanatçı yaşıyor, bilim adamı yaşıyor ve birçok kesim mutsuz ve ağır yaşam şartları altında mücadele etmek zorunda kalıyor.

“Doğal olarak sanat, kültür ve ekonomiyle yakından ilgili bir yaratımdır. Sanatçının üretebilmesi için bir anlamda para kazanması gerekir. Dolayısıyla ister istemez bir iş üretilip, ürettiğini de satacaktır. Böylelikle oradan gelen kazançla hayatını sürdürebilecektir. Ekonomisi yüksek olan toplumlarda doğal olarak sanata destek daha fazla görülüyor. Ancak sanat sadece üretilmiş renkli bir yüzey değil, insanlara mesaj veren, bir anlamda onların yaşam değerlerini geliştiren ve onlara yeni moraller katan bir olgudur. Sanatı böyle görmek lazım. Yani bir anlamda bireyin kendisini aşmasına yönelik estetik kaynaktırlar. Eğer parasal imkanlar sağlanırsa evette sanatçı daha rahat üretecektir. Kendi boyutlarının ötesinde işler üretmeye başlayacaktır. Dolayısıyla sosyo-kültürel yapı, sanatın gelişmesi ve sanatçının yaşamasına bağlıdır. Örneğin; İstanbul’da devlete ait bir müze bile yok. Devlet Resim Heykel

ve İstanbul Modern'i saymazsak. Oysa 15.000.000 insanın yaşadığı lüks bir kent olmasına rağmen şehir müzelerinin, devlet müzelerinin olmaması çok üzücü bir durum.”
(İstanbul 2007 : 65)

Türkiye’de olduğu gibi dünyada da birçok sanatçıyı etkileyen bu toplumsal sosyo-ekonomik sıkıntılar doğal olarak çeşitli fikir çatışmalarını, siyasi çıkarlar temeline dayanan savaşları yaratıp insanları birbirine düşürmektedir. Altyapı ve üstyapının kültürel ekonomik ideolojik çatışması ile belli üretim sistematğine dayanan olgular içinde, sanatı da belirlenmiş bir tüketim ortamına sürüklemeye çalışmaktadırlar. Bundan şunu anlıyoruz: gündelik popüler kültür nasıl yaratılıyorsa, sanat içinde bu geçerlidir. Popüler sanat ürünleri, sermaye kuruluşlarının da desteği ile dünyada yoğun bir biçimde belli sanat politikaları içinde desteklenmektedirler. Bunun dışında kalan sanatçılar ise, her şeye rağmen yine de gerekli mücadeleyi “avangard” yapılarıyla sürdürürler.

“Doğal olarak yansıyor ama olumsuz bir biçimde. Bu yaşananlar sosyal de olsa ekonomik de olsa sıkıntı sıkıntısıdır, yansımaktır. Ancak insanlar her zaman rahat ortamda mı iyi şeyler üretebilir? Eğer sanatçı acı duyup, bir şeyler doğurmak istiyorsa ki sanat da odur. Hiç kimse gel de sen sanat yap demez. Ancak, kişi o ihtiyacı hisseder. Arz eder, talebe cevap vermez. Arz ettiği şey gereksiz olabilir, ancak sanatçı bunu gerekli görür ve yansıtır. Bunlardan da çok iyi şeyler çıkarılabilir. Ancak her sanatçıda bu olumlu yansımayaabilir. Ben yine de olumlu yansıdığını düşünüyorum. Çok sıkıntı yaşadık ama sanatımız da gelişti.” (İstanbul 2007 : 56)

Günümüz sanatının amacı, ekonomik krizlere rağmen artık topluma daha yakın, daha politik ve siyasi bir çizgide belli sembolleri kullanarak farklı teknik uygulamalarla biçim oluşturmaktır. Çünkü artık sanatın boyutları “imge” dünyasının sonsuz kavramlarıyla dış dünyaya mesajlar vermeyi öncelikli kılar. Ekonomiye dayanan sosyal patlamalara yön vermeyi ve bilinçlenmeyi daha önemli görmektedir. Sanatçı, bilgisayar ve medya ağlarından örülmüş enformasyon toplumunda kendi teorilerini imgesel üretime çevirir. Özellikle 1990’lardan sonra Amerika’dan ve Avrupa’ya, Asya’dan Afrika’ya yaşanan sosyo-ekonomik krizler, sanatın ve sanatçının söylemlerinde bir şekilde hep dile getirilmiştir.

Resim 19 Alaattin Aksoy - Taşbaskı

Bu yaklaşım tabî ki Baskiresim sanatlarında da görülebilir. Türkiye’deki Özgün Baskiresim sanatının tarihsel gelişim sürecine baktığımızda, tüm sosyo-ekonomik sıkıntılara rağmen zor da olsa uluslararası düzeyin yakalandığını görürüz. Sanatçının yaratıcı gücü tarih boyu bütün sistemlere, ideolojilere, politikalara rağmen sorunlarla baş etmesini bilmiş ve toplumları ardından sürükleyebilmiştir.

4.3.7.Yaşanılan Soğuk Savaş Krizlerinin Sanata Olan Etkisi ve Bugün Kıtalararası İlişkilerde Küresel Yaşamın Sanatı

Her kriz ve olumsuz dalgalanma, yaşamın tüm değerlerini etkiyeceği gibi, doğal olarak sanat piyasasını da etkilemektedir. Ancak “soğuk savaş” “sıcak savaş”a dönüşmedikçe, yok edici bir etkilenme yaşanmaz. Ama ekonomik piyasa dengelerinin bu durumdan etkilenmesi buna bağlı işleyişleri rahatsız edebilir. Tüketim araç ve değerlerindeki alım gücünün zayıflama sonucu yaşanan sosyal patlamalar, tabî ki hiç

kimsenin hoşuna gitmeyen bir durumdur. Sanat da bundan fazlasıyla etkilenen hassas bir olgudur. Çünkü rahat ve güvenceli bir ortam olmadan sanat piyasası oluşamaz ve hareketlenemez. Örneğin Körfez Krizi döneminde, Batı sanat piyasasında olduğu gibi, sanata olan ilgi azalmış, daha hayati yaşam değerlerinin krize girmesi sonucu durgunluk baş göstermiştir.

Ancak tüm bu krizler tarih boyu hep yaşanmış sahnelerdir. Örneğin Almanya, Bulgaristan, Romanya, Rusya gibi ülkelerde sistemlerin yıkılmasına rağmen, kültür ve sanat alıcıları hiçbir zaman yok olmamıştır. Bundan şunu anlıyoruz ki: kendi menfaatleri için çıkar savaşlarına giren ulus ve sermaye güçlerinin, kültürel alt yapısı olan milletlere pek fazla etkili olamayacaklarıdır. Yönetim biçimleri, sistemler, politikalar her zaman değişebilir ama bilim, sanat ve kültür değişmeyen değerlerdir. Eğer değişirse, gücü olanın kontrolünde “ticari meta” haline gelir. Çünkü bu dönüşümde malzeme olarak kullanılmakla, ona hizmet etmek farklı şeylerdir. Mesela, gündemin en yoğun savaşı olan Amerikan – Irak Savaşı’nı sanatında yer veren Kübalı ressam Fernando Botero, kendi dilinde, yapılan işkenceleri, insanlık dışı öldürülenleri dile getiren bir dizi çalışmalar yapmıştır. İşte bu belli bir birikim sonucu olarak konulacak bir tavidir.

“Enternasyonalizm” adı altında “globalleşme” (sınıfsal mücadelenin ekonomik faydacılığı) vaatleriyle insanları birbirine düşüren politikalara karşı ayakta kalmak, kendi değerlerine sahip çıkmakla ve belli bir kültür birikimiyle sağlanacak bir kazanımdır. Aslında evrensellekle yerellik arasında derin bir bağ vardır. Evrensellekte bütün yerel değerler ortak bir pazarda paylaşılır. Ancak II. Dünya savaşı sonrası Amerika’nın tüm dünyaya yutturmaya çalıştığı bu felsefenin 1980’lerden sonra hiç de öyle olmadığını hepimiz görüyoruz. Bu da Ortak Pazar’da, tek bir amaç için savaşan kültürler yaratmak ve yerel değerleri yok etmek için kurulan bir düzen olarak karşımıza çıkıyor. Francis Fukuyama’nın bu konuda belirttiği “Kapitalizmin zaferi tarihin sonudur” ifadesi çok önemli bir tespittir. Sonuçta böyle bir ortamda sanat yapabilmek hem çok kolay, hem de bir o kadar da çok zordur. Kolaylığı şurada: sanatçı için ele alınacak ve üretimini sağlayacak

“imge dünyası” hazır malzeme durumundadır. Zor tarafı ise, sanatı kalıcı hale getirip toplumla paylaşabilmektir.

Dünya genelinde “hızlı yaşam”a karşılık tüketim de artmaktadır. Tüketim olmasın demiyoruz, ancak bireylerin mal mülk edinme egosunun artması, sınıf bilinci ve dayanışmasını azaltır. Tarihte her dönemde savaşlar yaşanmış, ama bir kültürün varlığını koruyan da sınıf bilinci olmuştur. Kültür ve sanat politikaları her zaman devam etmiştir. Türkiye’nin son yıllarda yanlış politikalarla yönetilmesi, insanları ne yazık ki yaşam mücadelesine kaptırmış, gözü sanat görmeyen bir toplum haline getirmiştir.

“Bizdeki mantık şu: bizim insanımıza aş gerekli, sanata ne gerek. Önce sanat olmalıdır. 1942 de İkinci Dünya Savaşı’nın en zorlu dönemleri yaşanıyor ve Türk çocuklarının Çocuk resimlerinden oluşan bir sergi Londra’ya gidiyor. Bunlar Yozgat ilköğretim çocuklarıdır. Bu serginin açılışını da ünlü sanat tarihçisi Hegel yapıyor. Serginin açılış konuşmasında “Teknolojinin bozamadığı Anadolu çocuklarının özgün eserlerini izlemeye geldik.” sözleriyle başlıyor. Londra’da Alman uçaklarının bombardımanı devam ediyor ama Türk çocuklarının sergisi yapılıyor. Bir tarafta savaşın olumsuzluklarını iliklerine kadar yaşayan Anadolu çocukları, diğer tarafta hala tepesinde bombalar patlayan bir ülke. İki ülke de bu iradeyi sergiliyor. Yoksulluk var, savaş var ama çocuklar sergi için kilometrelerce uzağa gidip sergiyi izliyor.

O dönemde Churchill’in toplumu yönlendirmesi vardı. Diyor ki: “Alman uçakları ne yaparsa yapsın, bir gün bile tiyatrolar sergiler asla iptal edilmeyecek, halkımız olağan yaşantısına devam edecektir.” Ekonomik yoksulluk, savaş her şey var. Hayat devam ediyor, etmeli de. En insancıl tavrıyla devam etmelidir. Aynı şey 1990’larda yaşandı. Her gün Sırpların saldırısına uğrayan Bosna-Hersekli vatandaşlar, her türlü kaosa rağmen sanattan vazgeçemediler.

Bosna-Hersek Başkanı Aliye İzzet Begoviç şunu söylüyor: asla hayat durmayacak, tiyatrolar, sergiler, sanat etkinlikleri devam edecektir. Her şey bombaların altında sürecek. Çünkü bunlar bizim yaşama bağlayan moral kaynaklarımızdır. Konserler devam edecek. Ekonomik güç ne olursa olsun, insani değerlerin ölmediğini sanatla ifade edeceğiz.”
(Ankara 2007 : 62)

Bu noktada, kültürü, sanatı özendiriyor gibi görünen Amerikancı ilgiye de aldanmamak gerek. Faydacı ve deforme edici post-modernci tarihsiz Amerika, binlerce yıllık kültürleri yağmalama, yok etme aymazlığı içindedir. Bağdat'ta olduğu gibi, girdiği her yerde önce müzeleri yağmalayıp yok ediyor. Bu eylemlerin gerisinde, toplumları tarihlerinden ve kültürlerinden soyutlamak, yozlaştırmak, giderek toplumsal birlikleri dağıtmak art niyeti yatıyor. Çünkü sanat ve kültür, yukarıdaki örneklerde de belirtildiği gibi bireyi toplumsallaştıran, yok eden değil, üretken ve verici kılan, dirençli, kararlı insanlara dönüştüren yaratılardır. Geleceğimize yönelik, biz de bu konuda kararlı ve ısrarcı olmalıyız. Kendi kültür değerlerimizle evrensel düşünmeliyiz.

“Zaten soğuk savaş sanatı da hayatı da yeterince olumsuz etkilemiştir. II. Dünya Savaşı’ndan sonra Sovyetlerle Amerika’nın karşı karşıya gelmesi sonucu Amerikanın başlattığı “Soğuk Savaş” yakın geçmişe kadar sürmüştür. 1990’lardan sonrada bir küreselleşme olgusu ortaya çıktı. O “küreselleşme” olgusu da bana göre çok olumsuz bir durum.

Soğuk Savaş’ın etkileri günümüzde sanki farklı bir boyut kazandı. Dünya, Sovyetlerin dağılmasıyla savaş bitti gibi bir yanılsama içine girdi, ama bitmedi. Maalesef Soğuk Savaş başka bir boyutuyla çıktı ortaya. Küreselleşmeyi birçok kişi olumlu anlamda değerlendiriyor ama çok olumsuz bir sistem. Kültürler için de, insanlık için de tehlikeli bir oluşum. “Enternasyonalizm”, “Küreselleşme”, “Yerel kültür” tabi ki çok önemli kavramlar. Ancak yıllar geçtikçe işin olumlu yanının pek olmadığını görüyoruz. Bunların yazılması gerekli. Çünkü “küreselleşme” hem “yerel kültürler”i hem genelde sanatın evrensel yanını törpüleyen bir olgudur.

Küreselleşmenin tepkisizleştirme, kültürsüzleştirme çok kültürlülüğü yok etme amacı taşıdığını düşünüyorum. Bana göre siyasi olarak başlayan amaçlar orada kalmayıp ekonomik çıkarlara dönüşmektedir.

Kültür ve sanat, hegemonyacı zihniyette belli mihraklar tarafından baskı altına alınma ve yönlendirilme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Her şeyi kontrol altına alma durumu içeriyor. Belki ekonominin bozulması kültürü ve sanatı etkiler ama kültürün bozulması , düzeltilmesi çok zor bir durumdur.” (İstanbul 2007 : 53)

Resim 20 Atilla Atar - Taşbaskı

Bu süreç içerisinde Soğuk Savaş, kendi ortamını oluşturduğu gibi, Soğuk Savaş sonrası sanat ortamı da yaratıldı. Günümüzün sanatı bir karmaşa içinde seyir izlerken, Post-modern yaklaşımlar da bunun anlatımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük metropoller, ne olduğu belirsiz yaşam alanları, köylülük-kentlilik, çağdaşlık-çağdışılık, klasiklik-arabeslik yan yana, iç içe. Olumluyla olumsuz, hem birbirini besler, hem de tehdit eder bir duruma gelmiştir. Doğal olarak, bu mekânlarda yaratılan sanatlar da çoğunlukla bu yaşamları ve yapıları yansıtacaktır.

Sansasyonel ve mizah ağırlıklı anlatımlar, önemsiz görülen ayrıntılar; insanı şaşırtan, geçmişe de geleceğe de uzanan sentezler, fanteziler, ütopyalar... Bu durum romanda, senaryoda, filmde işlendiği gibi resim sanatında da fazlasıyla ele alınmaktadır.

Bu noktada insani değerleri yadsıyan sistem, insana ve insanın en saygın yaratısı olan sanatı içsel olarak çelişen bir tehdit durumundadır. "An"ı yaşayan, "faydacılık"ı savunan "tüket ve at" oburluğu ve canavarlığı, sanata post-modern diye yansıtıldı. Yayılmacılığın, talancı aymazlığın dizginlenemez gibi görülen yükselişidir bu. Bu nedenle dünyadaki birçok sivil-özgürlükçü hareket, bu tehdide karşı eylemlere başlamışlardır. Bunda, sanatçılardan başı çekmesi ayrıca anlam kazanmaktadır.

Resim 21 Hayri Esmer – Gravür

Günümüzdeki sanatın varmış olduğu nokta, her dönemin kendine ait değerlerini barındırdığı gibi, günümüzün yaşam kültürü ile özdeş bir süreç sergilenmektedir. Küresel ortamdaki yaşamın karmaşıklığına rağmen, sanatta da bu karmaşayı zengin paylaşımlar olarak görebiliyoruz. Ülkemizde de bütün sıkıntılara karşın, birçok sanatçının sınırsız kullanım alanlarına olan yakınlığı ile sanat ortamını yine de çağdaş seviyede tutabiliyor. Tartışılacak yönlerine rağmen, Türkiye’de de belli çevrelerde ciddi anlamda günümüz sanatını sosyo-kültürel boyutta irdeleyen sanatçılarımız vardır.

“Günümüz sanatı, sansasyonel ve mizahi açıdan güçlü, insan hayatında belki çok önemli görmediği küçük detayları öne çıkardığı ya da belki de üzerinde detayların ayrıntılarıyla işlendiği, insanları şaşırtacak derecede güçlü yapıtları ön plana çıkarabiliyor. Sanat tarihinin çeşitli dönemlerinde var olan ve kendi güçlerini ortaya koyan anlayışların tümünün bir sentezi ve hepsini bir arada sunan işler olarak değerlendiriyor. Dolayısıyla bir karmaşa gibi görünüyor, ama aslında bir anlamda insanoğlunun var oluşundan beri bugüne kadar getirmiş olduğu birikimlerinin bir toplamı şeklinde ortaya çıkıyor. Teknolojik olanaklarla günümüzün çeşitli yaşam anlayışlarını sanata yansıttığını görüyoruz. Ben doğrusu hayranlıkla izliyorum. Yani tabi sevebileceğimiz ya da sevmeyebileceğimiz tüm işler söz konusu olabiliyor. İlginç bir seyir söz konusu. Bu, zaman zaman tartışılan bir konudur. Sanat öldü düşüncesinin tersine, çok canlı, çok heyecanlı, çok dinamik bir alan olarak varlığını ortaya koyduğunu düşünüyorum.

Türkiye için konuşmak gerekirse, Cumhuriyet sonrası ekonomide olduğu gibi kültürel anlamda da kalkınma için bir süreç gerekiyordu. Bu, sanatta da aynı şekildeydi. Avrupa standartlarını bilimsel anlamda birtakım politik ve siyasi nedenlerden dolayı hala yakalayamadı. Sonuçta sanat da aynı şekilde etkilendi. Bu nokta da dünyanın genelinde eksiler olduğu gibi, artılar da var. Çok hızlı, ulaşamamanın imkansızlığı veya var olmayan şeyin fazlalığı, yani aklınızdan geçen her şeye ulaşabiliyorsunuz, yaratabiliyorsunuz. Sıkıntılı olan şey, artık bugün düşüncede imkânsızlıkların azalmaya başlamasıdır.”
(Eskişehir 2007 : 41)

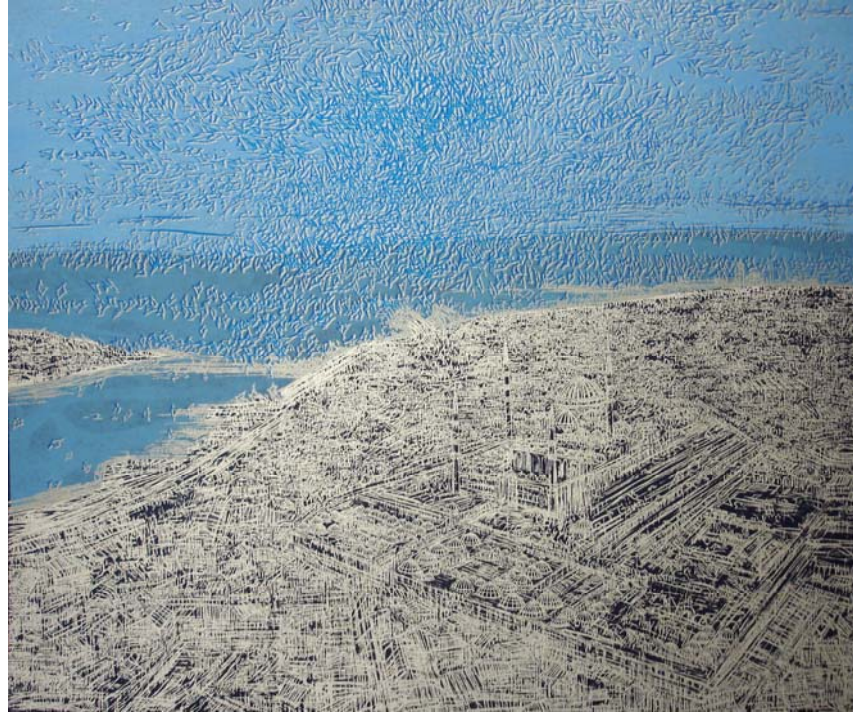
4.3.8.Özgün Baskıresim Sanatının Geleceğe Dair Kazanımları

Yaşamın her noktasında, çağın gereği teknolojik gelişimlerden fazlasıyla yararlanılmaktadır. Bilimsel araştırmalarda, eğitimde, sanatta, dijital teknolojinin etkileri hissedilirken, özellikle bilgisayarın yaygın kullanımı yetişen genç bireylerin temel kullanım aracı haline gelmiştir. Resimde ise, grafik alanı içinde yer alan bilgisayar destekli eğitim olarak karşımıza çıkıyor. Bu durum, sanatı olumlu da olumsuz da etkileyecektir. Ancak her iki durum için de ortak düşünülmesi gereken, bireylerin kazandıkları edinimlerdir. Teknolojiyi sanatın önüne geçirmek, ikisini aynı değer olarak karşılaştırmak yanlış olur. Sanat eğitiminin bilim dalları gibi ayrı bir disiplin olarak değerlendirilmesi gerekir. Çünkü yeteneğin keşfedilmesi ve işlenmesi, erken yaşlarda başlanması gereken bir durumdur. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde de bu böyledir.

Özgün Baskıresim, resim boyutuyla eş düzlemde, düşünsel ve duygusal bir yaratıdır; ama uygulanırlığı bakımından bir el becerisi gerektirir. Duyguları ve düşünceleri pratiğe dönüştüren el'dir. El, üretmezse kırar döker. Ellerini üretimde ve yaratımda kullanan bir toplum, her zaman yaratıcı ve üretken bir özellik taşır. Bu noktada Baskıresim sanatı ayrı bir öneme sahip olup, kullanım kolaylığı ve etkisi bakımından gelecekte de varlığını koruyacaktır. Kaldı ki, her tarihsel süreç kendi sanatını, sanatçısını, tekniklerini ve teknolojisini gereksinimleri doğrultusunda yaratır. Bugüne değin böyle olmuş ve bundan sonra da insan doğası gereği öyle olacaktır.

“Özgün Baskıresmin bir iletişim aracı olarak getirdiklerini düşünürsek, bundan sonra teknik olarak getirecekleri de toplumu biçimlendirmede önemli bir rol oynayacaktır. Baskıresim tekniğinin türleri artık değişiyor. Mesela Dijital Teknik uygulaması gibi. Kullanılan araçların değişmesi etkileyecek mi, evet etkileyecektir. Zaten toplum bunu zaman içinde eler. Denenecek ve eleğin üzerinde neler kalırsa onu alacaktır. Ürettiğiniz bir şeyi artık internet üzerinden pazarlayabildiğiniz gibi tüm bu değişimler faydasına göre üstte kalacaktır.”
(İstanbul 2007 : 56)

Bireylere uygulamalı biçimiyle sanat eğitimi vermek, ona farklı bir kazanım sağlayacaktır. Bunun yanında Baskı teknikleri açısından bakıldığında ise, medyatik görselliğin baskıyı yok edebileceği söz konusu değildir. Çünkü baskıresim ile görsellik, görsellik ile teknoloji birbirine kan bağı olan elemanlardır. Temelinde görsel sanatlar ile teknolojinin çakıştığı noktada yaşam daha çarpıcı gelebilir. Ancak, kültürlerin giderek çatışmaya dönüşmesi, yerel (kapalı) toplumların yerini açık toplumlara bırakması ve internetli sanal ortamlarla toplumların bireyselleşmesi tıpkı makinenin parçalarındaki devrim gibi elitist beklentilere hizmet etme zorunluluğundan kaynaklanmaktadır. Oysa birey bu esaret zincirinden kurtulabilir. Popülist değerlere sahip çıkarak yerini korumalıdır. Sanatın ayrıcalığı da buradan başlıyor. Toplumsal gerçekçiliği sembolik değerleriyle anlatmaya çalışır Bu nedenle “ulusal kültür”lerin varlığını kolaylaştıran ve yaygınlaştıran “seri üretim”ler her aşamada önem kazanacak ve Özgün Baskıresim sanatı her zaman gereksinim olmaya devam edecektir.

Resim 22 Devrim Erbil - Serigrafi

4.4.

Türkiye’deki Özgün Baskıresim Sanatının Genel Değerlendirmesi ve Sanatçının Özgün Baskıresim Sanatına Olan Katkılarına Dair Öz Eleştiri

4.4.1. Son Yıllarda Ülkemizde Özgün Baskıresim Sanatını Geliştirecek Özel ve Resmi Kurumlar

Çağdaş Türk resminde, geriye dönüp baktığımız zaman sıkıntılı da olsa çok şeylerin aşıldığını görüyoruz. Birçok konuda olduğu gibi hemen hemen sıfırdan başlayan sanat ortamının topluma kazandırılması ve gereken ilginin sağlanması doğal olarak zaman isteyen bir durumdur. Çünkü lüks tüketim aracı olarak bireylerin sanata sahip çıkması, hem kültürel hem de fiziki bir doygunluk gerektiriyor. Sonuçta ülkemizdeki sanat ortamı, istenilen düzeye henüz gelemediği için de yatırımlar çoğunlukla yetersiz kalıyor.

Sanata ayrılan pay içinde, Özgün Baskıresim sanatını destekleyecek kurumların payı kaçta kaç olur bilinmez, ancak yapılanmaların içinde yine de sanatçıların girişimleriyle bu ortamlar yaratılmaya çalışılıyor. Atölyelerin bazıları finansman yetersizliğinden, ya da bir kültür gerekliliğinin kavranamamasından dolayı ileriye yönelik işlevini sürdürememektedir

Sanatçıyı desteklemek amacıyla Akbank’ın girişimiyle 1993’te kurulan Aksanat Kültür Merkezi, özellikle Taşbaskı tekniği yönünde profesyonel düzeyde üretim vermeye başlamıştır. Sinan Demirtaş’ın yöneticiliğinde başlatılan bu atölyede yapılan taşbaskı çalışmaları, birçok profesyonel resim sanatçılarının bu mekânda üretmesini sağlamış ve Özgün Baskıresim sanatını toplumla daha çok paylaşma imkânını yaratmıştır. 1997 yılında kendi Taşbaskı atölyesini kurmasıyla hem kendi çalışmalarını hem de sanatçıların Baskıresim üretimlerini bu mekâna taşımıştır.

“ Şu anda kurum olarak Aksanat Kültür Merkezi var. Ancak, Türkiye’de Baskiresim tekniği çok gereksizdir türünden düşünceler de var olduğu sürece atölyelerde açılmayacaktır ve açılmıyor da zaten. Hiç bir teşebbüs yok. İstenilen boyutta olmadığı içinde kimse böyle bir şeye yeltenmeyecek. Bu nedenle de bir iki kurum dışındaki atölyelerle maalesef bu iş çok zor yürütüyor. Tabi  ki dileğim, çoğalarak arz talep düşüncesinin harekete geçirmesi ve bu ortamların artması yönündedir.” (İstanbül 2007 :39)

Bunun yanında hizmet veren atölyeler arasında İMOGA, Devrim Erbil Atölyesi ve Alaturka Gravür Atölyesi’ni sayabiliriz. S.Saim Tekcan’ın kurmuş olduğu müzenin bir işlevselliği de gravür ve serigraf  tekniğinde üretim imkanı sağlamasıdır. Müze’de bulunan eserlerin devamını sağlamak ve sayılarını artırmak amacıyla d ş n lm ş baskı üretim atölyesi, aynı zamanda satış amaçlı bir oluşum içindedir.

Devrim Erbil Atölyesi ise daha çok serigraf  ve gravür çalışmalarında sanatçının kendine yönelik üretimlerine hizmet eden bir atölye olmasına karşın, yinede belli sanatçılara yönelik imkan sağlamaktadır. Özellikle daha çok genç sanatçıları yetiştirmeyi amaçlayan sanatçı, kendi eserlerini ekip çalışması ile üretilip sergilemektedir. Bu atölyenin eğitim kurumuna benzer bir sistem içerisinde oluşturulması,  zg n Baskiresme gönül vermiş kişileri sanat piyasasına hazırlaması bakımından da önem taşımaktadır.

Alaturka Gravür Atölyesi’nde ise sadece gravür çalışmaları yapılmaktadır. Kaynağını Karşı Sanat Galeri’den sağlayan bu atölye, hem genç hem de isim yapmış sanatçılara yönelik iki kategoride hizmet vermektedir. Bu mekânda, gravür tekniğini bilen akademik eğitim almış genç sanatçılar, ancak başvuruları kabul edildiği takdirde çalışma imkânı bulabilmektedirler. Alanında uzman sanatçıların ise eser karşılığı üretim yapmaları mümkündür.

Genel olarak baktığımızda profesyonel hizmet veren baskı atölyelerinin 2 yada 3’  geçmediğini görüyoruz. Bunun yanında özel mekânların dışında bu sanatı uygulayıp üretime yönelik hizmet veren sadece üniversitelerin baskiresim at lyeleridir. Türkiye genelinde ise sadece ders programında  zg n Baskiresim uygulaması olan kurumlarda sürdürülmektedir.

Üretim olanağı veren atölyeler dışında, sanatı destekleyen ve teşvik eden kurumların faaliyetleri arasında, 67 yıldır sürdürülen Kültür Bakanlığı Devlet Resim ve Heykel Yarışması bünyesinde yer alan Özgün Baskiresim yarışması, Yaşar Holding'in DYO Resim Yarışması'nda zaman zaman yapılan özgün Baskiresim Yarışması, Mimar Sinan Üniversitesi, Devlet Resim Heykel Müzesi Mini-Baskiresim Yarışması, Ankara Exlibris Derneğinin düzenlediği yarışmalar, Hacettepe Üniversitesi Baskiresim Sempozyumu, Çukurova Üniversitesinin Özgün Baskiresim Yarışması ve bazı sanatçıların üniversite ya da kurumlarda düzenledikleri çalıştay uygulamalarını görüyoruz. Bu çalışmalar son yılların sanat adına olumlu sayılabilecek girişimleridir. 1983- 1986 yılları arasında Viking kâğıt firmasının düzenlediği Özgün Baskiresim Yarışması ise kendi dönemi içinde çok başarılarla imza atmış ve yaratmış olduğu teşvikten dolayı standardı yüksek bir katılım sağlayarak Özgün Baskiresim sanatında önemli sanatçıların yetişmesine öncülük etmiştir.

Bugün birçok ülkede uygulanan profesyonel baskı atölyeleri ülkemiz için artık bir ihtiyaç haline gelmiştir. Eğer bu mekânlar çoğalırsa Teknik yönden tecrübesi olmayan sanatçıların bu atölyelerde ücretini ödeyerek çalışabilmeleri mümkün olacaktır. Böylelikle çizimlerini kalıplara aktardıktan sonra, geri kalan baskı işlemlerine karışmadan teknik eleman yardımıyla üretim yapabilirler. Bu sistem yurt dışında oldukça yaygın hale getirilmiştir. Kalifornia Sanat Akademisi, Two River Baskı Atölyesi, Marja Leena Rathje Enstitüsü Baskı Atölyesi gibi isimler dünyanın birçok yerinde yaygın olarak hizmet vermektedir. Kim olursa olsun, ücret ya da eser karşılığı istediğiniz atölyede rahatlıkla baskı yapabilirsiniz. Ancak bizde henüz bu sistem oturmadığı için bütün zahmeti sanatçının kendisi yüklenmektedir. Bunun yanında eğer sanatçı baskı işlemini kendisi yapmayı istiyorsa bu tamamen tercihe bağlıdır. Zaman ve fiziki şartların yükünü taşımak istemeyen sanatçılar ise istedikleri zaman çalışabilecekleri mekânı ne yazık ki bulamamaktadırlar. Bu nedenle bu amaca yönelik atölyelerin kurulması, hem sanata hem de Özgün Baskiresim sanatına büyük bir üretim hizmeti sağlayacaktır. İhtiyaç olmasına karşın, henüz çok yetersiz olan bu mekânların sayısı Türkiye'de parmakla gösterilecek kadar sınırlıdır. Zaten birçoğunun İstanbul'da bulunduğu bu mekânların, sadece isim yapmış sanatçılara yönelik hizmet vermesi, geriden yetişen genç sanatçılara ya da bu alanda gönüllü üretmek isteyenlere büyük bir engel teşkil etmektedir.

Baskıresim sanatının hangi tekniği olursa olsun, profesyonel baskı elde edebilmek için belli bir teknik ustalığa ulaşmak gerekiyor. Ancak sanatta önemli olan yaratıcılıktır. Bazı sanatçılar, yaratıcılığını kendi teknik ustalığı ile bütünleştirebildiği ya da bu serüvenden zevk aldıkları için çalışmalarını başka bir kişiye bastırmayı tercih etmemektedirler.

Başından beri dile getirdiğimiz özgün Baskıresim sanatının yaygınlaştırılmasına yönelik neler yapılabilir konusunda en önemli hizmet anlayışının, teknik ortama yönelik atölyelerin yaygınlaştırılmasıdır. Üretimi artıracak ne kadar çok olanaklar yaratılırsa, sanat da o ölçüde gelişir.

Resim 23 S.Saim Tekcan – Serigrafi

4.4.2. Yurtdışında Sanat Müzeciliği Yapılanmasına Karşı Türkiye'nin Perspektifi ve Özgün Baskıresim

Modern Toplumlar için müzecilik, tarihi kültürel varlıkları yaşama aktarabilme adına çok önem taşımaktadır. Ülkemizdeki müzeciliğin genel tarihine baktığımızda ise ancak 150 yıl kadar geriye gidebildiğini görüyoruz. İlk müzenin kuruluşu Batı kültüründe olduğu gibi “saray” bünyesinde gerçekleşmiştir. 1846 yılında Harbiye Nazırı Fethi Ahmet Paşa, Topkapı Sarayı içinde biriken çeşitli hediye ve ganimetleri Aya İrini’de sergileyerek ilk müzecilik örneğini vermiştir.

Önceleri, müze teşkilatını bilen kişilerin olmaması, bu görevlerin yabancı uzmanlara devredilmesine neden olmuştur. “1874’li yıllarda Müze-i Hümayun’un müdürü olarak atanan Alman Dr.Philip Anton Dethier, ‘Asar-ı Atika Nizamnamesi’nin hazırlık aşamasında tarihi eserlerin korunmasına yönelik, yurt dışına çıkışını engelleyen bir madde koymadığı için yabancıların tarihi eserleri kaçırmalarına da fırsat yaratmıştır. Ancak yasal hale getirilen bu düzenleme daha sonraki yıllarda kaldırıldığı halde zihniyet devam etmiştir.”³³ O günden bugüne kadar olan süreçte, devlet izniyle başlatılmış bu yağlama zihniyeti, ülkemizde müzecilik oluşumunun hala niye sancılar çektiğini ve temelinde yatan yanlışı bize anlatmaktadır.

1881 yılında Osman Hamdi Beyin müze müdürlüğüne getirilmesiyle, yurtdışına kaçırılan eserlerle ilgili yasal engelleme getirmiş ve ilk modern müze anlayışını yerleştirmiştir. Türkiye’de özellikle Cumhuriyet sonrası müzeler, zaman içinde farklı bakanlıklara (Milli Eğitim Bakanlığı, Kültür Bakanlığı, Milli Eğitim ve Gençlik Bakanlığı) bağlanarak Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından denetlenmeye başlamıştır.

Bunun yanında Türkiye’deki sarayların iki şekilde yönetimi sağlanarak da müzeler oluşturulmaya başlanmıştır. Biri T.B.M.M.’ne bağlı Milli Saraylar, diğeri de Kültür

³³ <http://29excavations.kou.edu.tr/Sayfa/O-Hamdi.htm>

Bakanlığına bağı saraylardır. Ancak işleyişleri bakımından tamamen farklı olan bu mekânlar, Atatürk'ün emri ile koruma altına alınmış ve ölümünden sonra da sürdürülerek müzeleşme süreci başlatılmıştır.

Son yıllarda, müzelerimiz, Kültür ve Turizm Bakanlığına devredilmesiyle devlet politikaları arasında sıkışıp kalmıştır. Çünkü Türkiye'de devlet kültür politikalarının sürekli değişimi ile doğan boşluklardan yararlanan kültür tacirleri, sahip olduğumuz değerleri el altından yurtdışına kaçırarak müzelerin içini boşaltmışlardır. Sonuçta müzesiz bir toplum haline getirilmeye çalışıyoruz. Ayrıca müzecilik konusunda uzmanların yetiştirilememesi ya da yetiştirilenlere de sahip çıkmaması, sanki bu ülkenin acizliği gibi bir duruma dönüştürülmüştür.

Müzeler, bireylerin yaşam boyu daha kaliteli ve bilinçli gelişebilmeleri, kültür varlıklarını tanıyabilmeleri ve geçmişten gelen değerleri sahiplenip miras bırakabilmeleri için oluşturulmuş kültür mekânlarıdır. Evrensellik diyoruz, ama ülkemizde kendi değerlerimizi sunabileceğimiz doğru dürüst bir müzemiz bile yok. Ancak bu soruna el atan özel kurum ve kişilerin girişimleriyle, son yıllarda bir hareketlenme başlatılmasına rağmen, gelişmiş toplumları yakalamamız yine de çok zor. Neredeyse bir asır gerideyiz.

“Çünkü evrensellik ve bireysellik müzede canlandırılır. Ulusa, devlete ve kamuya ait düşünceler müzede cisimleşir; yurttaş müzede terbiye edilir; akıl ve tarih müzede sahnelenir; sanat ve sanat tarihi burada “ıcat” olunur.”³⁴ Bu anlayışı ülkemizde görmek mümkün değil. Sanat eserleri (resim, heykel vb.) devlet kontrolünden çıkmış özel kurum ve kişilerin ellerinde, orada burada heder edilmektedir.

Biri İstanbul'da, diğeri Ankara'da bulunan Resim ve Heykel müzelerinin çağdaş Türk sanatını koruyup sergileme imkânları yok denecek kadar azdır. Ankara'da Kültür Bakanlığına bağı olan Devlet Resim ve Heykel Müzesi'nin şu anki durumu da zaten içler

³⁴ <http://www.iletisim.com.tr/iletisim/book.aspx?bid=1260>

acıdır. Devlet planlamalarında müzelerin iyileştirilmesine yönelik kalkındırma fonları'nın da olmayışıyla bu kurumlar her geçen gün geriye gitmekte ve toplumun değerlerini yok etmektedir. Özel girişimlerle kurulan müzelere de belli bir fon ayrılmadığı için onlar da kendi kaderlerine terk edilmiş bir durumdadırlar.

Dünyada bu işler çağın gerektirdiği ölçülere uygun, toplumun beklentilerine paralel, yeni projelerle desteklenmektedir. “Mesela, ICOM (Uluslararası Müzeler Konseyi) müzelerinin toplumsal ve eğitsel rollerinin önemini vurgulayarak, toplumun her kesimiyle ilişki kuracak etkinlikleri gerçekleştirmeyi plan ve önerilerine eğilmiştir. Müzelerin geçmiş birikimlerinin korunduğu depo ve bilgi kaynakları geliştirilerek, toplumun yaşam boyu keyifle başvuracakları birer kültür ve eğitim merkezi olmaları misyon olarak benimsenmiştir.”³⁵

Ayrıca yerel kültürleri koruma amacıyla başlatılan “kent müze” projeleri" ise tüm dünyada yaygınlaşmaktadır. “2005 yılında Moskova’da CAMOC (Kent Müzeleri Koleksiyonları ve Etkinlikleri Uluslararası Komitesi) adı altında toplanan 13 ülke temsilcisi kentsel yaşam tarih ve kültür değerlerini yaşatma amaçlı müzecilikte yeni bir anlayış geliştirmişlerdir.”³⁶ Tarihi zenginliklerle dolu bir ülke olarak bizde de bu yapılanmanın başlatılması sevindirici bir durumdur. Mesela, belediyelerin işbirliğinde açılan Bursa ve Antalya Kent Müzeleri, Gaziantep Açık Hava müzesi (Yasemek) tarih-kültür ve sanat değerlerini koruma ve yaşatma bakımından şimdilik diğer şehirlere örnek olmaktadır.

Ülkemizde sanatsal değerlerin ne kadarı mevcut, ne kadarına sahip çıkılıyor tartışılır. Günümüzde artık yaşadığımız çevreye bile yabancılaşmamız sonucu, birilerinin çıkarları doğrultusunda alınan kararlarla toplum değerlerini tanımaz bir tutum içinde, geleceğe bırakacağımız mirasımız yok edilmektedir. Bu yüzden acilen uzun vadede, kalıcı ve geçmişe yönelik sahip çıkılacak müzelerin yaygınlaşması gerekmektedir.

³⁵ <http://www.evrenselbasim.com/ek/dosya.asp?id=2343>

³⁶ <http://www.tarihvakfi.org.tr/download/kentmuzemakale.doc>

Resim 24 İstanbul Modern Grafik Sanatlar Müzesi (İMOGA)

“Çok zayıf buluyorum. Avrupa’da her 18 dakikada bir müzenin açıldığını düşünürsek Türkiye’nin ne kadar geri kaldığı ortaya çıkıyor. Almanya’nın her kasabasında şehrinde müzeler var. Sayıları binlerle belirtilebilir. Oysa bu ihtiyaç bizde yok mu? Var tabii ki, ama finans kaynaklarının doğru yönlendirilmemesi bu durumu yaratmaktadır. Eğer ekonomik bağımsızlık yoksa sonuçta müdahale içinde kalırsınız ve gelişmenizi de istemezler.

Dışarıya bağımlılıktan kastım şu: insanların özgün düşüncesi olması gerek. Çünkü bağımlı olan insanların bir şey yaratması düşünülemez. Ekonomik olarak rahat olmanız gerek, zihniyet olarak hazır olmanız gerek. Bağımlı olmadan özgür düşünmeniz gerekiyor. Özgür olabilmek için de kültür şart. Ancak ülke olarak ne yazık ki özgür değiliz. AB kanunları, okutacağımız kitaba bile karışıyor. Bunlar iyi niyetli yapılan yükümlülükler değildir. Borçtan kurtularak özgürlüğümüzü elde etmemiz gerekir.” (İstanbul 2007 : 56)

Ancak her şeye rağmen yıllardır yetersiz olan müzecilik olgusuna karşın, son yıllarda özel teşebbüs girişimleriyle de olsa kanayan yaraya parmak basılmaya başlandı. Çünkü bu alanda yetişmiş sanatçıların bu konudaki ısrarlı tutumları ve kendi gayretleriyle müze oluşumunda, gerek kuruculuk, gerekse danışmanlığını yaparak hareketlenmeyi başlatmışlardır. Bu oluşum içinde Sabancı (Sabancı Müzesi), Koç (Rahmi Koç Müzesi), Eczacıbaşı (Modern Sanatlar Müzesi), Suna ve İnan Kırac Vakfı (Pera Müzesi), Yaşar

Holding (Selçuk Yaşar Resim Müzesi), Burhan Doğançay (Doğançay Müzesi), Anadolu Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, Trakya Üniversitesi ve Atatürk Üniversitesi'nin çabalarını görüyoruz. Umutlarımız sayılarının artması yönündedir.

Özellikle Anadolu Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesinin Güzel Sanatlar Fakültelerinin girişimiyle başlatılan müzelerin ise uluslararası düzeyde bir koleksiyonu bulunmaktadır. Her iki müzenin de Özgün Baskıresim alanında ayrı bir oluşuma gitmeleri onlara kurumsal sanat kimliği bakımından zenginlik kazandırmaktadır. Önümüzdeki yıllarda açılacak olan Marmara Üniversitesinin Çağdaş Özgün Baskıresim Müzesi ile üniversiteler artık sanat eserlerinin misyonlarını taşımaları bakımından değer kazanacaklardır.

“Müzecilik kültürümüz henüz yerleşmedi. Biriktirme ve koruma kültürü yok. Biz, hep günübirlik yaşar ve daha sonra arar dururuz. Kayıp diye bir şey yoktur. O an öyle sahip olursunuz. Ben bunun farkındalığı ile geçen sene TÜYAP ta afişler sergiledim ve hepsi de bana ait afişlerdi.

1987 yılında Üniversitenin Fakülte bünyesinde ilk sanat galerisini kurarak sergi açtık ve bu sergide çok üst düzey sanatçıların eserlerini sergilendik. Sanatçılardan eser satın alındı veya bağışlandı ve bir şekil 10 yıl içinde 80 adet eser biriktirerek bir üniversite koleksiyonu oluşturuldu Daha sonra orası kapanınca üniversitenin kütüphane salonuna taşındı. Ama bu da işe yaramadı. O zaman bir müze kurulsun istedik.

Tabiatı Koruma Varlıkları Kültür Bakanlığına bağlı Genel Müdürlük denetimine geçince, eserleri koruma altına alarak Çağdaş Sanatlar Müzesi'ni kurduk. Geçmiş yıllarda biriken eserlerin içerisinde tasnif yapmak için tekrar komisyon oluşturup eleme yaptık. Bugün 10 yıllık gayretimiz sonucu müzede 180 sanatçının 330 u aşkın eseri bulunmaktadır.”
(Eskişehir 2007 : 62)

Son yıllarda yaşanan bu hareketlenmeyle çeşitli sermaye gruplarının kendi reklâm-tanıtım faaliyetlerinin bir parçası olarak düşünseler bile, yine de oluşuma hız verdikleri ve sanat müzeciliğine yeni bir anlayış getirdikleri düşünülüyor. Yıllardır devlet elinde yaşatılmaya çalışılan müzelerin güncel sanat hareketleriyle beslenememesi nedeniyle işlevleri zayıflamaya başlamıştır. Genellikle de birkaç arkeolog ya da sanat tarihçisinden oluşan kısıtlı kadrosu ve dar bütçeleriyle, bürokratik sorumluluklar altında ezilip, yetersiz denetim yüzünden tahrip edilen mekânlar haline dönüşmesi, son yıllarda başlatılan bu hızlı müzecilik hareketlenmesinin temel nedenidir.

Resim 25 Anadolu Üniversitesi Çağdaş Sanatlar Müzesi

Özellikle Özgün Baskıresim sanatında dünyada bile bu standartta olmayan bir Grafik sanatlar müzesinin (İMOGA) kurulması ülkemiz için büyük bir kazanımdır. Kuruculuğunu yapan S.Saim Tekcan, yılların birikimi ile sahip olduğu sanat eserlerini bu mekânda toplayarak topluma izleme şansı sağlamıştır. (Resim 24)

Bunun yanında Baskiresim alanında diğer bir müze olarak BAKSI'yı görüyoruz. Hüsamettin Koçan'ın başlattığı müze inşaatının yakında bitmesiyle ülkemiz yeni bir Baskiresim müzesine sahip olacaktır. İçinde Baskiresim eserleri de barındıran diğer bir müze ise Balıkesir'de Devrim Erbil'in kuruculuğunu yaptığı mekândır. Sonuçta tüm bu geç başlanmışlıklara rağmen, sanatın uluslararası ilişkileri ile toplumumuzun ileriki yıllarda daha birçok müze kazanacağı inancındayız.

3.4.3. Sanatçıların Özgün Baskiresim Sanatı ve Eğitimine Olan Katkısı

“Öğrencilerimle yaptığım çalışmalarda resimde bir kompozisyonun nasıl kurulacağını ve buna uygun tekniğin nasıl belirleneceğini tartıştığımız zaman, Özgün Baskiresmin Resimden farklı olmadığını görüyorlar. Bu nedenle, başlangıçta sorunu siyah-beyaz çalışma ile çözebileceklerini ve bir gravür denemesiyle daha iyi sonuç alacaklarını belirtiyorum. Ya da siyah-beyaz çalışmayla birlikte bir renk ilişkisini düşündürüyorum. Bunu ağaç baskıda da deneyebilirler. Doğal olarak öğrencim hemen şunu anlıyor; Baskiresim çalışmaları farklı teknikte olsa, sanatın içinde resimle özdeş yaratımlardır. Bazı öğrencilerim tuvalde soyut düşünürken, Baskiresim de figüratif çalışabiliyorlar. İkisini yan yana koyup figüratif ve soyutu ele aldıklarında, iki teknik arasındaki ilişkinin nasıl yansıdığını hemen görebiliyorlar.

Başlangıçta yanlış önyargılar oluşabiliyor. Gravür, ağaç baskı dendiği zaman figüratif olmak zorundaymış gibi çok yanlış bilgiler ortaya çıkabiliyor. Sanırım bunu okula gelmeden önce dışarıda öğreniyorlar. Çünkü Türkiye'de çok az sayıda soyut Gravür çalışan var. Diğerlerinin tamamı motife, biçime, görsel doğa nesnelerinin resimlerine yer veriyor. Bizim gördüğümüz doğa nesnelerini gravür tekniği ile ortaya çıkardıklarında doğal olarak bu yeni başlayanların aklında hep böyle kalıyor. Bu teknikte ürettiğiniz zaman kendilerini mutlaka optik öğeye dayalı nesneler, formlar ortaya koymak zorundaymış gibi hissediyorlar. Oysa bu yaklaşım tamamen yanlış. Bunun böyle olmadığını öğrenciye anlatmaya çalışıyoruz. Bu yüzden çağdaş sanat eğitiminde katkımın olduğunu düşünüyorum.” (Ankara 2007 : 41)

Araştırmaya katılan sanatçılara Özgün Baskıresim sanatı ve eğitimine katkıda bulunup bulunmadıklarını sorduğumuz zaman, çoğunun yanıtları olumlu yöneydi. Bunda haklı oldukları da bir gerçektir. Çünkü hem üretimleriyle hem de faaliyetleriyle, dünden bugüne ölkemiz adına ne kadar mücadele verdiklerini görüyoruz. Mustafa Aslier, Nevzat Akoral, Mürşide İçmeli, Ali Teoman Germaner kuşağı ile yaşanan sıkıntılar, zaman içinde kurumsallaşmaya yönelik sanatçı tavrıyla verilen mücadeleye dönüşmüş ve Türk Özgün Baskıresim sanatı uluslararası arenada sanatsal kimlik kazanmıştır.

“Vicdanen düşündüğüm zaman, devlet beni ilkokuldan alıp bu aşamaya getirdi, belli yükümlölükler verdi ve benim ben olmamı sağlayan en büyük disiplini yarattı. Onun için hep bunu sorguluyorum. Devletin bana verdiğini ben acaba ona verebildim mi? Ben ne derece topluma faydalı olabildim. Onun için de hala çeşitli kurumlarda baskıresim ve boya uygulamaları yapıyorum, konuşmalara gidiyorum. Sempozyumlara katılıyorum. Mesela 24 Kasım’da Niğde Üniversitesi’nde çok önemli bir konuşma yaptım. Bu konuda çok yoğun bir ilgi vardı ve çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Önümüzdeki aylarda Bilkent Üniversitesi Sergi Salonu’nda bütün insanlara açık olmak üzere Baskıresim uygulaması yapacağım. Yine 2 kitabım Özgün Baskıresimle ilgili olacak.

Bunun yanında desenle ilgili bir kitap yazdım. 1991 yılında 67 ölkeli katılımı Osaka bienalinde Türkiye’yi temsil ettim. Şili bienalinde yine 2-3 kişi içinden biri bendim. 125 sanatçının katıldığı Avrupa Kültür Fuarında tek sanatçı olarak Türkiye’yi temsil ettim. Kore, Paris, Köln, Brüksel, Rotterdam ve Pakistan’daki sergilere katıldım. Özellikle Pakistan’daki üniversitelerle olan ilişkilerimle sayesinde faaliyetlerde bulundum ve orada açtığım sergiden bir ay sonra ziyarete gelen bir grup öğrenci Türkiye’de yüksek lisans yapma imkanını sağladım. Kasımdan ocak ayına kadar gelen bu gençler özel öğrenci olarak Yüksek Lisans programında eğitimlerini tamamlayıp mezun oldular. Ayrıca Koreli ve İranlı öğrencilerin danışmanlığını da sürdürdüm. Bu öğrenciler kısa sürede eğitimlerini bitirip gittiler. Sonuçta ben bu alanda elimden geleni yaptığıma inanıyorum.” (Ankara 2007 : 62)

Güzel Sanatlar Fakültesi, Eğitim Fakültesi bünyesinde öğretim elemanı olarak hizmet veren sanatçılarımızdan Prof. Dr. Mustafa Aslier, Nevzat Akoral, Prof. Dr. S.Saim Tekcan, Prof. Dr. Devrim Erbil, Alaatin Aksoy, Prof. Dr. Hasan Pekmezci, Prof. Dr. Atilla Atar, Prof. Dr. Bünyamin Özgültekin, Prof. Dr. Hüsnü Dokak ve Doç. Dr. Hatice Bengisu, Özgün Baskıresim sanat eğitimine yönelik kuruculuk görevleriyle, sanatın akademik ortamda yaygınlaşmasına büyük katkılar sağlamışlardır. Bu atölyelerin varlığı ve profesyonel işlevi, diğer kurumlara da örnek olmuştur. Yurtdışında sanat eğitimcisi olarak görev yapan diğer bir sanatçı Prof.Dr. Martin R. Baeyens ise ülkemizdeki birçok üniversitede açtığı sergiler ve yaptığı çalıştay uygulamaları ile uluslararası katılım sağlamıştır.

S.Saim Tekcan'ın Çağdaş müzecilik anlayışı, Nevzat Akoral, Mürşide İçmeli, Devrim Erbil, Hasan Pekmezci, Bünyamin Özgültekin ve Hasip Pektaş'ın Dernek ve Vakıf kuruculuğu ve diğer sanatçıların üretimleriyle bulundukları katkılar, bugünkü özgün Baskıresim sanatının Türk sanatı içinde önemli bir yere gelmesini sağlamıştır.

“Hem sanatçı olarak, hem eğitimci olarak gerçekten çok hizmetlerim oldu diyebilirim. Sevdirmeye ve öğretmeye çalıştım. Seyirciyi işlerle buluşturmaya gayret ettim. Sonuçta bu sevginin karşılığı olarak da güzel sonuçlarını görüyorum.” (İstanbul 2007 : 70)

“Kendime göre katkıda bulunduğumu zannediyorum. Sergi açtım, işlerim yayımlandı, dergilere kapak oldu. Bunlar tabii ki Özgün Baskıresim sanatının yaygınlaşmasını sağlamak amacıyla yapılan çalışmalardı. Kendi çapımda bir şeyler yapmaya gayret ettim.” (Ankara 2007 : 81)

4.4.4.Sanatçı Faaliyetlerinin Çağdaş Özgün Baskıresim Sanatı Adına Kazanımları

Her sanatçı bulunduğu ortama göre sanatın gelişimine ve yaygınlaşmasına katkı sağlamak için gerekli hassasiyete sahiptir. Ancak bu katkılar içinde, ürettiklerinin ölçüsü ve değeri zaman zaman değişebilir. Yönlendirici, teşvik edici, sergileyici, kurucu niteliği ve çözüme yönelik program geliştirici özellikleriyle karşılaştığımız sanatçıların gayretlerinin hem sanat ortamından hem de yapılan görüşmelerde dile getirdikleri söylemlerden rahatlıkla görebiliyoruz. Artık geriye dönüşü olmayan ve beklentilerle geleceğe adım atma zamanı gelmiştir. Özgün Baskıresim sanatının Osman Hamdi ile başlayan serüveni, bugün için evrensel sanat piyasasında yerini alarak, çağın sanat kültürünü yansıtan üretimlere dönüşmüştür. Bireysel başarılar genele yayılıp toplumsal hale gelmiştir. Bunu da sanatçılarımızın yurtdışında aldıkları başarılarından anlıyoruz. Eğer bir alanda genel bir başarı sağlanıyorsa, bu durum o toplumun kalite seviyesinin arttığını ve kazanılan ivmeyi göstermektedir.

Bu düşünceden yola çıkarak, sanatçıların kazanımlarını ele aldığımızda ülkemiz sanatına nasıl yansıdığını ve nereden nereye geldiğimizi, görüşmelerden fazlasıyla anlıyoruz. Sanatçılardan emekli olanlarının hala ilk yılların heyecanı ile daha ne yapabilirim, kaç öğrenci yetiştirebilirim, kaç kitaba daha imza atabilirim, kaç sergide ve müzede yer alabilirim ya da nasıl bir imkan bulup da müze, vakıf ve dernek kurarım duygusunu yaşamaları, ardından gelen kuşağa lokomotif göreviyle enerji sağlayarak, ülkemizdeki çağdaş sanat ortamının gelişimine hizmet vermektedirler. Bu durum bir toplumun kalkınmasında ve toplum bilincinin yaygınlaşmasında çok önemli bir misyondur. Daha da güzeli, ulus olarak tarih boyu hep yaratıcı kimliğimizle var olan ve az zamanda büyük başarılarla imza atan yaklaşımın, sanatın kalkınmasında emeği geçen düşünce aydınlarının eylemleriyle paralellik göstermesidir.

“ Özellikle teknik kullanım açısından, sanat yapıtının içinde Multiple olayını başka bir boyutta kullanıyorum. Çünkü multiple’inde tıpkı özgün Baskiresim gibi çoğaltılmış nesnelerden oluştuğunu düşünüyorum. Ancak bu konudaki değerlendirmeyi tabî ki zaman gösterecek. Bu durum plastik çözümleme bakımından bir katkı olabilir. Ancak benim esas olarak belirtmek istediğim fiziki şartlara yönelik bir katkıdır. Güzel Sanatlar Eğitimi veren bir kurumda 1995 yılında bölüm başkanı olduktan sonra, bütün teknikleri ayrı ayrı mekânlara taşıyarak, tekniğe göre atölye kavramını geliştirdiğimi düşünüyorum. Bunun yanında, sanat derneği kuruculuğu, Güzel Sanatlar Fakültesi kuruculuğu, galericilik, fuar düzenlemesi, katalog yazılarının hazırlanması gibi birçok konuda katkılarım oldu. Ancak, bir Avrupa topluluğu üyesi olsaydık tüm bu sıkıntılar çoktan aşıp, bunların yerine daha farklı işlerle uğraşılıyor olacaktık. Tüm bunlar yokluktan kaynaklanan mecburi görevlerdi.”
(İstanbul 2007 : 56)

“Belçika’da ve dünyanın birçok yerinde açtığımız sergiler Özgün Baskiresim sanatının tanıtımında büyük önem taşıyor, özellikle de yeni nesillere eğitsel bir kazanımı var.”
(Belçika 2007 : 64)

“Evet, kazanımlar sağladığımı düşünüyorum. Mono Baskiresim özellikle Monotype ya da Mono tipi dediğimiz tek baskıyı tanıtır hale getirdim. Bu tek baskı, Özgün Baskiresim ile Resim arasında tanımlanan bir tekniktir. Çünkü Özgün Baskı yöntemleri kullanılarak yapılıyor ama çoğaltılmıyor. Ders verdiğim alanlar, hem İllüstrasyon hem Grafik Tasarım hem de Özgün Baskı olduğu için bu teknikleri birleştiren bir sentez oluşturduğumu düşünüyorum. Öğrencilerim açısından düşündüğümde ise onlar içinde bir kazanım oldu. Sürekli Mono Baskı üretilip bunu sergilediğim için de bu tekniğin ne olduğunu, neler yapılabileceğini ve nereye varılabileceğini gördüm. Bu alanda farklı denemeler yaparak geliştirdiğimi düşünüyorum.

Tabi çok daha gelişmeye açık bir alan olarak Mono Baskı ile üretilen birçok isin daha sonra başka tekniklerle de kullanılarak daha başka yerlere gidebileceğine inanıyorum. Anlam yada ideoloji olarak soruyorsanız bu da kişisel bir duyarlılıktır. Yani, yaşadıklarınız, kendi hayatınızdan çıkardığınız, özümlediğiniz değerlere bağlı bir durumdur. Doğal olarak da işlerimize yansıyor. Anlık yaşananlar tesadüflerin veya ilk bakışta çok fazla anlaşılamayan ama derinleştirdiğimiz zaman baktıkça zenginleşen duyguların olduğunu düşünüyorum. Yüzeysel olmamak gerekiyor. Bu yaşananlar da sonuçta işlerime yansıdı. Yani bire bir ortaya çıkmayan ama baktıkça kendini ele veren işler üretmeye çalışıyorum.” (İstanbul 2007: 50)

Resim 26 Marin Gruev - Gravür

“Onu zaman gösterir ama 1984’te ödül komitesi aldığım ödülün gerekçesini yazarken kullandığım Serigrafi tekniğinin kattığı renklendirme anlayışında yakalanan yumuşak değerleri ifade etmişlerdir. Bu etki benim de çok hoşuma gitti ve daha sonra bu tekniği kullanmaya başladım. Çünkü benim resim dilime ve boya tadıma yakındı. Diğer kullandığım bir teknikte gravürdür. Ancak gravürde asitle yapılan işlemi her zaman her yerde uygulayamazsınız. Evinizde bir asit işlemi uygulamanız çok zordur ama ben yine de evimin alt katını gravür atölyesi yaptım. Asitle çalışmaya başladıktan sonra, evimin en üst katındaki kapı kolları bile paslanmaya başladı. Demek ki asitli işler çok özel ortamlar gerektiriyor. Bundan kurtulmak için ne yapılabilir? Asitsiz çalışacaksın, ama gravür tadını alacaksın. Bunun üzerine bir sistem geliştirdim. Çinko plakalarının üzerine kendime göre yaptığım eriyikleri yüzey akıtma ve kazıma olarak yerleştirdim. Daha sonra üzerine boya verip uygulamaya geçtim ve istediğime yakın bir sonuç aldım. Klasik anlamda gravürün verebileceği etkilerin olmasına karşın, ilave etkiler ve dokular da yakaladım diyebilirim. Hazırladığım kalıbın yüzeyinde yuvarlak iç ve dış bükeyler var. Bunu klasik gravür tekniğinde almanız mümkün değildir. Yaratmak istediğim yükselti farkları da çok fazla olduğu için 2 - 3 kademede oluşturdum. Bunu benimle çalışanlar ve öğrencilerim bilir. Artık asite gerek kalmadan iyi sonuçlar alabiliyoruz.

Ayrıca metal yüzeyin üzerine yapılan ilave dokular, metalin kendisi kadar dayanıklı olması da kullanımı daha da rahatlatıyor. Kâğıdınızın emme kapasitesine göre istediğiniz gibi kullanabilirsiniz. Hem ucuz, sağlam, yumuşak, biçimlendirmesi kolay ve renkli baskı kalıpları için de çok uygun bir teknik haline geldi. Bu kullanım gravür tekniğinde günümüz kimyasal ürünlerin verdiği zararlara karşın, en az derecede bir etkileşim doğurmaktadır. Hem plastik çözümleme bakımından hem de kullanım kolaylığı bakımından bir kazanım olduğunu düşünüyorum.” (Ankara 2007 : 62)

“Türkiye’de bugün birçok okulda Özgün Baskıresim eğitimi yapılıyorsa bunda emeğim olduğunu düşünüyorum. Bugün bu müzeyi kuran bir güç, müzenin koleksiyonunu oluştururken yıllarca Baskıresim üzerine bu kadar büyük fedakârlık ve söylemde bulunmasaydı, Baskıresim Türkiye’de anlam kazanmayacaktı. Cihat Burak, Burhan Uygur, Neşet Günel, Aliye Berger, aklınıza kim geliyorsa bu atölyede iş üretti. Eğer bu atölye olmasaydı onlar bir şey üretemeyecekti. Benim sanatçılığım ve bu atölye ile ilgili çalışmaların dışında hayatımın en büyük amacı eğitimci olarak yaptığım hizmettir. 45 yıllık eğitim hayatımda eğitimcilikten aldığım tat ve keyif benim belki yaşamımın bütününi oluşturmaktadır. Çok öğrencim oldu ve bütün bu öğrencilerimle hala keyifli bir biçimde buluşup konuşuyorum. Onlarla hala alışveriş yapabiliyorum.” (İstanbul 2007 : 67)

4.4.5. Sanatçıların Ürettikleri ve Verdikleri Eğitimin Dışında Geleceğe Dair Planları

Topluma biçim verme ve geliştirme amacıyla yola çıkan sanatçı, dünyanın farklı değerlerini, farklı araç ve yöntemlerle ifade etmeye çalışır. Zaman zaman bu ele alışlar kişinin gözüne hoş gelirken, bazen de kendi benliğine alıp götürebilir. İçinde yaşadığı toplumun tabuları, bilinçaltı ve menfaatleri sorgulanabilir. Ancak tüm bunlar daha demokratik ve özgür bir ortam yaratma amacıyla yapılan sanatsal edimlerdir. Toplumsal yaşam diyalektiğini eserleri aracılığı ile yakalamaya çalışan sanatçı bunu bir şekilde paylaşmak ister. Çünkü görmek istediği dünya düzeni de bu doğrultudadır.

Resim 27 Hatice Bengisu – Ağaç Baskı

Zamanın değişken oluşumları içinde sanatçının yaşamı daima projeler ve yaratılar üzerine kuruludur. Geçmişte verdiği mücadelenin kazanımlarıyla, gelecek adına öncelikli gördüğü sorunlara eğilip, çözüm arayışlarında bulunur. Bir sanatçı için, öncelikli olarak “yaşamın insan beyninde yarattığı tahribat” önem kazanırken, diğer bir sanatçı için de “atomik zevkler” anlam kazanabilir. Ama yaşam bir bütün olduğuna göre imkanları ölçüsünde, her sanatçı kendi sosyo-kültürel yapısını ve kazanımlarını düşünce ve sorunlar üzerine yoğunlaştıracaktır. Bu düşünce yoğunluğundan hareketle ülkemiz sanatçısı, farklı kültürel süreçten gelmesi nedeniyle de, katmanlarına yerleştiremediği varlık değerlerini yaratabilme çabası içindedir.

Yönetim politikalarından kaynaklanan sorunlar nedeniyle ülkemizde sanat yapmak ve sanatçı olmak belli birtakım sorumlulukları da beraberinde getiriyor. Sanatçı bir yandan yetersiz müze sayısı ile sanat eserlerini geleceğe nasıl aktaracağını mı düşünsün, yoksa sanatın toplumla olan içsel bağını nasıl oluşturabileceğini mi kurgulasın? Eğitimde, sergi ortamlarında, basın-yayın kurumlarında ve zihinlerde sanatı egemen kılmak tamamen bir süreç meselesidir. Bu kulvarda soluk almak, tıpkı doğayı özümseyip gücünü hissettirmek gibi bir şeydir. Eğer biz de yaşam içinde nefes almak istiyorsak sanatın gücünü anlayıp hissetmeliyiz. Bu görev de sanatçıya düştüğü için, şartlar neyi gerektiriyorsa o şekilde davranmalıdır.

Ne yazık ki ülkemizde toplumun kültür seviyesi düşük olduğu için sanat, kapalı dar mekânlarda belli çevrelerce alınıp satılır bir meta olarak değerlendirilmektedir. Oysa paylaşılmayan bir sanatın, ne topluma ne de sanatçıya bir kazanımı olabilir. Bu nedenle, sanatçının paylaşım ortamını sağlayacak ve kalıcı hale getirecek planları, bizler için oldukça hayati bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda sanatçıların çoğunun ortak planı, üretimden yana olup, sanatı daha yaygın hale getirmeye yöneliktir. Bazı sanatçı öğretim üyelerinin planları ise daha kapsamlı ve uzun vadeli yatırımlar olarak karşımıza çıkabiliyor. Mesela müze kurmak, Güzel Sanatlar Fakültesi açmak, basında eğitici programlar düzenlemek sanatçıların geleceğe dair planlarından sadece birkaçıdır.

“Çaba ve hayaller bitmeyecek. Ancak Türkiye’nin eksik olan işleriyle artık pek ilgilenmeyeceğim. Şu an benim için önemli olan, kişisel olarak neyi ifade edeceğimdir. Söyleyeceklerim üzerinde yoğunlaşacağım. Bir yandan öğretim üyeliği yapıyoruz, diğer taraftan fakülte kuruyoruz, bunun yanında da “soğuk savaş”larla uğraşıyoruz. Yani sürekli donkişotluk yapıyoruz.” (İstanbul 2007 : 56)

“Öncelikle Balıkesir’deki müzemin daha genişlemesini ve müzedeki sanat atölyemin hayata geçmesini istiyorum. Orada sergiler açarak, bunu geniş alanlarda paylaşmak niyetindeyim. Bunun dışında yurtdışında sergilerim olacak. Daha sonra çocuklara ve gençlere resim yaptırabilme amacıyla büyük bir atölye kurmayı düşünüyorum. Çocukları resim eğitimi veren bir televizyon programı projem var. Bu proje televizyon işbirliğinde özellikle 6 - 7 yaş grubuna sanatı anlatacak bir program olacak. Bu program, sadece resim yaptırma ile sınırlı

kalmayıp, sanatı ve sanatçıların yaşamlarını da içerecektir. Çünkü onların anlayabileceği bir düzeyde olmalı. En büyük düşlerimden biri de kendi adıma bir vakıf kurmak. O vakfi sağlığında çalışır hale getirip, ölümünden sonra da tüm eserlerimi yaşatan, hem de yetenekli çocuklara destek olan bir vakıf haline getirmek istiyorum. Bunlar önemli projeler. Artık 70 yaşına geldikten sonra düşünülür mü bilmiyorum, ama ben daha henüz enerjimin bunlara yeteceğine inanıyorum.” (İstanbul 2007 : 70)

“Planım var. Marmara adasında bir “Asler Müzesi” kurmak istiyorum. Ama sayısal lotodan veya milli piyangodan para çıkmasını bekliyorum. Fakat arsasını şimdiden aldım. Dağ yamacında bir arazi. Bir gün param olursa Asler Müzesi kuracağım.

Sanatçı için en iyi üretimin eğitimci olarak sürdürüleceğini düşündüm. Şimdi artık profesörlükten emekli olmuş biri olarak, bu tür yatırımlarda bulunmak istiyorum. Artık resim satmaya kıyamadığım için de onları koruyabileceğim bir mekân yaratmalıyım. (İstanbul 2007 : 81)

“Hayır. Zaten en başında bağımsız bir sanatçı olarak yola çıkmıştım. Bu yaşam çizgim içersinde 35 yıl kadar bir zaman diliminde eğitimle uğraştım. Fiilen eğitimci olarak çalıştım. Yaş haddinden de emekli oldum ve bugün yola kaldığım yerden bağımsız sanatçı olarak devam etmeyi düşünüyorum.” (İstanbul 2007 : 73)

4.4.6. Türk Özgün Baskıresim Sanatının Geleceği Açısından Sanatçıların Tavsiyeleri

“Türkiye’de artık büyük şeylerden başlamak gerekir. Devlet işleyişinde sanat yapıtının korunmasına yönelik kanun düzenlemelerine gidilmelidir. Yerel yönetimlerin desteği artmalıdır. Sanat eğitimi kurumlarının sayısı artırılmalıdır. Sanatın yaygınlaşması için bunlar gereklidir. Müzeleri artırmak gerekiyor. Fazla olduğu zaman kendi aralarında rekabeti getirip kaliteyi yükselteceklerdir. Sanat fuarlarının ve gezici sergilerin artması gerekiyor. Şirketlerin sanat giderlerinde vergi indirimi yasasına gidilmelidir. İnsanların beyinlerini hazırlayarak halkı geleceğe hazırlamak gerekiyor.” (İstanbul 2007 : 56)

Sanatın yapıcı özelliğine dayanan toplumsal gelişim süreçleri, her çağın kendi modern örüntüsüyle geleceğe dair kendi mirasını bırakmaktadır. Gelişimi sağlamak, ancak geçmişten alınan değerlerle geleceğe taşınabileceği için, “an”ın farkında olarak sorgulamak, üretmek, paylaşmak ve istikrarlı olmak gerekiyor.

Ülkemizdeki Özgün Baskıresim sanat ortamına yönelik yapılan değerlendirmeler, doğrudan sosyal sorumluluk ilkesine paralel, yenilikçi anlayışları toplumun tabanına yayma mücadelesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada, beyin ve motor gücü misyonuyla toplumun görsel gelişimini sağlayıp, daha ileriye taşımaya çalışan sanatçıların genel olarak görüşleri birbirine paralellik göstermektedir. Özellikle genç sanatçılar günümüz yaşam şartlarını ele alırken, yarına dair daha pratik çözümler getirdiklerini ve bunun yanında alanında yıllardır emek vermiş sanatçıların ise, birikimlerinden yola çıkarak eski ve yeni’nin kurduğu bağlarla kültürel akışı sağlamaya çalıştığını görüyoruz.

“Tabii ki Özgün Baskıresim sanatının daha yaygın hale getirilmesi amacıyla yapılan faaliyetler eğitim programları için çok önemlidir. Ortaöğretim kurumlarında olsun, Yüksek Öğretim Kurumlarında olsun kesinlikle üzerine düşülmesi gereken bir durumdur. Ancak mevcut şartlar henüz yeterli değil. Sanatçıların bir şekilde kendilerini ifade edebileceği ve eserlerini insanlarla daha yaygın olarak paylaşabileceği ortamların yaratılması gerekiyor.

Sanat Galerilerinin buna büyük önem vermesi lazım. En azından düzenlediği 10 serginin bir veya ikisinde Baskıresim sanatçısının işlerini sergilemelidir. Bu biraz bilinçli olmayı gerektirir. Bu hizmet Baskıresim sanatının tanıtımını ve paylaşımını da sağlayacaktır.” (Eskişehir 2007 : 62)

Yaşam hiç kimseye ayrıcalıklar tanımadığı gibi sanıldığı kadar da felaket taşıyor. Her şey insanın zekâsı ve duyguları arasında şekillenip, egolarıyla son bulmaktadır. Beklentilerimiz tamamıyla duyguların ve egoların doyum noktasına göre sağlanacağından, kalitenin seviyesi de bu doyum noktası ile belirlenecektir. Bu sebeple eğer sanatta birtakım beklentiler yaşıyorsak, önce bireylere yönelik, daha sonra da toplum genelinde estetik doyumlar sağlanmalıdır. Her yaşta insanın sağlıklı düşünebilmesi için hayati önem taşıyan

sanatsal doyumu yaygın ve kalıcı hale getirmek gerekiyor. Paylaşımında en demokratik sanat aracı olan Özgün Baskıresim alanının taşıdığı misyonla yaratıcı ve sağlıklı bir toplum yetiştirmenin yöntemleri üzerinde durulmalıdır.

“İleriye dönük planlarımız projelerimiz bitmiyor tabî ki, ama bildiklerimizi öğrendiklerimizi anında eğitimde uygulamaya çalışıyoruz. Bugün öğrendiğim bir şey varsa bunu öğrencilerimle paylaşıyorum ya da yeni şeyler öğreniyorsam bunu kendi haneme yazarak tekrar tekrar uygulayıp öğrenmeye çalışıyorum. Ama geleceğe yönelik elbette planlarımız büyük. Yaşamaya devam ediyorsak, yeni planlar, yeni projeler, yeni, çalışmalar her zaman olacaktır. Şu anda önümüzdeki serginin çalışmaları dolayısıyla, yeni projeler üretip yazılarla uğraşıyoruz. Bir takım sanatçılarla ilgili baskı sanatları tarihi dersi veriyoruz. Dolayısıyla güçlü bir dokümanla ve 3–4 yıllık bir süreci kapsayan bir programla baskı tarihini ele almış oluyoruz. Sanat eğitimi içinde birbirini destekleyen çalışmalara önem verilmelidir.” (Eskişehir 2007 : 41)

“Sivil hayatta atölyelerin çoğalması şart. Sadece kurumların eğitimine bağlı olmaması gerekiyor.” (Ankara 2007 : 41)

“Eğer sanat adına konuşuyorsak ve özellikle de kendi tarihinizde bir duyarlılığınız varsa, sanatı kontrol altına almak ve ona katkıda bulunmak bu noktada ciddi bir iştir. Bu nedenle kendi işinizi tam olarak ve sevgiyle yapıyorsanız, geleceğin dengesini (metamorfozunu) karşılamada da hazır olacağınızı düşünüyorum.” (Bulgaristan 2006 : 39)

4.4.7. Yetişen Genç Kuşak Özgün Baskıresim Sanatçılarına Genel Bir Bakış

Özgün Baskıresim sanatında emeği geçmiş sanatçılarımızın görüşmedeki genç sanatçılara yönelik izlenimleri, genelde olumlu yönde olup, eskiye göre imkânların da artması sonucu ilgilerinin çok daha yoğunlaştığı yönündedir. Baskıresim sanatının toplumsal değer olarak ihtiyaç görülmesi ve bu alana yönelik ilginin artması için yapılan tüm girişimler, günümüz genç sanatçılarının yetişmesi için oluşturulmuş programlardır. Ancak bu girişimler sonucu, yeterli sayıda ve kalitede sanatçı yetiştirilebildik mi? Bazı sanatçıların bu duruma çok olumlu yaklaşmasına rağmen, bazıları da bu kadar zahmetli bir sanat dalında uzun vadeli çalışmayı pek sevmeyen ve daha pratik yöntemlerle sonuca varmayı amaç edinen bir genç sanatçı kuşağının yetiştiğini savunmaktadırlar.

Özellikle alt yapısı kurulmuş üniversitelerin atölyelerinde verilen eğitimlerin hem teknik yönden, hem de plastik çözümlemeler bakımından daha yetkin olması, genç sanatçıları uluslararası seviyeye taşımada etkili olmuştur. Sağlıklı ortamda verilen eğitimler, bireyin yaratıcı duygu ve coşkularını tetikleyerek, sanat piyasasına hazırlamayı amaçladığı için sonuçlar da bu doğrultuda gelişmiştir. Bu beklentiler karşısında yetişen genç sanatçılarımızın birçoğunun yurtdışındaki faaliyetlerden ödül ya da en azından sergilenmeye değer bulunmaları, Türkiye’de artık özgün Baskıresim sanatının ne kadar ciddi seviyede uygulandığını bize gösteriyor.

Ancak tek kaygı verici yanı, sayılarının yeterli olup olmadığı konusundadır. Çünkü artan fiziki şartlara paralel sanatçı sayısının çok daha fazla olması gerekirken, hala Özgün Baskıresim alanındaki sanatçıların parmakla sayılacak kadar az olmalarıdır. Başlangıçta büyük bir ilgi duymalarına rağmen, daha sonraki süreçlerde fiziki şartlardan dolayı bırakmak zorunda kalmaları, Özgün Baskıresim sanatının yaygın üretimini olumsuz etkileyen faktörlerin başında gelmektedir.

Büyük özveri isteyen bu alanda, genç sanatçı adaylarının branşlaşma tercihleri, genelde çağın öncelikli gereksinimleri doğrultusunda olabiliyor. Bunda belki çağın hızlı yaşam seviyesi etkili olabilir. Sınırsız düşüncelerini sınırsız imkânlarla ifade etmeye çalışan sanatçı, çoğunlukla uzun vadede bir işi sürdürmekte zorluk yaşayabiliyor. Çünkü ortamlar sürekli değişiyor, malzemeler değişiyor ve sanattaki eğilimler de buna paralel sürekli dönüşüm içinde. Bu kadar değişken bir ortamda eskiden olduğu gibi klasik anlayışların sürekliliğini her genç sanatçıda görmek mümkün olmayabiliyor.

“Ben iyimserim. İyi şeyler düşünüyorum. Ancak Özgün baskıresim bir sabır işidir. Sadece yaratıcılık işi değil, bunun bir de zanaat yönü var. Teknik işlerin sıkıntısına da katlanmak gerekir. Gençlerde daha çok, hemen sonuç alma eğilimlerini görüyorum. Belki çağımız bunu gerektiriyor ama böyle sabırla, dikkatle, uzun uzun bir iş üzerinde çalışmak sanatın disiplini gerektiren bir yapıdır. Düşünün ki bir Mezotinta yaptığınız zaman ne kadar zamanınızı alır. Büyük çinko plaka üzerine yaptığınız çalışma ile az mı uğraşıyorsunuz? Serüveni içinde sonuca varıncaya kadar, ne kadar çok yoğun çalışıyorsunuz. Gençlik, sadece özgün Baskıresim alanında değil, diğer alanlarda da sabırsız. Bu alanda işlerini çok uzun süreli sürdüremiyorlar. Mesela Akademiyi bitirip, sürekli Baskıresim ile yoğunlaşan, ya da resimle birlikte gravür yapan çok az kişi görüyorum.” (İstanbul 2007: 70)

Resim 28 Sinan Demirtaş - Taşbaskı

Eğitim boyutlarının artık Türkiye ile sınırlı kalmaması ve gençlerin kendi imkânları ile (burs ya da özel girişimlerle) yurtdışı deneyimi sağlamaları, günümüzde olağan çabalar arasında yer almaktadır. 1970’lere kadar ancak “devlet bursu” ile yurtdışına ıkılabilirken, bugün çeşitli burs ve eğitim programlarıyla sanatı evrensel boyutta yaşabilme imkânı sağlanmaktadır. Gençler için paylaşım ortamı artık çok daha cazip ve alternatiflidir. Bu nedenle gençlerin daha yaratıcı ve üretken olmaları beklenmektedir. Bir kuşak değişiminin yaşandığı şu günlerde, genç sanatlara çok daha fazla iş düşmektedir. Geçen süre içinde sıkıntıların aşılması, şüphesiz bundan sonraki yaratımlara daha olumlu yansıyacaktır. Sonuçta sanatların gençlere en büyük tavsiyesi, daha idealist çizgide ve özveriyle çalışarak yaratım güçlerini daima paylaşmaları yönündedir. Sanatımızın geleceği açısından onlardan çok şey bekleniyor. Çünkü onlara olan büyük bir güven var.

“Yarışma ve sergilerde gördüğüm çalışmalardan, genç kuşak sanatların geçmişteki sanatlardan daha verimli olduğu inancındayım. Bunu, çok kişi tersine düşünebilir, ama ben öyle düşünmüyorum. Çünkü teknik olarak eskiden alet bulmak için akla karayı seerdik. Malzeme yoktu. şimdi ise piyasada rahatlıkla bulabiliyorsunuz. Kâğıt yoktu, boya yoktu, olanaklar yoktu. Onun için genç kuşak olanakları da daha iyi kullanıp boyut olarak da etki olarak da daha farklı şeyler yakalayabiliyorlar. Ben ümitle bakıyorum.” (İstanbul 2007 : 53)

4.5.

Teknolojik Gelişmelerin Plastik Çözümler Bakımından Ele Alınışı ve Materyal Kullanımı

4.5.1.Teknolojik Gelişmelerin Baskıresim Sanatına Yansıması

Eski Yunan döneminde “bilgi ve yetenek” anlamında “techne” olarak ifade edilen “Teknoloji” kavramı, insanın yüzyıllardır vazgeçemediği büyümlü bir yaratım aracıdır. Sanatçıların da hayranlık duyduğu teknolojik gelişmeler, gücünü esas olarak 20.y.y’da göstermeye başlamıştır.

Makineleşme ve sanayinin getirdiği teknolojik ortam, insan yaşamında baskın bir rol oynarken, klasik değerleri de çok seri olarak geride bırakmaktadır. Avrupa’da Rönesans’tan bu yana, sanatta öncelikli olarak görüneni taklit etme kaygısı, teknolojinin de gelişimiyle yerini yeni ve farklı arayışlara bırakmıştır. Resim sanatındaki boya ve malzeme sanayisinin ilerlemesi, zengin materyal üretimi sanatçıya cazip gelirken, zamana bağlı estetik arayışlarını bu doğrultuda geliştirmiştir. Doğanın ve yaşamın ihtiyaç ve beklentileriyle estetik anlatıma yönelik biçimlendirilen sanat, artık modern çağın teknolojik ortamında kuramsal ve fiziksel yönde şekillenmektedir.

21.Yüzyılda bilgi üretiminin sonucu olarak çeşitli yansımalarla karşımıza çıkan üretimlerdeki teknolojik gelişimler, yeniden sorgulanmakta ve disiplinler arası etkileşimlerin toplumsal yansıması olarak ele alınmaktadır.

Sanat disiplinleri içinde materyalin en yoğun kullanıldığı alan olarak gördüğümüz Özgün Baskıresim sanatı ise yüzyıllar boyu yaşamımızın sanatsal üretimine katkı sağlamıştır. İlk denemelerden beri, malzeme ile biçimlendirdiği anlatımlarını, bugün de aynı yaklaşımda sürdürmektedir. Gravür olsun, Ağaç Baskı olsun, bütün tekniklerde

sonuca ulaşabilmek için en basitinden bir çizim aleti ya da oyma ucu gereklidir. Bu aletler zaman içinde ihtiyaçlara göre geliştirilmiş ve temel kullanım araçları haline gelmiştir.

Yüzeyin biçimlenişinde yaratılacak farklı ton ve renkler, belli teknik işlemlerle sağlanabileceği için teknoloji, Özgün Baskıresim sanatı için ayrı bir önem taşımaktadır. Kalıbın hazırlık aşamasına kadar gerekli olan teknolojik ihtiyaç kâğıda aktarılan kadar yine devam eder. Pres ya da baskı makinesinin kalitesi, yine sanatçı için ayrı bir önem taşımaktadır.

Son yıllarda teknik uygulama sırasında insan gücü kaybını önlemek amacıyla üretilmiş hidrolik baskı presleri, gerçekten teknolojinin sanatçıya olan bir hizmetidir. Farklı yöntemlerle hazırlanmış her tekniğe uygun özellikte baskı kâğıtları, her teknik için farklı kimyasallarda geliştirilmiş baskı boya, transfer film ve emülsiyonlar, çözeltiler, katkı malzemeleri baskı işlemini daha sağlıklı gerçekleştirebilmek için oluşturulmuş materyal zenginliktir. Bu durum doğal olarak sanatçının tercihlerine de yansımaktadır. Sanatçı üretimlerini gerçekleştireceği tekniği seçerken, teknik imkânlarını kendine yakın gördüğü yöntemlerle belirler ve uzmanlaşır. Ancak bazı sanatçılar için teknik zenginlik bazen pek bir önem taşımayıp, sınırlı malzemeyle bile çok iyi işler çıkarabileceğini savunmaktadırlar. Bir başka deyişle, eskiden olduğu gibi klasik yöntemlerle istenilen tasarımın sonuca dönüştürülebileceğini düşünüp, üretmektedirler.

“Teknolojik gelişmenin olumlu katkılar sağlayacağını düşünüyorum. Fakat unutmamak lazım ki, gravürde de tutuculuk bazen çok önem kazanabiliyor. Onun için, sanat yapmak adına, biraz tutucu olmalıyım demek gerekiyor.” (İstanbul 2007 : 67)

“Teknolojik gelişmeler, sadece baskı sanatının biçimini etkiler. Sanatın içeriği her çağdaş sanat döneminde olduğu gibi aynıdır. En büyük sorun eski ve yeninin bütünleşmesinde yatmaktadır. Çünkü bugünkü kültürel yaşam ya da modern toplum sanatı provoke edebilir ya da ilham verebilir. Teknoloji de bu anlamda araçtır.” (Bulgaristan 2007 : 40)

Savundukları görüşün sanatsal yaratımda ince bir çizgi oluşu ve anlatım dilinde teknik zenginliğin illa ki şart olmadığı yönündedir. Ancak genel olarak, yaşamın gözlemlerine dayanan estetik arayışlarda simetriyi, dengeyi ve ritmi akla ve duygulara yatkın bir dille anlatabilmek, sanatın her üretiminde temel kavram olduğuna göre, bilim ve teknolojinin aritmetiksel dengeleri de bir noktada buluşacaktır. İşte sanatla teknolojiyi birbirine bağlayan zincir de bu olsa gerek. Baskı sanatlarında üretimin kalitesinde teknik ustalık ve içtenlik önem kazanırken, fiziksel zahmet diğer disiplinlere nazaran olumsuz bir durum yaratabilir. Yorucu veya sıkıntı yaratan bu süreçler, sanatçının yorgun ve gergin psikoloji içine girmesini sağlayacağından, üretimden zevk almasını da engelleyecektir. Çünkü sanatçı yoğun duygularıyla, anlık heyecanlarını aktarabileceği bir yüzey üzerinde çalışırken, gerilim yaratabilecek şartlardan kaçınması gerekir. Buna bir de teknik zorluk eklendiğinde, üretim koşulları daha da ağırlaşacaktır. Dolayısıyla Baskıresim sanatında teknolojik gelişimler her zaman, sanatı ve sanatçıyı desteklemiş ve bundan sonra da destekleyecektir.

“Zenginleştiriyor, çünkü anlatım olanaklarını çoğaltıyor. Belli sınırlara bağlı olmak sanatçıyla ilgili bir durumdur. Malzemeler değişip yeni materyaller girdikçe ve bir takım kompozisyonlarla anlatım dilleri oluştuğunda sanatçı kendini daha özgür hissedecektir.”
(İstanbul 2007 : 60)

4.5.2. Dijital Baskıresim Sanatına Genel Bir Bakış

Dijital sanat, genel anlamda üretilişinde bilgisayarın rol aldığı ve fiziksel olmayan nesnelerin ifadesine yönelik tutum sergileyen bir sanat anlayışıdır. Bu süreçte bilgisayar geleneksel anlamda bir yardımcı araç olarak kullanılırken, sanatın yararına sürekli yeni anlatım yolları da sunmaktadır. Özellikle 1990'lardaki dijital devrim sonrası sayıları hızla artan dijital ressam ve baskıcılar, çağın gereği sosyal olaylara olduğu kadar, malzemeye de egemen anlayışta üretimlerde bulunmuşlardır. Dijital tekniğin sağladığı imkânların çeşitliliği, sanatçılara araç, ortam veya konu olarak kullanabilme seçimini yaratmıştır.

“Bu alanda ilk isim olarak Kalifornialı müzisyen Graham Nash’in siyah beyaz fotoğraflarını çoğaltma isteği ile yaptığı araştırmalar, Dijital Baskının gelişiminde öncülük etmiştir. Ancak Nash, bilgisayar üzerinde bir yılı aşkın süre ile yaptığı çalışmalar sonucu baskı kalitesinde pek tatmin edici sonuçlar alamamıştır. Bu olay üzerine R. Mac Holbert daha kaliteli basabileceği bir yazılım programı hazırlayarak, püskürtmeli 3047 İris modelini ortaya koymuş ve tüm dünyada ilgi uyandıran dijital baskı yöntemini baskı alanında yeni bir teknik uygulama olarak sunmuştur.”³⁷

Günümüzün sanat disiplinleri, ürettiği eserlerde zamanın akışını materyal denemeleriyle daha sonraki dönemlere aktarmayı hedefleyerek, teknolojik gelişmelere paralel açık bir tavır sergiler. Dijital Baskıresim çalışmaları da bu yaklaşımlardan biridir. Klasik anlayıştaki çalışmalar da estetik düşüncenin hâkimiyeti sanatçının kontrolünde iken, dijital teknikte ise, bilgisayarın kapasitesine bağlı olarak hüküm sürmektedir. Bu teknikte de yine merkez sanatçıdır. Ancak bilgisayarın gücü ile sanatçının düşünce gücü bir arada bütünleşip hesaplaştığı için, bu durum tekniği farklı kılmaktadır.

Resim 29 Martin R. Baeyens – Dijital Baskı

³⁷ <http://www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/Printmakingmethods/Inkjetprintmaking.htm>

Her tekniğin imkânları ölçüsünde düşünce, estetik boyut kazanır ve savunmaya geçer. Buna paralel görsel sonuca yeni bir anlatım kazandırabilmek için bazı sanatçılar da bilgisayar imkânından yararlanarak Dijital Baskıresmi çağın yeni bir baskı tekniği olarak sunmuşlardır. Düşünsel varlığını güçlendiren ve sosyal yaşamın izlerini ifade etmekten yana evrensel arayışlar sunmaya çalışan bu sanatçılar için öncelik, teknik zahmetten uzak “mass- media” imgelerini ön plana çıkarmaktır. Çünkü nesne, insan tarafından algılanan biçimiyle sanat objesi olmadığı için, bunu sanatsal olarak ifade edip yaşamında yer alabileceği konuma getirme yöntemi de farklılık gösterecektir. Amaç, temel bir biçim ve teknik bir ortam yoluyla insan tarafından görülür, duyulur, hissedilir bir hale getirerek, öz ve biçimi insana ileten teknik sonuçlar yaratmaktır.

“Olumlu düşünmesem kendim yapar mıyım? Hala bazı Baskıresim sanatçıları küçümsese de dünyanın kabul ettiği bir gerçekten kaçmanız ya da onu dışlamanız mümkün değildir. Amerikalı çok ünlü bir ressam diyor ki “Duygu ve düşüncelerimi tiner kokusundan uzak, fırça temizleme sıkıntısından yoksun olarak hem de yüzlerce alternatiffiyle dile getiriyorum” Fotoğraf sanatı ortaya çıktığında ressamlar paniklemişti. Fotoğraf resim sanatını tahtından mı etti ? Hayır. Dijital de gravürü tahtından etmeyecektir.” (Ankara 2007 : 54)

“10 yıl önce bilgisayar teknikleri bu kadar gelişmemişti, ancak bugüne baktığımızda Dijital Baskıresim, yeni yüzyıl sanatı için sadece bir başlangıçtır.” (Belçika 2007 : 64)

Resim 30 Hasip Pektaş – Dijital Baskı

Dünyada hızla yayılan dijital sanat anlayışı ülkemizde de sanat üretim tekniği olarak kabul görmüştür. Ancak her çağın yeni anlayışlarına olan tepki gibi günümüzde de bu alana şimdilik pek sıcak bakmayan sanatçılarımız da mevcuttur. Özellikle yıllardır klasik baskı teknikleri ile üreten sanatçılar, dijital tekniğin hem kâğıt yüzeyindeki dokusu bakımından, hem de ifade anlatım aracı olarak yeterli olmadığını savunmaktadırlar. Bu sanatçılar için önemli olan, sanatçının yaratıcı gücü, ifade biçimi ve özgünlüğüdür. Bu sebeple çağı yakalama adına ille de yeni teknik imkânları kullanmanın pek faydalı olmayacağını düşünmektedirler. Eğer teknik uygulamada yöntem tatmin etmiyorsa bunu yüzyıllardır süre-gelen klasik değerlerin üstünde bir çağdaş yaklaşım olarak göstermek gerekmez. Sadece anlatıma yardımcı ve zenginlik katan farklı bir sunum olabilir. Denenmelidir ve eğer gerçekten ihtiyaç görülüyorsa bu yönteme başvurulmalıdır. Aksi takdirde, sanatın anlatmak istediği düşünce, kendini sadece çağı yakalama adına belli tekniklere hapsedmiş olacaktır.

Ayrıca sanat eserinin kalıcılığı da çok önemli bir durumdur. Sanat eserlerinde yaratıcılık kadar malzeme de önemlidir. Kullanılan boya eğer kısa sürede uçup gidiyorsa ve kalıcılığı yoksa, eserin bir sonraki kuşaklara belge niteliği de kalmamış olur. Eski dönemlerdeki sanatçılar, daha kalıcı olması bakımından boyanın kimyasına hep önem vermişlerdir. Bu yüzden Dijital Baskı’da kullanılan boyanın kimyası henüz yeterince kalıcı gözükmemektedir. Çünkü şu anda dünyada en kaliteli Dijital Baskı toneri ancak 1 asır dayanabilmektedir. Eğer teknolojik gelişmelerle bu sorun ileriki yıllarda çözülebilirse, Dijital Baskıresim sanatı da kalıcılığını sağlamış olacaktır.

“Bilgisayarla yapılan çoğaltmaları çağdaş buluyorum. Ama ben yine de klasik baskı yöntemleriyle yapılanları daha cazip görüyorum. Dijital Baskıresim insan düşüncesinin çabuk yansıtılması açısından çok önemlidir. Üretim kapasitesi açısından da çok önemli buluyorum. Ancak kalıcılığı açısından maalesef klasik tekniklerdeki gibi uzun ömürlülüğü şimdilik gözüküyor. Çünkü ne kadar çabuk yaparsanız, o kadar çabuk uçar gider. Boyanın kuruması için kullanılan solvent gibi maddeler, eserin çabuk yok olmasına neden olacağından daha henüz yeterli olduğunu düşünmüyorum.” (İstanbul 2007 : 67)

Sonuçta bu bir süreçtir ve her dönem sonrası olduğu gibi Dijital Sanat da yerini bulacaktır. Tabî ki dönemini yansıtmayan sanat kültürünün bir anlamı olmayacağı gibi, tarihte de sorgulanmaya mahkûm olur. Yaşanılan onca teknolojik gelişmeye karşın, teknolojiye bu kadar yakın olan Özgün Baskıresim sanatının içinde yer alan Dijital Baskı tekniği, her sanatçı için olmasa bile özellikle genç sanatçılar için daha çok anlam ifade etmektedir. Bu sayede zahmetinden dolayı sürekli kendini geri planda tuttuğu Baskıresim sanatına karşı daha ilgili ve üretken olacağı düşünülmektedir.

4.6.

Özgün Baskıresim Sanatının Sergileme ve Satışına Yönelik Değerlendirmeler

4.6.1. Özgün Baskıresim Satışının Sanatçıya Olan Katkısı

Dünya piyasasında özellikle 1980 sonrası yaşanan liberal ekonomik politikalar sonucu büyük ölçekte sermaye kesimleri oluşmuş ve dünya ekonomik pazarını kendi menfaatleri doğrultusunda kullanarak, küçük esnaf ya da ücretli kesimin alım gücünü zayıflatmaya başlatmışlardır. Buna paralel olarak “popüler kültür” içinde yetiştirilen halkların sosyo-kültürel beğenileri de sanat piyasasını yönlendiren ve sanatçıyı doğrudan etkileyen bir faktör haline gelmiştir. Büyük sermayelerin bu kültür içinde tercihlerine göre sanatı desteklemeleri de, sanatçının beklentilerini olumsuz etkilemektedir.

Ancak yine de sanat piyasasının canlanması 1980’li yıllarda başlatılan Fuar ve Bienal girişimleri ile sağlanmıştır. Özellikle de 1990’larda bankacılık sektörünün gelişimi, resim piyasasını biraz da olsa rahatlatır. Ama uzun vadede bir pazar oluşmadığı için, Baskıresim sanatı kültürünü tam anlayamamış bir toplumda da sıra ne yazık ki oraya gelememiştir.

Bu alanda eser üretmiş sanatçılar arasında genel bir değerlendirme yapıldığında, bir kısmının yine de önemli bir ölçüde kazanç sağladığını görüyoruz. Aralarında tuval resmi

yapan sanatçıların bu alanda isim yapmaları da satışı etkileyen bir faktör olarak karşımıza çıkıyor. Ancak pek satış yapamayan sanatçıların ise, iki nedenden dolayı kendilerini geri çektiğini belirtmektedirler. Birincisi, sanatçının satış amaçlı üretimi düşünmeyişleridir. Diğer bir neden de, halkın çoğunlukla isim yapan sanatçıların eserlerini almak istemeleri ve buna bağlı olarak alıcının elde ettiği eserin maddi karşılığını düşünmesi sonucu arada kalan sanatçıların tercih edilmemesidir.

Resim 31 Güler Akalan - Gravür

“Destekliyor. Benim için geçerli olan bir şey. Ama herkes için geçerli olmayabilir. Satıyorum, kazanıyorum ve kazandığımı yine baskıya harcıyorum.” (İstanbul 2007 : 67)

“Hayır desteklemedi. Tabi ki desteklemesini isterdim ama çok sayıda üretmediğim için olsa gerek. “Önce İnsan” albümlerinin belli sayıda oluşu bunda etkili oldu sanırım. Özgün Baskiresimin alınır – satılır, gelecekte değerlendirilir gibi bir görsel araç olduğunu henüz topluma ya da koleksiyonerlere anlatamadık. Yeterince farkına varamadılar.” (İstanbul 2007 : 53)

“Hayır desteklemedi. Ayrıca şu ana kadar ekonomik boyutu da pek dikkate almadım. Çünkü böyle bir üretim sürecin de kendimle baş başa kalıp, hiç bir şey düşünmek istemiyorum. Daha önceki yaşamışlıklarımı düşünerek, bir resim için ne yapmam gerekebilir gibisinden o ana kadar tüm birikimlerimi, tüm deneyimlerimi aktarmaya çalışıyorum. Ama beyaz kâğıt ile yüz yüze geldiğimde kendimi hiç bir yerde görmediğim kadar özgür hissedebiliyorum. Mesela, sizinle konuşurken bile kendi kendimi denetlemek zorunda kalabiliyorum, bir takım şeyleri baskı altına alıyor, ya da almak zorunda bırakılabiliyorum. Ama Baskıresimde yüzeyle baş başa olmak, hayatımda kendimi en özgür hissettiğim bir yerdir, sadece ekonomik değıl, kültürel ve etik anlamda da hiçbir şeyi baskı aracı olarak görmek istemiyorum. Bu nedenle baskı yapmak en mutlu anlarımdan biridir.”
(Eskişehir 2007 : 41)

4.6.2. Ticari Kurum Olarak Kùltür Evleri ve Galerilerin Özgün Baskıresim Sanatına Yaklaşımları

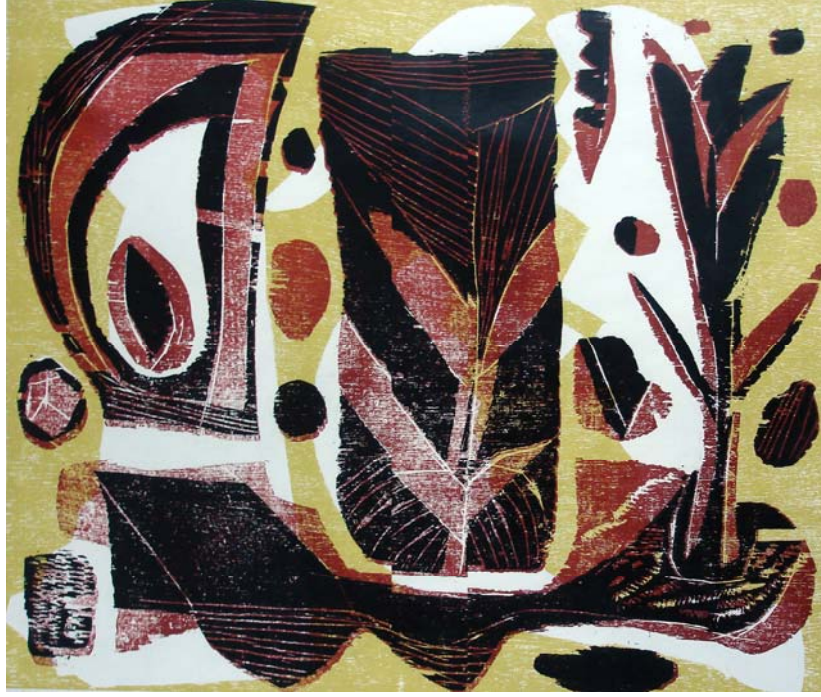
Resim 32 Belçika St.Niklass Kùltür merkezi

Bundan 30 sene önceye kadar galericiliğin adı bile pek bilinmiyordu. Sanat alınır satılır bir meta olarak görülmediği için de eserleri sergileyip pazarlayacak bir mekâna da pek ihtiyaç duyulmamıştır. Ülkemizde bu durumun yaşanmasında tek bir neden vardır. Aydınlanma çağını 20.yüzyılda yaşamış bir ülke olarak, sanatı anlama ve ona değer verip muhafaza etme kültürünü henüz benimseyememiş olmamız nedeniyle, müzecilik, galericilik gibi olguları da kavramış değiliz. Türk toplumu sanat eserinin bir kültür değeri olduğunu ve satın alıp duvarında uzun yıllar asılı kalmasını gerektiğini, son 30 yıla kadar bilmiyordu. Oysa yurtdışında 500 yıllık bir sanat eserini duvarlarda asılı görebiliyoruz.

Böyle bir ortamda resim kültürünü henüz tam kavrayamamış bir topluma Baskiresimi kabul ettirmek çok da kolay değil. Çünkü talep edilmeyen bir nesneyi piyasaya sürmeye çalışıyorsunuz. Bu da lüks bir beklentidir.

Toplumumuzda şu günlerde yeni yeni ihtiyaç görülen galericiliğin Özgün Baskiresim sanatını kavrayıp halka sergilemesi herhalde daha epey bir zaman alacaktır. Çünkü sanatçıların birçoğu galericilerin Baskiresim sanatına pek sıcak bakmadığını, satışının kolay olmasına rağmen, 10 tane Baskiresim satacağına 1 tane resim satmayı tercih ettiğini belirtmektedir. Oysa bu tamamen ticari bir yaklaşımdır. Tam tersine kültürel bir hizmet olduğunun bilincine varıp, her ne şekilde olursa olsun halka sanatı sevdirebilmek ve onları eser sahibi yapabilmenin alternatif yollarını denemelidirler. Arada sırada sergilerde gördüğümüz Baskiresim eserleri, genelde sanatçının resim çalışmalarının yanında sergilenmiş işler olarak görüyoruz. Yani tanınmış kişinin çalışmalarını daha rahat nasıl satabilirim kaygısı ile oluşan bir durumdur.

Sanatçı gayreti ile tanıtılmaya çalışılan Özgün Baskiresim sanatının toplumda yaygınlaşması için galerilere ve kültür merkezlerine büyük sorumluluklar düşmektedir. Ayrıca sanatın hangi dalı olursa olsun, belli bir kültür düzeyi için alıcı sıkıntısı yaşanmaz. Önemli olan özünde sanatı sevip paylaşmaktır.

Resim 33 Hüsnü Dokak - Ağaç Baskı

“Maalesef. Şimdi diyelim ki bir ressamla bir Özgünbaskı sanatçısının eserleri sergilenecek. Galerici, resim sanatçısının bir eserini 15 milyara sattığı zaman alacağı yüzde ile Baskıresim sanatçısının eserinden alacağı yüzdeyi hesaplamaktadır. Fiyatlarımı makul tutmama rağmen yine de zorlanıyorum. Çünkü sizin getiriniz çok daha az. Diyelim ki 30 tane baskıresim satıyor, 30 resimden eline 2 milyar para geçiyor, ama öbüründe tek resim satarak, kaç katı gelir sağlayabiliyor. Böyle olunca baskıresim sanatçılarına pek de ilgi duyulmamaya başlıyor. Bu nedenle sadece sanatçı olarak manevi tatmin ve prestij bakımından sergi açıyorsunuz.” (Ankara 2007 : 53)

4.6.3.Kültürlerin Demokratik Boyutunun Baskıresim Eserlerinin Satışına Nasıl Yansıdığı Konusunda Görüşler

Düşünce özgürlüğü, kişinin temel hak ve özgürlüklerinden biri olarak, toplumla kendisi arasında sağlıklı bir ilişki kurabilmesine imkân sağlar. Birey sadece kendi yaşadığı topraklar üzerinde değil, evrensel tüm değerleri (din, dil, ırk, bilim kültür ve sanat) savunma hakkına da sahiptir. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 19.maddesinde kişinin özgürlük hakkı yazılı olarak bildirilmiştir. “Her bireyin görüş ve anlatım özgürlüğü hakkı vardır; bu hak görüşleri nedeniyle kaygı duymama hakkı ile ülke sınırları söz konusu olmaksızın, herhangi bir anlatım aracıyla, bilgi ve düşünceleri araştırma, edinme ve yayma hakkını içerir.” metninden de anlaşılacağı gibi demokratik ortamın ölçütü bu sınırlarla çizilmiştir. Farklı ulus ve kültürlerin demokratik boyutu eğer bu çerçevede gelişmişse bu doğal olarak sanata da yansıyacaktır.

Sanatçıların estetik duygu ve düşüncelerine ancak özgür ve demokratik bir sanat ortamında saygı duyulacağından, bu sayede de eserleri takdir toplayacak ve hatta satın alınacaktır. Özgün Baskıresim sanatının tarihten gelen misyonunu düşündüğümüzde ise daima demokratikleşmeye hizmet eden felsefesi ile kültürel kalkınmada temel destekleyici olarak yer almıştır. Buna paralel, gelişmiş ülkelerin kültürel iletişim araçlarından biri olarak baskı sanatlarının sanat piyasasında yer aldığını ve bir ihtiyaç haline geldiğini de rahatlıkla söyleyebiliriz.

“Her şey gibi kültürle ilişkili belli bir yapıya ulaşıltıkça ancak demokratik yaşam dediğimiz kavramı anlamış oluruz. Çünkü kültür, sağda, solda veya ortadaki bir alan olarak tek düzeyli bir şey değildir. Bunun sistematik bir şekilde gelişmesi gerekir. Dolayısıyla demokrasinin oluşması da bir sistemler dizisidir. Bu oluşabildiği takdirde ancak Baskıresim de diğer üretilenlerden biri olabilir.” (İstanbul 2007 : 65)

Eğer yaşam kaliteniz içinde, düşüncelerinizi özgürce ifade etmenizden alıkonulmuyorsanız, üst kültür seviyesini yakalamışsınız demektir. Buradan da ancak bir üst kültürle sanatın var olabileceği ve sadece kültürlerin demokratik boyutunun sanatı ayakta tutabileceği gerçeğine varıyoruz. Toplum tarafından korunup ihtiyaç haline gelen sanat kültürü, tabii ki sanat eserini satın alınır bir meta haline getirecektir. Yani arz ve talebin yaratıldığı bir sanat piyasası oluşacaktır.

“Tabi ki, demokratik ortam, önemli toplumların kültürlerini geliştirmiştir. Zaten sanatın yaygınlaşmasını da hızlandırmaktadır. Bugün bakıyorsunuz demokratik İran Cumhuriyeti diyorlar ama her ne kadar demokratik olsa da sonuç ortada. Pakistan demokratik bilmem ne cumhuriyeti diyorlar. Ama demokratik yaşam ayrı bir kavram ve olgudur.”
(İstanbul 2006 : 60)

Resim 34 Ergin İnan – Gravür

4.6.4.Özgün Baskiresim'in Daha Ucuza Satılabilirliğinin Resim Sanatına Olan Katkısı

Günümüz sanat piyasasında etkin rol oynayan galerilerin, koleksiyonerlerin, bankalar ve özel şirketlerin tercihi daha çok orijinal sanat eserinden yana olması sebebiyle, Özgün Baskiresim sanatına olan ilgiyi yanlış yönde değerlendirebiliyorlar. Aldıkları eserin biricik olmasını istemeleri, çoğaltılmış sanat eserlerini röprodüksiyon olarak görmeleri son derece yanlış bir kanıdır. Siz topluma ne üretip sunarsanız, karşılığında beklentiler de o doğrultuda gelişecektir. Eğer sanat eseri olarak tuval resminin sanat değeri taşıdığını, Özgün Baskiresimin taşımadığını belirtirseniz yanlış bir bilgilendirme olur.

Resmin biricikliğinden dolayı pahalı oluşu ve satın alınamaması, halkın sanatta uzak kalmasını ve yaşamın içinde paylaşamamasına yol açacaktır. Bu sebeple sanatçının ürettiği her değeri korumalıyız. Kişi ve kurumlar sanatı sevdirmek için gereken mücadeleye katılmalı ve özellikle bu konudaki yönlendirmelerle piyasayı çağdaş sanat seviyesine ulaştırmalıdır.

Bu durumda, eserin maddi karşılığı olarak alım gücüne sahip olamayan toplumun estetik beğenilerine hizmet edecek olan Özgün Baskiresim sanatının taşıdığı misyonunu bu noktada daha iyi anlıyoruz. Böylelikle kişi hem sanatçısı tarafından imzalanmış bir esere sahip olacak, hem de resime olan ilgisini sürdürebilecektir. Mesela büyük bir otel ya da firmanın duvarlarına asılmak üzere satın alınacak sanat eserlerinin orijinal olması, maliyeti çok yüksek tutacağı için, tercihi de röprodüksiyon çalışmalara yöneltecektir. Ancak bu durum, mekânı gezen kişilerin sanat eserini tanıma fırsatını hatta mekânın kültürel yapısını yok edecektir. Hâlbuki sanat değeri olan bir eserin daha ucuza satın alınabilmesi mümkündür. Bunlar da resim sanatının içinde yer alan Özgün Baskiresim eserler olarak, sanatı sevdirecek, tanıtacaktır. Bir eserin çok sayıda basılmış olması, daha çok mekânda sergilenerek daha çok kişinin sahip olmasına imkân yaratacaktır. Bu da gerçekten resim sanatına olan büyük bir katkıdır.

Resim 35 Hasan Pekmezci – Serigrafi

“Elbette halktan pek çok kesim tekniği bilmese de onu resim olarak görüyor ve ayrıntısına çok fazla dikkat etmiyor. Resim ile Özgün Baskıresimi karşılaştırdıkları zaman arasındaki farkı daha iyi öğreniyorlar. Bu nedenle bir eser ne kadar çok halkla buluşursa, etkisi, üzerinde yarattığı bilinç ve beğeni düzeyi o kadar fazla olacaktır. Ancak şuna da dikkat etmek gerekiyor. Baskıresim gerçekten resimden çok daha yaygın olarak sergileniyor ve sergilendiğinde bir o kadar da resme katkısı oluyor” (İstanbul 2007 : 60)

Son yıllarda eserin orijinal özelliği değil, sanat değeri taşıyıp taşımadığına bakılması gerektiği inancı artık giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Mesela yurtdışından getirilen sergilerin bazıları artık sadece bu alanda açılan sergiler olabiliyor. Sanat tarihinin çok ünlü isimlerinden Picasso, Henri Matisse, Salvador Dali, Emil Horne, Otto Dix, Max Beckmann, Edvard Munch, Kathe Kollwitz, Jean Dubuffet, Emil Childescu Mete Savastin’in Baskıresim çalışmalarını gören halkımız, artık tekniğin değil, sanatın önemli olduğunu yavaş yavaş anlamaya başlamıştır.

4.6.5.Uluslararası Faaliyetlere Katılımda Baskıresim Eserlerinin Ulaşımı

Günümüz ortamında, sanatsal birçok eylem ve faaliyetlere anında ulaşılabilirdi için, sanatçılar ortak bir platformda yapılan tüm etkinliklere rahatlıkla katılabilmektedir. Bugün ülkemizde de birçok sanatçı, farklı bilgi ve tecrübeler kazanmak amacıyla yurtdışıyla sürekli bağlantı halindedir. Zaman zaman katılamadıkları etkinliklere ise çalışmalarını posta yoluyla göndermeyi tercih ediyorlar. Bu kadar pratik bir yöntemle katılım, doğal olarak dünyada sanatın daha çok kitlelere yayılmasını sağlamaktadır.

“Hem ulaşımı kolay, hem de sergilenmesi kolay. Çerçeveden çıkarıp tekrar rulo yaparak gönderebiliyorsunuz. Ayrıca ulaşım da hiçbir sorun çıkmıyor. Eğer bir resim göndermek istiyorsanız, ambalajı çok zor oluyor ve ulaşımında sorun yaratabiliyor.”
(İstanbul 2006 : 60)

Ancak bu katılımlarda gönderilecek çalışmanın hacmi ve malzemenin dayanıklılığı bazen sıkıntı olabiliyor. Resim, heykel, seramik vb. çalışmalar hem büyük olduğu için hem de kırılgan olmaları sebebiyle taşıma sırasında hasar görebiliyorlar. Ama kâğıt malzeme üzerine yapılan Özgün Baskıresim çalışmalarının herhangi bir ülkeye gönderilmesi veya taşınması diğer sanat alanlarına göre çok daha pratik gözüküyor. Eğer bunlar büyük boyutta çalışmalar ise kâğıt rulo haline getirilerek paketlenip postalanabilir. Ayrıca basılmış işlerin kâğıt boyutları genelde diğer çalışmalara nazaran çok daha küçük olması sebebiyle zarfa koyup gönderme şansı da vardır. Böylelikle sanatçı eserlerini hiçbir hasar görmeden dünyanın diğer ucuna gönderebilmekte veya yanında taşıyabilmektedir. Posta maliyetinin daha ucuz oluşu da Özgün Baskıresim sanatının cazip imkânlarından biri olarak da düşünülebilir

Resim 36 Yunus Güneş - Ağaç Baskı

4.6.6.Gümrük İşlemlerinde Özgün Baskiresim Eserlerinin Pratikliği ve Sanatçıya Yansıması

Uluslararası sanatsal etkinliklere katılımda, sanat yapıtlarını gümrük giriş ve çıkışlarından geçirebilmek için en başta Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğünden izin alınması gerekmektedir. Çünkü yurtdışına çıkarılacak eserin tarihi sanat eseri olmadığının kanıtlanması gerekmektedir. Bu nedenle Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü'nden tarihi sanat eseri olmadığına dair bir belge alınması şart koşulmuştur. Ayrıca eserlerin toplam eser sayısına göre değer bildirimi yapılarak Yeminli Mali Müşavirden onaylanması istenir ve daha sonra bu evraklar gümrük giriş ve çıkışında tekrar onaylanarak kontrol altına alınır. Ancak geri dönen eserlerin sayısında bir eksilme olursa satış görmüş gibi işlem yapılarak vergisi alınır.

Görüldüğü gibi yurtdışında herhangi bir etkinliğe katılım için eserlerin gümrükten geçişi oldukça sıkıntı yaratmaktadır. Böyle bir etkinliğe Özgün Baskiresim alanında katılmak istediğimizde ise kesinlikle bu tür bir zahmet yaşanmamaktadır. Boyutlarının diğer sanat eserlerine göre çok daha küçük olması nedeniyle sanatçılar rahatlıkla valiz ya da bir çanta içine koyup yanlarında götürebilmektedirler. Baskiresim sanatçılarının birçoğu bu konuda genelde hiçbir sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir.

“Yurtdışında Norveç’te sergi açtım. 50x 60 cm boyutlarındaki kâğıtları 70x100cm ebadındaki çanta içine koyup götürürken hiç gümrük sorunu yaşamadım. Daha önce Londra’da da sergimi açarken yine resimlerimi rulo yapıp götürmüştüm. Çerçevelemek çok zaman alacak ve sorun olacaktı. Bu nedenle aldım yanımda götürdüm ve geri getirdim, hiçbir sorun olmadı.” (İstanbul 2007 : 53)

4.6.7.Özgün Baskiresim Sanatını Ticari Olarak Daha Cazip Hale Getirmeye Yönelik Görüşler

Ülkemizde 1970’li yıllarda galerilerin açılmaya başlamasıyla oluşan sanat piyasasının 1994’e kadar olan canlılığını bugün ne yazık ki göremiyoruz. Dünyada yaşanan ekonomik krizler sonucu batan bankalar ve şirketlerin sanat piyasasından çekilmesi sonucu alıcıların şevki kırılmıştır. Buna paralel ekonomik dengesizlikler, orta sınıfın sanatla olan ilişkisini keserek sanata uzaktan bakan bir toplum yaratıldı. Özellikle son yıllarda birçok galerinin satış gerçekleştirememesinden dolayı kapatmak zorunda kalmaları, herhalde durumun ciddiyetini gösteriyor.

Diğer sanat eserlerine göre fiyatları çok daha düşük olan Baskıresim eserlerin satışlarında da aynı problemler yaşanmaktadır. Ancak bu alanda ki sıkıntılar sadece ekonomik nedenlerden kaynaklanan bir durum değildir. Bazılarının ilk kez karşılaştığı ve Özgün Baskıresim Sanatı hakkında çok fazla bir bilgisinin olmayışı, satışı engelleyen faktörler arasındadır. Yani bilgisizlik. Alıcının kâğıt üzerine basılmış bir çalışmanın sanatsal değerini anlayamaması, toplumda yeterince Özgün Baskıresim sanatına yönelik bilgilendirmenin yapılmadığını gösteriyor. Bu yüzden eğer satışı nasıl artırabiliriz diyorsak, sorunun en temelindeki bilgi eksikliğini gidermek gerekiyor. Yapılacak sürekli faaliyetlerle tanıtıma önem verilmelidir. Bu alana yönelik kültürel faaliyetler, tanıtıma yönelik sergiler ve çalıştay programları düzenlenmelidir.

Uluslararası standardı hemen hemen yakaladığımızı, ancak yine de tam yaygın olmadığını belirtmiştik. Bu sebeple alıcının da sanatçıya olan güveni tam olarak oluşmuş değil. Çünkü kalite standardında belli bir sayıda üretilen eserlerin numaralandırılmasından tutun da, baskı kalitesine kadar bir bütün olarak sanat eseri kimliğini kazanması gerekiyor. Elindeki Baskıresim eserin aynı numarada imzalanıp bir başka kişiye satılmadığına emin olmalı. Alıcı, sanatçının 1’den 100’e kadar imzalayıp bastığı çalışmaları bir daha basıp piyasaya satmayacağını, kalıplarını imha edeceğini bilerek ve inanarak satın alır. Bu nedenle profesyonel çizgide üretimlere ağırlık verilmelidir.

Ayrıca, alıcının resim tutkusuna karşılık yakınlık kurabileceği renkli çalışmalar da etkili bir yöntem olabilir. Ancak çok renkli olması nedeniyle fiyatların yüksek tutulmaması da gerekiyor.

“Daha çok katalog hazırlanabilir ve diğer bir alternatif de daha renkli hayal dünyasına yönelik çalışmalar olabilir. Siyah beyaz’ın nüansı yerine renkli çalışmalar daha çok tercih ediliyor.” (Bulgaristan 2006 : 44)

Resim 37 Fevzi Karakoç – Taşbaskı

Yurtdışındaki sanatçıların birçoğu baskı sayısını yüksek tutarak, hem maliyeti düşürmüş oluyorlar, hem de daha çok kişiye satabiliyorlar. Ülkemizde sanatçıların çoğu, satışın azlığı ve ekonomik yönden pahalı oluşu nedeniyle çoğaltmaya çok önem vermemektedirler. Bu yüzden de bizde ki Baskıresim fiyatları yurtdışına göre biraz daha yüksek tutulmaktadır. Bu da Baskıresim sanatının cazibesini yitiriyor. Bu yüzden sanatçılarımız eğer satışı artırmayı düşünüyorlarsa, baskı sayısını yüksek tutarak fiyatlarını düşürebilirler.

“Sayı artabilir. Çünkü özgün Baskıresim sanatının insanların alım gücüne hitap eden bir alan olduğunu unutmamak gerekir. İnsanların alım gücünü zorlamamak gerekir. Kendimizi pahalı sanatçı sandığımız zaman kaybederiz.” (İstanbul 2007 : 67)

Yurtiçi ve yurtdışı galerilerle daha sık ilişkiler kurup, evrensel boyutta bir pazar oluşturulabilir. Yaygın pazarı olan ülkelerle işbirliği yaparak Türk sanatını da oralara da taşıma ve geliştirme imkânı sağlayabiliriz.

Resim 38 Teoman Südor – Gravür

BÖLÜM IV.

SONUÇ VE ÖNERİLER

SONUÇ

26 Sanatçı üzerinde yapılan niteliksel araştırma çalışmasında kendilerine 35 soru yönlendirilerek görüşleri alınmış ve bu doğrultuda elde edilen verilerle aşağıda belirtilen başlıklar altında sonuca varılmıştır.

1-KULLANILAN TEKNİKLER

Kullanılan teknikleri uluslararası değerlendirdiğimizde, her ülkenin sosyo-kültürel yapısından kaynaklanan bir eğilim görebiliriz. Örneğin Japonya’da daha çok Ağaç ve Linol Baskı’nın kullanılması gibi...

Türkiye’de ise yapılan araştırma sonucu genel eğilim Gravür tekniği üzerinedir. Devamında Ağaç Baskı, Serigrafi, Taşbaskı, Linol Baskı ve Dijital Baskı teknikleri gelmektedir.

2-KAÇ YILDIR BU ALANDA ESER ÜRETTİKLERİ

Belirlenen sanatçıların arasında en uzun süreli eser üretimi 60 yıl iken, birkaç sanatçı 10 yılın altında çalışma yapmıştır. Bunun da en önemli sebebi, Baskiresim sanatlarının dışında çalışmalar yapan sanatçının ilgi duyduğu teknikte bir süreliğine eser üretmesinden kaynaklanabilir. Bu çalışmalar deneysel ya da orijinal eserlerin ön çalışması olarak düşünüldüğünden, birçok alanda çalışmaya zemin oluşturabilmektedir.

3-HERHANGİ BİR DERNEK VAKIF VB. ÜYELİĞİ

Sanatçıların çoğu sanatı ve sanatçı haklarını koruyacak olan sivil toplum kuruluşlarında (vakıf, dernek, basın yayında) görev almaktadır. Bu isimlerden bazıları da kuruculuğunu yapmış olup, başkanlık görevini sürdürenler de vardır. Hatta zaman zaman yaptıkları yurtdışı faaliyetlerinden dolayı bazı ülkelerde de üyelikleri söz konusudur. Bu durum, uluslararası standartta işleyiş bakımından önemli olmaktadır.

Ancak bunun yanında bazı sanatçılar kendilerince haklı sebeplerden dolayı hiçbir kurumda üyelik ya da görev olmayı kabul etmemişlerdir. Sanatçının sadece üretim aşamasında yer alması gerektiğini, bu tür hakları savunmanın kendilerini öncelikli yapmaları gereken mücadelelerinden alıkoyacağını düşünmektedirler.

Diğer bir eleştirel düşünce de, iyi niyetli yapılan başlangıçlara rağmen daha sonra sistem eksikliğinden, fikir çatışmalarından ve paylaşımın yaşanamamasından dolayı, bu tür faaliyetlerden kendilerini geri çekmelerine sebep olmaktadır.

4-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ SOSYAL ORTAM İÇİNDEKİ İLGİ VE DEĞERİ

Özgün Baskiresim sanatının akademik eğitimle başlayan süreci bu alana olan ilgiyi giderek artırmaktadır. Ancak sanatçıların çoğu, ilginin yetersiz olduğunu ve gereken değerin verilmediğini ifade etmişlerdir. Bunda da en önemli faktör; eğitimde, sivil hayatta ve kültürel boyutta sanatın gereken desteği alamamasıdır. Doğal olarak Özgün Baskiresim sanatının toplumda ilgi görmesi de kültürel kalkınmayla sağlanabilecek bir durumdur. Yine de tüm bu olumsuzluklara rağmen, bazı sanatçıların eskiye oranla yadsınamayacak bir gelişmenin olduğunu ve zamanla daha da önemini hissettireceğini düşünmektedirler.

5-TÜRKİYE'DE ÖZGÜN BASKİRESİM SANAT EĞİTİMİ VE DÜNYA STANDARTLARINDAKİ YERİ

Görüşmeleri yaptığım sanatçıların % 95'i Akademik Sanat Eğitimcisi olmaları nedeniyle, Türkiye genelinde bir değerlendirme yapmak daha kolay olmuştur. Ancak çıkan tablo pek iç açıcı değil. Genel düşünce, son yıllarda her düzeyde olduğu gibi Üniversitelerde de sanat eğitiminin pek yeterli olmadığı yönündedir. Dolayısıyla Özgün Baskiresim sanat eğitimi de belli oranda olumsuz etkilenmektedir.

Türkiye'nin birçok yerinde oluşturulan programlarda Özgün Baskiresim sanat eğitimi görülmesine karşın, teknik yönden ve eleman yetersizliğinden henüz dünya standartlarını yakalamış durumda değildir. Yeterli diyebileceğim sadece belli üniversitelerdir. Bunlar da zaten Türk Özgün Baskiresim sanatına öncülük etmiş kurumlardır. Bu kurumlar İstanbul / Marmara Üniversitesi - Mimar Sinan Üniversitesi, Ankara / Gazi – Hacettepe Üniversitesi, Eskişehir / Anadolu Üniversitesi, İzmir / Dokuz Eylül Üniversitesidir.

Ancak diğer illerdeki kurumların (Çukurova Ün.- Abant İzzet Baysal Ün.- Erciyes Ün.-19 Mayıs Ün.- İnönü Ün.- Trakya Ün.- Atatürk Ün. Yüzüncü Yıl Ün.- Selçuk Ün.- Burdur Ün. vb.) programlarında yer alan Özgün Baskiresim sanat eğitiminin yeni olmasına karşın, ileriye yönelik iyi şeyler yapacaklarının mesajını vermektedirler. Bunu da son yıllarda yetişen genç sanatçıların üretimlerindeki kaliteden anlıyoruz.

6-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATÇILARININ RESİM SANATI ALANINDA ÜRETENLERDEN FARKLI YANLARI

Plastik sanatlarda gerçekliğin görsel algılarla değeriendirilip tasarlanması teknik olarak tuval yüzeyinde oluşabileceğı gibi, kâğıt yüzeyinde de mümkündür. Burada önemli olan gerçekliğin algılanıp yorumlanmasıdır. Sanatçı dilediğı gibi tasarlar ve uygular. Uygulama aşaması eğer baskı tekniklerinde ise teknik tabii ki profesyonel düzeyde bir birikim gerektirmektedir. Çünkü her alanda olduğu gibi, teknik yetkinlik işin kalitesini artıran bir durumdur.

Yapılan görüşmelerde bütün sanatçılar aradaki farkın sadece yaratıcılığın içinde teknik bir zenginlik olduğunu ifade etmişlerdir. Belki Özgün Baskıresim daha disiplin gerektirebilir ama bu da sonucun kalite seviyesini artıran bir değerdir. Sonuçta sanat üretimi içinde ne kadar çok teknik birikim varsa, sanatçı o kadar özgür düşünebilir.

7- BU ALANDA GEREKEN KALİTE STANDARDI

Sanatçıların çoğı son yıllarda uluslararası standartta kalitenin yakaladığını düşünmektedirler. Artık sınırların kalktığı bir dönemde yurtdışına gidip standardı gören sanatçılar, Türkiye’de bu işin daha profesyonelce yapılması için gereken mücadeleyi vermektedirler. Peki, günümüzde artık kalite standardı tam olarak oturdu diyebilir miyiz? Bunun cevabını da, bazı sanatçılar olmadığı şeklinde ifade etmektedirler. Çünkü bu bir süreçtir. Sadece kalıptan baskı almak olayı olarak düşünmeyip, işin başından sunuluşuna kadar olan süreçte prensiplere uymak gerekmektedir.

Sanatçılar Özgün Baskıresim sanatının toplum tarafından bilinir hale geldiğı bir dönemde ancak kalite standardının yakalanabileceğini belirtmektedirler. Yani anlaşılan o ki, yetkinliğimizde etik kurallarla hareket etmeliyiz

8- SOSYO-KÜLTÜREL YAŞAMIN ÜRETİME KATKISI

Sosyal bir varlık olan insanın yaşadığı toplum içinde her türlü olaydan etkilenmesi çok doğal. Sanatçı da her alanda olduğu gibi doğadan ve yaşanılanlardan bir şekilde etkilenir. Bu onun yaşamında bakış açısını ve hayata karşı duruşunu belirleyen faktördür. Sanatçılarımızın tamamı bu konuda aynı görüşü paylaşmışlardır. Sosyo-kültürel yaşam üretimimizi zenginleştiren ya da zorlayan bir faktördür.

9- ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ DEMOKRATİKLEŞMEYE KATKISI

Sanatçıların tamamı en demokratik sanat anlayışının Özgün Baskiresim sanatı olduğunu savunmaktadırlar. Özgün Baskiresim sanatı, tarih boyu hep düşüncenin çoğaltılıp paylaşılması için tavır sergilemiştir. Böylelikle daha demokratik bir ortam yaratılabilecek, sanatın gerektirdiği üst kültür seviyesine bir hizmet sağlamış olacaktır.

10-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ PLASTİK SANATLARI BÜYÜK KİTLELERE ULAŞTIRMADAKİ KATKISI

Plastik sanatlarda orijinal sanat eserinin biricik oluşu nedeniyle, esere sahip olmayı ve paylaşımını sınırlar. Eserde yaratılmış estetik ve düşünce tekele dönüşebilir. Bu nedenle hem sanatçının hem toplumun paylaşma isteği doğrultusunda eserin çoğaltılması kültürel bir zenginlik yaratacaktır. Sanatçılarımızın çoğu, eserin daha çok mekânda izlenmesine ve sahip olunmasına katkıda bulunduğu görüşündedirler.

11- MATERYAL KULLANIMININ YARATICILIĞA KATKISI

Baskı tekniklerinde tasarlanan düşüncenin kâğıda aktarılması için hazırlanacak kalıba, her tekniğe göre farklı yöntemler uygulanmaktadır. Bu öylesine bir serüvendir ki, baskı işlemi bitene kadar bazı çizgilerin, dokuların, yüzeylerin etkisini önceden görmek mümkün olmayabilir. Tekniğin sürpriz sonuçlarıyla yeni arayışlar başlayabilir.

Beklentilerimize yeni boyutlar kazandırabilir. Bu durum bazı sanatçılarımızı öylesine içine çekmiştir ki, baskı tekniklerinden gelen ilhamla yaratıma dönüşür.

Sanatçıların birçoğu bu görüşü savunurken, bir kısmı kontrolün kesinlikle sanatçıda olduğunu, sürprizleri de yine kendisinin belirlediğini düşünmektedir. Diğer bir görüş olarak, sanatçının her koşulda sahip olduğu teknikle yaratabileceği düşüncesidir.

12-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATI ETKİNLİKLERİNİN ÇIKIŞ NOKTASI VE TOPLUMSAL YANI

Özgün Baskiresim sanatı adına yapılan faaliyetlerin (Sergi, Bienal, Trienal, Çalıştay, Seminer vb.) amacı sanatı yaygınlaştırmak ve paylaşımı sağlamaktır. Sanatçıların çoğu bu görüşü savunup, yapılan faaliyetlerin kesinlikle toplumsal düşünce araçlarından biri olduğunu belirtmektedirler. Tabi ki bu paylaşım sadece Özgün Baskiresim alanında değil, sanatın bütün dalları için geçerli olan bir durumdur.

13-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ TARİHSEL SÜREÇTEKİ MİSYONUNUN BUGÜNKÜ GEÇERLİLİĞİ

Özgün Baskiresim sanatı 15.yüzyıldan 20.yüzyılın ortalarına kadar olan süreçte daima çoğaltma tekniği anlayışı ile değerlendirilmiştir. Gerek dini konular üzerine gerek toplumsal konular üzerine oluşan mesajların halka iletilmesi bakımından baskı sanatları kullanılmıştır. Tarihsel süreçteki bu misyonun bugünkü karşılığını estetik paylaşım olarak görüyoruz. Her zaman kendi döneminin felsefesini estetik ölçüde yaymayı hedefleyen Özgün Baskiresim sanatı, bugün için de misyonu olan bir olgudur. Bu gerçeklikle araştırmamıza katılan sanatçıların tamamı bu görüşü savunmaktadırlar.

14- ÖZGÜN BASKİRESİM FAALİYETLERİ VE ÖNEMİ

Resmi ve özel kurumların desteği ile yapılan faaliyetler sanatın yaygınlaşmasında yeterli midir sorusuna sanatçıların çoğu, sayılarının çok yetersiz olduğunu ve artırılması gerektiğini savunmaktadırlar. Çünkü yapılan bu faaliyetlerle hem sanatsal eğitim hem de paylaşım imkânı sağlandığı için önemi birkat daha artmaktadır. Yani kesinlikle toplumsal bir ihtiyaçtır.

Sayılarının az olmasına rağmen son yıllarda gelişmiş ülkelerin standartlarına göre ihtiyaç olarak görülen bu faaliyetlerin daha çok kurum tarafından desteklenmesi gerektiği anlaşılmaya başlanmıştır. Bazı sanatçılarımız bu yönde bazı çalışmaların arttığını savunmaktadırlar.

15-GELİŞEN TÜRKİYE’NİN SANATSAL EYLEMLERİNDE ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ KATKISI

Türk resminin cumhuriyet sonra gelişen portresini ele aldığımızda her alanda olduğu gibi Özgün Baskiresim sanatında da çok önemli faaliyetler gerçekleştirilmiştir. Yakın tarihe kadar evlerde hiçbir sanat eserini görmezken, ucuza satın alınabilirliği sayesinde mekânlara daha kolay girebilen Özgün Baskiresim çalışmaları yüzümüzü güldürmektedir.

Sanatsal faaliyetlerde ise sanatçının, yaratıcılığını artırarak, arayışlarına daha zengin teknik olanaklar sunduğu için yine Özgün Baskiresim sanatını daha hareketli görüyoruz. Üretilen eserlerin birden fazla mekânda paylaşılması demek sanatsal faaliyetleri aynı

oranda artırmak anlamına da gelebilir. Sanatçıların tamamı Özgün Baskıresim sanatının Türk plastik sanatında önemli katkısı olduğunu belirtmişlerdir.

16- SANATA SERMAYE KAYNAĞI KURUM VE KURULUŞLARIN KATKI PAYI

Toplumların bilim ve sanat alanında ilerleyebilmesi tarih boyu hep belli kurumların desteği ile sağlanmıştır. Bu kurumlar devlet desteği ile olabileceği gibi, özel kuruluşların sponsorluğu ile de mümkündür. Batı toplumlarında devletin sanata ayırdığı teşvik fonları firmalara sağladığı vergi indirimi, sanatın özgür hareketini kolaylaştırmaktadır.

Ülkemizde ekonomik ve kültürel sıkıntılar nedeniyle sanat gereken desteği alamamaktadır. Ancak sayıları az da olsa belli resmi ve özel kurumların (Kültür Bakanlığı, Yaşar Holding, Sabancı, Koç Grubu, Eczacıbaşı vb.) iyi niyetli destekleri olduğu görüşünü sanatçıların çoğu savunmaktadır.

17-DÜNYADA YAŞANAN SOSYO-EKONOMİK SIKINTILARIN SANATA YANSIMASI

Tarih boyu medeniyetlerin oluşumunda sürekli bir mücadele yaşanırken, güçlünün zayıf üzerinde kurduğu siyasi, ekonomik, kültürel baskı yüzünden, toplumsal çalkantıları da beraberinde getirmektedir. Küreselleşen ortamda demokratik düşünce özgürlüğünün tamamen siyasi çıkar hesapları üzerine kurulu olması, onu sosyo-kültürel hayatın kalitesini belirleyen bir olgu haline getirmiştir. Bu ortam, sanatçı için de sıkıntı ve kaygı yaratan bir durumdur.

Özgür düşüncenin temsilcilerinden biri olan sanatçının sınırlı sayılabilecek ortamda üretimi de kısıtlanmış olacaktır. Bir toplumda kültürel kalkınmanın en büyük destekçisi olan sermaye, eğer doğru yönde kullanılamazsa, demokratik yaşam standardını da giderek

azaltır ve sanat politikalarını da bu yönde etkiler. Bu bağlamda, sanatçıların değerlendirmedeki ortak görüşü sanatın toplumsal olaylarda etkilendiği yönündedir.

18-YAŞANILAN SOĞUK SAVAŞ KRİZLERİNİN SANATA OLAN ETKİSİ

21.yüzyılın savaş stratejisi olan soğuk savaş, her toplumu etkileyen bir durumdur. Sonuçları psikolojik yok olmaya doğru yaşanacak bir süreçte, duyarsız kalmamak gerekiyor. Sanatçı bu tip politikalar karşısında her zaman duyarlılığını göstermektedir. Çünkü iyiyi ve güzeli ele aldığı gibi kötüyü - yanlış da değerlendirir. Onun malzemesi her zaman hayatın kendisidir. Yaşananları daima yansıtır ve kendi içinde bir ironi yakalar.

Sonuçta koşullar ne olursa olsun yaşananlar sanatçının üretimini durduramaz. Değerlendirmede ortak görüş bu doğrultudadır.

19-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ GELECEĞE DAİR KAZANIMLARI

Sanatçıların ortak düşüncesi Özgün Baskiresim sanatının sanatçıya ve topluma kazandırdığı paylaşımların bundan sonraki süreçte de devam edeceği yönündedir. Sanatın yaygınlaşıp sevdirmesinde ve estetik değerlerin artmasında her zaman katkısı olacaktır. Sanatın bundan sonraki misyonu neyse onun içinde yer alacaktır.

20-ÜLKENİZDE ÖZGÜN BASKİRESİM SANATINI GELİŞTİRECEK ÖZEL VE RESMİ KURUMLAR

Sanatın henüz gereken desteği alamadığı bir ortamda Özgün Baskiresim alanının da çok farklı olması mümkün değil. Ancak yine de resmi kurumlar içinde sadece Kültür Bakanlığı'nın 67 yıldır sürdürdüğü Devlet Resim Heykel Yarışması içinde yer alan Özgün

Baskiresim dalında verilen ödüller önemli bir destektir. Bunun yanında Özel kurumların çok belirgin desteği görünmüyor.

Genelde sanatçıya göre ya da plastik sanatların içinde yer alan faaliyetin ilişkilerine göre destekler sağlanıyor. Sanatçıların tamamı desteklerin çok yetersiz olduğunu ve kesinlikle kültür ve sanat politikalarının değişmesi gerektiğini ifade etmektedirler.

21-ÖZGÜN BASKİRESİM ORGANİZASYONLARI VE MÜZECİLİK YAPILANMASI

Kültürümüzde arşivleme geleneği henüz yerleşmediği için tarihi değerleri ve sanat eserlerini korumaya yönelik çok fazla bir girişim yok. Sanatçıların gayreti ile son yıllarda başlatılan özel müzeler, aslında devlet desteği ile çok önceden açılması gereken mekânlardır. Batı kültüründe yüzyıllardır tarihi ve kültürel değerleri koruma amaçlı oluşturulan müzecilik anlayışı, ülkemizde ne yazık ki çok düşük düzeydedir. Buna paralel olarak da organizasyon girişimleri de zayıf kalmaktadır.

Sanatçılar organizasyon ve müzeciliğin ülkemizde çok yetersiz olduğunu dile getirmektedirler.

22- SANATÇININ ÖZGÜN BASKİRESİM SANATI VE EĞİTİMİNE KATKISI

İçlerinde bazılarının akademik sanat eğitiminde kuruculuğunu da yaptığı profesyonel sanatçıların tamamı, Özgün Baskiresim sanatı adına çok önemli işler başardıklarını haklı olarak dile getiriyorlar. Hem eğitsel boyutta, hem de ürettikleri eserlerle, ülkemizde Özgün Baskiresim sanatının gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Araştırmada adı geçen yabancı sanatçılar da ülkemizde yaptığı faaliyetlerle uluslararası paylaşıma katkıda bulunmuşlardır.

Sanat eğitimi amaçlı yurt dışına gönderilen birçok sanatçı, yurda döndüklerinde eksik olan teknik sorunları büyük özverilerle gidermeye çalışıp, Özgün Baskiresim sanatının yaygınlaşmasına katkıda bulunmuşlardır. Bugün bu alandaki uluslararası standardı yakalama başarısını, sanatçıların idealist gayreti ile elde ettik

23-ÜRETTİKLERİ ESERLERİN ÖZGÜN BASKİRESİM SANATI ADINA KAZANIMLARI

Her sanatçının kullandığı tekniğe göre ürettiği eserler, profesyonellik adına başlı başına bir kazanımdır. Çünkü her tekniğin kendine göre bir iç disiplininin olması bu alanda yıllar süren bir emeği gerektirmektedir. Bu birikimlerini kendi üsluplarında ürettikleri eserlere yansıtmaları ve eğitimde hizmet vermeleri Özgün Baskiresim sanatı adına bir kazanımdır.

Sanatçıların bazıları bu alana katkılarında; yapılan yurtiçi ve yurtdışı faaliyetleri, farklı teknik arayışları ve uygulamaları, eğitimde ve müzecilikte kuruculuğu ve profesyonellik anlayışını dile getirmektedir.

24-GELECEĞE DAİR PLANLARI

Sanatçının üretimi hiçbir zaman bitmeyeceğine göre planlarda bitmeyecektir. Üretilen eserler ve fikirler her zaman paylaşımı beklediği için planlar kendiliğinden oluşacaktır. Sanatçıların büyük bir çoğunluğu üretim ve faaliyetlere devam edeceklerini söylerken, bir kısmı da başlattıkları projelerini sürdürmeyi düşünmektedirler.

Açtıkları müzelerin büyümesi ve kalıcılığı, yeni açtıkları Güzel Sanatlar Fakültelerinin geliştirmesi yönünde çalışmalarını sürdüreceklerini dile getirmektedirler. Bunun yanında yılların birikimiyle topluma daha faydalı olabilme adına,

bilgi üretip bunların faaliyete geçmesi için yazılı ve görsel paylaşım üzerine yoğunlaşacaklarını planlıyorlar.

25- TÜRK ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ GELECEĞİ AÇISINDAN TAVSİYELERİ

Yapılan tüm özverili çalışmalarla bugüne taşınan Özgün Baskiresim sanat ortamının bundan sonraki yıllara nasıl taşınabileceği konusunda sanatçılarımız değişik fikirler ortaya koymuşlardır.

Öncelikle sanatın ayakta kalması için maddi ve manevi desteğin artması ve devlet politikasının değişmesi gerekmektedir. Bu eğitim sisteminden başlayıp, yapılacak olan faaliyetlere kadar uzanan bir zincirdir. Her ortamda ve yaşta sanat eğitiminin sağlanması gerekmektedir. Özgün Baskiresim adına düzenlenecek birçok sergi, çalıştay, seminer ve eğitim kurumlarında özellikle ağırlıklı programlar düzenlenmelidir. Paylaşımı kolay olduğu için yurtdışı faaliyetlerinin artırılması gerekmektedir.

Ne kadar evrensel düşünürsek kazanımlar o kadar artabilecektir. Böylelikle teknik olanaklarımızı yaratıcılığımızla bütünleştirip özgün eserler ortaya koyabileceğiz.

26- YETİŞEN GENÇ KUŞAK SANATÇILARINA OLAN YAKLAŞIMLARI

Günümüzün hızlı ve artan taleplerine karşın yetişen genç kuşak sanatçıların eğilimleri de değişebilmektedir. Sanatçıların bir kısmı, gençlerin bazılarının sanatın içinde klasik yöntemlerle üretimlerine devam ettiklerini, bazılarının da ekonomik çıkarları doğrultusunda çalışmalar üretmeyi tercih ettiklerini savunuyorlar. Aldıkları eğitim sürecinde büyük bir istekle Özgün Baskiresim çalışmaları yapmalarına karşın daha sonra yaşam şartları nedeniyle başka alanlara kaymak zorunda kalabiliyorlar. Ancak yine de

sanatçılar, gayretlerinden ve çalışmalarından dolayı genç kuşaktan ümitli olduklarını ileride bu alana sahip çıkacaklarını ve onlara inandıklarını belirtmektedirler.

27-TEKNOLOJİK GELİŞİMLERİN ÖZGÜN BASKİRESİM SANATINA YANSIMASI

İnsanoğlunun yaşamında vazgeçilmez olan teknolojinin, sanatta da çok önemli bir yeri vardır. Alet olmadan bir işi başarmamız nasıl çok zor ise, Özgün Baskiresim sanatında da teknik donanım yetersizliği eserin kalitesini olumsuz etkileyen bir durumdur. Bu yüzden teknolojiye hayır dememiz mümkün değildir. Ancak sanatçıların büyük bir çoğunluğu teknolojik gelişimlere olumlu bakmasına karşın, bazıları teknolojinin sadece biçime yansıyacağına, içerik bakımından tek başına yeterli olamayacağını dile getirmektedir. Kültürel kalkınmanın olmadığı bir yerde, teknolojinin zararları da olabileceğini savunmaktadırlar.

28- DİJİTAL BASKİRESİM SANATINA GENEL BİR BAKIŞ

21.yüzyıl sanatında Dijital tekniğin varlığını artık hissedebiliyoruz. Sanatçı tasarımlarını istediği gibi dile getirebilmektedir. Günümüz sanatında artık materyal kullanımından çok, eserin plastik dili ön plana çıkmaktadır. Sanatın her alanında olduğu gibi artık çağın gereği Özgün Baskiresim sanatında da Dijital Baskı tekniğini uluslararası bütün faaliyetlerde görürken, ülkemizde de artık bazı sanatçılar tarafından bu teknikte eserler üretilmeye başlanmıştır.

Ancak yıllardır klasik baskı tekniklerinde çalışmalar yapan sanatçıların birçoğu henüz üretimlerini tatmin etmediği için pek yaklaşmadıklarını ifade ederken, bir kısmı da üretmediği halde yine de olumlu düşündüklerini dile getirmişlerdir. Araştırmada yer alan sanatçılardan sadece 2 kişi Dijital Baskiresim tekniğini savunmaktadır.

29- ÖZGÜN BASKİRESİM SATIŞININ SANATÇIYA OLAN KATKISI

Ülkemizde resim satışının zor olması Özgün Baskiresim sanatını alternatif olarak daha cazip hale getirmiştir. Bu alan, ekonomik gücü pek yeterli olmayan sanatseverlerin sanat eseri alabilmesine imkân yaratmış ve sanat ortamını da canlandırmıştır. Böylelikle sanatçı, eserini satıp bu yoldan kazanç sağlayabilme imkânı da bulmuştur.

Sanatçıların birçoğunun ciddi sayıda kazanç sağlamasına karşın, bazıları belli dönemlerde satış yapabildiğini belirtmiştir. Birkaç sanatçıda satışı hiç düşünmeyip, bu işi tamamen farklı bir deneme için yaptıklarını açıklamıştır.

30-KÜLTÜR EVLERİ VE GALERİLERİN ÖZGÜN BASKİRESİM SANATINA YAKLAŞIMLARI

Sanat eserlerinin topluma sunulması ve satışına yönelik aracı olan mekânlardan kültür evleri ve galeriler, toplumun beğenileri ve beklentileri doğrultusunda hizmet vermeyi düşünmektedirler. Son yıllara kadar halkın büyük bir çoğunluğu sanat eseri olarak tuval resmini düşünürken, Özgün Baskiresim çalışmalarının sanat değeri pek olmadığını sanıyordu. Özellikle galeriler satış kaygısı yaşadıklarından ve izleyici kitlesini çekemediğinden Özgün Baskiresim eserleri pek tercih etmemektedirler. Ya da çok önemli sanatçıların orijinal eserlerinin yanında Baskiresim çalışmalarını da sergilemektedirler.

Sanatçı eğer sadece Özgün Baskiresim çalışmalarını sergilemek istiyorsa bu onlar için sıkıntı yaratmakta ve ancak belli galerilerle çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Sanatçılar Kültür evlerinin ve galerilerin bu tutumundan genelde Őik yet i olup, ayırım yapmaksızın sanatın her alanında  retilmiŐ  eserleri sergilemeleri gerektiğ ini belirtmiŐ lerdir.

31-KÜLTÜRLERİN DEMOKRATİK BOYUTUNUN ÖZGÜN BASKİRESİM ESERLERİNİN SATIŞINA YANSIMASI

Sosyo-kültürel yapılanma içinde demokratik hakları elde etmiŐ  ülkelerin sanata olan yaklaŐ ımları da daha üst düzeydedir. Toplumun sanata olan ihtiya ı ve onu sahiplenme iŐ eĐ i tamamen üst kültürden kaynaklanır.

Her toplumda olduğ u gibi geliŐ miŐ  ülkelerin de kendi içinde alım gücü d Ő  k sınıflar bulunmaktadır. Ancak bu onlar için bir engel teŐ kil etmemektedir. Orijinal sanat eseri satın alamayanlar hiç değ ilse  zg n Baskiresim  alıŐ masına sahip olmak isterler. Bu kiŐ iler duvarlarını olabildiğ ince sanat eserleriyle doldurmayı ve koleksiyon oluŐ turarak kültürel zenginliklerini artırmayı hedeflemektedirler. Bu onlar için artık bir yaŐ am biçimi haline gelmiŐ tir.

Doğ al olarak böyle ortamlarda sanatçının eserini satması çok daha kolaydır. Sanatçıların tamamı kültürlerin demokratik boyutunun olumlu yansıyacağ ını belirtmektedirler.

32-ÖZGÜN BASKİRESİM'İN DAHA UCUZA SATILABİLİRLİĞ İNDE RESİM SANATINA OLAN KATKISI

Ülkemizde sanat kültürünün daha yeni oluŐ tuĐ unu d Ő  n rs k, resim satıŐ ının da öyle çok kolay olduğ unu söyleyemeyiz. Bundan yaklaşık 50–60 sene önceye kadar resim satıŐ ı yok denecek kadar azdı. Ancak 1980’li yıllardan sonra sanat eğ itimi kurumlarının da artmasıyla sanat etkinliklerinin  oğ almasına olanak sağ lanmış tır. Böylelikle toplumu

sanatla buluşturma ve onları içine çekebilme fırsatı doğurmuştur. Faaliyetleri artırmada imkân sağlayan Özgün Baskıresim sanatının toplumla buluşup, paylaşımını artırması, resim sanatının tanıtımına kuşkusuz katkı sağlamıştır.

Halk artık resim alamadığı zaman Özgün Baskıresim çalışmalarını da tercih edebilmektedir. Mesela bir sanatçının resmini eğer alamıyorsa, çok daha düşük fiyata baskı çalışmasına sahip olabilmektedir. Burada önemli olan sanatçının sanat eserine sahip olunması ve resim sanatına olan sevgisini beslemesidir. Sanatçıların birçoğu, Özgün Baskıresim sanatının kesinlikle katkısı olacağını belirtmesine karşın, birkaç sanatçı satışın göreceli olduğunu ve pek fazla etkilemeyeceğini belirtmiştir.

33-ULUSLARARASI FAALİYETLERE KATILIMDA ÖZGÜNBASKİRESİM ESERLERİNİN ULAŞIMI

Özgün Baskıresim eserlerinin çoğaltılabilir olması doğal olarak faaliyetlere katılımı da kolaylaştırmaktadır. Sanatçıların organizasyonlara çalışmalarını göndermeleri diğer disiplinlerde olduğundan çok daha pratik olup daha fazla paylaşımı sağlamaktadır. Eserin malzemesi kâğıt ve boyutlarının diğerlerine göre daha küçük ve hafif olmasından dolayı sanatçının işini daha da rahatlatmaktadır. Sanatçıların tamamı Özgün Baskıresim çalışmalarının faaliyetlere katılımda büyük kolaylık sağladığını dile getirmişlerdir.

34-GÜMRÜKLEME İŞLEMLERİNDE ÖZGÜN BASKİRESİM ESERLERİNİN PRATİKLİĞİ VE SANATÇIYA YANSIMASI

Sanatçı uluslararası faaliyetlere katılmak istediği zaman genelde gümrük işlemlerinde sıkıntılar yaşayabiliyor. Ancak sanatçılar Özgün Baskıresim çalışmalarıyla katılmak istediklerinde pek sıkıntı yaşamadıklarını belirtmişlerdir. İster kargoyla, ister bagajda rahatlıkla eserlerini götürebildiklerini diğer sanat eserlerine nazaran kesinlikle büyük kolaylık içinde taşıdıklarını söylemektedirler.

35-ÖZGÜN BASKİRESİM SANATININ TİCARİ OLARAK DAHA CAZİP HALE GETİRMEYE YÖNELİK GÖRÜŞ

Sanat eserlerinin satışını öncelikle düşünmesi gereken tabi ki galericilerin kendisidir. Ancak ülkemizde Özgün Baskiresim sanatı konusunda henüz yeterli kültür birikimi olmamasından, satışa yönelik sorunları gidermek yine sanatçının gayretine kalmış bir durumdur.

Yapılacak faaliyetleri artırarak Özgün Baskiresim sanatını yaygınlaştırmak ve tanıtımını sağlamak, işlerin kalitesini hiç bozmadan profesyonel düzeyde tutmak, tercihi daha yüksek olacağı düşüncesinden renkli çalışmalara yönelmek ve baskı sayısının artırılmasıyla eserleri daha ucuza mal etmek, satışı artırabilecek faktörlerden bazıları olarak sanatçılar fikirlerini dile getirmişlerdir.

ÖNERİLER

Günümüz çağdaş sanat kültürü içinde ülkemizin dünya standartlarındaki yerini yakalaması, özellikle cumhuriyet sonrası yeni oluşum projeleriyle gerçekleşmiştir. Eğitim programları, sanatçıların yurt dışı deneyimleri, müze ve galerilerin artması ve en önemlisi son yıllarda evrenselleşmenin getirdiği kalite standardının kazanılması ile günümüz çağdaş Türk sanatı ve sanatçısının gelişimi büyük bir ivme kazanmıştır. Bu ortamın yaratılmasında Resim, Heykel kadar Özgün Baskıresim sanatının da etkisi olduğu bir gerçektir.

Taşıdığı misyonla sanata olan kazanımlarını göz önüne aldığımızda toplumsal sosyo-kültürel kalkınmada ne kadar önemli bir gereksinim olduğunu görüyoruz. Bu nedenle Türkiye'nin sanat ortamı ve buna bağlı olarak Özgün Baskıresim sanatının yerini tespit etme amacıyla 26 sanatçı ile sosyolojik yönden derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Varılan noktada olumlu değerlendirmeler olduğu gibi, daha aşılması gereken bir çok sorunun olduğu tespit edilmiştir. Toplumsal paylaşımı ve demokratikleşmeye olan katkıları yönünden Özgün Baskıresim sanatını daha ileriye taşıma ve yaygınlaştırmak amacıyla neler yapılabilir, bu konu üzerinde belirtilen öneriler aşağıda belirtilen maddelerde ifade edilmiştir.

1- İlköğretimden başlayıp üniversite eğitimine kadar olan her düzeyde baskı tekniği uygulamalarına önem verilmelidir. Çünkü küçük yaşta el becerilerini ve yaratıcılığını geliştireceğinden ayrı bir önem kazanmaktadır. İleriki yaşlarda ki uygulamalar ise üretimi destekleyip, materyal kullanımının kazandırdığı farklı arayışlarla yaratıcılığı daha da artacaktır.

2-Bu alanda uzman sayılabilecek sanatçıların özgün Baskıresim sanatını tanıtmaya yönelik etkinliklere önem vermesi gerekmektedir. Çalıştay uygulamaları, seminerler, konferanslar ve sergiler, görsel ve teorik olarak eğitime katkı sağlayacaktır.

3-Devlet desteğinde ya da çeşitli özel ve resmi kurumların işbirliğinde teşvik amaçlı yarışmalar düzenlenebilir. Ayrıca yine bu kurumların girişimleriyle müzelerin sayısı artırılmalıdır.

4-Yerel yönetimlerin, üniversite yöneticileri ve galeri sahiplerinin Özgün Baskıresim sanatının önemini kavrayıp bu konuda gereken desteği göstermeleri gerekir. Özellikle yeni kurulan üniversitelerde yöneticilerin teknik donanım konusunda maddi destek sağlamaları eğitimin kalitesi bakımından ayrı bir önem kazanmaktadır. Yerel yönetimlerin girişimiyle, bölge halkının bu alanda bilgilendirilmesine yönelik kültür faaliyetleri düzenlenebilir. Ayrıca galerilerin Özgün Baskıresim sanatına daha çok ilgi gösterip izleyiciye ulaşmasına aracılık etmeleri gerekmektedir.

5-Özgün Baskıresim eser üretebilmek için gerekli olan atölye sayılarının artması gerekir. Her alanda ilgi duyan sanatçı ya da sanatseverlerin baskı tekniğinde çalışmalar yapmasına imkan sağlayacak ortamların yaygınlaşması ve özel kurumların gereken desteği sağlamaları önemli bir hizmet aracı olacaktır.

6-Ülkemizde teknik donanımı sağlayacak ve kaliteli malzeme üretebilecek firma sayısı çok sınırlı gibi gözüküyor. Bu firmaların sayıları artırılmalı ve kâğıt, boya, oyma aletleri, emülsiyonlar, katkı maddeleri ve baskı preslerinde kalite standardına uygun ve yaygın satış ortamları sağlanmalıdır.

7-Uluslararası kalite standardını yakalamak için verilen eğitim ve uygulamalarda teknik uygulama kriterlerini programlarına almaları uygun olacaktır.

8-Özgün Baskıresim sanatı ve sanatçı haklarını koruma amacıyla sivil toplum kuruluşlarının sayıları artırılmalıdır. Dernek ve vakıfların gücünü ve işlevini artırmak

amacıyla kolektif çalışmalara önem verilmelidir. Hiçbir maddi çıkar gözetmeyen bu kurumların sürekliliği için gerekli maddi yardımların artması toplumsal bir kazanım olacaktır.

9-zgn Baskiresim sanatını daha yaygın hale getirmek, satışııı kolaylaştırmak amacıyla sanatçıların farklı denemeleri olabilir. Baskı sayısını artırıp fiyatını düşürmenin ve cazibesini artırma amacıyla çok renkli eserler üretmenin faydalı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

1. **AKALAN, Güler** - Gravür Kale Seramik Sanat Yayınları, ANKARA, 2000
2. **AKYÜZ, Uğurcan** – Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Yazıları Dergisi, ANKARA
3. **ASLIER, Mustafa** – “Son Yüzyılda Türkiye’de Özgün Baskıresim Sanatı”-Türkiye’de Sanatın Dünü Bugünü ve Yarını (Tebliğler), H.Ü.G.S.F.Yayınları, ANKARA
4. **BAŞKAN, Seyfi** – Osmanlı Ressamlar Cemiyeti ve Türk Resim Sanatı İçindeki Yeri Y.Lisans Tezi, ANKARA, 1992
5. **BAUMAN, Zygmunt** (Çev: Yavuz ALOGAN) – Bireyselleşmiş Toplum, Ayrıntı Yayınları, İSTANBUL, 2001
6. **BAYNES, Ken** (Çev: Yusuf ATILGAN) – Toplumda Sanat, Yapı Kredi Yayınları, İSTANBUL, 2002
7. **BERKSOY, Funda** – 20.Yüzyıl Batı ve Türk Resminde Toplumsal Gerçekçilik, Bakışlar Matbaacılık, İSTANBUL 1998
8. **CLARK, Toby** (Çev: Esin HOŞSUCU) – Sanat ve Propaganda/ Kitle Kültürü Çağında Politik İmge, Ayrıntı Yayınları İSTANBUL, 2004
9. **ÇETİNKAYA, Hüsamettin** – Liberal Bilgi Üretim Tarzı yada Kültürel Terörizm, Ayrıntı Yayınları, İZMİR, 1991
10. **Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayınları – 14** , Çağdaş Eğitimde Kültür ve Sanat İSTANBUL, 2001
11. **DEMİR ,Ömer & ACAR, Mustafa** - Sosyal Bilimler Sözlüğü, Vadi yayınevi, ANKARA, 1997
12. **FISHER, Ernst** (Çev: Burç EVRİM)– Sanatın Gerekliliği, Özgür Yayıncılık, İSTANBUL, 1974
13. **GOMBRICH, E.H.** (Çev: Bedrettin CÖMERT) – Sanatın Öyküsü , Remzi Kitabevi, ANKARA, 1986
14. **Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları : 8** – Çağdaş Teknoloji ve Sanat ANKARA, 1998
15. **HARVEY, David** - Postmodernliğin Durumu , Metis yayınları, İSTANBUL, 1997
16. **HAUSER, Arnold** (Çev:Yıldız GÖLÖNÜ) – Sanatın Toplumsal Tarihi ,Remzi Kitapevi, ANKARA, 1984

17. **İMOGA** – İstanbul Grafik Sanatlar Müze Kataloğu, Beşiktaş A.Ş. Sanat Yayınları, İSTANBUL, 2006
18. **İŞLER, Ahmet Şinasi** - Geçmişten Günümüze Ağaç Gravür ve Ağaç Baskı, Y.Lisans Tezi, İSTANBUL, 1997
19. **KUMAR, Krishan** – Sanayi Sonrası Toplumdan Post-Modern Topluma/ Çağdaş Dünyanın Yeni Kuramları Dost Yayınları, ANKARA, 2004
20. **Oktay, Ahmet** – Türkiye’de Popüler Kültür, Yapı Kredi Yayınları, İSTANBUL, 1993
21. **PARKER, David** (Çev: Kemal İNAL)– Batı’da Devrimler ve Devrimci Gelenek 1560-1991, Dost Yayınları, ANKARA, 2003
22. **READ, Herbert** (Çev: Selçuk MÜLAYİM) – Sanat ve Toplum, Umran Yayınları, ANKARA, 1981
23. **ROSS, Andrew** (Çev: Kamil DURAN) – Tuhaf Hava / Sınırlar Çağında Kültür, Bilim ve Teknoloji, Ayrıntı Yayınları, İSTANBUL, 1995
24. **SÖZEN, Metin& TANYELİ, Uğur** – Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü, Remzi Kitabevi, ANKARA, 1994
25. **SAN , İnci** - Sanat ve Eğitim / Yaratıcılık Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları, Ütopya Yayınevi , ANKARA , 2004
26. **TANSUĞ, Sezer** – Çağdaş Türk Sanatı, Remzi Kitabevi , İSTANBUL, 2003
27. **THIEM, Gunter** – Türkiye’de ve Almanya’da Ağaç Baskı Sanatı, H.Ü.G.S.F.yayınları S.6 ANKARA, 1987
28. **TUNALI, İsmail** – Marksist Estetik, Kaynak Yayınları, İSTANBUL, 2003
29. **YILMAZ, Mehmet** – Sanatın Felsefesi Felsefenin Sanatı , Ütopya Yayınevi, ANKARA, 2004
30. **WALTER, Benjamin** (Çev: Ahmet CEMAL) – Tekniğin Olanakları ile Çoğaltılabildiği Çağdaş Sanat Yapıtı, Oluşum Yayınları, İSTANBUL, 1981
31. **WILLIAMS, Raymond** (Çev: Ertuğrul BAŞER)– Kültür, İletişim Yayıncılık, İSTANBUL, 1993

İnternet Kaynakları :

1. <http://www.eksisozluk.com/show.asp?t=profesyonellik>
2. http://tr.wikipedia.org/wiki/Toplum_bilimi
3. <http://www.turkresmi.com/klasorler/baskisanati/index.htm>
4. <http://www.geocities.com/enveryolcu/sanat/dal.html>
5. <http://www.evrenselbasim.com/ek/dosya.asp?id=2343>
6. <http://www.edebiyatdergisi.hacettepe.edu.tr/1993101DemetUlusoy.pdf>
7. <http://www.hezarfen.net/paralax/belgin.htm>
8. <http://www.turkresmi.com/klasorler/ozgunbaski/index.htm>
9. <http://www.aed.org.tr>
10. <http://www.monoprints.com/history/brief.html>
11. <http://www.bedrikarayagmurlar.com/yazilar/Bil.%20cag.%20san.%20tek..doc>
12. www.cartage.org.lb/en/themes/arts/Graphicartists/generalities/Historyofprintmaking.htm
13. http://www.picassomio.com/discover/art_prints/history_printmaking/history_artprints/en/
14. http://findarticles.com/p/articles/mi_m0425/is_1_58/ai_54517203
15. <http://29excavations.kou.edu.tr/Sayfa/O-Hamdi.htm>
16. <http://www.evrenselbasim.com/ek/dosya.asp?id=2343>
17. <http://www.tarihvakfi.org.tr/download/kentmuzemakale.doc>
18. <http://www.iletisim.com.tr/iletisim/book.aspx?bid=1260>

EK 1

	CİNSİYET	DOĞUM TARİHİ	GÖRÜŞME TARİHİ	GÖRÜŞME YERİ	GÖRÜŞME SÜRESİ
1-Mustafa Asher	ERKEK	1926	09.01.2007	İSTANBUL	5 saat
2-Nevzat Akoral	ERKEK	1926	27.01.2007	ANKARA	1 saat
3-Mürşide İçmeli	KADIN	1930	20.01.2007	ANKARA	3 saat
4-Ali Teoman Germaner	ERKEK	1934	24.12.2007	İSTANBUL	1 saat
5-Devrim Erbil	ERKEK	1937	24.01.2007	İSTANBUL	3 saat
6-S.Saim Tekcan	ERKEK	1940	12.02.2007	İSTANBUL	1,5 saat
7-Alaattin Aksoy	ERKEK	1942	30.01.2007	İSTANBUL	1,5 saat
8-Martin R.Baeyens	ERKEK	1943	08.01.2007	BELÇİKA	MAIL
9-Ergin İnan	ERKEK	1943	12.02.2007	İSTANBUL	1,5 saat
10-Teoman Sudor	ERKEK	1943	27.12.2006	İSTANBUL	1,5 saat
11-Hasan Pekmezci	ERKEK	1945	15.12.2006	ANKARA	5 saat
12-Atilla Atar	ERKEK	1945	17.12.2006	ESKİŞEHİR	2 saat
13-İsmail Hakkı Demirtaş	ERKEK	1945	17.12.2006	ESKİŞEHİR	2 saat
14-Fevzi Karakoç	ERKEK	1947	12.12.2006	İSTANBUL	3 saat
15-Yunus Güneş	ERKEK	1950	01.02.2006	İSTANBUL	1,5 saat
16-Bünyamin Özgültekin	ERKEK	1951	20.01.2007	İSTANBUL	1,5 saat
17-Hasip Pektaş	ERKEK	1953	07.01.2007	ANKARA	MAIL
18-Aydın Ayan	ERKEK	1954	19.01.2007	İSTANBUL	1,5 saat
19-Güler Akalan	KADIN	1954	27.01.2007	ANKARA	1,5 saat
20-Sema Temel Ilgaz	KADIN	1957	08.02.2007	İSTANBUL	1,5 saat
21-Hatice Bengisu	KADIN	1957	12.02.2007	BALIKESİR	1,5 saat
22-Mustafa Karyağdı	ERKEK	1961	11.12.2006	İSTANBUL	4 saat
23-Hüsnü Dokak	ERKEK	1962	27.01.2007	ANKARA	2,5 saat
24-Marin Gruev	ERKEK	1963	07.12.2006	BULGARİSTAN	MAIL
25-Hayri Esmer	ERKEK	1966	17.12.2006	ESKİŞEHİR	3 saat
26-Sinan Demirtaş	ERKEK	1966	08.02.2007	İSTANBUL	1,5 saat
TOPLAM	KADIN : 4 ERKEK : 22			İSTANBUL : 14 ANKARA : 6 ESKİŞEHİR : 3 BALIKESİR : 1 BELÇİKA : 1 BULGARİSTAN : 1	51 saat

EK 2

	1 Kullandıkları Teknikler	2 Kaç Yıldır Bu Alanda Eser Ürettikleri	3 Herhangi bir Dernek Vakıf vb. Üyeliği	4 Ö.B.R.* Sanatının Sosyal Ortam İçindeki ilgi ve Değeri	5 Ülkenizdeki Ö.B.R. Sanat Eğitimi ve Dünya Standardındaki Yeri
1-Mustafa Asher	Gravür - Serigrafi Ağaç – Linol Baskı	60	Almanya Grafik Der.	Artan bir ivmede geliyor	Yeterli ve giderek yaygınlaşıyor
2-Nevzat Akoral	Ağaç – Linol Baskı	15	Ankara Birleşmiş.Ressamlr Heykeltıraşlar Derneği	Fazla bir ilgi yok	Yeterli ve giderek yaygınlaşıyor
3-Mürşide İçmeli	Gravür Ağaç Baskı	47	Ankara Birleşmiş.Ressamlr Heykeltıraşlar Derneği	İlgi giderek azalıyor	Yeterli bulmuyorum
4-Ali Teoman Germaner	Gravür	50	YOK	Belli oranda bir ilgi var	Giderek iyileşiyor
5-Devrim Erbil	Serigrafi - Gravür	50	ÇAĞSAV – GÖRSED Devrim Erbil Müzesi	Olumlu yönde bir ilgi var	Türkiye genelinde yeterli değil
6-S.Saim Tekcan	Serigrafi - Gravür	41	Resim ve Heykel Müzesi (Kurucu Üye)	Olumlu yönde bir ilgi var	İYİ – ama Türkiye genelinde yeterli değil
7-Alaattin Aksoy	Litografi - Gravür	2	YOK	İlgi var ama yeterli değil	HAYIR yeterli değil
8-Martin R.Baeyens	Serigrafi Digital Baskı	43	YOK	Olumlu yönde bir ilgi var	Yeterli - İYİ
9-Ergin İnanc	Gravür	40	YOK	Yeterli bir ilgi yok	Bazı kurumlar dışında henüz yeterli değil
10-Teoman Sudor	Gravür	43	YOK	Yeterli bir ilgi yok	Türkiyede yeterli bir birikim ve eğitim yok
11-Hasan Pekmezci	Serigrafi - Gravür	42	Birleşmiş Ressamlar Dern.	Daha iyi olabilir	Yeterli değil
12-Atilla Atar	Litografi	26	Ankara Exlibris Derneği	Daha iyi olabilir	Giderek iyileşiyor
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Gravür - Litografi Ağaç – Linol Baskı	32	Bolu Görsel San. Dern	Çok yetersiz	Tam yeterli değil ama yaygınlaşıyor
14-Fevzi Karakoç	Gravür - Linol baskı Litografi	39	UPSD	Olumlu yönde bir ilgi var	Yeterli- Oldukça İYİ
15-Yunus Güneş	Gravür Ağaç – Linol Baskı	40	AED	Alt yapı sorunlarından dolayı henüz yeterli değil	Yeterli ama son yıllarda programlar kötüleşiyor
16-Bünyamin Özgültekin	Gravür-Serigrafi Litografi	15	UPSD (Kurucu Üye) Hessen Alman San.Birl. BBK Bünt Bildende Künstler Hessen	Artan bir ivmede geliyor	Bazı kurumlar dışında henüz yeterli değil
17-Hasip Pektaş	Ağaç -Linol Baskı Serigrafi Gravür Digital	30	Ankara Exlibris Der.- (Kurucu Bşk.)	Yeterli bir ilgi yok	Yeterli değil
18-Aydın Ayan	Gravür	32	UPSD (Kurucu Üye)	Yeterli bir ilgi yok	İYİ – ama Türkiye genelinde yeterli değil
19-Güler Akalan	Gravür	29	Birleşmiş Ressamlar Dern UPSD- Sınıf Eğt.Drn.	İlgi az, çok fazla tanınmıyor	Genelde iyi ama eğitim programları eksik
20-Sema Temel Ilgaz	Gravür – Mono Baskı	30	AED - UPSD	İlgi az, çok fazla tanınmıyor	İYİ – ama Türkiye genelinde yeterli değil
21-Hatice Bengisu	Ağaç -Linol Baskı Mono Baskı	25	UPSD – AED Bolu Görsel San. Dern.	Yeterli bir ilgi yok	Türkiye genelinde yeterli değil
22-Mustafa Karyağdı	Serigrafi	25	UPSD	Olumlu yönde bir ilgi var	Tam yeterli değil ama yaygınlaşıyor
23-Hüsnü Dokak	Litografi Ağaç Baskı	5	YOK	Çok iyi olduğunu sanmıyorum	Eksik yanları var tartışılmalıdır
24-Marin Gruev	Gravür	25	YOK	Olumlu yönde bir ilgi var	Yeterli - İYİ
25-Hayri Esmer	Gravür	15	YOK	Daha iyi olabilir	Türkiye genelinde yeterli değil
26-Sinan Demirtaş	Litografi	14	UPSD	Bilgisizlikten dolayı ilgi YOK	Dünya standartlarıyla eşit görüyorum

* Ö.B.R. : Özgün Baskıresim UPSD : Uluslar arası Plastik Sanatlar Derneği AED : Ankara Exlibris Derneği
GÖRSED : Görsel Sanatlar ve Eğitim Derneği ÇAĞSAV : Çağdaş Sanatçılar Vakfı

EK 3

	6 Ö.B.R. Sanatçıların Resim Sanatı Alanında Üretenlerden Farklı Yanları	7 Bu Alanda Gereken Kalite Standardı	8 Sosyo- Kültürel Yaşamın Üretime Katkısı	9 Ö.B.R.Sanatının Demokratik- leşmeye Katkısı	10 Ö.B.R. Sanatının Plastik Sanatları Büyük Kitlelere Ulaşmasındaki Katkısı
1-Mustafa Asher	Baskı sanatçısı daha özgürdür	Sanatta standart olmaz	Kesinlikle EVET	Şüphesiz katkısı vardır	Kesinlikle katkısı vardır
2-Nevzat Akoral	Farkı ; belli bir disiplin gerekiyor	EVET Belli bir kalite standardı var	Kesinlikle EVET	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Çok katkısı olmuştur
3-Mürşide İçmeli	Tek farkı kullandığı tekniktir	EVET Belli bir kalite standardı var	EVET katkısı oluyor	Sınıfsal kalkınma sağladığı için EVET	Kesinlikle çok etkili bir yöntemdir
4-Ali Teoman Germaner	Farklı bir yanı yok-sadece araçtır	Tabi ki belli bir standart yakalandı	Kesinlikle EVET	Düşüncelerin paylaşımını sağlar	Kısmen EVET
5-Devrim Erbil	YOK – Sanatçı özgürdür	Giderek kalite artıyor	Kesinlikle EVET	Paylaşımı nedeniyle EVET	Etkili bir yöntemdir
6-S.Saim Tekcan	Daha disiplinli ve dikkatli yapıdalar	Giderek kalite artıyor	Tabi ki etkisi oluyor	EVET Olmazsa olmaz dedğimiz paylaşım sağ	Kesinlikle katkısı vardır
7-Alaattin Aksoy	Fark yok, sadece teknik bir üsluptur	Tam olarak kalite standardı oluşmadı	Tabi ki etkisi oluyor	Düşüncelerin paylaşımını sağlar	EVET - Etkili bir yöntemdir
8-Martin R.Baeyens	Fark yok, – Sanatçı özgürdür	Özgün olması yeterlidir	Kesinlikle EVET	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Kısmen
9-Ergin İnan	Fark yok, iç içe olan sanat dallarıdır	EVET Belli bir kalite standardı var	Kesinlikle EVET	Düşüncelerin paylaşımını sağlar	Ürettiyorsanız kesinlikle EVET
10-Teoman Sudor	Farklı bir yanını görmüyorum	Giderek kalite artıyor	Kesinlikle EVET	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Etkili bir yöntemdir
11-Hasan Pekmezci	Fark yok	Son yıllarda oluşmaya başladı	EVET Etkisi oluyor	Paylaşımı nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
12-Atilla Atar	Teknik ve ortam bakımından var	Giderek kalite artıyor	Kesinlikle EVET	Paylaşımı nedeniyle EVET	Etkili bir yöntemdir
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Yaratıcılıkta teknik zenginliktir	Giderek kalite artıyor	EVET Etkisi oluyor	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
14-Fevzi Karakoç	Farklı bir yanı yok	Emin değilim	Etkisi oluyor	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
15-Yunus Güneş	Fark yok, her alanda teknik bilgi şart	EVET Belli bir kalite standardı var	EVET Etkisi oluyor	Sanatın her dalı demokratiktir	Kesinlikle katkısı vardır
16-Bünyamin Özgültekin	Vardır da yoktur da diyemiyorum	Son yıllarda oluşmaya başladı	Tabi ki etkisi oluyor	Kesinlikle, zaten amaç budur	Belli oranda tabi ki olmuştur
17-Hasip Pektaş	Farklı bir yanı yok	Kalite Kaygı verici	Kesinlikle EVET	Vardır	Kesinlikle katkısı vardır
18-Aydın Ayan	Farklı bir yanını görmüyorum	Hayır, gereken kalite yeterli değil	EVET	Paylaşımı nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
19-Güler Akalan	Farklı bir yanı yok	Son yıllarda oluşmaya başladı	EVET Etkisi oluyor	Üst kültür sanatı olduğu için EVET	Kesinlikle katkısı vardır
20-Sema Temel Ilgaz	Teknik hakimiyet dışında pek yoktur	EVET Belli bir kalite standardı var	Kesinlikle EVET	Paylaşımı ve katılım nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
21-Hatice Bengisu	Fark yok,Yaratıcılığı destekler	Uluslararası standarda göre tam yeterli değil	Kesinlikle EVET	Çoğaltılabilmesi nedeniyle EVET	Etkili bir yöntemdir
22-Mustafa Karyağdı	Farklı bir yanını görmüyorum	Giderek kalite artıyor	Etkisi oluyor	Mesajın paylaşımı nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır
23-Hüsnü Dokak	Bir bütündür, kesinlikle farkı yok	YOK -Yanlış oluşum ve düşünce hakim	Tabi ki etkisi oluyor	Sanatın her dalı demokratiktir	Kısmen EVET
24-Marin Gruev	Ö.B.R. Sanatçısı iyi bir ressamdır	Standart bir ön koşuldur	Kesinlikle EVET	En demokratik Sanat anlayışıdır	Hem EVET Hem HAYIR
25-Hayri Esmer	Sadece fazladan teknik uğraş	Uluslararası standarda göre tam yeterli değil	Kesinlikle EVET	Uluslar arası paylaşımı ile EVET	Bugün için sadece Ö.B.R. yeterli değil
26-Sinan Demirtaş	Farklı bir yanını görmüyorum	Yetersiz ama gelişmeler var	Kesinlikle EVET	Paylaşımı nedeniyle EVET	Kesinlikle katkısı vardır

EK 4

	11 Materyal Kullanımının Yaratıcılığa Katkısı	12 Ö.B.R. Sanatı Etkinlikleri- nin Çıkış Noktası ve Toplumsal Yanı	13 Ö.B.R.Sanatının Tarihsel Süreçteki Misyoununun Bugünkü Geçerliliği	14 Sanat Faaliyetleri ve Önemi	15 Gelişen Türkiye'nin Sanatsal Eylemlerinde Ö.B.R. Sanatının Katkısı
1-Mustafa Asher	Kesinlikle EVET	İnsan yaşamında her zaman gerekli olan bir alandır	Sanatsal boyutta paylaşımı amaçlar	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
2-Nevzat Akoral	Kesinlikle EVET	Sanatı yaygınlaştırmada toplumsal bir ihtiyaçtır	Halka bu işi sevdirmek ve yaymaktır	Çok önemli ama faaliyetler yetersiz	Fazlasıyla katkısı olmuştur
3-Mürşide İçmeli	EVET Kısmen etkisi olur	Bu alanda eğitilen kişi hem sanatta hemde piyasada tutunabilir	Sanatsal üretilimiyle misyonu aynı	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
4-Ali Teoman Germaner	Belli ölçüde katkıda bulunur	Paylaşım sanat için önemlidir.	İçerik yönünden kesinlikle vardır	Sanatçı atölyelerinde yapılan çalışmalar	Kesinlikle EVET
5-Devrim Erbil	Yaratıcılığın içinde bir oyun	Sanatı topluma ulaştırma amaçlıdır	Sanatsal boyutta paylaşımı amaçlar	Çok az sayıda	Kesinlikle EVET
6-S.Saim Tekcan	Kesinlikle EVET	Sanatın Toplumsal paylaşımına katkı Sağl.	Ö.B.R.Daha ticari boyutta paylaşılıyor	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
7-Alaattin Aksoy	Belli ölçüde katkıda bulunur	Paylaşımı sağladığı için toplumsal bir ihtiyaçtır	Sanatsal boyutta paylaşımı amaçlar	Sanatsal hareketlere farklı bir katkı sağlar	Belli oranda kesinlikle EVET
8-Martin R.Baeyens	Yaratıcılık daha önemli	Sanat için başlar	Bugün için geçerli değil	Faaliyetlerde önemli olan sonuçtur	-
9-Ergin İnan	Kesinlikle EVET	Toplumsal bir ihtiyaçtır	Sanatsal üretilimiyle misyonu aynı	Sanatsal hareketlere farklı bir katkı sağlar	Kesinlikle EVET
10-Teoman Sudor	Teknik olarak kısıtlar	Tabi ki toplumsal bir ihtiyaçtır	Aynıdır, Orijinal sanat eserinin çoğaltımıdır	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Tabi ki EVET
11-Hasan Pekmezci	Yaratıcılığın içinde bir oyun	Sanatın Toplumsal paylaşımına katkı Sağl.	Kendi döneminin felsefesine hizmet eder	Eskiye göre iyi ama daha da artmalı	Kesinlikle EVET
12-Atilla Atar	Kesinlikle EVET	Toplumsal bir ihtiyaçtır	Sanatsal amaçlı bir paylaşım dönüş	Sanatın gelişmesi ve eğitime katkı sağlar	Kesinlikle EVET
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Kesinlikle EVET	Sanatın Toplumsal paylaşımına katkı Sağl.	Estetik paylaşım boyutuna dönmüştür	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
14-Fevzi Karakoç	Yaratıcılığın içinde bir oyun	Sanatı topluma ulaştırma	Aynıdır, Orijinal sanat eserinin çoğaltımıdır	Çok az sayıda	Kesinlikle EVET
15-Yunus Güneş	Kesinlikle EVET	Sanatın gereği neyse Ö.B.R. aynıdır	Bugünkü Misyonu Sanat üretme tekniğidir	Eskiye göre iyi faaliyetler gerçekleşiyor	Kesinlikle EVET
16-Bünyamin Özgültekin	Teknik olarak kısıtlar	Tabi ki toplumsal bir ihtiyaçtır	Aynıdır, Orijinal sanat eserinin çoğaltımıdır	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Tabi ki EVET
17-Hasip Pektaş	Kesinlikle EVET	Toplumsal bir gereksinimdir	Bugün için geçerli değil	Kültür Bakanlığı ve bazı kurum yarışmaları vb.dest.	Çok üst düzeyde değil
18-Aydın Ayan	Kesinlikle EVET	Bütün disiplinler birbirini destekler	Sanatsal amaçlı bir paylaşım dönüş	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
19-Güler Akalan	Kesinlikle EVET	Sanatın Toplumsal paylaşımına katkı Sağl.	Aynıdır, Orijinal sanat eserinin çoğaltımıdır	Çok önemli ama faaliyetler oldukça yetersiz	Kesinlikle EVET
20-Sema Temel Ilgaz	Kesinlikle EVET	Tabi ki toplumsal bir ihtiyaçtır	Aynıdır, Orijinal sanat eserinin çoğaltımıdır	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
21-Hatice Bengisu	Kesinlikle EVET	Sanatın Toplumsal paylaşımına katkı Sağl.	Estetik paylaşımı çoğaltmaya yöneltir	Faaliyetler yetersiz / Görsel estetiği besler	Kesinlikle EVET
22-Mustafa Karyağdı	Kontrollü olarak EVET	İletişimi sağlamak ve paylaşım	Estetik paylaşım boyutuna dönmüştür	Önemli ölçüde artış var	Belli oranda kesinlikle EVET
23-Hüsnü Dokak	Kesinlikle EVET	Sadece Ö.B.R.değil, sanatın kendisi ihtiyaçtır	Misyonu her zaman aynıdır	Birkaç kurum dışında faaliyet gösteren yok	Belli oranda tabi ki olmuştur
24-Marin Gruev	YOK	Sosyalleşmeye HAYIR	Yorum Yok	Yeterli Değil - Paylaşım Şart	-
25-Hayri Esmer	Kısmen EVET	Paylaşım için toplumsal ihtiyaçtır	Sanatsal amaçlı bir paylaşım dönüş	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET
26-Sinan Demirtaş	Kesinlikle EVET ama dikkatli olmalı	Toplumsal bir gereksinimdir	Sanatsal üretilimiyle misyonu aynı	Sayıları çok az ve toplumsal bir ihtiyaçtır	Kesinlikle EVET

EK 5

	16 Sanata Sermaye Kaynağı Kurum ve Kuruluşların Katkı Payı	17 Dünyada yaşanan Sosyo-Ekonomik Sıkıntıların Sanata Yansıması	18 Yaşanılan Soğuk Savaş Krizlerinin Sanata Olan Etkisi	19 Ö.B.R. Sanatının Geleceğe Dair Kazanımları	20 Ülkenizde Ö.B.R.Sanatını Geliştirecek Özel Ve Resmi Kurumlar
1-Mustafa Asher	Çok sınırlı	Sanatın üretimini ve paylaşımını sınırlar	Sanatçı her koşulda üretir	Çağın kültürünü aktaracak bir sanattır	Birkaç tane var ama çok yetersiz
2-Nevzat Akoral	Bazı büyük şirketler kısmen destek sağlıyor	Olumsuz yansıyor	Psikolojik olarak sanatına yansır	Ö.B.R. derinlemesine daha da yaygınlaşacak	Özel kurmlar yok denecek kadar az
3-Mürşide İçmeli	Çok yetersiz	Sanatın üretimini ve paylaşımını sınırlar	Her dönemde bir etkilenme yaşanır	Diğer disiplinlerle iç içe kaynaşabilir	Yetersiz, Sanatçı gayreti ile yürüyor
4-Ali Teoman Germaner	Kısmen destek sağlanıyor	Yorum yok. (Sanatçı bağımsız olmalıdır.)	Kesinlikle olumsuz etkiler	Yorum yok	YOK
5-Devrim Erbil	Çok yetersiz	Egemen güçlerin politikası sanata olumsuz yansıyor	Kesinlikle olumsuz etkiler	Sanatsal paylaşımı hızlandırır	Yetersiz Daha çok olmalı
6-S.Saim Tekcan	YOK – sanatçı gayreti ile yürüyor	Ekonomik sıkıntılar sanatı etkiliyor	Ekonomik boyutu olumsuz ile etkiler	Çağın kültürünü aktaracak bir sanattır	Yetersiz
7-Alaattin Aksoy	Çok yetersiz	Şüphesiz olumsuz bir yansıma oluşur	Sanatçı her koşulda üretir	Farklı teknik denemeler yapmak	Yetersiz
8-Martin R.Baeyens	Destek veren kurum yok	Sanat daima dönemini yansıtır	Sanat her şeyden etkilenir	Sanat kalıcıdır ve iyi olanı seçer	Çok az sayıda
9-Ergin İnan	Destek veren kurum çok az	Sanat daima dönemini yansıtır	Sanat pek etkilenmez	Sanatsal paylaşımı hızlandırır	Çok yetersiz
10-Teoman Sudor	Yok denecek kadar az	Yorum yok	Sanat evrenseldir	Sanatsal paylaşımı hızlandırır	Birkaç tane var ama çok yetersiz
11-Hasan Pekmezci	Çok sınırlı	Ekonomik sıkıntılar sanatı etkilemez	Sanat insani boyutu ile savaşıyor	Daima üretime katkısı olabilecek paylaşımlar	Devlet kurmlarında çok fazla bir çaba yok
12-Atilla Atar	YOK – sanatçı gayreti ile yürüyor	Sanatın faaliyetleri azaltıyor	Sanat en çok etkilenen olgu	Sanatı sevdirmek yaygınlaştırmak	Çok yetersiz
13-İsmail Hakkı Demirtaş	YOK – sanatçı gayreti ile yürüyor	Sanatın faaliyetleri azaltıyor	Sanat en çok etkilenen olgu	Sanatı sevdirmek yaygınlaştırmak	Çok yetersiz
14-Fevzi Karakoç	Giderek azalıyor	Ekonomik sıkıntılar çok önemli değil	Sanat çok hassas etkilenir	Sanatı sevdirmek yaygınlaştırmak	Yetersiz
15-Yunus Güneş	Çok fazla olduğunu sanmıyorum	Sanatın üretimini ve paylaşımını sınırlar	Sanat en çok etkilenen olgu	Kültürel estetiği geleceğe taşımak	Olumlu girişimler var
16-Bünyamin Özgültekin	Çok yetersiz	Tabi ki olumsuz yansıyor	Her ortam sanatı besler	Toplumu teknikler yönlendirecektir	Yetersiz ama olumlu gelişme var
17-Hasip Pektaş	Yetersiz	Toplum ihtiyaçlarının giderilmesine bağlı	Önemli olan her koşulda sanat	Geçmiş geleceğe taşımak	Yok denecek kadar az
18-Aydın Ayan	Devlet desteği çok yetersiz	Ekonomik sıkıntılar sanatı etkiliyor	Sanat en çok etkilenen olgu	Görsel kültürümüz gelişecek	Yetersiz ama olumlu gelişme var
19-Güler Akalan	Destek veren kurum çok az	Önemli ölçüde olumsuz etkiliyor	Sanatçı her ortamda üretir	Üretimi sağlayıp yaygınlaştırmak	Çok yetersiz
20-Sema Temel Ilgaz	Giderek artan bir destek var ama yetersiz	Tabi ki faaliyetleri olumsuz yansıyor	Sanat en çok etkilenen bir olgu	Grafik sanatlarını yaygınlaştıracaktır	Birkaç tane var ama çok yetersiz
21-Hatice Bengisu	Yetersiz	Sanatın üretimini ve paylaşımını sınırlar	Öz ve Biçim olarak yansır	Zamana bağlı kendi misyonu devam edecek	Yetersiz
22-Mustafa Karyağdı	Giderek artan bir destek var	Önemli ölçüde olumsuz etkiliyor	Alternatif sanat hareketleri arttı	Yeni yöntem ve içerikler yaratacak	Yetersiz ama olumlu gelişme var
23-Hüsnü Dokak	Çok yetersiz	Doğrudan ilk etkilenen sanattır	Savaşın hariç hiçbir şekilde etkilenmez	Sanatın içindeki misyonu devam edecek	Fazla bir destek yok
24-Marin Gruev	İyi Çalışan Destekleniyor	Sanat tavrını koyar	Sanat kendi çizgisinde gider	Zamanla şartlar değişebilir	Resmi K.-EVET Özel K.- HAYIR
25-Hayri Esmer	EVET destekleri söz konusu	Sanatta ekonomik etkilenme olmuştur	Her dönem içinde olan şeylerdir	Üretimi ve paylaşımı artırmak	Yetersiz ama olumlu gelişme var
26-Sinan Demirtaş	Destek veren kurum çok az	Doğrudan sanatı etkiliyor	Sanat en çok etkilenen olgu	Sanatın içindeki misyonu devam edecek	Çok yetersiz

EK 6

	21 Ö.B.R. Organizasyonları ve Müzecilik Yapılanması	22 Sanatçının Ö.B.R. Sanatı ve Eğitimine Katkısı	23 Ürettikleri Eserlerinin Çağdaş Ö.B.R. Sanatı Adına Kazanımları	24 Geleceğe Dair Planları	25 (Türk) Ö.B.R. Sanatının Geleceği Açısından Tavsiyeleri
1-Mustafa Asher	Maalesef yeterli değil ama son yıllarda artış var	EVET Olduğunu düşünüyorum	Eğitimde ve sanatta yapılanmayı sağlamak	EVET Mustafa Asher Müzesini kurmak	Her yerde sanat eğitiminin geliştirmek ve üretime devam etmek
2-Nevzat Akoral	Yurt dışına göre çok yetersiz	Katkımın olduğunu düşünüyorum	Kompozisyon anlayışı bakımından farklılık	Sadece yağlıboya ve suluboya üretim	Toplumsal ilgisini çekecek faaliyetler
3-Mürşide İçmeli	Maalesef yeterli değil	Olduğunu düşünüyorum	Yapılan faaliyetler ve üretimler	HAYIR sadece üretmeye çalışacağım	Her yerde sanat eğitiminin artması
4-Ali Teoman Germaner	Yetersiz	Sadece üretimimle EVET	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Ö.B.R. üretimi ve eğitimi geliştirmek	Geleneksel yapının unutulmaması
5-Devrim Erbil	Yetersiz	Olduğunu düşünüyorum	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Kendi müzemi genişletmek	Faaliyetlerin ve desteklerin artması
6-S.Saim Tekcan	Çok yetersiz	Kesinlikle EVET	Eğitimde ve Müzecilikte Kuruculuk	Yeni bir özel GSF kurulması	Her yerde sanat eğitiminin artması
7-Alaattin Aksoy	Henüz bu konuda alt yapı çalışması yok	Kesinlikle EVET	Litografi eğitimi yaygınlaştırmak	HAYIR Sadece üretmek	Teknik denemeler yapmak ve paylaşmak
8-Martin R.Baeyens	Maalesef yeterli değil	EVET	Sergilerle sanatın tanıtımına katkı ile	Faaliyetlerle sanatı ileri taşımak	Yeni tekniklere açık olmalı
9-Ergin İnanc	Çok önemli ve son yıllarda artış var	Katkımın olduğunu düşünüyorum	Gravürde farklı teknik denemeler	Üretimlerimi projelendirmek	Teknik denemeleri resimle birleştirmek
10-Teoman Sudor	Çok yetersiz	Olduğunu düşünüyorum	Farklı teknik uygulamalar	Üretmek	Her yerde sanat eğitiminin artması
11-Hasan Pekmezci	Yetersiz	Olduğunu düşünüyorum	Zaman Gösterecek	Çok Büyük çapta Ö.B.R. çalışmaları v.b.	Büyük çapta yutici ve dışı faaliyetler
12-Atilla Atar	Son yıllarda artmaya başladı	Kesinlikle EVET	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Faaliyetlere ve üretime devam	Kurum ve sanatçı işbirliği şart
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Yeterli değil	EVET Olduğunu düşünüyorum	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Faaliyetlere ve üretime devam	Her yerde sanat eğitiminin artması
14-Fevzi Karakoç	Yetersiz- her yaşta müze eğitimi şart	Kesinlikle EVET	Yurtdışı ile sürekli yapılan faaliyetler	Üretime devam	Dünya ile bütünleşmek
15-Yunus Güneş	Çok yetersiz kurumlaşmak gerek	EVET Olduğunu düşünüyorum	Çalışmalarında çok yönlü düşünürüm	Araştırmaya Faaliyetlere ve üretime devam	Yerel yönetimlerin sanat ve kültürle olan ilişkileri düzeltilmeli
16-Büyüamin Özgültekin	Çok yetersiz	Kesinlikle EVET	Farklı teknikleri uygulamalarla üretimi zenginleştirmek	Bundan sonra artık söyleyeceklerimi yaygınlaştırmak ve bilgi üretmeyi düşünüyorum	Kanun düzenlemelerine gidilmeli, yerel yönetimlere ağırlık verilmeli, müzelerin artması vs.
17-Hasip Pektaş	Yeterli değil	Değerlendirmeyi zaman yapacak	Değerlendirmeyi zaman yapacak	YOK	Etkinliklerin sürekli olması şart
18-Aydın Ayan	Çok yetersiz	Kesinlikle EVET	Mesajları farklı boyutta değerlendirme	Daha fazla Ö.B.R. üretebilme	Ö.B.R. daha fazla empoze edilmeli
19-Güler Akalan	Yetersiz ama son yıllarda artış var	EVET Olduğunu düşünüyorum	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Gazi Üniv. Müzesinin açılışını gerçekleştirmek	Ö.B.R. sanatına sahip çıkılmalı
20-Sema Temel Ilgaz	Bu konuda yeterli eğitim yok	Olduğunu düşünüyorum	Mono baskıda yapılan çeşitli denemeler	Birikimlerimi kitap haline getirmek	Sanatsal sivil toplum hareketlerinin artması
21-Hatice Bengisu	Yeterli değil	EVET	Eğitsel çalışmalarda teşvik sağlamak	Üretmek	Kurumların sanata desteği şart
22-Mustafa Karyagdi	Yetersiz	EVET	Sanatı yaygınlaştırmak	Üretim ve etkinliklere devam	Evrensel paylaşım
23-Hüsnü Dokak	Yeterli değil	Kesinlikle EVET	Ö.B.R. resim sanatından farklı düşünmedim	Malzemelerle iç içe olmak ve çalışmak	Sivil hayatta Atölyelerin çoğaltılması
24-Marin Gruev	Maddi imkanlar yetersiz	Sanatçı olarak evet	Zaman Gösterecek	EVET Üretmek	Özveriyle Üretmek
25-Hayri Esmer	Yetersiz	Katkım olduğunu düşünüyorum	Yapılan faaliyetler ve üretimler	Ö.B.R. üretimi ve eğitimi sürdürmek	Resmî ve Özel Kurm. Desteği artmalı
26-Sinan Demirtaş	Çok yetersiz	EVET-Sanatçı olarak elimden geldiğince	Litografide profesyonel üretim sağlamak	Eserlerimde belli bir kavramda çalışmak	Resmî ve Özel Kurm. Desteği artmalı

EK 7

	26 Yetişen Genç Kuşak Sanatçılarına Olan Yaklaşım	27 Teknolojik Gelişmelerin Ö.B.R. Sanatına Yansıması	28 Dijital Baskıresim Sanatına Bakış	29 Ö.B.R. Satışının Sanatçıya Katkısı	30 Kültür Evleri ve Galerilerin Ö.B.R. Sanatına Yaklaşımları
1-Mustafa Asher	Gayretli buluyorum	Mutlaka olumlu katkıları oluyor	Çok olumlu bulmuyorum	Bir dönem desteklemişti	Sayıları artıyor ama tutumları çok yeterli değil
2-Nevzat Akoral	Umut verici işler üretiyorlar	Olumlu	Çok fazla bir fikrim yok	EVET Çok destekledi	HAYIR ama sanatçıya göre değişiyor
3-Mürşide İçmeli	Oldukça iyi ve gayretliler	Olumlu buluyorum	Teknolojinin bir gereğidir	Çok fazla değil	Tutumları çok yetersiz
4-Ali Teoman Germaner	Gençlerden çok umutluyum	Her teknolojik gelişim bir katkıdır	Kullanmıyorum, ama ilginç buluyorum	HAYIR desteklemedi	Eskiye göre tabii ki Olumlu
5-Devrim Erbil	Umut verici işler üretiyorlar	Olumlu buluyorum	Kaçınılmaz teknolojinin gereği	EVET Destekliyor	Yeterli değil
6-S.Saim Tekcan	Oldukça gayretliler	Mutlaka olumlu katkıları oluyor	Çağdaş buluyorum ama klasikten tekn. yanayım	EVET Destekliyor	Sanatçıya göre değişiyor
7-Alaattin Aksoy	Çok gayretli ve ilgili değiller	Doğal bir yansıma oluşturmuyor	Farklı bir teknik denemidir	Çok az bir katkı sağladı	Tutumları çok yetersiz
8-Martin R.Baeyens	Gençlere inanmalı	Teknoloji sadece form'a yansır	21.Y.Y. sanatında bir başlangıçtır	EVET Destekliyor	Destek yok ama sanatçı gayreti şart
9-Ergin İnan	Umut verici işler üretiyorlar	Olumlu buluyorum	Teknolojinin bir gereğidir	Kısmen	HAYIR Yeterli değil
10-Teoman Sudor	İYİ ama teknik açıdan yetersizler	Baskı sanatında ilkelikten yanayım	Asla kabul etmiyorum	EVET Destekledi	Çok yetersiz
11-Hasan Pekmezci	Gayretli belli gruplar var	Olumlu buluyorum	Kaçınılmaz teknolojinin gereği	Çok fazla ekonomik getirisi olmadı	Yeterli değil
12-Atilla Atar	İlgi oldukça sevindirici	Araç olarak destekliyor	Üretimi biraz yapaylaştırıyor	Çok fazla değil	Yeterli değil
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Gençlerden çok ümitliyim	Belli oranda katkısı oluyor	Farklı bir teknik denemidir	Çok fazla değil	Çok yeterli değil
14-Fevzi Karakoç	Oldukça gayretliler	Anlatımı zenginleştiriyor	Yaratıcılığı tam cevap veremiyor	EVET Destekliyor	Sanatçıya göre değişiyor
15-Yunus Güneş	Oldukça iyi ve gayretliler	Mutlaka olumlu katkıları oluyor	Teknolojinin bir gereğidir	Böyle bir beklentim olmadı	Tutumları çok yeterli değil
16-Bünyamin Özgültekin	Olumlu yönde Sayıları sürekli artıyor	Her zaman teknolojiye olumlu bakıyorum	Üretimde yeni bir teknik zenginliktir	Çok fazla değil	HAYIR Yeterli değil
17-Hasip Pektaş	Daha Gayretliler	Yaratıcılığı artırır	Kesinlikle olumlu düşünüyorum	HAYIR	Yeterli değil
18-Aydın Ayan	Gençlerden çok ümitliyim	Teknik açıdan evet ama öz yok oluyor	Teknolojinin bir gereğidir	HAYIR desteklemedi	HAYIR Yeterli değil
19-Güler Akalan	Yetişen oldukça genç sanatçı var	Teknik açıdan evet ama öz yok oluyor	Üretimi biraz yapaylaştırıyor	Bir dönem desteklemişti	HAYIR Yeterli değil
20-Sema Temel Ilgaz	Daha çok piyasaya yönelik eğilim var	Olumlu buluyorum	Üretimimi tatmin etmiyor	Çok fazla değil	HAYIR Yeterli değil
21-Hatice Bengisu	Çabaları daha iyi olmalı	Teknik açıdan evet ama özünü etkilemez	Üretimimde çok az tercih ediyorum	HAYIR	HAYIR Yeterli değil
22-Mustafa Karyağdı	Sanatta moda kapılıyorlar	Olumlu	Olumlu	Kısmen	Yeterli değil
23-Hüsnü Dokak	Çok fazla ciddiye almıyorlar	Mutlaka katkısı oluyor	Sanat eserine dönüştüğü sürece problem yok	Çok büyük katkısı olmadı	EVET hatta olumlu yaklaşıyorlar
24-Marin Gruev	Ticari düşünüyorlar	Teknoloji ,kültürel gelişimle anlam kazanıyor	Üretimimi tatmin etmiyor	Desteklemiyor	Yeterli değil
25-Hayri Esmer	Gayretli buluyorum	Tabii ki sanatsal üretimde destek sağlar	Çağın gereği olarak görüyorum	HAYIR Ekonomik yanını düşünmedim	Çok yeterli değil
26-Sinan Demirtaş	Çabaları yetersiz	Mutlaka katkısı oluyor	Kaçınılmaz teknolojinin gereği	EVET Destekliyor	Sanatçıya göre değişiyor

EK 8

	31 Kültürlerin Demokratik Boyutunun Ö.B.R. Eserlerinin Satışına Yansması	32 Ö.B.R. Daha Ucuza Satılabilirliğinin Resim Sanatına Katkısı	33 Uluslararası Faaliyetlere Katılımda Ö.B.R. Eserlerinin Ulaşımı	34 Gümrükleme İşlemlerinde Ö.B.R. Eserlerinin Pratikliği ve Sanatçıya Yansması	35 Ö.B.R. Sanatını Ticari Olarak Daha Cazip Hale Getirmeye Yönelik Görüş
1-Mustafa Asher	Ekonomik şartlar demokrasiyi belirler o da satışa yansır	Mutlaka katkısı olur	EVET Kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Faaliyetlerin ve kültür seviyesinin artması
2-Nevzat Akoral	Demokratik toplumda tabi ki satışa yansır	Kesinlikle EVET	EVET Kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Mekanlara daha çok Ö.B.R. asılmalı
3-Mürşide İçmeli	Otomatik olarak tabi ki yansır	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Bu konuda pek fikrim yok
4-Ali Teoman Germaner	EVET	Kesinlikle EVET	Kolaylık sağlıyor	Genelde sıkıntı yaşamıyorum	Ürünün kalitesini yükseltmek
5-Devrim Erbil	Satışı ekonomik boyut daha çok etkiler	Mutlaka katkısı olur	Her türlü katılımı kolaylık sağlıyor	Üretime ve faaliyetlere devam	Bu durum galerilerin sorunudur
6-S.Saim Tekcan	Paylaşım açısından çok olumlu	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Eskiden vardı ama şimdi daha rahat	Kültür kalitesinin yükseltilmesi şart
7-Alaattin Aksoy	Otomatik olarak tabi ki yansır	EVET	EVET Kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Tek koşulu Ö.B.R. hakkında bilgilendirme
8-Martin R.Baeyens	Çok çalışıp üretmekle sağlanır	Satış durumu görecelidir	Önemli olan eserinizi sunmaktır	Kolay değil detaylı bilgi şart	Çok üretip sergilemek gerek
9-Ergin İnan	Daha özgür bir ortamda satış mümkündür	Kesinlikle EVET	Genelde EVET	Çok fazla bir şey fark etmiyor	Galerilerin çoğalması ve Ö.B.R. anlaşılması
10-Teoman Sudor	Kesinlikle olumlu yansır	Mutlaka katkısı olur	EVET Kolaylık sağlıyor	Evet kolaylık sağlıyor	Halkı eğitmek gerekiyor
11-Hasan Pekmezci	Kesinlikle kültür toplumunda gelişir	Kesinlikle EVET	Kuşkusuz, kolaylık sağlıyor	Kolaylık sağlıyor	Uluslararası galerilerle işbirliği
12-Atilla Atar	Paylaşım açısından çok olumlu	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Kolaylık sağlıyor	Galerilerin bu işi üstlenmelidir
13-İsmail Hakkı Demirtaş	Kesinlikle olumlu yansır	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek sıkıntı yaşamıyorum	Daha sık sergi ve faaliyet yapılmalı
14-Fevzi Karakoç	Kültürel zenginlik sanata yansır	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Fiyatları düşürmek ve sayıyı artırmak
15-Yunus Güneş	Kesinlikle olumlu yansır	Kesinlikle EVET	Genelde EVET	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Tek koşulu Ö.B.R. hakkında bilgilendirme
16-Bünyamin Özgültekin	Demokratik toplumda tabi ki satışa yansır	EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Kültür kalitesinin yükseltilmesi şart
17-Hasip Pektaş	Kesinlikle olumlu yansıyor	Kesinlikle katkısı var	Kesinlikle pratik	Yeterince bilinçli değil	Daha sık sergi ve faaliyet yapılmalı
18-Aydın Ayan	Kültürel zenginlik sanata yansmalı	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Fikrim yok
19-Güler Akalan	Demokratik toplumda tabi ki satışa yansır	Kesinlikle EVET	Kuşkusuz, kolaylık sağlıyor	Kolaylık sağlıyor	Ö.B.R. sanatını ticari düşünmüyorum
20-Sema Temel Ilgaz	Kesinlikle olumlu yansır	Belli oranda tabi ki katkısı oluyor	EVET Kolaylık sağlıyor	Pek bir sıkıntı yaşamadım	Sanatçı sayısının ve faaliyetlerin artması
21-Hatice Bengisu	Kesinlikle olumlu yansır	EVET Katkısı var	EVET Pratik	Kolaylık sağlıyor	Yorum yok
22-Mustafa Karyagdı	Olumlu	EVET	Büyük kolaylıklar sağlar	Kolaylık sağlıyor	Baskı sayısının artırılması
23-Hüsnü Dokak	Sadece satışını yönelik değil her türlü yansır	Ne olumlu nede olumsuz yansır	EVET kolaylaştırıyor	Farketmiyor	Sanatta ticareti doğru bulmuyorum
24-Marin Gruev	Arz –Talep değeri belirler	Poster, Ö.B.R.’in yerini aldı	Pratik	Kargo ile sorun olmuyor	Renkli Çalışmalar hazırlanabilir
25-Hayri Esmer	Otomatik olarak tabi ki yansır	Kesinlikle EVET	Kesinlikle kolaylık sağlıyor	Pek sıkıntı yaşamıyorum	Bunu Ticari kuruluşlar düşünmeli
26-Sinan Demirtaş	Kesinlikle olumlu yansır	EVET Katkısı var	EVET kolaylaştırıyor	Pek sıkıntı yaşamıyorum	Tek koşulu Ö.B.R. hakkında bilgilendirme